

2/2016

19. ročník

cena 40Kč

POODŘÍ

ČASOPIS OBYVATEL HORNÍ ODRY

Z obsahu:

Čtvrtstoletí CHKO Poodří

Zámek Nová Horka

Klášter U Boží prozřetelnosti v Blahutovicích

Hřbitovní kaple sv. Rodiny v Odrách

Muzejní činnost ve Studénce a Butovicích

POODŘÍ – časopis obyvatel horní Odry

www.casopispoodri.cz

Vydává Společnost přátel Poodří (IČ: 64627870) ve spolupráci se ZO ČSOP Odry, ZO ČSOP Jeseník nad Odrou, Správou chráněné krajinné oblasti Poodří a Svazkem obcí Region Poodří.

Redakční rada: Ing. Radim Jarošek, Ing. Petr Lelek, Lumír Kuchařík, Ing. Alena Malíková, MVDr. Kateřina Křenková, Mgr. Ivan Bartoš, Jiří Zelený

Adresa redakce: Oblá 11, 709 00 Ostrava – Mariánské Hory

E-mail: radim.jarosek@volny.cz

Počítačová sazba a grafické zpracování: Aleš Luzar

Tisk: Printo spol. s r. o., Ostrava

Vydávání povoleno Ministerstvem kultury ČR, registrační číslo: MK ČR E 12812

ISSN 1803-2338

Vychází dvě čísla ročně.

Cena jednoho čísla: 40 Kč, předplatné: 80 Kč

Objednávky předplatného na adrese redakce.

XIX. ročník, č. 2/2016

Titulní strana obálky: Zámek Nová Horka na fotografii z 1. třetiny 20. století (Foto Národní památkový ústav).

Tato strana: Hejno hus polních (Foto Věra Koutecká).

Ceník reklamy v POODŘÍ

Umístění na 3. nebo 4. straně obálky (černobílá) formát: A4 – 10 000 Kč, A5 – 5000 Kč, A6 – 2500 Kč
Redakce si vyhrazuje právo na odmítnutí požadavku na reklamu, úpravu ceny (např. při opakované reklamě ve více číslech apod.) resp. řešení formou protislužby (např. propagací POODŘÍ v jiném periodiku).

Redakce děkuje za finanční příspěvek na tisk tohoto čísla:

- Obcím Albrechtický, Bartošovice, Bernartice nad Odrou, Hladké Životice, Jakubčovice nad Odrou, Jeseník nad Odrou, Kunín, Polanka nad Odrou, Proskovice, Pustějov, Stará Bělá, Stará Ves nad Ondřejnicí, městysu Suchdol nad Odrou, městu Odry.
- Všem čtenářům, kteří přispěli jakoukoliv částkou nad předplatné.

Obsah

Čtvrtstoletí chráněné krajinné oblasti Poodří Radim Jarošek	4	Z odkazu Františka Lýska aneb cesta k úspěchu proskovických zpěváků Kateřina Holaňová	89
Kdo odmyká v Poodří jaro? Věra Koutecká	15	Z činnosti Regionu Poodří za II. pololetí roku 2016 Kateřina Křenková	91
Páchník hnědý v jižní části CHKO Poodří Radim Jarošek	18	Projekt TAKME Roman Štolfa, Jaromír Bůček, Josef Mlynář	93
Muzejní činnost ve Studénce a Butovicích Bronislav Novosad, Zuzana Brožová	21	Nové zvony v kostele sv. Martina v Tošovicích Alena Buczková	95
Revitalizace zámeckého parku ve Studénce Zdeněk Strnadel	24	Počasi druhého pololetí roku 2016 Petr Dobeš	97
Kamenná stěla v zámeckém parku ve Studénce Radim Silber	26		
Obnova poutního místa U dubu a Gödrichova kříže u Jerlochovic Radim Jarošek	27		
Vojnovice (Kriegsdorf) Jana Krejčová	31		
Záznamy o počasí v letech 1924–1938 ve Slavkově u Lipníka, na Svatém Kopečku u Olomouce a ve Staré Vodě u Libavé Jana Krejčová	45		
Klášter U Boží prozřetelnosti v Blahutovicích Cecilie Jana Heneberková	61		
Zámek Nová Horka Radek Polách, Jaroslav Zezulčík	70		
Hřbitovní kaple sv. Rodiny v Odrách a její obnova Adam Hubáček	79		
Ze starých časů Helena Salichová	84		
13. ročník Festivalu Poodří Františka Lýska (2016) Marie Matějová	86		

Zimní motiv z CHKO Poodří (Foto Radim Jarošek).

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

děkuji všímavým čtenářům za upozornění, že v minulém čísle nevyšel v úvodníku zmíněný článek o lomu v Jakubčovicích nad Odrou. Omlouvám se a připravíme jej někdy do dalších čísel.

Toto číslo vychází již v novém roce 2017, který je zároveň 20. ročníkem časopisu. Přeji vám v něm kromě zdraví a spokojenosti i příjemně strávené chvíle na toulkách Poodřím, ať už na stránkách časopisu nebo in natura.

Radim Jarošek

Čtvrtstoletí chráněné krajinné oblasti Poodří

Radim Jarošek

Dvacet pět let – doba krátká, či dlouhá? Podle toho čeho nebo koho se týká. V životě lidském je to jeho významná část, přinášející úspěchy i neúspěchy, radosti i zklamání. Některá se mohou časem ukázat i v jiném světle, než jaká se zdají v danou chvíli.

Jak je to s krajinou? Tam je to ještě složitější, odvisle od toho, máme-li na mysli krajinu jako celek, některé její části až po jednotlivce, kteří ji obývají. Záleží na pohledu a ten se různí člověk od člověka. Jinak se dívá na krajinu dejme tomu rybář, jinak ji vnímá myslivec, zemědělec, lesník, běžný obyvatel, cyklista, pěší... každý dle svých zájmů, naturelu, znalostí. Tedy i hodnocení změn nemůže být z podstaty věci jediné.

Začněme trochu zeširoka

A jak je to s krajinou v chráněné krajinné oblasti Poodří, která slaví čtvrtstoleté výročí v roce 2016? Nabízím vám pohled pracovníka státní ochrany přírody a laskavý čtenář necht' sám posoudí, jak je mu jeho vnímání blízké nebo vzdálené.

Hned před závorku bych rád vytknul následující. Na jednom setkání jsem dostal otázky: Co vlastně přináší ochrana přírody lidem? K čemu je jim dobrá?

Dovolte odpovědět možná poněkud nezvykle – lapidárně řečeno v první řadě nejde ani tak o ochranu, ba dokonce ani o přírodu. Pravda, je zajisté zapotřebí chránit přírodu před ničením a poškozováním, především je ale nutné být aktivními a dobrými spoluvůrci, hospodáři, správci. Lidé jimi byli přece odedávna, Poodří je do značné míry artefaktem, kulturní krajinou. Jak budou lidé přistupovat ke krajině, taková bude. Jde tedy v první řadě o vztah lidí k ní. A nejvíce ze všeho jde o vztah místních obyvatel, neboť ti jsou s ní nejvíce spjati.

A ještě důležitý dodatek či upřesnění – vztah ke „své“ krajině. To je možná to nejpodstatnější – vzít si ji za svou, vnímat její krásu a jedinečnost...

Existuje něco jako slepota všedního dne, mnohdy nevidíme věci kolem sebe, přesněji řečeno je nedoceňujeme, jsou naší běžnou každodenností. Pracovníci státní ochrany přírody určitě nejsou ti, kteří mají rozhodující vliv na to, jaké je a bude Poodří. A ani by to nebylo správné. Jejich role by měla být mimo jiné v tom, ukazovat, že Poodří je přírodně hodnotným koutem naší vlasti. Schválně používám slovo hodnota nikoliv cena, neboť cena je vnímána spíše jako ekonomický výraz a louka není zdaleka jen cena parcely. Vždyť jakou částkou vyjádřit vzpomínku na procházky do luk

Na loukách u Bílovky poblíž Kulatého lesa (Foto archiv Správy CHKO Poodří).

nebo radost z pohledu na barvy a tvary květin a stromů...

Neumíme se zeptat těch, kteří ji – kromě nás lidí – obývají, tedy rostlin a zvířat a pracovníci ochrany přírody se je snaží tak trochu suplovat a mluvit za ně. Ale ochrana přírody by myslím měla být v první řadě zaměřena na lidi, neboť dovolte, abych se sám opakoval: jaké bude jejich konání, taková bude i příroda. A lidské konání vychází především ze vztahu k ní.

Začátky

Nuže, vraťme se do doby vyhlášení CHKO Poodří v květnu 1991, kdy spolu s ní vznikla i správa jako odborná organizace státní ochrany přírody; do doby, kdy jedinou technikou byla pevná telefonní linka, psací stroj, analogový fotoaparát a nějaký ruční kopírovací stroj. Nebyla ani legislativa, zákon o ochraně přírody vstoupil v platnost až v r. 1992, a rovněž povědomí pracovníků o přírodních hodnotách Poodří bylo ve srovnání s dneškem vlastně nevelké.

V Moravské bráně po mnohaletém úsilí řady lidí vznikla nová chráněná krajinná oblast – Poodří. Poměrně odlišná od většiny doposud existujících, které zahrnují především horská a krasová území. Poodří je hospodářsky po staletí využívaná niva řeky, navíc v komunikačně důležitém prostoru a nedaleko velké průmyslové aglomerace. Je až s podivem, že se zachovala, měla užž namále.

Stylizovaný květ stulíku žlutého byl do roku 2009 ve znaku CHKO Poodří (Foto Iva Němečková).

Dodnes vidím obsáhlou dokumentaci na kompletní regulaci Odry od Ostravy až do Mankovic s cílem zornit a odvodnit celou nivu... naštěstí se tak nestalo.

Pokusme se v následujících řádcích alespoň ve zkratce zachytit hlavní události z 25leté historie CHKO Poodří a zmínit některé úspěchy i problémy, minulé i současné.

Poodří ve znamení vody s Odrou v čele

Řeka Odra, páteř Poodří, jak se lišila od té dnešní? A změnila se vůbec? Naštěstí ve své podstatě ne, stále se vlní v mnohačetných meandrech, které se každým rokem více či méně mění. Poměrně výrazně se zlepšila jakost vody, v celém povodí přibýlo čistíren odpadních vod a rovněž zemědělské znečištění, ať už plošné nebo bodové, je nižší. Nevábného zážitku v podobě vytráveného potoka plného páchnoucích kalů se, doufám, již nedočkáme.

Je zřejmé, že se v posledních letech více projevují extrémní počasí a roky jsou celkově sušší – chybí pravidelné rozlivy někdy i vícekrát v roce, které zvlažily krajinu, lidem neškodily a přírodě prospívaly. To je trend, který, pokud by pokračoval dlouhodobě, bude mít vliv na celou mokřadní krajinu nivy.

K Odře a jejím přítokům, kde nebyly vybudovány větší přehradny, patří nejen krátkodobé rozlivy, ale i povodně. Zde je na místě připomenout další extrém počasí – ničivou povodeň v červenci 1997. Tato „povodeň století“ způsobila mnoho škod, na druhé straně se při ní ukázal důležitý význam nivy jako retenčního prostoru, kde se sice mírně, ale přece utlumila a zpomalila povodňová vlna.

Řeky a potoky potřebují prostor, který jim lidé stále berou. Naštěstí tu a tam i navracejí, jako tomu bylo v případě dvou revitalizací přítoků Odry – Bílovky a Sedlnice. U obou bylo investorem Povodí Odry, s. p. a je asi nadbytečné se o nich

Dnes již odstraněná hráz u Bílovky v r. 2002 (Foto archiv Správa CHKO Poodří).

podrobněji zmiňovat, neboť o nich vyšly v POODŘÍ samostatné příspěvky.

Byl to jistě cenný krůček k nápravě věcí minulých, nicméně vodní režim krajiny byl natolik změněn, nejen regulacemi vodotečí, ale možná ještě významněji plošným odvodněním a likvidací krajinných prvků jako jsou meze, lesní remízky, sítě polních cest, drobných mokřadů, že podobných krůčků bude třeba ještě nesmírně mnoho.

CHKO Poodří není izolovaný ostrov a vlivy z okolí se tam samozřejmě projevují. Po roce 1989 se alespoň mnou očekávané změny velikostí zemědělských honů nekonaly a spolu s nimi zůstává i zmíněné odvodnění. Kvalitní půdy jistě dávají slušné výnosy, ale uniformní zemědělská krajina v okolí CHKO Poodří je jednostranně zemědělsky vytěžována, obávám se především v závislosti na aktuálních podmínkách na trhu a dotační politice. Jaro je ve znamení ostré žluti řepky a podzim patří zase kukuřici – obojí nekončí často v žaludcích, ale v bioplynových stanicích a pohonných hmotách. To vše má své důsledky – místy nadměrný splach půdy, která zanášá potoky, rybníky a postupně se tak stále mírně zvedá celá niva v CHKO Poodří. Ostatně mocné vrstvy hlín, ve kterých Odra meandruje, jsou z velké části dílem člověka – odlesňováním celého povodí od středověku. Ztrácíme tak, nejen obrazně, půdu pod nohama.

Všeobecně uváděný pokles stavů dobytka souvisí i s dalším velevýznamným problémem krajiny,

Jarní rozliv Odry (Foto archiv Správy CHKO Poodří).

kterým je kvalita půdy. Ta je dána především humusovou složkou, která má vliv na půdní strukturu a souvisí s ní rovněž i velmi důležité oživení půdy organismy. Průmyslová hnojiva nemohou nahradit hnojiva statková.

Voda a půda budou nejspíš tématy dalších desetiletí.

Není vše jen negativní, k tomu pozitivnímu patří například výsadby alejí ovocných i neovocných stromů v zemědělských honech. Bylo jich vysazeno několik kilometrů a i když i to je jen kapka v moři, přece místy již znatelně člení fádňi krajinu, jsou úkrytem pro zvěř, polní ptactvo a zvou k procházkám za humna. Pro biotu mají ještě větší význam remízky, ostrůvky dřevin, které nabízí více úkrytů a potravy. Krajina by měla být jedlá a chutná, pro lidi i živočichy.

Luční problémy

Vraťme se po této krátké odbočce zpět do CHKO Poodří, vystupme na břeh Odry a rozhlédněme se kolem po aluviálních loukách, které ji doprovázejí a jsou svým rozsahem a souvislostí ojedinělé v České republice. Za posledních dvacet pět let jich mírně přibýlo, na některých místech byla залučněna orná půda, která byla místy i neoprávněně rozorávána.

Otázkou je spíše kvalita luk a na ni je obtížné jednoznačně a plošně odpovědět. Pamětníci často zmiňují krásu úživných luk s pasoucím se dobyt看em, to však už je minulostí. Dobytek už na lučních pastvinách, snad až na výjimky, nenajdeme, otavy se již nepřepásají.

Louky potřebují kosit, nejčastěji dvakrát ročně, jinak rychle zarůstají. V minulých letech to bylo s jejich sečením tak trochu jako na houpačce – byl zájem o seno, pak zase nebyl, nyní opět narůstá (ovšem opět nejčastěji jako „krmivo“ bioplynových stanic).

Co chybí a chybělo už před vznikem CHKO Poodří je – z pohledu ochrany přírody – různost termínů sečí a jejich rychlost. Louka je sice člověkem vytvořené prostředí, ale našlo v něm místo k životu množství rostlin a živočichů a ti mají různé nároky. Sečení lehkou mechanizací nebo dokonce ručně, a proto i citlivěji a pomaleji, navíc přepasené dobyt看em během otav, vyhovovalo mnohým z nich. Ale to už je skutečně dávná minulost, dnes je s několikahektarovou loukou traktor hotov během chvíle. Bohužel to přispívá k celkové unifikaci lučních porostů a vede k ústupu specializovaných druhů hmyzu apod.

Různost sečí se snaží imitovat zemědělské agroenvironmentální programy, a tak během léta můžete během svých toulek Poodřím najít nepokosené části luk, které čekají na pozdější seč – takzvané chřástalí či modráskové plochy. Když do nich vstoupíte, jsou plné zvuků hmyzu a barevných křídel motýlů. Ale i s nimi je zapotřebí „pracovat“

Pastva dobytka u Odry u Košatky, r. 2005 (Foto archiv Správy CHKO Poodří).

uvážlivě, neboť někde by bylo zase vhodnější sekat i vícekrát do roka; každá louka je trochu jiná. Pro louky jsou důležité rozlivy z Odry, které je provlhlují a přirozeně hnojí, napájí mokřady, lužní lesy, voda roznáší semena rostlin.

Lesy a jiná zeleň

Z louky nás naše slovní procházka zavede k lesu. Poodří pravda není lesnatou krajinou, lesnatost činí jen necelých 10 %, což je ve srovnání například s Beskydami úsměvné číslo. Nicméně srovnání dřevinné skladby by dopadlo ve prospěch Poodří, protože zde nemáme rozsáhlé produkční smrkové monokultury a s těmi několika drobnými smrkovými

Rozkvetlé májové louky u Bartošovic (Foto archiv Správy CHKO Poodří).

Jeden z nejmohutnějších dubů v bývalé oboře zámku Nová Horka, stav v r. 2002 (Foto Miroslav Kosňovský).

porosty si, zdá se, úspěšně poradí kombinace sucha a václavky.

Do Poodří samozřejmě patří druhově různorodé listnaté lesy. Ty v přírodních rezervacích někde mohou působit na návštěvníka neuspořádaně, neuklizeně – spadané kmeny, husté houštiny... Les je však v našem klimatickém pásmu klimaxem, jinými slovy bez trvalé péče člověka by až na výjimky krajina po desetiletích zarostla lesy. Je asi vhodné nechat alespoň některé z lesů svému vývoji, zkusme najít zalíbení i v malé středoevropské lesní divočině.

Na druhé straně lesy vždy sloužily lidem jako zdroj paliva a není důvod, proč by tomu nemělo tak být i v chráněné krajinné oblasti. Jednotlivý nebo kotlíkový výběr kácených stromů by mnohde mohl přispět k jejich různosti. Výzvou jsou i světlé střední lesy, tedy lesy, kde jsou ponechány mohutné výstavky dlouhověkých stromů, které se těží po desítkách let. Tyto vysoké solitérní stromy jsou pak obklopeny pařezinou z krátkověkých, rychleji rostoucích dřevin, která se kácí častěji.

Bývalá pařezina – Pusté nivy u soutoku Odry s Jičínkou (Foto archiv Správy CHKO Poodří).

Ovšem zájem o samozásobení dřevem podobným způsobem prozatím není a projevuje se to i například v krásném prvku pooderské krajiny, kterým jsou hlavaté vrby podél potoků, náhonů nebo vysazovaných na okrajích pozemků jednotlivých majitelů apod. Patří ke krajinoobrazu Poodří a navíc jejich dutiny vyhovují některým zajímavým broukům. Ostatně i o tom se můžete v POODŘÍ dočíst.

Hlavaté vrby patří do rodiny odborně nazvané zeleň mimo les. Jsou to všechny ty nádherné solitéry, skupiny stromů s lemy keřů, klikaté pásy dřevin kolem bývalých říčních ramen a tůní, břehové porosty vodotečí, aleje podél cest i selské sady. Ty všechny opticky významně zvyšují lesnatost Poodří a dodávají mu vzhled anglického parku.

I ty doznávají změn, ostatně jako vše. Stromy stárnou a odcházejí, někde stoupne hladina vody, například činností bobrů a stromy usychají, jinde

je tomu naopak a na neudržované ploše vyrůstají z přirozených náletů, místy jim Správa CHKO Poodří pomáhá dosadbou solitérů.

Dva faktory jsou ovšem významnější – jmelí, které oslabuje a zatěžuje stromy a v případě starých jedinců vede jeho nadměrný výskyt k odumření. Jmelí, které bylo ještě před pár desetiletími vzácností, je dnes téměř všudypřítomné a jeho hostiteli jsou skoro všechny druhy našich dřevin, nejvíce snad lípy, jabloně a pak tzv. kanadské topoly, ale najdeme je i na keřích a jehličnanech. Příčiny jeho invaze jsou nejasné, snad postupná změna klimatu? Cestu, jak ho efektivně ve volné krajině potlačit, neznáme; těžko je možné vykácet stovky stromů. Zachraňovat lze cenné dřeviny v parcích nebo zástavbě, ale mimo ně je to asi nereálné. Zbývá věřit v hojivé síly přírody.

Dalším a méně nápadným tématem jsou vrby popelavé. Je to keřová vrba, která vytváří neprostupné bochníkovité tvary, roste na osvětlených a vlhčích místech v loukách. Problém je pozvolné rozrůstání vrb, jednotlivé bochníky po obvodu přirůstají, a louka se tak pozvolna mění v hustou vrbinu. Není to nic fatálního, ale srovnání leteckých snímků ukazuje, jak se ostrůvky vrb zvětšují. Opět jde, jako ve všem, o míru; místy by ale byl zásah již žádoucí.

Vody stojaté

Dalším prvkem krajinné mozaiky jsou vodní biotopy stojatých vod. Jak jsem již uvedl výše, většina CHKO v České republice patří k horským nebo krasovým typům území; Poodří je zástupcem málo četné skupiny vodních typů. V údolní nivě, která sama vznikla činností vody, hraje voda zásadní roli. Vodní plochy pokrývají asi 10% území, z hlediska ochrany přírody jsou to však mimořádně významné ekosystémy, mezi nimiž dominují rybníky (asi 700 ha). Další vodní plochy připadají na Odru s jejími přítoky a na poříční tůně.

Rybníkářství má v Poodří dávnou tradici, první zmínky o využívání rybníků v nivě Odry pocházejí již ze středověku. Rybníční náhon Oderská strouha (Mlýnka), který začíná u Studénky a končí v Ostravě, je dokladem umu tehdejších rybníkářů. Náhon, který napájel řadu rybníků a mlýnů, je nejen jedinečným technickým dílem, ale za staletí se začlenil do krajiny natolik, že je dnes cenným kusem pooderské přírody a neznalí možná ani nepoznají, že jde o dílo lidských rukou. Jako takové ovšem potřebuje údržbu, především čištění od nánosů. Doby, kdy se čistával ručně, jsou pryč a strojní bagrování bývá, jako každý větší jednorázový zásah, poměrně razantní.

V současné době je v CHKO Poodří 58 pravidelně obhospodařovaných rybníků. Jedenáct z hlediska ochrany přírody nejhodnotnějších (přibližně 1/3 celkové rozlohy vodní plochy) je ve správě Agentury ochrany přírody a krajiny ČR (dále AOPK

Dvě kriticky ohrožené rostliny na hladině rybníka – růžice listů kotvice plovoucí obklopuje nepukalka vzplývající (Foto archiv Správy CHKO Poodří).

ČR) a je součástí přírodních rezervací. Doba tzv. kaprokachního rybníčního hospodaření je již minulostí a díky obecně šetrnému přístupu místních rybníkářů – na většině rybníků probíhá pouze polointenzivní způsob hospodaření – zůstává přírodně hodnotná velká část rybníků. Ze všech ekosystémů v CHKO je na rybníky vázán největší počet vzácných a zvláště chráněných druhů a významných rostlinných společenstev.

Na rybnících v majetku AOPK ČR je prioritou ochrana přírody, probíhá zde rybníční hospodaření šetrnější k přírodě, jinými slovy postupy hospodaření jsou přizpůsobeny prosperitě jednotlivých předmětů ochrany a jejich aktuálnímu stavu.

Na rybnících v soukromém vlastnictví je pak hospodaření omezoováno jen v nezbytné míře. V rámci dobré spolupráce s rybníkáři byly uzavřeny vzájemné dohody o způsobu hospodaření s tím, že z pohledu ochrany přírody je důležitý výsledný stav rybníčního ekosystému – jednotlivé kroky, které k němu vedou, byly ponechány na odborných znalostech a praktických zkušenostech rybníkářů.

Od rybníků jsou zcela odlišné různorodé drobné mokřadní plochy, jako jsou trvalé a periodické tůňe. V Poodří jsou jich stovky a jejich charakter se liší podle toho, kde se nalézají (luční, lesní), jaký mají vodní režim (trvalé, periodické), jak jsou veliké apod. Jsou typickým prvkem nivní krajiny a jde především o zbytky zaniklých koryt vodních toků, které se během svého vývoje přirozeně zazemňovaly.

V nemalé míře byly však drobné terénní nerovnosti dříve intenzivně zaváženy pro snazší zemědělské hospodaření luk. Povrch byl nivelizován a pestrost mozaiky drobných lučních mokřadních biotopů byla tak snižována.

I to se však již neděje, naopak díky výrazné korytotvorné činnosti Odry jsme svědky vzniku nových mrtvých ramen, která se postupně mění v izolované tůňe. Přesto k přirozenému zániku

zanášením hlinitými usazeninami, opadem listím apod. stále dochází, a proto jsou na vhodných místech Správou CHKO uměle vytvářeny tůňe, především pro obojživelníky. Zásadním rozdílem oproti rybníkům je totiž skutečnost, že tůňe nejsou zarybněny a žáby a čolci, v nich mohou najít vhodnější podmínky pro život.

V posledních letech se krajina stále častěji potýká se suchem a nedostatkem vody, což se negativně projevuje na vysychání jinak běžně zvodnělých tůň. Z těchto a dalších důvodů realizuje Správa CHKO Poodří v krajině postupnou obnovu zanikajících tůň a tvorbu nových. Jeden příklad za všechny – v roce 2013 takto došlo k prohloubení tůň na lokalitě Na Oderských lukách v katastrálním území Pustějov. Obnova tůň byla uskutečněna z důvodu výskytu silně ohroženého čolka velkého, kterému se ve vysychající tůni nedařilo po léta úspěšně rozmnožit. Výsledek obnovy na sebe nenechal dlouho čekat a v tůni se začaly vyvíjet první larvy tohoto obojživelníka (viz dvě foto níže).

Hloubení tůňe (Foto archiv Správy CHKO Poodří).

Po krátké době nejsou již terénní úpravy na první pohled patrné (Foto archiv Správy CHKO Poodří).

Rostliny a živočichové – tuzemské i zahraniční

Postupně se tak dostáváme k jednotlivým druhům rostlin a živočichů. Zastavme se nejprve u těch, které v posledních desetiletích rychle přibývají a jsou zahrnovány pod společný, poněkud militantně znějící

název invazní druhu. Jde vesměs o exotické druhy, které se k nám dostaly zapříčiněním člověka. Asi nejznámějšími zástupci jsou křídlatky – mohutné rostliny, jejichž vlastí je východní Asie, se rychle šíří především podél vodních toků, silnic, při stavebních pracích na všelijakých deponiích a odtud se dostávají dále do krajiny. Dokážou postupně vytlačit vegetaci a ovládnout jako křídlatkové monokultury rozlehlé plochy. V Poodří, resp. celém povodí Odry v našem kraji, proběhly dva cílené zásahy na jejich tlumení z Operačního programu Životní prostředí. Výsledek se dostavil a křídlatek skutečně ubylo, nicméně je otázkou, zda se podaří udržet je na uzdě dlouhodobě.

Po odstranění křídlatek se často stává, že je nahradí další nepůvodní druh naší květeny – netýkavka žláznatá. Je to vysoká, krásně kvetoucí rostlina s velkými červenofialovými, růžovými či bílými květy. Tato netýkavka, původem rovněž z Asie, rychle osídluje vlhčí, osvětlená stanoviště, především na březích potoků a řek, lesní lemy na okraji luk apod. Na rozdíl od křídlatky je její odstranění jednodušší, neboť dostačuje ji vytrhat v době před nebo na začátku kvetení (před vysemeněním). Druhou netýkavkou a opět nepůvodní, je netýkavka malokvětá, která vytváří podrost v lužních lesích a někde v nich skutečně převládá.

Květy netýkavky žláznaté (Foto archiv Správy CHKO Poodří).

Ke zmíněným druhům se druží velká skupina dalších invazních rostlin. V POODŘÍ jsme psali například o rukevníku východním kolem silnic, nápadné jsou vzrůstné zlatobýly kanadské na ruderalních stanovištích, často je také můžeme vidět pod elektrickým vedením, kde se vyřezává nálet dřevin.

Stejně jako rostliny existují i invazní druhy živočichů. V rybnících i vodotečích k nim patří dvě drobné rybky – střevlička východní a karas stříbřitý, i ty dokáží výrazně potlačit další druhy ryb. Dalším druhem, známým především mezi myslivci, jsou predátoři psík mývalovitý a norek americký, i ti se rychle v České republice šíří a ovlivňují prostředí.

A z jiné živočišné skupiny uvedme zahrádky nenáviděného plzáka španělského.

Trochu odlišnou skupinu pak tvoří expanzní druhy. Jsou to rostliny a živočichové domácí, které se v důsledku měnících se podmínek, především vlivem hospodaření v krajině, výrazně šíří či se zvyšuje jejich početnost.

Opět jde o pestrou škálu – začněme praseťem divokým, jehož stavy, i když jde o lovnou zvěř, narůstají velmi rychle a vznikají škody nejen na zemědělských kulturách, ale v Poodří například i na hnízdištích vodního ptactva. Řešení je obtížné, rozlehlé lány skýtají pro divočáky nejen potravní nabídku, ale i úkryt a odlov je proto velmi problematický.

Návštěvníkům Poodří je dobře znám kormorán velký, který se živí rybami. Byl vyjmut ze seznamu chráněných druhů, nicméně to situaci příliš nevyřešilo, protože jeho odstřel podléhá stále povolení, navíc zastřelit jej není jednoduché, ptáci jsou to chytří a dají si pozor. A kromě toho rybníkáři tak přišli o možný příspěvek státu za škody jim způsobené...

Z pohledu ochrany přírody v CHKO je poněkud speciálním případem kriticky, tedy nejvíce ohrožená kotvice plovoucí. Plovoucí rostlinu s bizarními plody můžeme na rybnících v Poodří spatřit ledaskde, velmi rychle „neprodyšně“ zarůstá rybníční hladinu, a je proto záhodno ji přiměřeně a na vhodných místech tlumit.

Do téže skupiny patří mezi živočichy bobr evropský a vydra říční, protože i oni požívají zákonnou ochranu jako ohrožené druhy. I jejich stavy se zvedají, v případě bobra z nuly, neboť byl vyhuben a vydra patřila ještě poměrně nedávno k vzácnostem. I na ně si stěžují rybníkáři, rybáři, zemědělci jako na příčinu mnoha problémů.

Myslím, že primární příčina je ale někde jinde – rostliny a živočichové jen využívají nabídky, kterou jim vytvořili lidé. Mnohé jsme si sem ostatně sami dovezli pro okrasu či užitek.

Pak jsou zde další, jejichž populace rostou, jako jsou například husy, elegantní volavky bílé a draví ptáci, v čele s orlem mořským, který nedávno začal v Poodří hnízdit – i těch je více, než bývalo ještě poměrně nedávno.

Je tu ale i druhá strana mince – ti poražení či spíš porážení. Druhy, které nezmizely zcela, ale slábnou, jejich početnosti klesají. Obecně nejnapadnější skupinou živočichů jsou ptáci a právě u nich, přesněji řečeno u druhů obývajících zemědělskou krajinu, jsou dokladovány největší úbytky v počtech. Přitom nejde o žádné vzácné druhy – skřivani, strnadi i polní vrabci a další. Vzpomínáte, kolik bylo na jaře před deseti dvaceti lety k vidění čejek? A podobné „pravidlo“ platí i pro hmyz, jejich druhové bohatství je nesrovnatelné s ptačím, a proto není k dispozici podrobnější dlouhodobé sledování. Nicméně některé skupiny hmyzu, mezi

Volavky na rybníku Nová louka u Polanky nad Odrou (Foto archiv Správy CHKO Poodří).

nimi například i denní motýli, se stávají větší a větší vzácností a jak si postesknul jeden entomolog: abych viděl to, co jsem kdysi našel za humny, musím dnes objet kus kraje...

A pak je zde zvěř, o divočácích již slovo padlo, mám teď ale na mysli zvěř drobnou – o ní existuje velmi dobrý přehled díky myslivecké evidenci. V jejím případě jsou to údaje většinou velmi smutné a těžko si představit, že v 30. letech 20. století bylo ročně uloveno několik set tisíc koroptví a tisíce zajíců. Dnes koroptve prakticky nejsou, rychle mizely po změnách krajiny v poválečné době a zbývá jen doufat, že osud zajíců nebude obdobný.

Úplně nejnápadnější je pak edafon, tedy půdní biota, často sice jen mikroskopické velikosti, ale mimořádně důležitá pro úrodnost půd a tedy i pro naši obživu.

Nezbývá než se opakovat – i zde je příčinou, až na výjimky, konání člověka. Detailnější rozbor již přesahuje obsah tohoto bilančního příspěvku, a navíc někde příčiny neznáme. Většinou však ano, víme, co by bylo zapotřebí změnit, ale z různých důvodů nekonáme. Anebo jinak, konáme, ale

nedostatečně. A navíc civilizační tlak je často až příliš silný...

Všichni uvedení, kteří slouží jen jako příklad, reagují na změny prostředí. Pravda, někdy se zpozděním, někdy nečekaně odlišně od našich představ, ale jsou do jisté míry jeho odrazem.

Dostáváme se tak k podstatě – krajina a péče o ni potřebuje změnu. Především potřebujeme krajinu více rozkouskovat na menší díly, snížit chemizaci, lépe pracovat s vodou a půdou, jak jejich množstvím, tak kvalitou, a zlepšit druhovou skladbu lesů.

Chráněná území, chráněné druhy

Dostal jsem se ale dále od tématu příspěvku a pojďme zpět k tomu, co přineslo posledních 25 let CHKO Poodří.

Nesporně vzrostlo poznání – když si uvědomím, jaké povědomí o přírodě jsme měli na začátku a jaké máme dnes, je to značný rozdíl. Bylo zpracováno množství přírodovědných průzkumů a probíhá dlouhodobý monitoring vybraných druhů rostlin a živočichů. Ty všechny mimo jiné posloužily k tomu, že lze kvalifikovaněji rozhodovat ve věcech ochrany přírody a také vyhlášovat zvláště chráněná

území. V r. 1991 byla jen tři – národní přírodní rezervace, respektive tenkrát chráněný přírodní výtvar Polanská niva a dvě přírodní rezervace Polanský les a Kotvice. V současnosti jich je devět, přibýly přírodní rezervace Rákosina, Bažantula, Koryta, Bartošovický luh a Bařiny a přírodní památka Meandry Staré Odry. V případě Kotvice došlo k jejímu rozšíření.

Pro celou CHKO byl zpracován plán péče, který byl nedávno aktualizován, protože se připravuje změna hranic CHKO – některé části budou z oblasti vyňaty (zastavěná území), jiná zase přibudou (například mokřady Bílovky nebo Rezavka). A nejen to, změny dozná i zonace CHKO – na vysvětlenou – území se dělí do čtyř zón, kde jsou legislativou stanoveny různé podmínky ochrany (příklad hnojení pozemků apod.). První z nich zahrnuje jádrovou, nejcennější část s nejpřísnějšími podmínkami, a čtvrtá pak zástavbu obcí, kde jsou omezení malá.

Při botanických průzkumech byly na rybnících objeveny kriticky ohrožené druhy rostlin plavín štítnatý, úpor přeslenitý a řečanka menší. V prameništích lesních tůňkách a roztroušeně i jinde byla nalezena společenstva parožnatek. Byl zmapován záplavový režim území a vodní režim mokřadů, přitom byla v periodických tůňkách objevena kriticky ohrožená žabronožka sněžní a byl zdokumentován

její výskyt. Bylo provedeno mapování obojživelníků na celém území CHKO.

V oblasti ornitologie byla a stále je významnou pomocí spolupráce s Českou společností ornitologickou. Podrobné zoologické průzkumy by nebyly možné bez úzké spolupráce s externími specialisty z dalších organizací, hlavně univerzit a muzeí.

A jaké je resumé? V CHKO Poodří byl doložen výskyt 16 druhů zvláště chráněných cévnatých rostlin, z toho 5 druhů kriticky ohrožených, 3 druhy silně ohrožené a 8 druhů ohrožených. Vyskytují se tři druhy zvláště chráněných hub. Byl potvrzen výskyt 154 druhů zvláště chráněných živočichů, z toho 32 druhů kriticky ohrožených, 79 druhů silně ohrožených a 43 druhů ohrožených.

Mezinárodní přesah

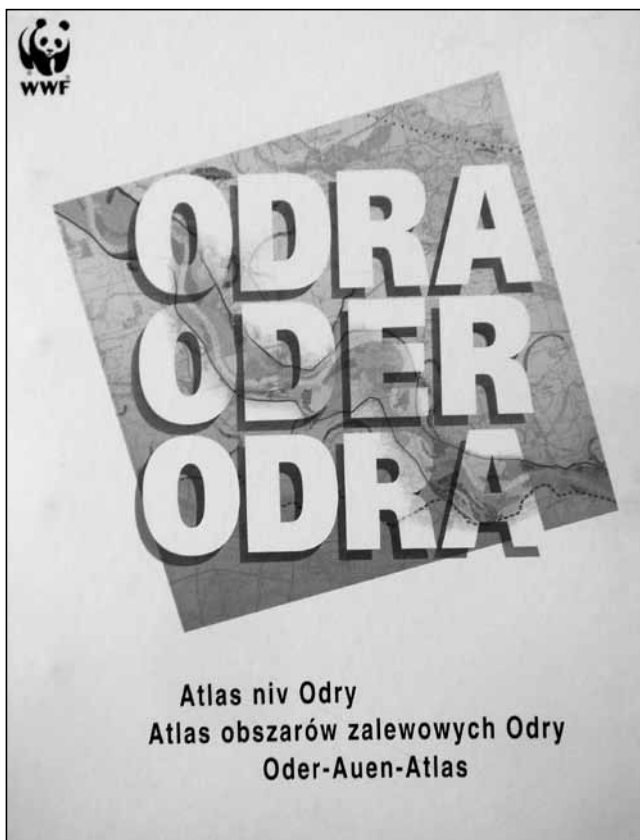
Evropský rozměr má začlenění CHKO do soustavy Natura 2000, jejíž vymezení připravovala Správa CHKO. Na území oblasti byly koncem r. 2004 vymezeny Ptačí oblast Poodří, Evropsky významná lokalita Poodří a Evropsky významná lokalita Kunín.

Jedinečnost území CHKO Poodří pak dále vedla k zařazení do celosvětového seznamu mokřadních území (Ramsar site). To spolu s neméně prestižní evropskou Naturou 2000 nejen potěší, ale především zavazuje.

Předjarní lužní lesy v Poodří patří sněženkám (Foto Věra Koutecká).

Ve spolupráci s WWF-Auen-Institut se Správa CHKO podílela na vytvoření ojedinělého díla – Atlasu niv řeky Odry.

Titulní strana atlasu (Foto archiv Správy CHKO Poodří).

Cizí slovo management

V ochraně přírody se objevilo někdy v 90. letech nové slovo – management, tedy péče o přírodu a krajinu. V České republice se rozeběhly dotační programy Ministerstva životního prostředí, které umožňovaly financování praktických opatření ke zlepšení přírodního prostředí. Správa CHKO zajišťovala a zajišťuje provádění různorodých činností dle plánu péče o CHKO, o maloplošná zvláště chráněná území, jako jsou například kosení podmáčených luk, péče o rybníky v rezervacích, obnova tůní a mokřadů, likvidace invazních druhů rostlin, výsadby dřevin, péče o ovocný sad se starými odrůdami dřevin, inventarizační průzkumy, značení hranic zvláště chráněných území, odstraňování starých černých skládek, ořezy hlavatých vrb apod.

Ve druhém desetiletí existence CHKO se podařilo získat do vlastnictví státní ochrany přírody některé pozemky významné pro ochranu přírody, například části rybníčních soustav ve Studénce a v Bartošovicích, rozsáhlé pozemky v okolí revitalizované Bílovky, bývalou zámeckou oboru v přírodní rezervaci Kotvice, bývalý vojenský areál v Nové Horce aj.

Někdy na přelomu století se pak objevily již výše zmíněné agroenvironmentální programy zaměřené na citlivější přístupy v zemědělství.

Zůstaneme-li u „úřednického tématu“, tak došlo ke vzniku celé legislativy v ochraně přírody a spolu s ní i Správy CHKO Poodří. Po různých organizačních změnách je nyní její celý název Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, regionální pracoviště Správa CHKO Poodří. Sídlo je v Ostravě na Trocnovské ul. 2 a detašované pracoviště pak ve Studénce na Starém zámku na ul. 2. května 1. Nová legislativa sebou přinesla zásadní změnu postavení správy, jejíž role byla dříve jen odborná a osvětová, dnes je správním úřadem v ochraně přírody s tím, že vykonává i odbornou a osvětovou činnost.

Stavební záměry

Zaměřme nyní svou pozornost na nesourodou, ale důležitou skupinu, kterou jsou stavby. Nemám teď na mysli běžnou občanskou zástavbu v obcích, ale velké stavby či jejich záměry. Trvalým evergreenem, který se věřím, jednou přestane zelenat, je záměr průplavního spojení Dunaj – Odra. Úvaha o této stavbě se vine celou dobu předchozího čtvrtstoletí, někdy se vynoří výrazněji, jindy je o ní slyšet méně. V současné době se snad nejvíce hovoří o splavnění řeky Odry od státní hranice po Ostravu, resp. do Mošnova k Letišti L. Janáčka. Dlouhodobou snahou Správy CHKO Poodří je definitivní zastavení příprav na výstavbu v chráněné krajinné oblasti, jež by znamenala rozvrácení vodního režimu nivy Odry a na ni vázaných ekosystémů.

K dalším velkým záměrům patřilo Distribuční centrum Mošnov, které mělo vzniknout těsně za hranicí oblasti a přírodní rezervace Kotvice na polích mezi Novou Horkou a Albrechticami. Tento záměr se naštěstí neuskutečnil.

Jiné stavby, které byly realizovány, byly vymístěny z oblasti. Je to například dálnice, jejíž trasa měla podle některých studijních úvah protínat opakovaně CHKO.

Rovněž plány na vysokorychlostní železniční trať byly přesunuty mimo údolní nivu.

Těžba nerostných surovin byla vnímaná z pohledu ochrany přírody obecně jako negativní. Dnes je pohled smířlivější, ostatně mnohá chráněná území se nacházejí v bývalých lomech, pískovnách nebo štěrkovnách. V Poodří bylo mezi Mankovicemi a Suchdolem nad Odrou otevřeno poměrně rozsáhlé ložisko štěrkopísku. Jeho rekultivační plán počítá s úpravou krajiny na soustavu vodních ploch, vlhkých luk a lesních celků, které by krajinu měly obohatit.

Vítejte v Poodří ukáznění návštěvníci

Poodří patří v soustavě CHKO u nás k těm méně navštěvovaným. Jeho severní část však sousedí s Ostravou a krátkodobá rekreace je zde intenzivní. S rozvojem cyklistiky v posledních dvou desetiletích dosahuje v některých dříve poklidných partiích roční návštěvnost i mnoha desítek tisíc osob. Zastavit

Budování dálniční estakády mezi Odrami a Vražným v r. 2007 (Foto archiv Správy CHKO Poodří).

tento příliv se nedá – vhodnější je ho spíše usměřňovat. Že se to nedaří zcela, je při tomto vysokém počtu návštěvníků nabíledni. Myslivci jistě vědí své o neukázněných příchozích, jízdách motorkářů, volně pobíhajících psech...

S turistikou souvisí návštěvnická infrastruktura, jak se nazývají všelijaké ukazatele, označníky, informační tabule, naučné stezky, cyklostezky, pozorovatelný, přístřešky a v širším pohledu by k nim bylo možné zařadit i informační prostředky jako jsou webové stránky, sociální sítě i tištěné letáky, brožury.

Nejvýznamnějším počinem v tomto ohledu byl vznik Domu přírody Poodří v Bartošovicích v roce 2014. Jde o návštěvnické centrum, jehož zřizovatelem je Základní organizace Českého svazu ochránců přírody v Novém Jičíně. Centrum se skládá z vnitřní expozice, která je umístěna v barokní faře, zahradní části, víceúčelového sálu a navazujícího areálu záchranné stanice pro volně žijící živočichy. Určitě stojí i za opakovanou návštěvu.

V CHKO je také několik naučných stezek – nejnavštěvovanější je staronová NS Kotvice u Studénky, kolem Bartošovic vás provede Zámecká naučná stezka a mezi Jeseníkem nad Odrou a Suchdolem nad Odrou se můžete projít po NS Krajinou povodní. Celkovou rekonstrukci si zaslouží několik informačních tabulí mezi Proskovicemi a Košatkou, na nichž se podepsali vandalové a zub času.

Závěrem

CHKO byla zřízena k ochraně přírodně hodnotné krajiny v nivě Odry. Položme si otázku – pro koho

ji vlastně chránit? Poodří je společně sdílený prostor. Nepatří ochráncům přírody, ani zemědělcům, rybníkářům, myslivcům, turistům... patří různou

Zastavení naučné stezky Kotvice u rybníka Kačák u Albrechtic (Foto archiv Správy CHKO Poodří).

měrou všem – má své vlastníky, správce, uživatele a pak také obyvatele, ať už jsou tím myšleni lidé nebo rostliny a živočichové. Ti všichni ho svými životy utvářejí a nejstručnější odpověď by tedy mohla znít – pro všechny.

Společně sdílený prostor přirozeně obnáší mnoho různorodých zájmů jednotlivců, spolků, obcí, investorů a dalších. Jedním z těchto zájmů je i ochrana přírody a přál bych si, aby nebyla brána jako něco okrajového, druhořadého. Slova „Jsme součástí přírody“ nebo „Vše je propojeno“ mohou znít jako klišé, ale vědecké bádání i praktické zkušenosti nás přesvědčují o tom, jak jsou pravdivá.

Současný stav CHKO Poodří je výslednicí staletého vývoje a poslední čtvrtstoletí bylo pouze malou částí její historie.

Provedená dvacetipětiletá „inventura“ byla subjektivní a pochopitelně neúplná, věnoval jsem se

téměř „jen“ samotné přírodě a vynechal obce a města, které jsou součástí Poodří a i ty doznaly mnoha změn. To však už přenechám jiným, povolanějším.

A jaký je vlastně výsledek, jaký poměr mezi plusy a minusy?

Zajímal by mne váš názor, a tak budete-li mít chuť a čas, napište...

Ing. Radim Jarošek

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, regionální pracoviště Správa CHKO Poodří
Kontakt: radim.jarosek@nature.cz

Literatura

KLEČKA, Jan a kol. (mns.): Ochrana přírody a jiné zájmy v CHKO Poodří.
SOVÍKOVÁ, Lenka (2011): 20 let Chráněné krajinné oblasti Poodří. *Vlastivědný sborník Novojičínska*, sv. 61/2011, s. 170–173.

Zimní Odra u obory v Kuníně (Foto archiv Správy CHKO Poodří).

Kdo odmyká v Poodří jaro?

Věra Koutecká (text a foto)

Na úvodní otázku má každý znalec či milovník rovinaté krajiny nad Ostravou nejspíš jednoznačnou odpověď – přece sněženky. Vždyť první kvítky (většinou ještě ukryté v průhledných listenech) nedočkavec může najít na strminách břehů Odry již koncem ledna. A v únoru? To už se začínají lesy u Polanky bělat.

Každoročně ještě hluboko před začátkem astronomického jara se nedočkavě potulují kolem řeky a hledám první ještě zimomřivé krásy. A když zrovna pokryje nivu (většinou na pár dní) bílá pokrývka, klubou se bílé kvítky, jejichž stopky se

ještě příliš nevytahují nad jazýčky listů, z bělostných křupavých krystalků – něžná chvilková nádhera...

Vyrážíím předposlední únorový den roku 2016 do Blücherova lesa, je vlhko a pošmourné – ale sněženky už kvetou naplno a být sluníčko, určitě lesem provívá jejich mámivý parfém – takto se nos musí zanořit mezi kvítky, aby si náležitě užil nevtíravé jarní vůně.

Hodně ptáků už zpívá naplno, nepřeslechnutelné je bubnování datla i jeho nezaměnitelné „klíééé“ – dokonce se mi podařilo „načapat“ tokající pár – nádhera.

Posléze začínám vnímat podivnou směsici hlasů – napadá mě – že by žáby? Ale ramena v lese ještě pokrývá popraskaná sklovina ledu – je to tedy nepravděpodobné. Směřuji za hlasy, stále blíže k rybníku Podhorník. Zvuky sílí, nechce se mi věřit, že by se zrovna tato intenzivně rybářsky využívaná nádrž stala Mekkou stovek roztoužených obojživelníků. Vykouknu z lesa a strnu – po hladině pluje mnohasethlavé hejno tmavých ptáků. To oni vydávají ony špatně definovatelné zvuky – konečně mi dochází – vidím velké hejno husí, a ne jednoho druhu!

Opatrně obcházejím rybník podél jeho východního okraje; blahořečím stromům břehového porostu, že mě ukrývají před ptačími zraky. Hejno se drží poblíž trati, na hluk často se řítících vlaků nijak nereaguje. Slunce matně prozařuje inverzní opar, kloní se k západu a já mám husy v protisvětle – na focení špatná pozice, všechny vypadají jednolitě šedivě. Chci se obrátit a honem oběhnout nádrž na protější břeh, když v tom začne několik husí vylézat z vody a popásat se na ozimu. Ztuhnu a udělám pár záběrů. Když je ptáků na poli kolem třiceti, zaregistrují mě (stojím od nich jen pár desítek metrů) a s kejháním ulétají za trať (poznávám husy velké a polní). Přidávají se k nim i někteří ptáci z rybníka. Do hejna vstoupí neklid, proplová sem-tam po hladině.

Naštěstí se zvedne jen málo husí, většina zůstává na nádrži. Asi za deset minut už sleduji dění z okraje lesíka u bývalé drůbežárny na západní straně, odtud jsou ptáci osvětlení mnohem lépe – registruji husy velké, běločelé a polní – radost převeliká. A kromě nich pluje u nedalekého ostrovku i na třicet čírek obecných s hejnem kachen divokých a na břehu postává desítka volavek popelavých a o něco méně bílých.

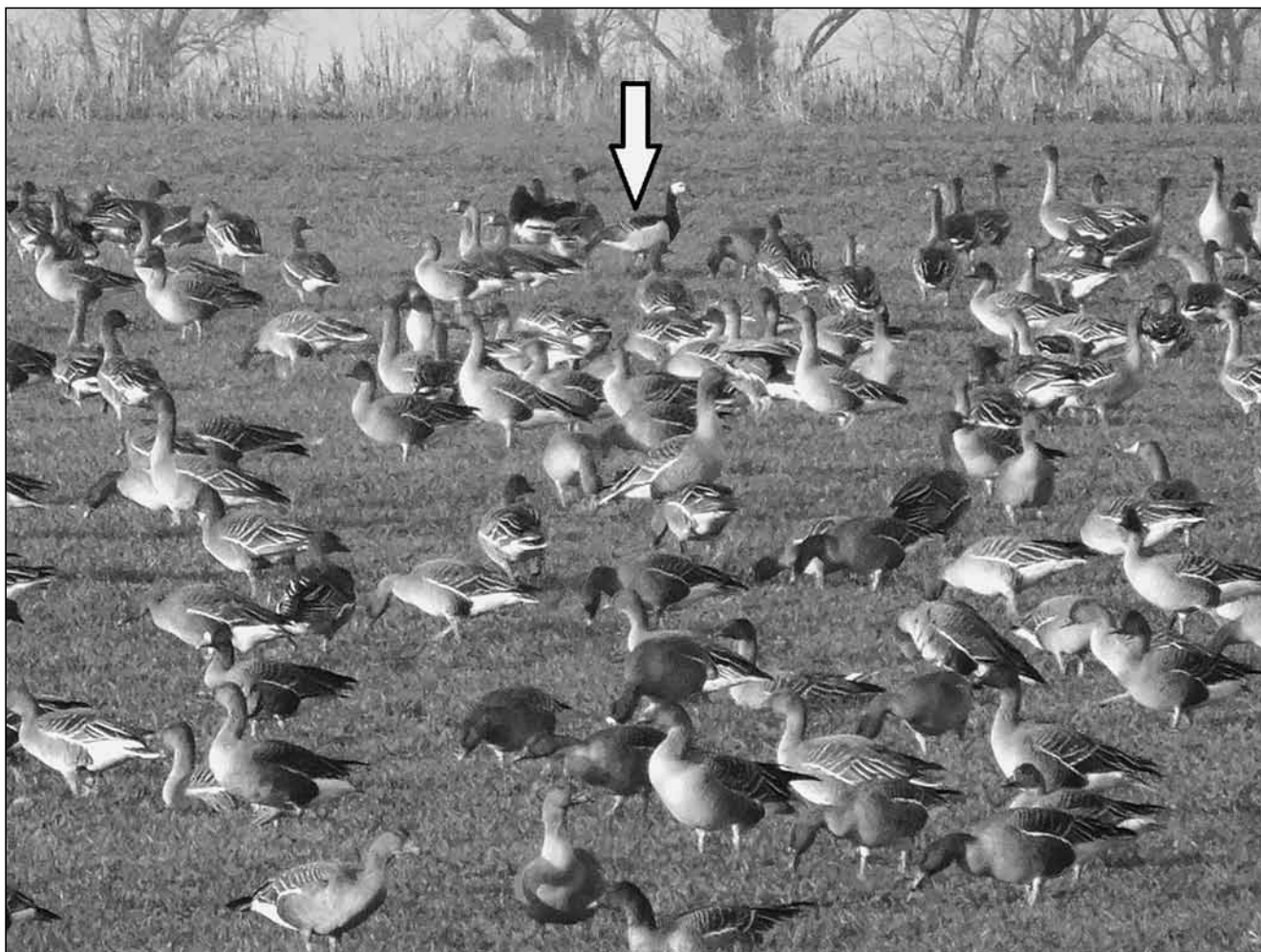
Hejno husí u Polanky, probíhají jím srnci s parůžky v lýči.

Hlavní hejno se s šumotem a kakofonií hlasů počíná zvedat a přelétá za trať – honem se stahují mezi stromy a běžím přejít železnici. Po chvíli se již prodírám roštím mezi tratí a ploty několika osamocených domků proti Podhorníku. K mé velké radosti jsou husy shromážděné na poli u cesty souběžné s Polančicí – na detaily je to ale daleko, kolem kilometru – v pošmourném osvětlení spoléhám na vyhodnocení fotek doma. Naštěstí se menší hejno snese i blíže ke mně, po chvíli jím probíhají čtyři srnci s parůžky v lýči – nevšední zážitek.

Ptáci od Polančice se zvednou a v nesoustředěných formacích a za hlasitého kejhání a štěbetání přetahují k Jistebníku, někteří se ale vrací (vyplašili je dva velcí psi, páníčkové se zjeví posléze). Pomalu se šejí, plna neopakovatelných dojmů kráčím podél trati do Polanky na autobus. Počítám, že

Po vyplašení psy vytvořily husy zdánlivě neuspořádané hejno, které protahovalo nad poli mezi Polankou a Jistebníkem.

Mezi husami polními jsou i husy běločelé, šipkou je označena jediná berneška velká.

husí bylo osm set až tisíc, byl to monumentální zážitek (jako před pěti roky na nádržích pod Pálavou, kde husy v tisícovkách zimují). A to jsem pár kilometrů od Ostravy...

Čas běží, jaro přemalovává okrovou a šedivou krajinu nesměle na zeleno. Vracím se vlakem z Prahy, jako vždy hltám Poodří očima a přemýšlím, kam co nejdříve vyrazím. Vlak prosvíští Jistebníkem, blíží se Podhorník a já v údivu zírám na několik stovek husí na poli na opačné straně rybníka, než byly minule – je to možné, že jsou ještě tady – po více než dvou týdnech?

Příští den, 16. března odpoledne, vystupuji z vlaku v Jistebníku, nedočkavě přecházím přejezd u rybníka Bezruč (stojí tam několik fotografií se stativy, namířeno mají na tečky ptáků u ostrůvků na západní straně nádrže) a pospíchám kolem železnice zpátečním směrem. Aby mě husy nezaregistrovaly, prolétám se náletovou zelení u trati. Trocha námahy se vyplatila – vysunuji objektiv mezi větvemi a rychle fotím.

Nečekaně se ozve přibližující se kejhání i šustot křídel a od Bezruče přilétá tak stovka husí v uspořádaných formacích, přetahuje mi těsně nad hlavou a dosedá na pole. Jeho ostrá zeleň je brzy stále hustěji překrytá hnědí ptačích těl.

Husy se pasou, přecházejí, některé posedávají, jiné se prohánějí v letu v párech. Chvillemi je dobře odlišitelné jasné volání husí běločelých (podle ornitologické literatury „kjo-jok“) od hlubokého nosového hlasu husí polních („ang-ank“) a samozřejmě „klasického“ kejhání husí velkých („kijaa-ga-ga“).

Najednou se všichni ptáci jak na povel hlučně zvednou a s hlasitým voláním odlétají za trať – co

Husy polní a běločelé se velikostí příliš neliší, menší a vzácná je husa malá (označená šipkou).

je poplašilo, nevím, usuzuji, že nejspíš liška (jsem si jistá, že mne vidět nemohli).

Rychle se proderu křovím a běžím na přejezd. Fotografové zde už nestojí, husy jim uletěly. Je mi líto, že ptáci jsou pryč, jen s nevelkou nadějí se jdu podívat cestou proti nádraží na pole. Vykouknu opatrně mezi domy a prostoupí mne velká radost – několik desítek husí zde posedává, ode mne tak sto metrů. A najednou to, co už jsem zažila dnes i minule několikrát – šustot křídel a nad hlavou přelétá mrak ptáků, kteří se snáší na zem. A za ním další a další – prolamující se řady, klíny i málo uspořádané shluky – je to neuvěřitelné, ale za pár minut je celé pole hned za domy pokryto štěbetajícími ptáky – nejbližší tak čtyřicet metrů, nejvzdálenější nejmíň sto. Přijíždí cyklista, potichu se bavíme, zda jít ještě blíž. Posuneme se opatrně tak o dvacítku metrů, krajní ptáky máme skoro na dosah. Fotíme, cyklista posléze drkotá zuby; má ale strach odjet, aby husy nevyplašil. Vtom se objeví běžec v barevném oblečení, ptáků si nevšímá, rychle kluše. Husy na něj našťěstí nereagují, jezdec se tedy pomalu vzdaluje.

Zůstávám a propátrávám hejno dalekohledem a kromě hus běločelých (*Anser albifrons*) s nepřehlédnutelnými, do dále zářícími bílými skvrnami nad zobákem, objevuji také několik obdobně zbarvených, ale mnohem menších husí malých (*Anser erythropus*). A na vzdáleném okraji hejna dokonce i jednu bernešku velkou (*Branta canadensis*). Základ shromáždění tvoří husy polní (*Anser fabalis* subsp. *fabalis* i subsp. *rossicus*), méně je husí velkých (*Anser anser*). Slunce se kloní k západu, ale na rozdíl od únorového pozorování není opar, naopak: krajinu osvětluje zářící večerní „severský“

svit. Prožívám veliké štěstí, zážitek se navzdý v kličuje do duše.

Po hodině nehybnosti je mi zima, potichu odcházím zpět na přejezd a kolem sádek mířím do Polanky. Polanskou nivou se loudám pod ztemnělou oblohou, kterou občas protne silueta opozdilé volavky, ohlašující se typickým skřekem, z černě lesa se ozve houkání puštíka; zajiskří první hvězdy.

Přemýšlím, odkud a kam husy cestovaly? Jistě se v Poodří zastavily před dalekou poutí na Sever, zimovaly nejspíš pod Pálavou. A tak jim přeji šťastný let, představuji si jejich rovný a do nekonečna se táhnoucí bažinatý domov na daleké Sibiři nebo ve skandinávské tundře. A těším se, že se zase uvidíme – vždyť rok je krátká doba, tak příští jaro – na shledanou!

Dodatek: v Poodří hnízdí jen husy velké, ty je zde možno pozorovat skoro celý rok – někteří ptáci se potulují nivou ještě v listopadu, pár husí velkých jsem viděla před dvěma roky na řece již v lednu.

Za odborné připomínky děkuji Zdeňkovi Poláškoví.

Páchník hnědý v jižní části CHKO Poodří

Radim Jarošek (text a foto)

V POODŘÍ č. 2/2013 vyšel příspěvek „Páchník hnědý v severní části Poodří“ a v tomto čísle na něj navazujeme a doplňujeme jej o rozšíření páchníka v jižní části chráněné krajinné oblasti.

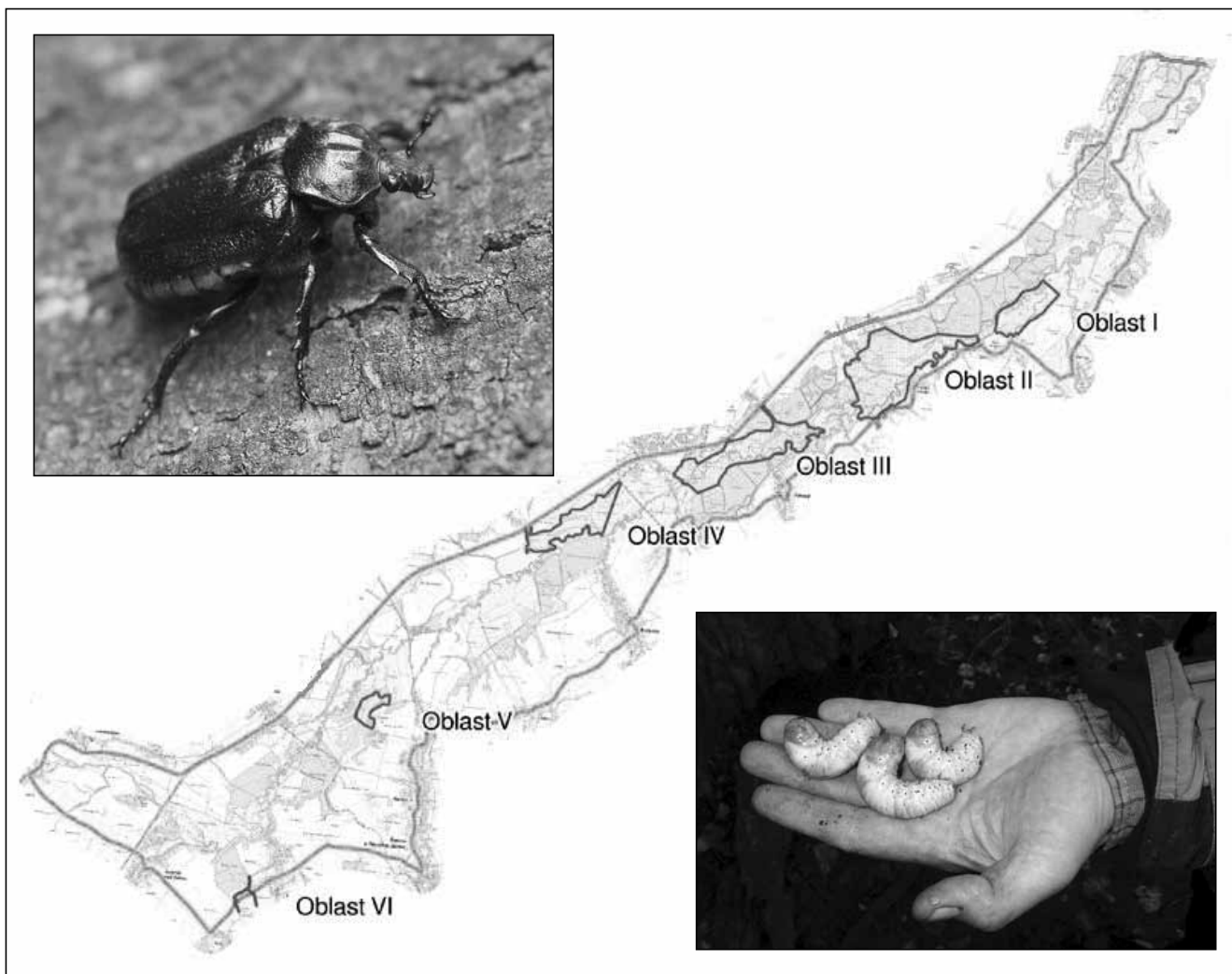
V CHKO Poodří bylo vymezeno šest oblastí výskytu páchníka hnědého, které jsou od sebe víceméně izolované z důvodu absence vhodných stromů. První tři až po Studénku byly pojednány v předchozí části příspěvku v č. 2/2013, zbývající jsou na řadě nyní.

Oblast IV leží v katastrálním území obce Pustějov a její rozloha je 277,4 ha. Jsou to periodicky zvodnělé mokřadní louky s rozptýlenou stromovou vegetací a lemovou vegetací vodních toků a tůní. Stromy s dutinami potenciálními pro výskyt páchníka jsou zejména neudržované hlavaté vrby. Páchník byl prokázán v 17 stromech. Většina

nálezů páchníka pochází z přestárlých hlavatých vrb v okolí obce Pustějov vč. lemové vegetace Pustějovského potoka. V severovýchodní části Oblasti IV výskyt páchníka hnědého postupně doznívá z důvodu stagnace vody a vysoké vlhkosti, která vzlíná do rozpadajících se kmenů.

Oblast V se nachází v katastrálním území obce Kunín a je menší – s rozlohou 30,1 ha. Jde o porosty v kunínské oboře, které jsou tvořené zčásti rozvolněným porostem lesa a lemem lesní cesty ve východní části na terase Odry a také lemem lesního porostu s dutými stromy. Páchník byl prokázán pouze ve dvou stromech, v lípě srdčité a dubu letním.

Oblast VI se nalézá v katastrálním území obce Bernartice nad Odrou a je z nich nejmenší (2,8 ha). Tvoří ji lemová vegetace vrby vodního toku Teplá.

Oblasti výskytu páchníka hnědého v CHKO Poodří. Autorem fotografií brouka a larev je Petr Kočárek.

Část vrb jsou staré neudržované hlavaté vrby s rozpadajícími se kmeny. Páchník byl prokázán v pěti stromech.

Mimo výše vymezené oblasti byl zaznamenán izolovaný výskyt páchníka v jednom stromě (dub letní) na břehu rybníka pod zámekem v Jeseníku nad Odrou. Vzhledem k izolovanosti výskytu a omezené nabídce potenciálních stromů v okolí nebyla pro tento výskyt vymezena samostatná oblast.

V práci „Inventarizačního průzkum páchníka hnědého (*Osmoderma barnabita*) na území EVL a CHKO Poodří“ (autor RNDr. Petr Kočárek, Ph.D.), která byla podkladem pro oba příspěvky, se mimo jiné uvádí: Pro podporu populací páchníka hnědého je žádoucí zahájit aktivní formu péče, která bude cíleně směřovat ke stabilizaci a posílení populací – prostřednictvím rozšíření nabídky vhodných biotopů. V udržitelnosti populací páchníka na území Poodří hrají ústřední roli staré hlavaté vrby. Tyto však nejsou, až na malé výjimky, udržovány, což vede k jejich přerůstání a následnému rozlomení pod tíhou mohutných větví vyrůstajících z jednoho místa (hlavy). Je proto žádoucí obnovit údržbu hlavatých vrb jejich pravidelným seřezáváním.

Správa CHKO Poodří proto v roce 2015 a 2016 učinila první kroky v péči o hlavaté vrby a zajistila provedení ořezu 30 vrb u Košatky a dalších 45 hlavaték u potoka Teplica (Teplá) nad Bernarticemi nad Odrou. Naštěstí nejsme sami – udržované vrby můžeme dosti hojně spatřit v Mankovicích a rybářích

Přerostlé hlavaté vrby nedaleko polní cesty z Košatky na lávku přes Ondřejnici směrem do Proskovic. Stav před ořezem na podzim 2015.

Zmlazení vrb po ořezu v r. 2015, foto z jara 2016.

ve Studénce kolem Slaňáků se jim také věnují, v Bernarticích kolem zmíněné Teplice byly místními některé rovněž ořezány a jistě se najdou i další.

Jedna věc je péče o hlavaté vrby a druhá je pak výsadba nových stromů, které by mohly v budoucnu nabídnout vhodné prostředí pro páchníka. Páchníkovi (a nejen jemu) vyhovují osluněné stromy s dutinami – tedy především staré solitérní stromy nebo dřeviny ve stromořadích a alejích. Právě ty jsou charakteristické pro nivu Odry v CHKO Poodří, která místy připomíná anglický park – louky krásí košaté duby a lípy a další listnaté dřeviny. Některé z nich však odumírají, odchází věkem, negativně se na jejich zdravotním stavu projevuje stále hojnější jmelí, vliv má změna vlhkostních poměrů.

Pro zachování typického charakteru nivy Odry proto Správa CHKO Poodří místy vysazuje na svých pozemcích jednotlivé stromy, především dlouhověké duby. Ty mohou jednou být, pravda za desítky let, biotopem pro páchníka.

Ořez vrb u Bernartic nad Odrou na podzim 2016.

Další aktivitou byla „výsadba“ linií vrbových kůlů kolem revitalizované Bílovky. Na podzim 2015 byly na břehu říčky vyhloubeny cca 30cm hluboké díry a do nich bylo umístěno více než 100 vrbových kůlů o průměru kolem 10cm a délky do 2m. Na jaře 2016 již kůly v horní části obrazily a postupně budou zapěstovány do podoby hlavatých vrb. Vrby jsou krátkověké měkké dřeviny, brzy proto kotlají a mohou v nich tak relativně brzy vznikat dutiny.

Přejme si, aby doučky vyrostly v mohutné stromy a zelené hlavy vrb zůstaly ladovským prvkem pooderské krajiny.

Vrbové kůly kolem Bílovky obrazily, léto 2016.

Muzejní činnost ve Studénci a Butovicích

Bronislav Novosad, Zuzana Brožová

Foto Bronislav Novosad

Vznik muzeí v dnešním slova smyslu zaznamenáváme ve výrazné míře koncem 19. století. Je tedy spjatý s dobou národního obrození, buditelenskou činností a uvědomováním si vlastních tradic a folklóru. V našem regionu bylo první muzeum založeno v Opavě (Slezské zemské muzeum) roku 1814 – jde o nejstarší muzeum u nás. Dále můžeme vzpomenout muzeum ve Slezské Ostravě vzniklé v roce 1872, tzv. Kattauerovo muzeum v Novém Jičíně z roku 1861, muzeum v Příboře 1912 nebo muzeum v Bílovci založené v roce 1925. Tato muzea byla zakládána jako městská a vznikla především převedením soukromých sbírek do městských institucí.

Proces tvorby muzeí jako reprezentačních institucí se nevyhnul ani menším městům a vesnicím. Takovéto menší muzejní instituce se sbírkami národopisného rázu vznikaly například na radnicích, obecních domech nebo se vyvinuly ze sbírek na školách. Často také vznikaly z iniciativy místních občanů se zájmem o lokální historii nebo učitelů.

A podobně to bylo také v případě prvního muzea ve Studénci. O muzejní činnosti v dnešní Studénci před druhou světovou válkou máme dvě zprávy. Jedno muzeum sídlilo v budově dnešní Základní školy Butovické v části Butovice a druhé se nacházelo v Novém zámku, tedy v části Studénka.

Nový zámek ve Studénci.

Zatímco o historii butovického muzea doklady máme, historie muzea na zámku tak jasná není. O zámeckém muzeu nacházíme zmínku například ve stavebně historickém průzkumu Starého zámku ve Studénci,¹ kdy je zmíněno v rámci institucí

sídlících tehdy v zámku.² Muzeum zde fungovalo v době první republiky a mohlo souviset s legionářskou školou. Osudy tohoto muzea jsou předmětem dalšího výzkumu.

Věnujme se nyní otázce muzejní činnosti v Butovicích. Podnět k založení butovického místního muzea padl na jedné z přednášek vrchního učitele a kronikáře Karla Michla. Jeho přednášky o zajímavostech regionu se pořádaly z podnětu místního sedláka Ferdinanda Richtera, který také vznik muzea inicioval. Pod jeho vedením se utvořilo grémium, které myšlenku vzniku místního muzea propagovalo. Dne 24. dubna 1935 byl úředně povolen samostatný muzejní spolek, který si kladl za cíl muzeum zbudovat, vybrat do něj vhodné předměty a nainstalovat je v odpovídajících prostorách.

Činnost tohoto spolku byla úspěšná, neboť muzeum skutečně vzniklo v prvním patře měšťanské školy. Nejprve zde byla v květnu roku 1935 otevřena národopisná výstava a díky vysoké návštěvnosti a podpoře ze stran školních orgánů, byly budoucímu muzeu poskytnuty dvě místnosti ve druhém patře národní školy. Tyto místnosti prezentovaly jednak národopisnou expozici a jednak písemné památky, dokumenty a knihy. Kromě historického vybavení domácnosti, nádobí, krojů a ručních prací se zde nacházely také staré hodiny, medaile a mince. V místnosti věnované tiskovinám se nacházel například dokument podepsaný kunínskou hraběnkou Marií Walburgou z Truchsess Waldburg Zeilu, do jejíhož panství Butovice svého času patřily. Expozici uspořádal učitel Rudolf Axman a muzeum otevřelo své brány veřejnosti dne 17. května 1936. Kladlo si nemalé cíle. Už jeho otevření bylo kulturní akcí. Členové muzejního výboru stále hledali nové vhodné exponáty a zasazovali se o obnovení tradičních zvyků. Muzeum prezentovalo také tradiční kravašské kroje.

Osudným se však pro něho stal konec II. světové války, kdy bylo násilně otevřeno a sbírky byly poškozeny, odcizeny nebo nevratně zničeny.³

Až donedávna jsme sice měli představu o sbírkách bývalého muzea v butovické škole, chyběly však jakékoli obrázky a fotografie. Minulý měsíc byly dvě unikátní fotografie národopisné expozice objeveny ve sbírkách Vagonářského muzea ve Studénci. Vidíme na nich místnost, vybavenou prosklenými skříněmi a stoly plné různých exponátů. Tyto fotografie jsou nedatované, ale na zadní straně jsou tyto popisy:

1 AUGUSTINKOVÁ, Lucie; ROSOVÁ, Romana (2003): *Stavebně historický průzkum Starého zámku ve Studénci*. Ostrava, Národní památkový ústav. 186 s.

2 Tamtéž, s. 30.

3 Stoleté proměny školy na ulici Butovické 1908–2008. Almanach. Studénka, ZŠ Butovická, 2008, s. 15–16.

Fotografie 1.

- fotografie 1: rozměr: 14,9 x 9,2 cm
Za první republiky v Butovicích v německé měšťance učitelé instalovali místní vlastivědné muzeum. Válečnými událostmi v r. 1945 bylo zničeno. Pracný

- fotografie 2: rozměr: 14,9 x 9,2 cm
Muzeum za první republiky v německé měšťance v Butovicích. Za války 1945 bylo zničeno. Pracný

Fotografie 2.

Obecná a měšťanská škola v Butovicích v roce 1946 (reprofoto z almanachu k 100. výročí založení Základní školy Butovické ve Studénci).

Na fotografii 1. můžeme vidět také kachlová kamna. Jsou totožná s kamny na prvorepublikové fotografii učebny přírodopisu⁴⁾ zveřejněné v almanachu dokumentujícím sté výročí založení školy. Díky tomuto stavebnímu detailu můžeme místnosti na nalezených fotografiích ztotožnit se školní třídou. Na zadní zdi muzejní místnosti lze také ještě vidět závěsnou lištu na pověšení obrázků. I tento detail je shodný s učebnou přírodopisu. Místnost tedy můžeme poměrně bezpečně lokalizovat. Co

⁴ Tamtéž, s. 13.

Učebna přírodopisu

Fotografie učebny přírodopisu z almanachu.

se inventáře muzea týká, z vystavených exponátů zachycených na fotografii nebyl zatím v inventáři Vagonářského muzea ani v inventáři školy ztotožněn žádný předmět.

Na obou nově nalezených fotografiích vidíme kromě exponátů také prosklené skříně. Zde už bylo pátrání úspěšnější. Dvě z nich se povedlo dohledat v inventáři dnešní butovické základní školy. Jedna je umístěna v kabinetu přírodopisu a jsou v ní uskladněné přírodniny, které by mohly pocházet z původní školní sbírky a druhá, nepoužívaná vitrína se nachází v depozitu. Obě mají výraznou tmavě zelenou barvu, která se dle prvního průzkumu zdá být původní.

Vitrína v kabinetu přírodopisu a depozitu.

Vitríny v kabinetu přírodopisu a depozitu.

Můžeme tak bezpečně lokalizovat aspoň tyto dva svědky původního butovického muzea.

Starý nález zkameněliny a části čelisti žraloka v butovické škole.

Dnes již existuje ve Studénce pouze jedno muzeum. Sídlí od roku 1956 ve věži studéneckého zámku. Unikátní Vagonářské muzeum bylo založeno díky iniciativě vzešlé z tehdejšího závodu Vagónka, a vstřícnosti zástupců místní samosprávy. Muzeum prezentuje na třech patrech dějiny dopravy, historii výroby místního vagonářského závodu a pro nejmenší návštěvníky také nabízí modelovou dráhu s vláčky. V současné době prochází muzeum rekonstrukcí a také badatelská činnost dostává nové impulzy. Mezi nově prezentované informace bude náležet také historie regionální, do níž dějiny muzejní činnosti bezpochyby patří. Osudy staršího zámeckého muzea si jistě zájem zaslouží a postupem času se snad podaří nalézt aspoň nějakou část předmětů i z muzea v Butovicích.

Mgr. Zuzana Brožová, Bronislav Novosad
Vagonářské muzeum ve Studénce
Kontakt: muzeum@sak-studenka.cz

Revitalizace zámeckého parku ve Studénce

Zdeněk Strnadel

V roce 2015 se rozhodlo vedení města pro zpracování projektu dílčí revitalizace zámeckého parku. Revitalizace se týkala zeleně a jejím cílem bylo v plné míře zachovat hlavní hodnoty parku, zejména prostorovou a historickou. Zároveň se projekt zabýval zvýšením bezpečnosti občanů při návštěvě parku, neboť řada stromů byla ve špatném zdravotním stavu a riziko pádů větví či celého stromu nebylo zanedbatelné.

Zámecký park společně s budovami nového a starého zámku ve Studénce je nejvýznamnější historickou památkou ve městě. Samotný park má dvojí zákonnou ochranu. Vedle zápisu do Ústředního seznamu kulturních památek ČR jako nemovitá kulturní památka je zapsaný také do seznamu významných krajinných prvků. Vedle kulturně historické hodnoty přírodě krajinného parku z období let druhé poloviny 19. stol a první čtvrtiny 20. století je důležité vnímat také přírodní složku parku, která

je ve struktuře města nepostradatelným a cenným biotopem.

Jedna z pěšin v parku vytvořená ze štěpky (Foto Zdeněk Strnadel).

Ošetřené lípy u studny (Foto Zdeněk Strnadel).

Počátky zámeckého areálu sahají do období 15. století, kdy v těchto místech stála středověká tvrz. Samotný park byl patrně založen v letech 1749–1750 v souvislosti s vybudováním nového zámku za majitelů Řeplínských z Berečka. Dnešní podobu zámeckému areálu vtiskli v první polovině 19. stol. a na počátku 20. stol. majitelé Blücherové z Wahlstatu. Nechali přestavět zámek a postavit kamennou bránu. Pro rozšíření parku před hlavním průčelím nového zámku dali zbourat dřívější hospodářské budovy, které bezprostředně navazovaly na dnešní Panskou ulici, a nové hospodářské budovy nechali postavit při jižním okraji parku. Součástí rozsáhlých úprav areálu bylo také založení přírodně krajinářského parku s výsadbou cizokrajních druhů dřevin. V roce 1936 koupila areál se zámkem obec Studénka, která zde zřídila školu, roku 1957 Vagonářské muzeum, sídlo veřejné správy či ubytovnu. Před budovou nového zámku po světových válkách vznikají památníky obětem válek. Posledním zásahem do kompozice parku je vztyčení kamenné stély v jeho zadní části.

V parku převládají domácí listnaté dřeviny jako lípa, javor a habr. Nejvýznamnějšími listnatými dřevinami jsou památná lípa, která již dříve musela být razantně ořezána a jasan rostoucí v blízkosti západní fasády nového zámku. Z domácích jehličnanů je nejvýznamnější mohutná borovice lesní, rostoucí v blízkosti jihozápadního nároží nového zámku. Z hlediska barevnosti se v parku výrazně uplatňují červenolisté kultivary javoru mléče. Výrazný tvarový kontrast vytváří skupinka převislých jasanů v zadní části zámecké louky. Z cizokrajních dřevin roste

Výsadba před zámkem (Foto Radim Jarošek).

v parku jírovec maďal, katalpa trubačovitá, smrk východní, jinan a zerav.

Značnou část finančních prostředků získal projekt po úspěšné akceptaci žádosti z Operačního programu Životní prostředí. Samotná realizace revitalizace se skládala z několika operací. Nemocné a neperspektivní dřeviny byly pokáceny. Dřeviny, které vyžadovaly pro svou další existenci ošetření, byly arboristy ořezány. Rozsah ořezu byl u každého stromu jiný. U některých dřevin byly ořezány pouze suché větve, u jiných musel být řez proveden ve větším rozsahu. Nejrazantnějším řezem bylo odstranění celé koruny stromu. V parku tak vzniklo několik tzv. torz – suchých kmenů, které postupně osídlí a rozloží živočichové a houby. Při kácení a ořezu vzniklo mnoho klestu, který se postupně naštěpkoval. Vzniklá štěpka se nikam neodvážela, ale byla použita na vybudování pěšiny v zadních částech parku. Díky tomuto řešení si dnes může návštěvník parku pohodlněji projít i tyto zadní partie parku. Trasa pěšiny odpovídá trase chodníků, které jsou patrné nejen z historických map, ale i ze stávajících terénních modelací, které byly odhaleny v průběhu odstraňování náletových dřevin.

Po ukončení kácení a ošetření dřevin bylo započato s výsadbou nových vzrostlých dřevin, jejichž druhová skladba a umístění v parku byla stanovena na základě průzkumu starých dokumentů. Celkem

Tisové loubí po ošetření (Foto Zdeněk Strnadel).

bylo vysazeno 52 kusů stromů, z toho 18 jehličnanů (tis, jedle, jedlovec, smrk východní a další druhy) a 34 listnatých stromů (jerlín japonský, ořešák černý, moruše bílá a další druhy). Keřové patro bylo doplněno o 791 kusů nových výpěstků keřů.

Práce na parku však nikdy zcela nekončí... Po kácení, ošetření dřevin a výsadbách mladých stromků bude nutné během dalších let provádět údržbu, především pravidelnou zálivku u vysazených dřevin, zapěstování korun mladých stromů (výchovní řez) i kontrolu dřevin ponechaných.

Vývoj parku je dlouhodobý proces a je krásné sledovat, jak se zeleň mění v průběhu ročního

období i v průběhu let. Dalším krokem, který by měl následovat, je obnova cestní sítě... upravené cestičky k procházkám přímo vybízejí. A teprve navštěvovaný „oživený“ park je opravdu celistvý a krásný.

Ing. Zdeněk Strnadel

Absolvent oboru zahradní a krajinářská architektura na Mendlově univerzitě, zahradnická fakulta Lednice na Moravě. Autorizovaný krajinářský architekt působící v regionu Beskyd a okolí.

Kontakt: zstr@centrum.cz

Kamenná stéla v zámeckém parku ve Studénce

Radim Silber

V jihozápadní části zámeckého parku ve Studénce si může návštěvník všimnout nezvyklého, vysokého a štíhlého kamene. Nejde o prehistorickou památku, ale o netradiční připomínku dvoutisícího milénia.

Dnes už asi nikdo přesně nezjistí, kdo přišel první s nápadem oslavit přelom tisíciletí vztyčením kamenné stély, ale každopádně se ta myšlenka ujala, a v hlavách několika členů Českého svazu ochránců přírody ze Studénky začala pomalu dostávat reálnou podobu.

Přípravy zabraly téměř celý rok a v jeho průběhu se k akci přidávali další a další nadšenci. Výběr vhodného místa usazení kamene byl asi tím nejjednodušším úkolem, okolní zámecký park se k tomu přímo vybízel, a tak jsme a touto otázkou byli poměrně rychle hotovi. Od počátku bylo i jasné, že chceme kámen dopravit na místo a vztyčit bez moderní techniky, jen s pomocí lidské síly, tak jak tomu bylo i v dobách dávných. I tento problém se podařilo zvládnout a jednotlivé fáze přesunu byly poměrně detailně rozpracovány.

Kamenná stéla má nad zemí výšku 2,7 m (Foto Radim Silber).

Zbývalo nám tedy už pouze sehnat vhodný balvan a jdeme na to. Výběr kamene se ale nakonec ukázal jako větší oříšek, než jsme si z počátku mysleli. Většina místních kamenolomů byla postupně vyloučena, protože horniny v nich těžené se pro náš záměr nehodily. Nakonec jsme se obrátili na akademického sochaře Miroslava Rybičku z nedalekého Jistebníka, který nám pomohl zajistit a dopravit sem vhodnou kamennou stélu, a to až z pískovcového lomu u Broumova.

Přivezený kámen byl složen asi sto metrů od místa vztyčení a položen na předem připravenou dřevěnou konstrukci, jakési „sáně“, na kterých jsme jej hodlali tento poslední úsek táhnout. Samotné vztyčení bylo naplánováno na první jarní víkend a k tomuto datu byly pak směřovány všechny závěrečné přípravy. Okolní část zámeckého parku byla vyčištěna od náletů, trasa přesunu kamene byla upravena tak, aby byla co nejrovnější a v místě vztyčení byla vyhloubena asi metr hluboká jáma, do níž bude kámen postaven a zakotven.

V sobotu 24. března 2001 pak vše začalo. Již od předchozího večera se do klubovny v zámku sjížděli nadšenci z blízka i z daleka a nakonec se dostavilo takové množství tahounů, že museli být rozděleni do několika skupin, které podléhaly vždy jednomu z organizátorů. Po krátkém seznámení s předpokládaným průběhem se šlo na to, a do lan uvázaných ke kamennému bloku se opřelo na sedm desítek lidí. Již první metry jasně ukázaly, že zhruba čtyřiapůltunový kámen jim zdaleka není rovnocenným soupeřem a i skalní skeptikové na místě uznali, že pohnout i takovýmto kolosem pouhou lidskou silou je možné.

Za chvíli byl kámen v cíli své cesty a nastala fáze samotného vztyčování. Tady už se museli tahouni do lan opravdu opřít. To také udělali, a to s takovou vervou, že kámen přetáhli na druhou stranu, kde zůstal na okraji připravené jámy ležet. Napodruhé organizátoři trochu zchladili jejich nadšení

a ubrali tažné síly a kámen se již vztyčit opravdu podařilo. Během chvilky byl bezpečně zafixován a mohly propuknout bujaré oslavy. K doplnění sil byl pro všechny připraven guláš, navařen čaj a nechyběla ani kapka něčeho ostřejšího. O příjemné zakončení akce se postaral večerní táborák.

Co říci na závěr? Kámen Milénia stále stojí na svém místě a návštěvníci jej mohou vidět v zadní části zámeckého parku pod klenbou okolních vzrostlých stromů.

Vztyčená kamenná stéla je nepřehlédnutelným prvkem tohoto parku a všem, kteří se na jejím vztyčení podíleli, připomíná, co vše lze dokázat pouhou silou lidských paží.

Ing. Radim Silber

Městský úřad Studénka, Odbor stavebního řádu, územního plánování a rozvoje
Kontakt: silber@mesto-studenka.cz

Obnova poutního místa U dubu a Gödrichova kříže u Jerlochovic

Radim Jarošek

Foto Petr Lelek

Po dvou letech se vracíme k příspěvku o mariánském poutním místě na Kelbelově kopci u Jerlochovic.

Ve slunečné neděli 28. srpna 2016 se z Jerlochovic vydala vzhůru po staré oderské cestě skupina čítající několika desítek osob. Bylo to po řadě let zase poprvé, kdy zde poutníci kráčeli. Ještě nedávno by neměli důvod, mariánské poutní místo U dubu pro nezájem zaniklo... Toho dne tomu však bylo jinak, měli společný cíl – odhalení dvou sakrálních památek na Kelbelově kopci. Jedním z nich byl Gödrichův kříž a tím druhým právě obraz P. Marie Hrabyněské.

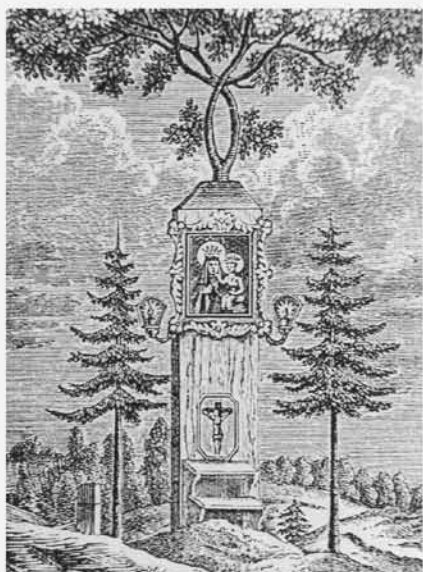
Zanedlouho se průvod zastavil u mladého košatého doučku, vedle něhož se nalézal bílý plátnem zakrytý dřevěný sloupek. Lidé usedli na lavičky, ostatní se shromáždili kolem a s projevem vystoupil Josef Pavlíček.

Z vystoupení, v němž shrnul historii poutního místa, uvedme jen poslední věty, které se již dotýkají dneška, a zároveň odkazujeme na jeho příspěvek, který vyšel v POODŘÍ 2/2014:

Příchozí během slavnostního aktu odhalení obnoveného poutního místa.

V závěru 60. let minulého století tradice poutního místa na Kelbelově kopci upadala. Konec místa mnoha modliteb završilo i pokácení statného košatého dubu, který usychal po zasažení bleskem. Obraz P. Marie Hrabyněské byl přemístěn do kostela Nanebevzetí P. Marie v Jerlochovicích. V r. 2015 byl obraz restaurován panem Eduardem Piterkou. Předminulou neděli 14. srpna 2016 byl pak obraz při příležitosti poutě v jerlochovic-kém kostele požehnán.

Osadní výbor v Jerlochovicích Vás zve v neděli 28. srpna 2016 ve 14 h. na odhalení dvou obnovených sakrálních památek na Kelbelově kopci poblíž staré cesty do Oder.

Sraz účastníků je ve 13.30 h. před vstupem do průmyslového areálu (býv. zemědělské družstvo v Jerlochovicích), odtud 20 min. pěší chůze, možnost parkování před areálem.

Sponzoři: Helena Bergerová, manželé Zlamalovi, manželé Pavlíčkovi, řa Regena s. r. o. Hranice, Kamenictví Jakubík – Odry

Lavičky u poutního místa ve stínu s dalekým výhledem do krajiny zvou k posezení.

Poté p. Miroslav Zlámal, zhotovitel dřevěného sloupku, odhalil milostný obraz.

Dřevěný sloupek nese na čelní straně v horní části reprodukcí obrazu a na zadní straně je text o poutním místě. Pro přesnost je třeba uvést, že se nenachází přesně na dřívějším místě, to bylo u cesty kousek níže, je však dnes obklopeno vegetací, a proto bylo vybráno jiné – u mladého dubu s dalekým výhledem do okolní krajiny.

Nedělní slavnostní akt připomněl dávnou událost před více 160 lety, kdy sedlák Kelbel pověsil na strom mariánský obraz. Uvidíme, jaký bude osud jeho následovníka. Přejme mu, aby byl dlouhý a aby se u něj zastavovali další a další poutníci, a možná jednou i procesí. A třeba jednou dojde i k obnově studánky, která byla nedaleko a byla součástí poutního místa. Vždyť kde jinde, než na místě, kde se udál zázrak, by tomu tak mohlo být.

Další kroky příchozích směřovaly nedaleko po cestě výše až tam, kde se nalézal druhý sakrální objekt – Gödrichův kříž. Opět dejme prostor, a tentokrát v plném znění, projevu J. Pavlíčka při odhalení:

Vítám vás na místě, které je stejně významné jako to předcházející. Bohužel nebylo tak známe a navštěvované. Jedná se o drobnou sakrální památku – kříž, který byl rovněž významným prvkem obohacující panorama okolní krajiny. Jeho původní význam, kdy byl především vyjádřením lidové zbožnosti, se vytratil. I tento kříž patřil mezi ty, které upadly v zapomenutí, a který byl určen k postupnému zániku.

Stav kříže před opravou (Foto zapůjčil Josef Pavlíček).

Když jsem se před dvěma roky rozhodl připomenout a obnovit významné poutní místo „U dubu“ na Kelbelově kopci, netušil jsem, že budu řešit i obnovu tohoto kříže. Torzo mramorového kříže nebylo téměř vidět. Značně poškozený kříž byl obalen mechem a zahalen trním a náletovou zelení. Při následné prohlídce jsem našel na podstavné části kříže jména zřizovatelů – Rosa a Franz Gödrichovi a rok 1908. Toto jméno je některým z vás známé. Jsou to rodiče olympionika Antona Gödricha.

V letošním roce 2016, kdy se uskutečnily 31. olympijské hry, je tomu 120 let, kdy se tento jerlochovický občan zúčastnil v roce 1896 prvních novodobých olympijských her v Aténách.

Pro informaci uvedu, že Anton Gödrich ve svých 37 letech soutěžil v silničním závodě jednotlivců na trati dlouhé 97 km a získal druhé místo. Další zajímavou skutečností je jeho účast na OH v roce 1936, kde byl přizván jako čestný host. Cestu do Berlína dlouhou 550 km uskutečnil na darovaném kole ve svých 77 letech. Tolik k rodině – zřizovatelů tohoto kříže.

Drobné sakrální stavby, mezi které patří i tento mramorový latinský kříž, plnily funkci pamětní. Mnohé jsou spojeny se zcela konkrétními událostmi či lidskými osudy – a tak nesou v sobě pečeť památného místa. Jejich posláním bylo především uspokojování běžných každodenních náboženských potřeb lidí. Kostel byl určen nedělím a svátkům, kapličky byly cílem procesí v prosebné dny a kříž byl určen k modlitbě při práci. Jako druhotně získaná pak byla jejich funkce orientační. Stavěly se na významných místech, na křižovatkách a v zákrutách cest, na návrších, na okrajích vesnic a u studánek.

To vše patří do značné míry minulosti. Díky některým nadšencům dnes zase nacházíme postupně obnovované kapličky, boží muka a kříže, které opět spoluvytváří malebnost naší krajiny.

Vážení spoluobčané, milí hosté, sešli jsme se dnes, abychom slavnostně odhalili a uctili dvě obnovené sakrální památky.

Jsou to památky, udávající krajině její rozměr, spojující minulost se současností, jak se dnes říká, jsou

Pan Josef Pavlíček při projevu.

součástí našeho kulturního dědictví. V dnešní hektické a pomíjivé době jsou staré drobné památky připomenutím něčeho stabilního, zastavením času, pobídkou k chvilkovému zastavení. Přispívají k pocitu sounáležitosti s krajinou a domovem.

Závěrem mi dovoluji, abych poděkoval vlastníku pozemku, panu Jiřímu Ševčíkovi, za vyčlenění pozemku k těmto památkám. Velké a upřímné poděkování patří paní Heleně Bergerové, manželům Zlámalovým, firmě Regena z Hranic, kamenictví Jakubík z Oder, manželům Luňákovým – za materiální a finanční podporu. Poděkování patří rovněž členům osadního výboru v Jerlochovicích, především p. Petru Mišunovi a René Juroškovi za organizační a technickou výpomoc.

Dovoluji, abych poděkoval i mé rodině – rovněž za finanční a hlavně morální podporu, zvláště manželce za její trpělivost a pochopení.

Slavnostní akt odhalení zrenovovaného kříže posléze provedli členové osadního výboru v Jerlochovicích P. Mišun a R. Juroška, a pak již příchozí přijali pozvání k občerstvení a čekal je návrat domů.

Naši krajinu dnes kráší dvě staronová, působivá místa k zamyšlení nad současností i minulostí

Obnovený mramorový Gödrichův kříž.

a za to si zaslouží poděkování především pan Josef Pavlíček, bez jehož vytrvalého úsilí by v Jerlochovicích ona neděle mezi svátky P. Marie byla jen běžnou nedělí a nikoliv dnem skutečně svátečním.

Gerlichov u Fulneku

Dobovou zmínku o mariánském poutním místě najdeme v publikaci Karla Eichlera „Poutní místa a milostivé obrazy na Moravě a v rak. Slezsku“¹⁾ z roku 1888. V kapitole Gerlichov, tedy Jerlochovice, se o něm uvádí následující:

Poutní místo P. Marie blíž Fulneku povstalo okolo roku 1850. Na kopečku za osadou Gerlichovem, kteráž s Fulnekem souvisí, ku farnosti Fulnecké patří a na půdě moravské stojí, měl prý v onom čase soused z Gerlichova, jménem Jan Kaelbl jakés zjevení bl. P. Marie. Sám to tvrdil a vypravoval. Kopeček ten, přes nějž i silnice okresní z Fulneku do Oder vede, majetkem byl téhož souseda; on pak na stromě blíž silnice na svém pozemku obraz P. Marie zavěsil.²⁾ Lidé počali navštěvovati jej, utíkali se při něm k Panně Marii a mnozí prý i zázračně uzdraveni byli, tak že pověst o něm se rozhlásila, a poutníci

až z Valaška a z uherského Slovenska k němu chodívali. Dárky mnohé tam obětovány (po krejcaru většinou). Obraz byl obložen už dolů tak, že vypadal jakoby stál na oltáři, i svícny byly připevněny a několik lavic pro modlící se rozestaveno. — Užitek nejvíce bral Kaelbl³⁾ na zakupování a udržování světla a náčiní potřebného. Z čehož povstala domněnka, že snad zjevení pouze ze zjištění předstíral. Zemřel náhle r. 1880. — Nyní již místo to méně jest prý navštěvováno a to ponejvíce jen z blízkého okolí.⁴⁾

Litujeme, že nebylo nám možno bližších a určitějších zpráv se dopátrati. Snad časem vyskytne se někdo povoláný, který o místě zprávy pravdivě uveřejní.⁵⁾

Poznámky:

1. Karel Eichler (1888): *Poutní místa a milostivé obrazy na Moravě a v rak. Slezsku*. Bibliotéka spisů poučných vydávaná Dědictvím ss. Cyrilla a Methoděje, číslo XXII. Brno.
2. Fulnek s okolím zaryvá se do Slezska a ze tří stran s ním hraničí. Kopeček (nyní Kaelblsberg zvaný) s obrazem P. M. stojí na samých hranicích moravsko-slezských, avšak ještě na Moravě.
3. Johan Kelbel (uváděný též jako Johann Kölbel), Jerlochovice č. 38, se narodil 10. 8. 1809 a zemřel 4. 5. 1880.
4. Dle zprávy Ig. Zavřela, koop. Přerovského r. 1888. Matriční kniha úmrtí Fulnek.
5. Za poskytnutí informací z publikace děkuji paní Janě Krejčové.

Gruß aus Fulnek – Heimat des Pädagogen Amos Comenius

Poutní místo na Kelbelově kopci na dobové pohlednici z Fulneka (vlevo nahoře).

Vojnovice (Kriegsdorf)

Jana Krejčová

Vojnovice byly původně zvány Friedland (Pokojná země) a dokonce bývaly poutním místem. Spory s církevní vrchností jim byly sice odpuštěny, ale zato získaly přezdívku Kriegsdorf (Válečná ves).¹⁾ Tomuto novému názvu odpovídal i znak obce, je v něm zobrazena paže ve zbroji držící meč či dýku. Ves je písemně připomínána 12. března 1504 v listině olomouckého biskupa Stanislava I. Thurza (na stolci 1496–1540), potvrzující Vojnovicím ztracené privilegium na právo hlubčické.²⁾ Vojnovice patřily až do roku 1848 k libavskému statku budišovsko-libavského panství.³⁾

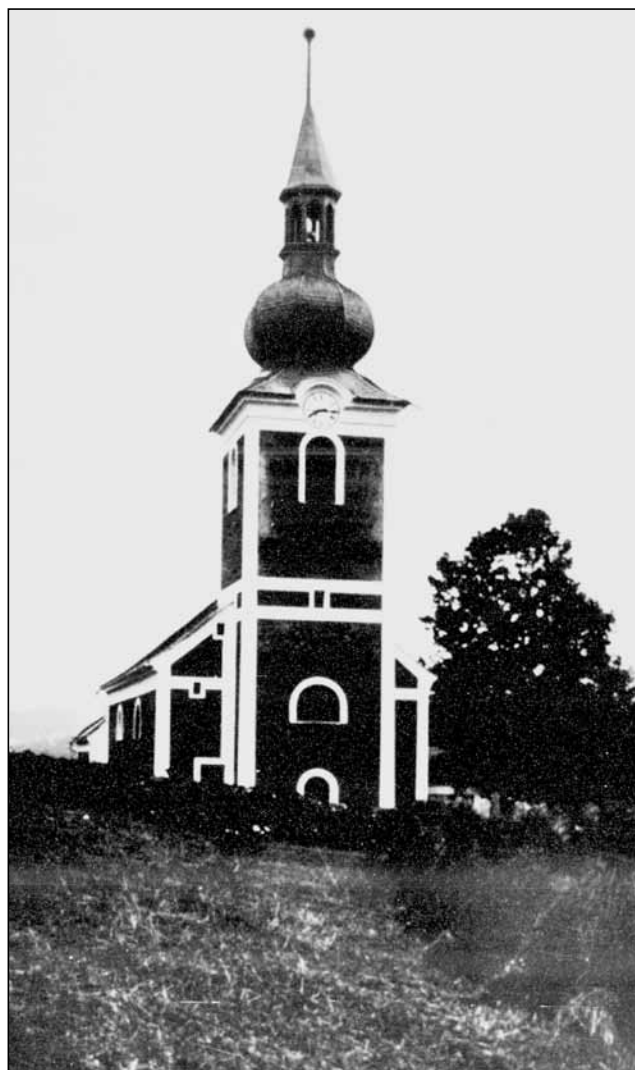

Střed obce. Fotoarchiv J. Machala.

Filiální kostel ke cti Nejsvětější Trojice byl postaven na svahu Kamenného kopce (Steinberg) z rozkazu olomouckého biskupa Stanislava II. Pavlovského. Ten také kostel 25. července 1589 slavnostně konsekroval.⁴⁾ Jak vyplývá z inventáře z roku 1785, patrně byl postaven na místě staršího kostela.⁵⁾ Obec byla od počátku přiřazena do Města Libavé. Až od 1. ledna 1785, kdy byla zřízena samostatná starovodská farnost, spadala do Staré Vody. V souvislosti s touto změnou byly sepsány inventáře obou kostelů, tj. starovodského i vojnovického. V inventáři vojnovického kostela je popsána jeho historie vč. zmínky o konsekraci. Patronátní právo nejen na farní kostel ve Staré Vodě, ale i na filiální kostel ve Vojnovicích přešlo v rámci změn na piaristický řád,⁶⁾ přičemž desátky byly údajně až do roku 1811 odváděny libavskému faráři. V tomtéž roce si starovodští piaristé najali na dalších dvacet let louku od Ignáce Troppela z Vojnovic.

Dle císařského otisku a indikační skici není půdorys kostela zcela jasný, ale dle plánu z roku 1942 je zřejmé, že jeho loď měla tvar protáhlého obdélníku, na západní straně s připojenou čtyřbokou hranolovou věží s hlavním vchodem a protáhlý, odsazený, nepatrně snížený a trojboce uzavřený presbytář.⁷⁾ Na kůr se vstupovalo z levé strany průčelí,

boční vchod s předsíní byl z jižní strany. Zákristie přiléhala k severní zdi presbytáře. Kostel byl krytý sedlovou střechou, sanktusníková věžička chyběla. Fasáda byla členěna bílými lizénovými rámy, pole výrazně barevně odlišená. Loď prosvětlovala z každé strany dvě okna obloukově zaklenutá, kněžiště celkem dvě okna. Předsunutá věž byla zastřešena cibulovitou bání s lucernou, netypicky bylo provedeno ukončení vrcholu kuželovitou věžičkou. Kůr měl okna s nízkým obloukovým záklenkem, zvonové patro vyšší okna stejného typu. Hodinové ciferníky byly patrně na třech stranách věže. Popis kostela ze dvacátých let minulého století uvádí délku 26,25 m a šířku deset a půl metru.⁸⁾ Další údaje známe z plánografického nákresu kostela z roku 1942. Délka kostela 27,8 m, délka lodi 16 m, šířka lodi 10,9 m, délka věže 4,5 m, šířka věže 5,5 m, délka chodby chránící boční vchod 2,3 m, šířka 2,5 m, délka kněžiště 7,5 m a šířka 6,5 metru.⁹⁾

Kostel Nejsvětější Trojice od západu. Jediná zachovaná fotografie kostela zblízka. Fotoarchiv J. Machala.

V kostele byly tři **oltáře**, tj. hlavní, zasvěcený **Nejsvětější Trojici**, a dva rozměrné vedlejší oltáře, tj. **sv. Maří Magdalény** a **sv. Mikuláše** s odpovídajícími obrazy, kazatelna byla v těsné blízkosti lavic a samozřejmě nechyběl kůr. Popisujeme ho jen podle inventářů, žádné fotografie vnitřku kostela nebyly nalezeny.¹⁰⁾ Do menzy hlavního oltáře, patrně již nového kostela, byly vloženy ostatky sv. Barbory, panny a mučednice v nádobce s agnuskem. Hlavní oltář v roce 1896 renovoval Gustav Přeček, malíř a pozlacovač ve Šternberku a Olomouci.¹¹⁾

Dřevěné lavice zhotovil stolař ze sousedních Rudoltovic v roce 1853.¹²⁾ Novou skříň na paramenta si kostel pořídil v roce 1896.

Krátce po roce 1848 bylo instalováno čtrnáct obrazů zastavení Křížové cesty a jeden nový boční oltářní obraz, kterým byl cyklus doplňující obraz Bolestné Matky Boží, vše olejomalby na plátně, které nechal starovodský rektor P. Ch. Wobornik v roce 1851 restaurovat.¹³⁾ Obrazy pocházely z ambitů farního kostela ve Staré Vodě a nahradily vojnovickou Křížovou cestu namalovanou jen na zdi. Práci provedl berounský malíř Josef Kriesten, jeden kus za pět zlatých CM, a k tomu namaloval dvě kostelní korouhve.¹⁴⁾ Znovu ve vojnovickém kostele pracoval v roce 1861 na štafírování oltářů. Tehdy také namaloval dva nové obrazy, tj. Sv. Štěpána a Sv. Rozálii, renovoval všechny tři oltářní obrazy a nástěnný konsekrační kříž. V červnu 1863 si za práce žádal 4.760 fl.¹⁵⁾ Obrazy Křížové cesty byly za otců benediktinů znovu restaurovány, stolař Hosch z Podlesí pro ně udělal nové dřevěné rámy a P. Hugo Merz je požehnal 14. února 1926.¹⁶⁾

P. Hugo Merz OSB s dětmi. Fotoarchiv J. Machala.

V noci z prvního na druhého června roku 1862 se do starovodského kostela vloupali zloději a odcizili sv. ostatky a mj. měděnou postříbřenou lampu. Náhradou byla pak zavěšena lampa pocházející

z kostela ve Vojnovicích, jejímž dárcem byl Josef Demel. Drobnější opravy jako např. štafírování kazatelny, ale i nákup oltářních svícňů, si v roce 1867 vyžádaly částky 600 zlatých. Poslední zpráva o novém, případně nově upraveném oltáři je z roku 1927, kdy je zmíněn oltář Nejsvětějšího Srdce Ježíšova.

Již v roce 1672 měl kostel tři oltáře, jeden pozlacený stříbrný kalich, jednu kasuli, tři zvony a také finanční obnos.¹⁷⁾ V průběhu historie byla sepsána řada inventářů, nejstarší pochází z roku 1690.

Rovněž v závěru roku 1805 byly sestaveny inventáře farního kostela sv. Jakuba Většího a sv. Anny ve Staré Vodě a filiálního kostela ve Vojnovicích. Podepsal je P. Cassianus a s. Rosalia SchP.¹⁸⁾ Tento soupis je opatřen titulním listem, na jeho dalších čtrnácti stranách je seznam věcí nacházejících se ve starovodském kostele, jeho další čtyři strany jsou věnovány filiálnímu kostelu ve Vojnovicích. Tam uvedený nový kalich objednali otcové piaristé v roce 1787 u pasíře Jana Haase v Novém Jičíně, později, tj. v roce 1844 zakoupil ve Vídni rektor P. Ch. Wobornik stříbrný kalich, patrně ten, který zmiňuje Wolny.¹⁹⁾ Konzistoř v roce 1865 povolila nákup parament pro vojnovický kostel v částce 280 zl. 71 kr. a v roce 1892 kostel zakoupil prádlo a další paramenta za 336 zl. 80 kr. Šest svícňů, k ciboriu stříbrný pohár s víkem a k monstranci stříbrná luna byly pořízeny v roce 1895.

V roce 1921 kostel vykazoval mimo základní vybavení také šest korouhví v hodnotě 264 fl., obrazy Poslední večeře (20 fl.), Růžencový obraz (20 fl.) a Sv. Maří Magdalénu (10 fl.) a čtrnáct zastavení Křížové cesty spolu s obrazem Bolestné Matky Boží (tento soubor se vždy uvádí jako celek). Dále se uvádí skleněný lustr (20 fl.) či procesní kříž na tyči (Stangenkreuz). Nejcennějším předmětem byl stříbrný zlacený kalich s paténou (100,- fl.), dále následovalo zlacené ciborium s víkem z bílé mědi (60 fl.) a měděná pozlacená monstrance se stříbrnými květinami (patrně tepanými, 40 fl.). Kasulí bylo tehdy sedm, a to bílé, červené, černé a modré, s bortami tkanými i točenými z kovových zlatých nití, s korálky odrážejícími světlo a žlutými korálkovými květinami nebo zdobené leonskou bortou.²⁰⁾ Vybavení kostela se v průběhu let výrazně nelišilo, některé věci dosluhovaly, jiné byly pořízeny. Např. v roce 1923 byla zakoupena socha Krista pro velikonoční Boží hrob v ceně 436 K., dodavatele neznáme, ti obvykle nebývali v inventářích uvedeni.²¹⁾

Novou skříň na paramenta kostel pořídil v roce 1926, náklady činily 117,50 K. O rok později byla opravena skříňka v zákristii (82,- K) a klempíř Josef Horwath opravil lavabo (11,- K). Znovu se zlatila monstrance v roce 1928 (357,- K) a kalich (167,- K), na který bylo rovněž pořízeno pouzdro (futrál). Oltář byl opravován v roce 1931 nákladem 205,- K, pořízena byla nová oltářní mřížka (150,- K), naposledy byl oltář opravován v roce 1938 nákladem

103,- K, práce vykonal starovodský stolař Fridolin Pausch. Koncem května 1938 oltář na epištolní straně pozlatil olomoucký lakýrník Josef Stanzel, náklady byly vysoké, dosáhly 8.500,- K a našetřeno bylo jen 2.000,- korun, zbytek se uhradil ze sbírek. Farníci si ještě přáli zakoupit sochu Matky Boží, bohužel zůstalo již jen na pořízení sošky Pražského Jezulátka, která jak bylo zvykem, byla slavnostně požehnána. Byl to jeden z posledních důkazů, že Vojnovičtí byli na svůj kostel hrdí a dobře se o něj starali.²²⁾

Vojnovický kostel disponoval vlastním jměním. Z něho mohl např. v roce 1813 půjčit starovodskému kostelu peníze na jeho opravu. Znovu tomu tak bylo v roce 1914, kdy si žádal 600 zl. na opravu okapů a odpadních rour na kostele. Ke konci roku 1930 mešní nadace kostela Nejsvětější Trojice činily 11.128,70 K, čistého jmění, kapitálů uložených u soukromníků a kapitálů ve veřejných obligacích měl filiální vojnovický kostel v hodnotě 3.284,25 korun. Další jmění bylo určeno na udržování křížů, kostel měl chudinský fond a hospodařil také s výnosy z pozemků. Ke konci roku 1931 je uvedeno jmění kostela v obligacích a cenných papírech ve výši 37.011,25 K.²³⁾ Poslední zpráva o jmění vojnovického kostela pochází z 8. března 1952. Tehdy P. Josef Veselý, administrátor v Domašově nad Bystřicí, uvedl v seznamu vázaných vkladů, že filiální kostel ve Vojnovicích má vkladní knížku vedenou u spořitelny a záložny v Moravském Berouně, na které je vklad 19.287,30 korun.²⁴⁾

V minulosti nebývala ve filiálních kostelech sloužena mše svatá každou neděli či svátek, nebo dokonce každý den. Ve vojnovickém kostele to např. v roce 1672 bylo jen pětkrát ročně.²⁵⁾ V ostatních svátečních dnech platila povinnost navštěvovat farní kostel ve Staré Vodě. Bylo několik pokusů, jak počet bohoslužeb zvýšit, jedním z nich byla žádost P. Hartmana Saazera SchP ze dne 18. února 1883 o povolení sloužení mší sv. šestkrát ročně, tj. i na svátek sv. Maří Magdalény.²⁶⁾ Ještě později, tj. 30. prosince 1893, zakázal arcibiskup Theodor Kohn (na stolci 1893–1904) ve filiálních kostelech konat nedělní a sváteční bohoslužby a povolil, resp. obnovil, aby se v „komunální kapli“ ve Vojnovicích sloužila mše svatá na přenosném portatilu v tyto dny: v pondělí velikonoční, o svátku Nejsvětější Trojice (zasvěcení kostela) a v následující pondělí, o svátku sv. Štěpána a ve středu o křížových (prosebných) dnech, což bylo patrně stejné jako v minulosti.²⁷⁾ Rektor starovodské koleje a administrátor farnosti P. Severin Kulmon podal proti arcibiskupovu rozhodnutí dvakrát po sobě protest.²⁸⁾ Až arcibiskup Antonín Cyril Stojan (na stolci 1921–1923) udělil 2. července 1923 povolení uchovávat Nejsvětější svátost ve filiálním kostele ve Vojnovicích s podmínkou, aby v uvedeném kostele byla alespoň jedenkrát v týdnu sloužena mše svatá, hořela lampa a vystavená hostie byla zavčas

obnovována. Povolení bylo vystaveno s platností na sedm let.²⁹⁾ A za arcibiskupa Leopolda Prečana (na stolci 1924–1947) byla situace ještě příznivější, počátkem července roku 1924 došlo povolení binace pro všechny kněze nacházející se ve starovodském klášteře (tehdy již benediktiny), aby o nedělích a svátcích buď ve Staré Vodě nebo ve Vojnovicích mohli sloužit dvě mše svaté denně. Důvodem k udělení povolení však byl nedostatek kněží. Arcibiskup L. Prečan vykonal ve Vojnovicích generální vizitaci 13. června 1925, doprovázel ho P. František Koupil.³⁰⁾ Další povolení z 25. února 1928 vyšlo ještě více vstřícnějším, tj. ve filiálním kostele se mohly konat i sňatky. Vzápětí, tj. 1. března 1928 přijel znovu arcibiskup L. Prečan vykonal generální vizitaci, při které vyjádřil přesvědčení, že přičiněním kněží benediktinů dojde i k opravě kostela ve Vojnovicích. Za podmínky, že bude ve Vojnovicích alespoň jednou týdně sloužena mše sv., znovu povolil arcibiskup L. Prečan 31. července 1931 uchovávat tam Nejsvětější svátost oltářní. Tuto fakultu platnou původně do roku 1938 prodloužil v Branicích (Polsko) sídlící generální vikář Mons. Josef Martin Nathan až do 10. srpna 1952, čehož se samozřejmě vzhledem k dalším událostem nemohlo využít.³¹⁾ Od srpna roku 1933 se díky laskavému povolení L. Prečana mohly ve vojnovickém kostele konat mše sv. a kázání o nedělích a svátcích s výjimkou tří dnů velikonočního týdne.

Snad poslední povolení, v tomto případě sloužit jednu večerní mši ve filiálním kostele ve Vojnovicích o nedělích 19. července, 26. července a 2. srpna roku 1942 udělil generální vikář pro Sudety (německá část Arcidiecéze olomoucké) P. Josef Martin Nathan 15. července 1942.³²⁾

V průběhu existence vyžadoval kostel nutnou údržbu a samozřejmě se mu nevyhnuły ani více či méně nákladné opravy. Např. sedlová střecha byla opravována v roce 1787, tj. v zápětí po ustavení nové starovodské farnosti, a to péčí nového rektora-faráře P. Joachima a s. Anna.³³⁾ Znovu se musela opravovat v roce 1845 za rektora P. Christiana a s. Tobia SchP, který o pět let později nechal rovněž opravit bleskem poškozené věže vojnovického kostela.³⁴⁾ Rozsáhlé opravy exteriéru i interiéru a výměnu oken v roce 1861 uvádí Wolny, tehdy zednický mistr Josef Schwab omítl zdi a bílil interiér kostela.³⁵⁾ A již v březnu roku 1864 došlo k nahrazení šindelové krytiny na kostele břidlicí.³⁶⁾ Patrně v souvislosti s hmotností šifru se musela snížit střešní konstrukce o jeden a půl sáhu. Zároveň se v zákristii opravil prkenný strop a usadily se nové trámy. Rozpočet činil přes 700 zl. rakouské měny, ovšem náklady byly překročeny o 115 zl. 50 krejcarů. Další renovace interiéru i vnějšku kostela se prováděla nákladem 700 zlatých v roce 1894, dodělávky trvaly až do roku 1896.³⁷⁾

Další nutné opravy rekonstruujeme podle zachované účetní knihy, která podrobně informuje o finančním

pohybu farnosti.³⁸⁾ V roce 1921 musela být opravena střecha kostela, práce a materiál (břidlice) přišly na 345,- K. Znovu se na střeše pracovalo v roce 1924, pokrývač Blum z Města Libavé si účtoval 196,- K, dalších 111,- K stolař Johann Hosch z Podlesí (Schönwald, Šumvald, nyní m.č. Budišova nad Budišovkou) a tesař Beck 285,- K, roku 1928 menší opravu kostelní střechy provedl Rasch z Budišova za 80,- korun. Větší oprava střechy se prováděla v roce 1931, šifř tehdy přišel na 308,- K a práce na 306,- korun. Okenní římsoy opravoval v roce 1928 klempíř Josef Horwath z Města Libavé za 26,50 K, zámky v roce 1929 za honorář 60,- K zase Schwarz z Města Libavé. Tehdy rovněž bílil kostel malíř Svoboda z Města Libavé, honorář činil 2.400,- korun. Některé opravy tradičně hradili sponzoři z řad farníků, mezi nimi samozřejmě musel svou dobročinností vynikat starosta.

Na konci října 1933 končil se svými pracemi na kostele libavský klempíř Josef Horwath, který se rok předtím osvědčil na generální opravě starovodského kostela. Z dalšího vyplývá, že tehdy J. Horwath pokryl měděným plechem věž kostela po tom, co mu trámy připravil tesař Josef Kern ze Staré Vody. U toho nezůstalo, v roce 1934 byla opravena fasáda a spolek sv. Terezie sbírkou získal peníze na pořízení věžních hodin. Renovace kostela stála bez započítání nákladu na pořízení hodin přibližně 40.000,- Kč. Náklady ve výši 31.000,- Kč uhradili občané, navíc vojnovičtí sedláci dovezli veškerý materiál zdarma.³⁹⁾

Na jaře roku 1934 byl obnoven vnější plášť kostela.⁴⁰⁾ Při těchto pracích pomáhala celá vesnice, dokonce i školní děti. Lešení zdarma poskytl obec Stará Voda, místní dováželi také bezplatně potřebný písek, vápno a dřevo. Věž byla znovu pokryta měděným plechem, byly nahrazeny shnilé trámy a nakonec omítnut celý kostel. Dokončení renovace bylo oslaveno při zahradní slavnosti na 22. července, tj. na svátek sv. Maří Magdalény. Náklady se vyšplhaly na 40.000,- Kč a byly z největší části hrazeny z darů farníků. Vzhledem k tomu, že kostelní věž byla bez hodin, nakonec spolek sv. Terezie vybral potřebnou částku i na jejich pořízení.

Ve věži filiálního kostela Nejsvětější Trojice se nejméně v letech 1863–1894 nacházely tři **zvony**, z nichž jeden měl být z roku 1403.⁴¹⁾ Nápis na tomto zvonu o hmotnosti 2,5 centnýře připomínal údajně svěcení původního kostela: Anno Domini MCCCCIII (Léta Páně 1403). Nesl reliéf s vyobrazením Nejsvětější Trojice.⁴²⁾ Prostřední zvon vážil 1,5 centnýře a měl latinský nápis: Ke cti Nejsvětější Trojice, věnován byl v roce 1752. Nejmenší s reliéfem sv. Josefa vážil 36 liber a měl nápis: Vojnovice, Martin Dreiseittl, roku 1740. V období první světové války kostel přišel o dva malé zvony, proto si farníci objednali nové u Richarda Herolda v Chomutově, bronzové zvony přišly na 5.504,- Kč.⁴³⁾ S jejich svěcením souhlasila olomoucká

arcibiskupská konzistoř 17. dubna 1923.⁴⁴⁾ Zvony byly pojmenovány: sv. Josef, sv. Florián a sv. Anna-Julie, svěcení provedl 13. května 1923 probošt u sv. Mořice v Olomouci ThDr. Josef Tittel, velký příznivec Staré Vody a rodák z nedaleké Horní Loděnice (dříve Německá Loděnice).⁴⁵⁾ Slavnostní kázání měl P. Hugo Merz OSB, farář. Jména byla vybrána podle kmotrů, tj. Josef podle Josefa Loserta a Julie podle jeho manželky. Sv. Florián tradičně ochraňoval před ohněm a jménem Anna se připomínalo poutní místo ve Staré Vodě. Osvědčení o konsekraci bylo vystaveno 20. května 1923.

Patrně v roce 1944 si farnost pořídila náhradní zvon v ceně 445,84 RM. Instaloval ho kovář Hanel ze Staré Vody.⁴⁶⁾

Farní úřad ve Staré Vodě zaslal 25. října 1946 arcibiskupské konzistoři seznam válečných škod, ve kterém ale opomněl uvést škody na filiálním kostele ve Vojnovicích, tj. čtyři kostelní zvony v úhrnné hmotnosti 352 kg a jedno ciborium v ceně asi 900,- korun. Z toho vyplývá, že filiální kostel Nejsvětější Trojice přišel při rekvizicích o všechny zvony. Další si samozřejmě již poříditi nemohl.

Ještě po polovině 19. století stával na kůru vojnovického kostela **positiv**.⁴⁷⁾ Obsluhoval ho varhaník společný pro Starou Vodu i Vojnovice. Od poloviny července 1905 dostával varhaník 313,54 Kč, k tomu za mše pro procesí další dvě koruny a za požehnání při mši 1,60 K. Na starosti měl i kůrové zpěváky.⁴⁸⁾ Fakultu k žehnání nových **varhan** z krnovské továrny, opus 1713, dostal kostel 16. srpna 1911.⁴⁹⁾ Ke 3. březnu 1911 známe dispoziční vojnovických varhan, jejich šířka činila 1,40 m, hloubka 1,80 m a vzdálenost od varhan k hracímu stolu byla 1,30 m včetně lavice. Náskres, který se zachoval, pochází od stavitelů varhan bratří Riegrů. Varhany měly osm registrů. V rámci rekvizice byly odebrány cínové varhanní píšťaly o celkové váze osm a půl kilogramu, kostel za ně od Ministerstva války ve Vídni dostal 163,- korun. Jako každý nástroj i nové varhany potřebovaly občasnou opravu, a tak hned dva roky po sobě, tj. v letech 1924 a 1925 se museli starovodští benediktini obrátit na firmu Meier v Nové Vsi nad Odrou a zaplatit 500,- a 400,- Kč a v roce 1926 na firmu Neusser, Nový Jičín, které za píšťaly zaplatili dalších 900,- korun.⁵⁰⁾ Další náklady ve výši 500,- K si vyžádala oprava varhan v roce 1937. A patrně poslední oprava byla provedena v roce 1944 Josefem Klossem, varhanářem z Krnova, který musel jazýček k opravě předat až firmě Hermanna Schlessigera v Geře. Oprava patrně přišla na 208,68 RM, další oprava píšťal na 2.002,- RM, k tomu doprava a další náklady, nakonec celkem náklady činily 2.722,91 RM.⁵¹⁾ Dále bylo jednáno o rozšíření varhan, které měly jen pět znějících hlasů, z nichž dva byly kombinované, a kdyby bylo dostatek místa, mohly by být nahrazeny dvěma plnými registry, což by bylo možné provést v nejkratší době za předpokladu,

že budou uvedeny do provozu měchy. Náklady se měly vyšplhat na 1.770,- RM.

Osud nástroje po zrušení kostela není znám.⁵²⁾

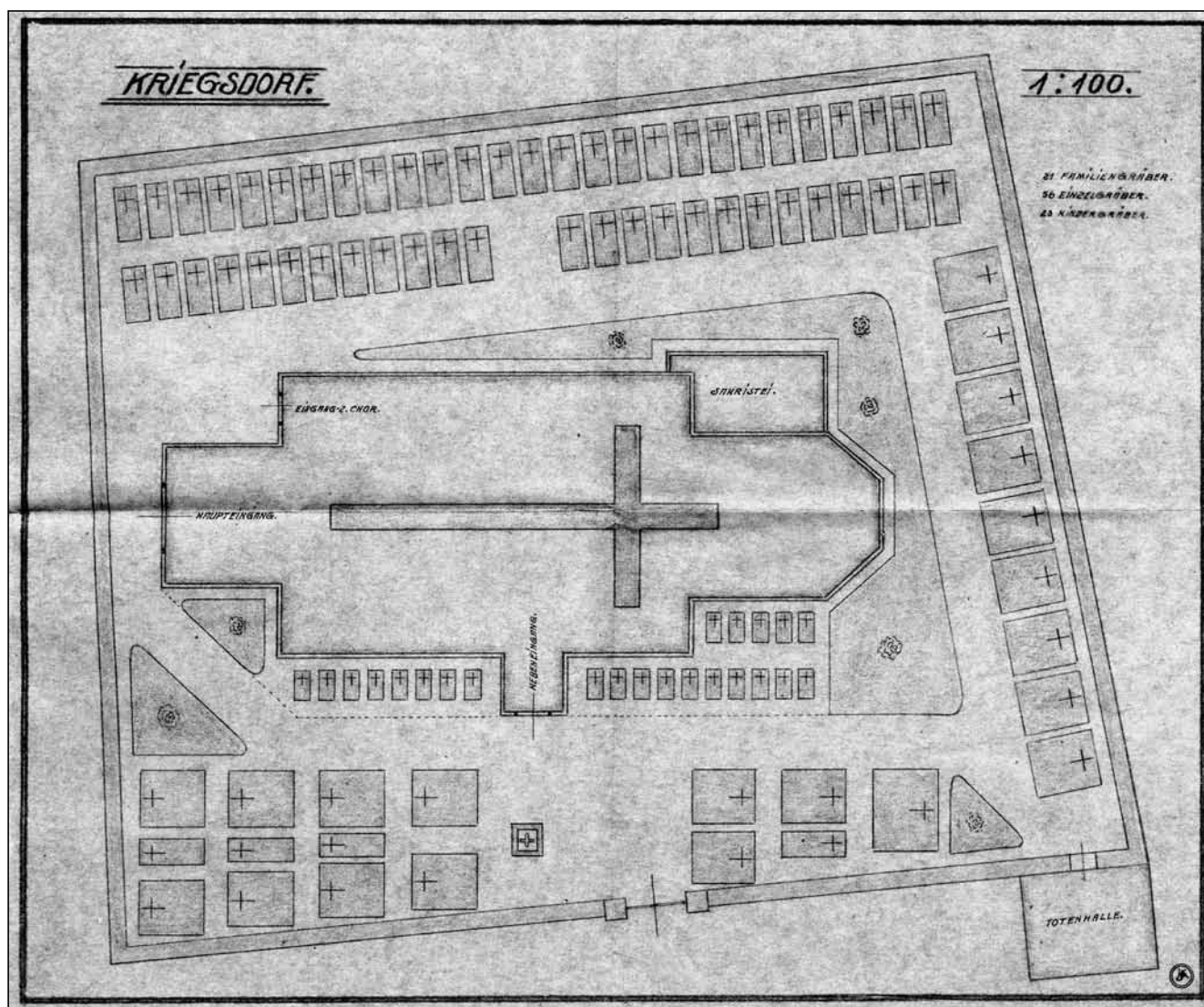
Ve Staré Vodě zemřely 11. dubna 1708 nějaká nemocná žena a dítě, které přivezli do Staré Vody z Keprtovic. Protože se na jejich tělech objevila podezřelá znamení, žádali piaristé a starovodská obec, aby zemřelé nebyly pohřbeny ve Staré Vodě, protože by utrpěla úcta poutního místa. Řádný pohřeb se tedy konal na **hřbitově** ve Vojnovicích.⁵³⁾

Tamní umrlčí komora, která je nazývána márnicí a rovněž úmrtní kaplí (Todt Capelle), byla přestavěna v roce 1845.⁵⁴⁾ Tato přízemní stavba se sedlovou střechou stála v jihovýchodním koutě hřbitova, ohraničeného nízkou kamennou zídka.

Na vojnovické občany si v roce 1848 stěžoval starovodský rektor P. Ch. Wobornik. Vyčítal jim bezcitnost a nedostatek úcty k mrtvým předkům, protože nechali zarůst křovím a plevellem svůj hřbitov. Nechal ho tedy vyčistit, zbořit hřbitovní kapli, na náklady vojnovického kostela postavit novou a o rok později ji nechal vybavit oltářem.⁵⁵⁾

Dne 17. října 1874 se reversem zavázali představitelé vojnovické obce, že výdaje na údržbu stávajícího, již posvěceného hřbitova ležícího u filiálního kostela, tak i jeho část ležící taktéž u kostela (zatím nebenedikovanou), jež obě jsou majetkem kostela, budou hrazeny z jeho jmění. Dále slíbili, že budou dbát na katolický charakter hřbitova a budou ho používat pouze k církevním účelům.⁵⁶⁾

K další změně dochází v roce 1893, tehdy 20. srpna prosilo obecní zastupitelstvo v čele s představeným obce Fridolinem Grohmannem starovodský farní úřad o posouzení zrušení, tj. zbourání hřbitovní zídky kvůli postavení pitevny, která měla být podle požadavku úřadu zřízena do konce roku. Vzápětí (3. září) se obec musela zavázat, že žádným způsobem nepoškodí hřbitovní zeď kromě úseku, kde má být postavena márnice (pitevna) a že v případě zbourání umrlčí komory hřbitovní zeď uvede obec do původního stavu. Náskres stavby, přiložený k dopisu, se nedochoval. A tak 20. září 1893 prohlásila konzistoř, že pohřbívání na hřbitově v obci Vojnovicích nic nebrání. Jako hrobník ve

Plán hřbitova a kostela, 1942, SOkA Olomouc.

Staré Vodě i Vojnovicích je např. v roce 1894 zmíněn Ignaz Hornig.⁵⁷⁾

Z popisu kostela a hřbitova volně vloženého do Rechnungsbuchů ze dvacátých let 20. století vyplývá, že hřbitov ve své nejdlejší části měřil 39 m a v nejširší části 33,75 metru. V roce 1935 byly již jeho obvodové zdi tak narušené, že mlynář Josef Demel a jeho bratr Franz Demel (žijící na rychtě) je nechali znovu postavit a starou márnici odstranit.⁵⁸⁾

Více zásadních informací se dá vyčíst z pláno-
grafického plánu kostela a hřbitova ve Vojnovicích v měřítku 1:100 z roku 1942. Ty, vážící se ke kostelu, jsou uvedeny výše. Hřbitov byl lichoběžníkového půdorysu, vstupovalo se z jižní strany, kde byla v zídce prolomena dvoukřídlá vrata zavěšená na hranolových sloupcích. Umrličí komora (čtyři krát pět metrů) byla postavena u jihovýchodního rohu již mimo půdorys hřbitova. Za vstupem po levé straně stál kamenný hřbitovní kříž. Severní hřbitovní zeď byla dlouhá 35,5 m, jižní 40 m, západní 30,5 m a východní 31,5 m. Na severní straně bylo při zdi 27 hrobů, ve druhé řadě dalších 12 a 13, tři a jeden byly na jižní straně, tj. celkem 56 jednoduchých hrobů. Na východní straně při zdi bylo devět rodinných hrobů, dalších 12 bylo na jižní straně, tj. celkem 21 rodinných hrobů. Zarážející je počet hrobů dětských, kterých bylo při jižní zdi kostela osm plus pět plus deset, tj. celkem třiatdvacet. Hřbitov připomínal zahradu, byly tam pěšinky, trávníky a vysázené keře.⁵⁹⁾

Podle strojopisu hřbitovního řádu, vydaného 1. listopadu 1942 farním úřadem ve Staré Vodě z podnětu Arcibiskupského generálního vikariátu v Branicích, je zřejmé, že hřbitov zaujímal parcelu 61/1 o rozloze 1115 m² a parcelu č. 36/1 o velikosti 14 m², na které bývala dříve umrličí komora. Poslední márnice stála na parcele 61/2 a byla podle katastru nemovitostí ve vlastnictví obce. Hřbitov byl konfesijním hřbitovem ve vlastnictví vojnovického katolického kostela. Dále hřbitovní řád obsahuje běžná nařízení a pravidla. Kostel ležel na parcele 36/2.

Ruiny márnice. Ze sbírky Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Olomouci, Horní nám. č. 25, Olomouc.

Jedním z posledních, kteří byli na vojnovickém hřbitově uloženi, byl Franz Losert, zemřelý 14. dubna 1946 v Rudoltovicích.

Obec

Vojnovice ležely v krásném údolí se svěžimi loukami, na soutoku Starovodského potoka a Odry.⁶⁰⁾ Starovodský potok protékal obcí a pak se vléval do Odry. Kolem ní se rozprostírající louky bývaly pravidelně zaplavovány, jedna z větších povodní byla na jaře roku 1937.⁶¹⁾

Rozlitá Odra. Fotoarchiv J. Machala.

Odra tvořila obecní hranici a místní potok pokračoval náhonem ke mlýnu č.p. 16, na kterém hospodařil kolem roku 1930 Josef Demel, držitel rychty č.p. 17, posledně pak Wilhelm Demel.⁶²⁾ Jména držitelů rychty jsou známá od roku 1558. V obci byl lom na kámen, který se drcený využíval při výstavbě silnic. Obyvatelům sloužil jediný obchod smíšeným zbožím, vše ostatní si obstarávali v Rudoltovicích, Městě Libavé či v Moravském Berouně. Hostinec č.p. 35 se nacházel v sousedství Demelova mlýna.

Cesta od starovodské kaple sv. Anny nad Královskou studánkou do Vojnovic. Foto J. Krejčová, 2016.

Z pomístních názvů uvedme Haasengrung(!) a Bartelsdorfgrund, připomínající zaniklou obec Bartelsdorf, Gangried (značí podmáčená louka) a pomístní jméno Stollgrund související s těžbou železné rudy.

V únoru roku 1913 se usnesl starovodský okrašlovací spolek, že vybuduje cestu do Vojnovic a u kaple sv. Anny nad Královskou studánkou zasadí lípy, což se také stalo.⁶³⁾

V letech 1774–1775 přibyla starovodským otcům piaristům povinnost vyučovat v přiřazených Vojnovicích. Od roku 1786, kdy se výuka konala v usedlosti jednoho sedláka, se obec snažila o stavbu obecné **školy**. Ta byla postavena v roce 1793 a výuka a správa zůstaly v rukou piaristů. Starovodský rektor P. Christian Wobornik SchP v roce 1843 žádal o povolení výdajů na zastřešení a vnitřní úpravu školy ve Vojnovicích, práce se uskutečnily v roce 1845. Střecha se znovu opravovala v roce 1850, kdy byla pořád ještě pokryta jen šindelem. V tomto roce vypomáhal ve vojnovické škole dvakrát týdně kostelník Ignác Morbitzer. Po smrti přestárlého vojnovického učitele Ondřeje Demela podal v únoru roku 1848 rektor-farář P. Ch. Wobornik návrh na obsazení učitelského místa ve Vojnovicích. V roce 1871 náhle zemřel vojnovický učitel Jan Nepasetzký. Na jeho místo ustanovil již okresní úřad ve Šternberku jediného uchazeče Františka Sittu s platem 177 zl. 45 kr. rakouské měny a se slibem zvýšení platu na 300 zl. od 1. ledna 1872. V roce 1890 bylo ve Vojnovicích čtyřicet dětí školního věku. Nová obecná škola byla otevřena 28. října 1894, starovodští piaristé na ní ještě vyučovali náboženství, a to až do svého odchodu ze Staré Vody v roce 1922. Budova školy z roku 1894 sloužila Vojnovickým až do jejich odsunu. Stavba byla vnější podobou shodná s jednotřídní obecnou školou ve Staré Vodě. Z uliční strany měla budova po každé straně centrálně umístěného vstupu tři okna.

Pohled na střed obce. Fotoarchiv J. Machala.

Okupace a církev

Rovněž ve Vojnovicích se ubytovala německá armáda, stanovala na vojnovických loukách po dobu

několika dní. Dne 1. září 1939 vypukla 2. světová válka, během válečných let bylo odveleno 44 mužů, z nichž 17 se domů nevrátilo.

V roce 1940 byla v Sudetech zavedena církevní daň. Členové kostelní rady, která spravovala finance, museli být odsouhlaseni vikariátem v Branicích, mezi nimi byl jeden zástupce z Vojnovic, tj. rolník Franz Cernin. Bylo také nařízeno zatemnit při svícení. Protože ve vojnovickém kostele bylo možné na rozdíl od starovodského kostela zatemňovat, sloužily se tam bohoslužby bez obav.⁶⁴⁾ Při sčítání lidu v květnu 1939 měly Vojnovice 245 obyvatel (119 mužů a 126 žen).

Postupně následovala další omezování, od 31. března 1940 se muselo sledovat, kolik osob se účastní bohoslužeb. Ve Vojnovicích to bylo 163 věřících (66 mužů a 97 žen) a 21. října téhož roku 68 mužů a 80 žen. V pašijovém týdnu roku 1940 šla většina obyvatel ke svátostem, ale starovodští a vojnovičtí hasiči nesměli držet stráž ve svých kostelích u Božího hrobu a nesměli se jako sbor účastnit Vzkříšení. To se nakonec pro špatné počasí konalo v kostelech. Počasí si nedalo poručit ani 5. a 6. ledna 1942, tehdy měla být bohoslužba ve vojnovickém kostele. Proto si starovodský farář nasadil lyže a jel do Vojnovic, lidé ho ale nečekali, protože napadla spousta sněhu, vyhlíželi však z oken. Když přijel ke kostelu, nikdo tam nebyl. Nakonec ale přišlo asi šedesát osob. Půlnoční mše v roce 1943 byla ve Vojnovicích, sloužil ji P. J. Zwerenz OMI, poprvé v úřadu starovodského administrátora.⁶⁵⁾ Mše byla, jak zaznamenal kronikář, pěkná a sv. přijímání přijala velká část obyvatel. Stejně jako po celý rok, tak i v zimě roku 1944 bylo třeba obstarat vojnovický kostel, což se dělo na lyžích, jen výjimečně bylo použito saní některého z místních hospodářů.

První Sověti se ve Vojnovicích objevili 5. května 1945, blížili se od Podlesí. Vojáci Rudé armády se chovali stejně, jako tomu bylo i v jiných místech. Místní děvčata před nimi statečně chránil P. J. Zwerenz OMI. Začátkem měsíce června táhla Rudá armáda zpět. Její příslušníci se opět dopouštěli plenění a násilí na ženách a dívkách. Některé ženy a dívky ze Staré Vody a Vojnovic byly před nimi ukryty v klášteře. Nové kaple v ambitu starovodského kostela byly proměněny v lazaret, v kostele stále někdo hrál na varhany, předsíň sloužila jako klozet, zákristie byla přeměněna v jatka. Otcové obláti nemohli sloužit ve Staré Vodě mši sv., a tak P. Johann Zwerenz OMI celebrou poprvé 7. května 1945 ve vojnovickém kostele.

Po odchodu armád si Vojnovice vzali do správy dva čeští komisaři a pro svůj úřad zabrali Lernerovu novostavbu č.p. 19, která stála v centru obce pod kostelem.⁶⁶⁾ Hlavní komisař Karel Žaluda, jmenovaný do funkce 22. června 1945, se ubytoval v Morbitzerově hostinci č.p. 35 (přes cestu naproti č.p. 19) a jeho kolega Procházka u Eduarda

Siersche v č.p. 48 (nedaleko směrem k Podlesí).⁶⁷⁾ Dům a hospodářství rodiny W. Demela, tj. mlýn č.p. 16, obsadily dvě české rodiny, které přijely nákladním autem 6. srpna 1945. Další obětí byl J. Killer s rodinou z č.p. 10, tedy otec budoucího kněze Antona Killera, který musel svůj majetek opustit. Stejně byl postižen Josef Dreiseitel z č.p. 1 a také Josef Jekel z č.p. 49. Hodně dříve bylo odvezeno do Berouna a do jiných míst, kde pracovaly jako služebné nebo jako levná pracovní síla. Alois Dreiseitel, bratr Josefa z č.p. 1, byl převezen do lágru v Olomouci-Hodolanech, kde zemřel na následky mučení. Vojnovice byly jedním z míst, které byly brzy obsazeny Čechy. Informace o nuceném vysídlení bylo stále více a Stará Voda i Vojnovice byly zařazeny mezi obce, které již neměly být znovu osídleny. To nebránilo tomu, aby němečtí rolníci byli vyzváni obdělávat pole i na jaře roku 1946. Správu oblasti pak převzalo Pastvinářské a dobytčářské družstvo v Olomouci.

Odchod z domova

Vysídleno bylo 236 osob německé národnosti, tj. 54 rodin. Dne 7. července 1946 byl vypraven první transport (23 osob, tj. 5 rodin), konečnou stanicí byl Oberkotzau (okres Hof, Bavorsko). Druhý transport (116 osob, tj. 27 rodin) končil v Ettlingenu (Karlsruhe, Bádensko-Württembersko) a třetí (36 osob, tj. 7 rodin) v Günzburgu-Babenhauseu (Bavorsko). Dle vzpomínek Ferdla Götzliha mělo sedm rodin

opustit svou obec 13. září 1946.⁶⁸⁾ Měli zavazadla o hmotnosti 50 kg na osobu a odjízďeli na koňském povoze do Budišova, určený lágr byl ovšem v Berouně. Tam vzápětí zemřel Ferdinand Tandler a jeho žena se chtěla vrátit zpět. Po týdnu museli lágr opustit a odejít pěšky na vlakové nádraží do Ondrášova (nyní Moravský Beroun-Ondrášov), kde byli po třiceti lidech naloženi do dobytčích vagonů spolu s lidmi z Budišova, Podlesí a Herčivaldu (Lesy, nyní m.č. Budišova, fakticky zaniklá obec).⁶⁹⁾

Leželi a seděli na zavazadlech, cesta do Prahy trvala tři dny, pak pokračovala směrem na Augsburg. Např. rodina Adolfa Dreiseitela zůstala v Augsburgu, transport pokračoval dál do Günzburgu. Až do 1. října byli pak Vojnovičtí ubytováni v barácích sběrného tábora.

4. transport 31 osob, tj. 8 rodin do Mitlenbergu (Würzburg).

5. transport 21 osob, tj. 5 rodin do Göppingenu (Schwäbisch-Gmünd).

6. transport 3 osob, tj. jedna rodina do Stolpen (východní zóna, tj. býv. NDR).

7. transport 6 osob, tj. jedna rodina do Vöhringenu u Ulmu, listopad 1946.

Nejstaršímu občanovi bylo v době odsunu 86 let, nejmladší měl čtyři týdny. Od sčítání lidu 14. května 1939 až do odsunu v roce 1946 se ve Vojnovicích narodilo 36 dětí; přistěhovalo se šest osob a odstěhovalo osmnáct; v téže době zemřelo dvanáct lidí. Z vysídlení byl vyjmut jeden člověk.

Ruiny kostela. Ze sbírky Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Olomouci, Horní nám. č. 25, Olomouc.

V roce 1993 byl v Německu bývalými občany Staré Vody a Vojnovic založen Podpůrný spolek pro znovuoobnovení a údržbu poutního areálu Stará Voda (Förderverein zur Renovierung der Wallfahrtskirche St. Anna zu Altwasser), který soustředil finanční prostředky určené na obnovu starovodského kostela, na navrácení vnitřního zařízení (např. varhan) a na postavení nové kaple sv. Anny nad Královskou studánkou.

Osud movitého církevního majetku

Z přípisu olomoucké konzistoře ze 2. prosince 1946, adresovanému P. Jaroslavu Francovi, tehdejšímu provisorovi v Budišově nad Budišovkou, je zřejmé, že měl povolení k přestěhování movitého církevního majetku z filiálního kostela ve Vojnovicích, a to do Podlesí.⁷⁰⁾ Tamější farní kostel sv. Mikuláše byl zasažen při náletu 4. května 1945 při přechodu fronty, stejně jako klášter ve Staré Vodě nebo fara v nedalekých Hraničných Petrovicích. Ještě v roce 1947 se rozhodovalo o jeho opravě, ale po pár letech byl zbořen. Patrně se jeho inventář přesunul do děkanského kostela Panny Marie v Budišově nad Budišovkou, tam se ale po roce 1989 v rámci tzv. úklidu zničila část inventáře fary. Protože se přesný seznam přestěhovaných předmětů nezachoval, v Budišově se stopa po vybavení vojnovického kostela ztrácí.

Olomouckou konzistoří bylo 4. června 1947 zjištěno, že „vojnovický kostel je již téměř odstěhován do Palačova. Poslední kusy inventáře budou odstěhovány tamtéž dne 6. června 1947“. A dle poznámky konzistoře na tzv. košilce ze dne 12. června 1947 stojí: „Vojnovice: Zbytek inventáře filiálního kostela ve Vojnovicích byl již přestěhován do Palačova.“ Dodejme, že v Palačově, nyní m. č. Starého Jičina, je kaple s titulem Panny Marie, patřící do farnosti Starý Jičín. V současnosti je na hlavním oltáři umístěna socha P. Marie s Dítětem, vpravo sv. Josefa s Ježíškem a vlevo socha Nejsvětějšího Srdce Ježíšova. Ve Vojnovicích sice byl oltář zasvěcený Nejsvětějšímu Srdci Ježíšovu, ale takových soch, povětšinou pocházejících z Tyrol, bylo množství.

Kříže, kaple, památník padlým v první světové válce

1. **Socha Panny Marie.** Podle ní se ve vojenském názvosloví oficiálně užívá výraz „cvičiště ostrého trhání u Panenky(!) Marie“, nebo též „u panenky(!) Marie“, které slouží k výcviku ženijních a pyrotechnických specialistů. Pod názvem „Demelova socha Matky Boží“ je uvedena např. v nadačních listinách starovodské farnosti, protože se nachází ve vojnovickém katastru, tudíž nebyla pojata do soupisu soch a křížů ve Staré Vodě.⁷¹⁾

Podle údaje „Demelova“ lze soudit, že zakladatelem sochy byl někdo z rychtářské rodiny Demelů. Tato kamenná socha je dílem šternberského

Socha P. Marie. Ze sbírky Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Olomouci, Horní nám. č. 25, Olomouc.

kameníka Scholze (sign. Scholz Sternberg).⁷²⁾ Žehnána byla v roce 1912 a dodnes stojí na rozcestí u Vojnovic. Na zužujícím se hranolovém podstavci ukončeném římsou je nápis: Heilige Mutter bitte für uns, tj. Svatá Matko, pros za nás. V blízkém okolí najdeme od F. Scholze kamenný kříž, stojící před kostelem sv. Petra a Pavla v Hraničných Petrovicích či kamenný kříž na hřbitově v Nových Valteřicích.

2. **Kamenný hřbitovní kříž** stával v blízkosti vstupu na hřbitov.

3. Patrně blíže kostelu stával **misijní kříž** z modřínového dřeva, opatřený tabulkami s daty konání misí.

4. **Kamenný kříž** vztyčený na památku **Josefa Potsche**, zemřelého v době první světové války v zajetí, nechala poříditi Sophia Potsch. O licenci k žehnání kříže bylo patrně žádáno 3. března 1916, 30. listopadu 1917 udělila konzistoř farnímu úřadu ve Staré Vodě fakultu k žehnání, které se konalo 2. prosince 1917.⁷³⁾

5. **Kamenný kříž** na památku první oběti z Vojnovic, kterou si vyžádala válka, **Aloise Gromese**, byl

Socha P. Marie. Foto J. Machala, 2009.

Památník padlým v první světové válce. Fotoarchiv J. Machala.

žehnán na svátek Všech Svatých 1. listopadu 1916. Zakladatelkou kříže byla Aurelie Gromes. Fakultu k žehnání kříže udělila konzistoř starovodskému farnímu úřadu 27. října 1916.⁷⁴⁾

6. Na mapce Vojnovic, zhotovené dle vzpomínek, je zakreslen u stavení v západní části obce č.p. 37 (posledně v majetku Johanna Mücka) blíže neurčený **kříž**.⁷⁵⁾

7. Tamtéž zakreslen **kříž** u stavení Johanna Klementa č.p. 32, bližší údaje nezjištěny.

8. V roce 1938 byl zřízen **památník padlým v první světové válce**. Byl to kámen šest metrů vysoký a dva metry široký, jeho hmotnost se odhaduje na asi deset tun. Byl stažen z kopce Steinbergu (Kamenný kopec) osmi páry koní za pomoci téměř všech mužů z vesnice.⁷⁶⁾

9. Slavnost odhalení **památníku na obec** se konala 27. června 1996. Památníkem se stal kámen původně sloužící jako pomník padlým v první světové válce, na který byla vyryta jednoduchá kresba kostela a text: Vojnovice / Kriegsdorf / 1456 – 1946 – 1996. Obnoven byl z iniciativy rodáků a je zapsán do seznamu nemovitých památek místního a regionálního významu okresu Olomouc.

Zvyky

K Velikonocím roku 1927 je zaznamenána jízda do osení (Saatreiten). Tehdy se z Vojnovic vypravilo deset mužů na ozdobených koních k farnímu

kostelu do Staré Vody, kde je přivítala místní dechová kapela. Poté měl farář P. Hugo Merz OSB krátký proslov před tzv. školním křížem. Jezdci se pomodlili růženec a odjeli zpět, odpoledne ještě přijeli jezdcí z Podlesí.

O pouti vykonané farníky ze Staré Vody a z Vojnovic na Svatý Kopeček je zpráva ke 2. červnu 1934. Poutníci šli o chlebě a vodě.⁷⁷⁾

Celá staletí Vojnovicemi procházela procesí směřující do Staré Vody, byli to poutníci z Bělotína, Fulneku, Stříteže a dalších obcí.

Alej. Ze sbírky Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Olomouci, Horní nám. č. 25, Olomouc.

Rodáci – kněží

Na svatoanenské pouti ve Staré Vodě v roce 2003 celebroul mši svatou P. Anton Killer, pocházející z Vojnovic z domu č.p. 10, který stával v blízkosti cesty do Podlesí. Narodil se v roce 1934, školní docházku dokončil již v Německu, poté se vyučil zámečnickem a absolvoval inženýrské studium v Karlsruhe. Ve svých 32 letech se rozhodl pro kněžskou dráhu a vystudoval teologii. V roce 1972 byl vysvěcen a v Bruchhausenu, kde žil s rodiči, měl primici. Po roce 1989 několikrát navštívil Libavsko, Starou Vodu i rodnou obec.

Poznámky

1) Stief 1896, 133.

2) ZAO, pobočka Olomouc, AO, (N) 12. 3. 1504. Vojnovice nejsou v rámci výčtu okolních obcí v listině olomouckého biskupa Bohuše ze Zvole ze 7. dubna 1456 výslovně uvedeny (ZAO, pobočka Olomouc, AO, inv. č. 1329, sign. O I a 8), pokud ovšem nejde o mylně přečtený tam uvedený název Kinigsdorf (správně Kriegsdorf), ke kterému je připsána poznámka „zaniklý“. Srovnej s údajem na památníku obce (1456).

3) V archivních pramenech se ke konci 17. století vyskytuje jméno Františka Jiřího Johnera z Vojnovic, mj. hejtmana biskupského hukvaldského panství v době biskupa Karla II. z Lichtensteina-Kastelkornu. Zatím se nepodařilo zjistit, ze kterých Vojnovic pocházel.

4) Např. inventář z roku 1785, SOkA Olomouc, Farní úřad Stará Voda, sign. I a, karton 1, totéž Wolny 1863, 46. – Stanislav II. Pavlovský z Pavlovic (na stolci 1579–1598), obnovitel katolické církve na Moravě a budovatel starého kostela sv. Anny ve Staré Vodě. Odtud poznal i Vojnovice.

5) SOkA Olomouc, Farní úřad Stará Voda, sign. I a, karton 1.

6) Malý 1931, 205 a Mlčák 2014, 30 mylně uvádějí až rok 1789.

7) SOkA Olomouc, Farní úřad Stará Voda, sign. I c, karton 2.

8) Podle nákresu volně vloženého do Knihy č. 48 (SOkA Olomouc, Farní úřad Stará Voda).

9) SOkA Olomouc, Farní úřad Stará Voda, sign. I c, karton 2. – Různí autoři udávají různé míry. Tento poslední údaj je možné brát za konečný. Zde jsou opraveny a upřesněny údaje uvedené v Mlčák 2014, 31.

10) V inventáři kostela z roku 1785 je uvedeno, že hlavní oltář byl původně zasvěcen sv. Bartoloměji, jehož svátek se slavil v neděli před sv. Bartolomějem. SOkA Olomouc, Farní úřad Stará Voda, sign. I a, karton 1. I dále.

11) Gustav Přeček, malíř, pozlacovač, kostelní dekoratér, zatím nepublikované informace: např. kolem roku 1879 v kostele sv. Bartoloměje v Jívové restauroval Handkeho obrazy Křížové cesty, namaloval dva obrazy a nástropní malbu s výjevem Poslední večeře; v roce 1882 namaloval obraz Sv. Alois Gonzaga TJ, nyní v majetku Arcibiskupského kněžského semináře v Olomouci; v roce 1884 namaloval v kostele sv. Petra a Pavla v Těšeticích obrazy čtyř evangelistů, bl. Klementa Hofbauera, bl. Jana Sarkandera a Zázračného rybolovu; v roce 1890 zlatil sochy a boční oltáře v kostele sv. Leonarda v Hněvotíně; v letech 1894–1896 pracoval v kapli Nejsvětějšího Spasitele v Dolních Životicích, vyzdobil ji freskami, restauroval oltář a uctívaný obraz chrudimského Spasitele, štafíroval kazatelnu,

balustrádu kůru apod.; v roce 1895 zlatil nový oltář v kostele sv. Vojtěcha ve Slavičíně; v roce 1899 namaloval pět velkých výjevů na stropě kostela Nanebevzetí P. Marie ve Velkém Týnci; v roce 1901 pracoval v kostele sv. Jana Křtitele v Prosenicích, který vymaloval a opravil a pozlatil jeho oltáře atd. Ovšem v roce 1919, kdy pracoval na úpravě kaple v arcibiskupské rezidenci, byl malíř Gustav Přeček pro záchvaty šílenství převezen do ústavu pro choromyslné ve Šternberku. – Tehdy mohlo dojít i k přemalování či nahrazení oltářního obrazu sv. Maří Magdalény a obraz, patrně dílo G. Přečka, by mohl hypoteticky být tím, který se nachází v depozitáři baziliky Navštívení P. Marie na Sv. Kopečku.

12) Zmiňuje i Wolny 1863, 46.

13) Též zmiňuje Wolny 1863, 46.

14) Josef Kriesten, malíř, sochař, štafíř, restaurátor, narozen 2. ledna 1818 v (Moravském) Berouně, vyučil se u Bernarda Kutzera, zemřel 30. července 1887 ve svém rodišti. Obrazy Křížové cesty namaloval i pro kostel sv. Antonína Padovského v blízkých Norberčanech a kaple sv. Jiří v Keprtovicích. Schenková 2008, 68. – Mlčák 2014, 30 mylně uvádí instalování obrazů Křížové cesty do roku 1853.

15) ZAO, pobočka Olomouc, ACO, sign. G 3, karton 4823.

16) SOKA Olomouc, Farní úřad Stará Voda, sign. V b, karton 2. – SOKA Olomouc, tzv. Domašovský nález, Rechnungsbuch 1917–1945. – P. Hugo Merz OSB, do Staré Vody přišel 11. listopadu 1922, administrátorem byl v roce 1923, administrátorem a farářem 1926–1930. Narodil se v Epfendorfu ve Württenbersku v roce 1877, do řádu vstoupil 1898, ordinován byl 1903, jeho osudy po odchodu ze Staré Vody nebyly zjištěny.

17) Wolny 1863, 46.

18) P. Cassianus a s. Rosalia SchP, vl. jménem Joannes Hanel, dlouholetý starovodský rektor a farář, narozen 27. prosince 1751 v Berouně (Moravském Berouně), 1768 vstoupil do řádu, slavné sliby složil 1770, zemřel 12. února 1820 ve věku 69 let, pohřben je na starém hřbitově ve Staré Vodě.

19) Tj. kalich o hmotnosti 46 ½ lotu, Wolny 1863, 46.

20) Leonská borta, česky dracoun. Borta, též lem, prýmek či obruba. – SOKA Olomouc, Farní úřad Stará Voda, kniha 41.

21) SOKA Olomouc, tzv. Domašovský nález, Rechnungsbuch 1917–1945.

22) SOKA Olomouc, tzv. Domašovský nález, Rechnungsbuch 1917–1945; SOKA Olomouc, Farní úřad Stará Voda, kniha 48.

23) SOKA Olomouc, Farní úřad Stará Voda, sign. IV c.

24) P. Josef Veselý, administrátor v Domašově nad Bystřicí od 1. ledna 1952 do 19. března 1959, před působením v Domašově i po něm postaven mimo službu (vězněn na Mírově). Potom až od roku 1965 působil v Kurovicích u Kroměříže. Narodil se 17. ledna 1918 v Nivnici, ordinován 1942, zemřel 28. března 1987. – SOKA Olomouc, tzv. Domašovský nález.

25) Wolny 1863, 46.

26) ZAO, pobočka Olomouc, ACO, sign. G 3, 4823. – P. Hartmann Saazer SchP, vl. jménem Petr Saazer, rektor a farní administrátor (1881–1884), narozen 25. prosince 1840 v Jankovicích u Teplé v Čechách, sliby složil 1864, na kněze vysvěcen 1868, zemřel ve věku 43 let, pohřben byl na novém obecním hřbitově ve Staré Vodě.

27) SOKA Olomouc, Farní úřad Stará Voda, sign. V b, karton 2. – Jsou to tři po sobě jdoucí dny (pondělí, úterý, středa) v týdnu po páté neděli velikonoční, předcházející slavnosti Nanebevstoupení Páně.

28) P. Severin Kulmon SchP, narodil se roku 1845 snad ve Velké Horce (u Mladé Boleslavi?), do řádu vstoupil 1869, ordinován na kněze 1874, zemřel 17. března 1900 v Praze, kde je i pohřben.

29) SOKA Olomouc, Farní úřad Stará Voda, sign. V b, karton 2. I dále.

30) Mons. František Koupil, narozen v Bílsku 4. ledna 1864, vysvěcen 1888, zemřel 25. října 1934, pohřben na Sv. Hostýně.

31) Mons. Josef Martin Nathan, pomocný biskup, v průběhu druhé světové války působil ve funkci generálního vikáře sudetoněmecké části olomoucké arcidiecéze v Branicích (Horní Slezsko, nyní Polsko), kde vybudoval rozsáhlou psychiatrickou léčebnu se zázemím (Městečko milosrdenství). Narodil se 11. listopadu 1867 v Tlustomostech (Horní Slezsko, nyní Polsko), na kněze byl vysvěcen roku 1891, vzepřel se od-sunu do Německa a zemřel v Opavě 30. ledna 1947 ve věku 70 let. V roce 2014 byly jeho ostatky převezeny do Branic.

32) SOKA Olomouc, Farní úřad Stará Voda, sign. V b, karton 2.

33) P. Joachim a s. Anna SchP, vl. jménem Joannes Schenk, narozen 29. prosince 1731 v Novém Jičíně, zemřel 25. července 1799 ve věku 68 let patrně na komplikace vyvolané nemocným srdcem. Pohřben je na starém hřbitově ve Staré Vodě.

34) P. Christian a s. Tobia SchP, vl. jménem Christian Wobornik (Voborník), čestný občan svého rodného města, Kroměříže, Staré Vody a Města Libavé, učitel budoucího arcibiskupa Antonína Cyrila Stojana, se narodil 14. srpna 1796 v Novém Městě nad Metují, piaristou se stal v roce 1814 a zemřel 12. dubna 1872 ve Staré

Vodě ve věku 75 let, pochován byl na novém hřbitově ve Staré Vodě.

35) Wolny 1863, 46.

36) Glonek 2007, 174 mylně uvádí 1854, po něm pak Mičák 2014, 31.

37) ZAO, pobočka Olomouc, ACO, sign. G 3, karton 4823.

38) SOKA Olomouc, tzv. Domašovský nález, Rechnungsbuch 1917–1945. I dále.

39) Gedenk-Buch.

40) Wenzel 1987, 175, i dále. Též SOKA Olomouc, Farní úřad Stará Voda, kniha 48.

41) Např. Wolny 1863, 46; Stief 1894, 133. Mičák – Šrámek, 1981, 47 mylně uvádějí ve Vojnovicích zvon z dílny Františka Ilenfelda (1552), ten ovšem byl zavěšen ve Staré Vodě. – Mičák 2014, 30 se k neobvyklému stáří vojnovického zvonu nevyjadřuje, Schünke rovněž ne.

42) SOKA Olomouc, Farní úřad Stará Voda, sign. Ia, karton 1. I dále. Údaje o hmotnosti přebral Wolny 1863, 46.

43) V seznamu produkce firmy Herold nejsou zvony určené pro Vojnovice uvedeny.

44) SOKA Olomouc, Farní úřad Stará Voda, sign. V b, karton 2. I dále.

45) Mons. Prof. ThDr. Josef Tittel, církevní historik, děkan CM bohoslovecké fakulty a sídelní kanovník, narozený 6. října 1849 v Německé Loděnici, vysvěcen 1874, zemřel 7. února 1929 v Olomouci, pohřben v rodišti; Mičák 1986, 118 mylně uvádí u Vojnovic zvony patřící farnímu kostelu ve Staré Vodě a nesprávný rok zániku obce (1983). – Zvony Franze Xavera Stankeho z roku 1774 a Heinricha Philipa Liebalda z roku 1848, který uvádí Indra 1979, 59 a 160, nepatří do Vojnovic u Staré Vody, ale do Vojnovic v pruském Slezsku.

46) SOKA Olomouc, tzv. Domašovský nález, Rechnungsbuch 1917–1945.

47) Wolny 1863, 46.

48) SOKA Olomouc, Farní úřad Stará Voda, sign. VI d, karton 2.

49) SOKA Olomouc, Farní úřad Stará Voda, sign. V b, karton 2. I dále.

50) SOKA Olomouc, tzv. Domašovský nález, Rechnungsbuch 1917–1945. – Karl Neusser, majitel továrny na varhany a harmonia, žil v letech 1844–1925 v Novém Jičíně.

51) SOKA Olomouc, tzv. Domašovský nález, Rechnungsbuch 1917–1945.

52) Mičák 2014, 31 uvádí neověřenou informaci, převzatou od J. Glonka, že vojnovické varhany jsou v Liptále. Podle sdělení tamního duchovního správce P. Františka Kuběny TJ, na něhož vznesla dotaz autorka, tomu tak není.

53) Bombera 2000, 41.

54) Stief 1896, 133; Wolny 1863, 46.

55) Gedenk-Buch.

56) SOKA Olomouc, Farní úřad Stará Voda, sign. I c, karton 2. I dále. Za překlad děkuji Z. Mollinové. I dále.

57) SOKA Olomouc, Farní úřad Stará Voda, sign. I c, karton 2. I dále.

58) SOKA Olomouc, Farní úřad Stará Voda, kniha 48.

59) SOKA Olomouc, Farní úřad Stará Voda, sign. I c, karton 2. I dále.

60) Theimer 457, i dále. Údaje z historie po něm převzal Wenzel 1986.

61) Wenzel 1986, 175.

62) V roce 1762 žádal tehdejší mlynář libavský magistrát o povolení zřídit si při mlýně válcovnu kůže. Malý 1931, 205. – K právům rychtářů patřilo stavět si mlýny, které si pak sami obhospodařovali nebo je pronajímali. Rychty byly až do roku 1882 dědičné. – V letech 1752–1754 se řešily spory mlynářů z Rudoltovic a Vojnovic o vedení vody na mlýnské složení, viz ZAO, pobočka Olomouc, Velkostatek Potštát, inv. č. 1001, sign. Pub 329, karton 62.

63) Gedenk-Buch. I dále.

64) Gedenk-Buch. I dále.

65) P. Johann Zwerenz OMI, působil ve Staré Vodě od roku 1938 do odsunu 13. září 1946, byl ale více méně pověřen správou farnosti Rudoltovic. Narodil se 23. prosince 1912 v Pavlově Huti u Tachova, profesi složil v roce 1936, vysvěcen na kněze byl roku 1938, zemřel v Dolním Rakousku v Oberleisu 29. února 1976 ve věku 64 let. Více o něm viz Krejčová, rukopis.

66) Wenzel 1987, 177, i dále.

67) Karel Žaluda, narozený 20. prosince 1921, bytem Svatý Kopeček č.p. 133. Spřízněn s Emilem Močičkou, komisařem ve Staré Vodě, který rovněž pocházel ze Sv. Kopečka.

68) Wenzel 1987, 177, i dále.

69) Dne 28. ledna 1946 oznámil velitel zajateckého tábora Barbora I v Karvině (důl Báňské a hutní společnosti) farnímu úřadu ve Vojnovicích (udány Vojnovice okr. Rýmařov, tj. míněno Valšov), úmrtí bývalého německého zajatce Aloise Hegera a jeho pochování na komunálním hřbitově v Karvině. Alois Heger zemřel na srdeční slabost. Ze zápisu tedy není jasné, zda šlo o Valšov, kde nebyl ani kostel či Vojnovice na Libavé, kde nebyl farní úřad. SOKA Olomouc, O 7 – 27, Farní úřad Stará Voda, karton 6.

70) P. Jaroslav Franc, narozen 1913, ordinován 1937, zemřel 14. dubna 1964; Krejčová 2007, 18.

71) SOKA Olomouc, Farní úřad Stará Voda, sign. IV c.

72) Glonek 2007, 279 mylně uvádí Schulz.

73) SOKA Olomouc, Farní úřad Stará Voda, sign. V b, karton 2. – Gedenk-Buch.

74) SOKA Olomouc, Farní úřad Stará Voda, sign. V b, karton 2. – Gedenk-Buch.

75) Wenzel 1987, 204. Stavení č.p. 37 byla v obci dvě, druhé je blíže středu obce.

76) Krejčová 2014, 52.

77) Gedenk-Buch.

Prameny

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc *Arcibiskupství Olomouc 1144–1961, díl I., sv. 8* (N) 12. 3. 1504 Olomouc, Stanislav (Thurzo), biskup olomoucký, potvrzuje Libavé a vsím Dřemovice, Heroltovice, Norberčany, Smilov, Stará Voda a Vojnovice ztracená privilegia na právo hlubčické a dává jim odúmrtí. Libavé přidává ještě týdenní trh.

Arcibiskupská konzistoř v Olomouci (ACO), (1202) 1452–1950

Sign. G 3, Stavby, přestavby a opravy filiálních kostelů a kaplí, v tom Vojnovice, 1845–1899, 4823

Státní okresní archiv Olomouc

O 7 – 27 Farní úřad Stará Voda

Kniha 48, Pamětní kniha filiálního kostela ve Vojnovicích, 1922–1943 (Chronik der Filialkirche Kriegsdorf).

Sign. I a, Varhany, karton 1.

Sign. I a, Inventář farního kostela ve Staré Vodě a filiálního kostela ve Vojnovicích, 1717–1906, karton 1.

Sign. IV c, Nadační listiny 1619–1930.

Sign. V b, Povolení pro posvěcení soch a obrazů a nových oltářních kamenů, 1906–1935, karton 2.

Sign. V b, Mešní indulty 1921–1935, karton 2.

Sign. I c, Hřbitov ve Vojnovicích 1874–1943, karton 2.

Sign. VI d, Kostelníci, karton 2.

Doklady k matrikám r.o.ú., 1930–1946, karton 6.

Tzv. Domašovský nález

Rechnungsbuch 1917–1945

Gedenk-Buch des Pfarrsprengels Altwasser bei Stadt Liebau vom Jahre 1903. Originál v Německu, kopie v majetku autorky. Z této farní kroniky čerpal Adolf Losert: *Altwasser. Wallfahrtsort „Sankt Anna“ Altwasser und seine Geschichte*, vydáno vl. nákladem v roce 1980 (neprofesionální překlad Miloslava Váni vydán vl. nákladem pod názvem *Altwasser / Stará Voda. Kronika obce Stará Voda* v roce 2013).

Literatura

Bombera, Jan: *Posmrtná magie na Libavsku.* In: *Z doby prvních dnů na koštěti*, D. N. A. č. 4, 2000, s. 38 – 55.

Glonek, Jiří: *Zaniklé obce Vojenského újezdu Libavá.* Společnost přátel Poodří, Ostrava 2007.

Indra, Bohumír: *Zvony cizích zvonařů na severní Moravě a ve Slezsku od poloviny 17. do konce 19. století.* In: *Časopis Slezského muzea, série B*, 28, 1979.

Krejčová, Jana: *Libavsko v letech 1945–1960 s přihlédnutím k osudu církevního majetku.* POODŘÍ, časopis obyvatel horní Odry, r. 10, 2007, č. 3, s. 3 – 54.

Krejčová, Jana: *Památníky obětem Velké války na Libavsku.* POODŘÍ, časopis obyvatel horní Odry, r. 17, 2014, č. 2, s. 57 – 75.

Krejčová, Jana: *Působení otců oblátů P. Marie Neposkvrněné ve Staré Vodě (14. září 1930 – 13. září 1946).* Rukopis 2016.

Krejčová, Jana: *Stará Voda. Stručný průvodce poutním areálem.* POODŘÍ, časopis obyvatel horní Odry, 2006, č. 3, s. 4 – 18.

Malý, J.: *Vlastivěda moravská. 2. Místopis. Libavský okres.* Brno, Musejní spolek 1931. *Vlastivěda střední a severní Moravy.* Díl 2. Část 2. Přerov, Učit. jednoty v župě olomoucké 1942.

Mlčák, Leoš: *Kostely a kaple na Libavsku a jejich mobiliář pořízený do poloviny 19. století.* In: *Střední Morava. Vlastivědná revue.* 2014, č. 37, s. 11 – 35.

Mlčák, Leoš: *Zvony na Moravě a ve Slezsku.* Nakladatelství Kaligram, Olomouc 2014.

Mlčák, Leoš: *Zvony olomouckého okresu. Katalog. Umělecké památky olomoucké oblasti.* Svazek 1. Okresní středisko státní památkové péče a ochrany přírody v Olomouci, Olomouc 1986.

Mlčák, Leoš – Šrámek, Pavel: *Olomoučtí zvonaři 16. a první třetiny 17. století.* In: *Vlastivědný věstník moravský*, roč. XXXIII, 1981, č. 1.

Schenkova, Marie – Olšovský, Jaromír: *Malířství a sochařství 19. století v západní části českého Slezska.* Slezské zemské muzeum, Opava 2008.

Stief, W.: *Topographie des politischen Bezirkes Sternberg in Mähren, mit besonderer Berücksichtigung der Ortsgeschichte und Statistik nach amtlichen und autorisierten Quellen bearb. von...* Sternberg, F. Pialek (1896).

Schünke, Robert: *Beiträge zur kirchlichen Kunst und Kulturgeschichte von Olmütz.* L. V. Enders, Nový Jičín 1916.

Theimer, J.: *Heimatbuch für den Bezirk Bärn.* Bärn, E. Hykel 1930, s. 458 – 465.

Wenzel, Karl: *Heimatbuch Kreis Bärn. Geschichte des sudetendeutschen Landkreises Bärn in Nordmähren.* Heimatkreis Bärn, Marburg 1987.

Wenzel, Karl: *Heimatbuch Kreis Bärn. Geschichte des sudetendeutschen Landkreises Bärn in Nordmähren.* Heimatkreis Bärn, Marburg 1987.

Wolný, Gregor: *Kirchliche Topographie von Mähren meist nach Urkunden und Handschriften.* 1. Abt., 5. Bd., Selbstverlag, Brünn 1863.

Jana Krejčová

Kontakt: janakrejcovatelier@seznam.cz

Záznamy o počasí v letech 1924–1938 ve Slavkově u Lipníka, na Svatém Kopečku u Olomouce a ve Staré Vodě u Libavé

Jana Krejčová

S počasím a politiky nejsou lidé nikdy spokojeni.

Zápisy z kroniky Římskokatolické farnosti Slavkov u Lipníka jsou srovnávány se záznamy pocházejícími ze svatokopecké obecní pamětní knihy, proloženými údaji z tamější farní kroniky a s údaji, které zapisovali starovodští kněží.

Slavkov u Lipníka je od Sv. Kopečka vzdálen vzdušnou čarou 16 km, po silnici je cesta přibližně dvojnásobně dlouhá. Obec byla do konce roku 2015 součástí vojenského újezdu Libavá, k 1. lednu 2016 se stala místní částí Kozlova, který se rovněž osamostatnil. Do slavkovské farnosti patřil i Ranošov (Prusinowitz), který se ovšem po vyjmutí z vojenského újezdu Libavá nemohl jako obec obnovit, protože ze vsi zůstalo jen jedno stavení.

Slavkov se rozkládá na náhorní plošině za Slavkovským vrchem (636 m n. m., Oderské vrchy, dříve Milchhübel, Mléčný vrch), zvedajícím se z Moravské brány, Sv. Kopeček na prvním výběžku Nížkého Jeseníku a Stará Voda východně od Červené hory. Slavkov leží na 49° 35' severní šířky a 17° 33' východní délky, Sv. Kopeček na 49° 37' s. š. a 17° 20' v. d. a Stará Voda 49° 44' s. š. a 17° 34' v. d. Přitom Slavkov v nadmořské výšce 583 metrů, Sv. Kopeček o dvě stě metrů níže ve výši 383 m n. m. a Stará Voda 517 metrů nad mořem.¹⁾ Stará Voda je od Svatého Kopečka vzdálena vzdušnou čarou 20 km a od Slavkova 17 km.

Svatokopeckou obecní kroniku vedl tamní řídící učitel a zvolený kronikář Antonín Příbyl. Zápisy začínají v roce 1924, kdy domovních čísel bylo 121. Zprávy o počasí tehdy kronikář pominul. V roce 1927 A. Příbyla vystřídal zatím správcem školy Jan Látal. Od počátku roku 1929 kroniku vedl řídící učitel Stanislav Spáčil, a to až do konce námi sledovaného období.²⁾

Hlavní pisatel Pamětní knihy, slavkovský farář P. Vincenc Vaněk, spravoval farnost od 2. května 1923 do 1. dubna 1935. Narodil se 16. července 1875 v Budišovicích na Opavsku v učitelské rodině. Po smrti otce nechala chudá matka své tři syny vystudovat, jeden se stal právníkem, druhý knězem a třetí učitelem. P. V. Vaněk byl na kněze vysvěcen 5. července 1900, prvním jeho místem byly Brantice na Krnovsku, poté působil na různých farách v okolí Uherského Brodu a v Lubníku na Ústeckoorlicku. V roce 1911 byl vyznamenán Záslužným křížem sv. Cyrila a Metoděje. Do Slavkova přišel ze Stříbrnic na Slovácku. Po smrti P. Františka Orlity zastupoval v sousední farnosti Loučce. Náročný byl pro něho rok 1932, kdy vyučoval náboženství

nejen ve své farnosti, ale i v Bohuslávkách a ve Velkém Újezdu, jindy zase zastupoval v Dolním Újezdu. Po dvanácti letech působení ve Slavkově kvůli nedorozumění s farníky z Ranošova odešel již jako penzista do Prusinovic u Holešova. Kolem roku 1947 ještě vedl duchovní správu v Moravském Kočově u Bruntálu. Zemřel 6. června 1957.³⁾

Při faře ve Slavkově spravoval hospodářství, duchovní službou a k tomu i tělesnou prací byl pevně svázán se životem venkovských obyvatel. Byl příkladným hospodářem, např. na jeho žádost byly v roce 1925 vysázeny akáty (medové stromy). Způsob, jakým formuluje v Pamětní knize svá pozorování, dosvědčuje jeho vztah k lidem i přírodě. Jeho láskou byly, jak je z jeho zápisů patrné, včely. O nich se v obecní kronice Sv. Kopečka zapisovatel nezmiňoval, tudíž nelze údaje porovnat, ale pro svou vypovídací hodnotu jsou zde ponechány.⁴⁾ Následovníci P. V. Vaňka ve Slavkově se chovu včel nevěnovali.

P. V. Vaňka nakrátko nahradil P. Josef Rozsypal, farář z Podhoří, který do Slavkova jen dojížděl.⁵⁾ Dne 1. srpna 1935 nastoupil do Slavkova P. Karel Šamárek, po půl roce se z osobních důvodů nechal přeložit, zápis týkající se počasí v kronice nezanechal.⁶⁾ Další duchovní správci se střídali po půl roce, tj. P. Ladislav Loštický, farář v Loučce, P. Karel Stanovský a P. Josef Schöberle.⁷⁾ Ti se rovněž zápisy o počasí nezabývali, až P. Stanislav Svoboda, tehdy administrátor v Loučce, který ve Slavkově zastupoval jako exkurendo administrátor v době od října 1936 do 30. května 1937.⁸⁾ Poté jen měsíc zůstal na slavkovské faře, odkud zase docházel do Loučky.⁹⁾

Poslední z řady slavkovských duchovních správců, kteří svou pozornost věnovali počasí a jeho vlivu na úrodu, byl P. Alois Otzipka.¹⁰⁾ Administrátorem slavkovské kuracie ve Slavkově se stal 15. července 1937, zůstal do října 1938. Poté končily kronikářovy zápisy na Sv. Kopečku a v souvislosti s nimi ukončíme i sledování zápisů ve Slavkově a Staré Vodě.

Svatokopecký kronikář patrně předkládal svůj koncept letopisné komisi a historii uplynulého roku zapisoval až začátkem dalšího roku. Obecní kronika bývala „vyložena k veřejnému nahlédnutí“. Naopak, jak vyplývá ze zápisů slavkovských kněží, ti znamenávali svá pozorování častěji. Ke zprávám o počasí přidávali všichni kronikáři rovněž informace o úrodě. V jejich zápisech vnímáme nejen starost o živobytí, ale i lásku k půdě a zvířectvu. Jazyk,

jakým se vyjadřují, je bohatý a přesný, navíc vystihující i náladu, která z popisované situace vyplývá. Vzhledem ke změnám v hospodaření zanikly i některé výrazy, které pisatelé používali.

Starovodským pisatelem kroniky byl zprvu některý z kněží řádu benediktinů z pražských Emauz, kteří toto poutní místo spravovali od 4. října 1922 do 14. září 1930.¹¹⁾ Patrně to byl převor P. Hugo Merz OSB.¹²⁾ Po odchodu benediktinů správu farnosti převzali obláti Neposkvrněné Panny Marie, kněží této kongregace zůstali ve Staré Vodě až do vysídlení 13. září 1946. Kroniku pak od 13. září 1930 do 28. července 1941 vedl P. Theodor Riekenbrauck OMI.¹³⁾

Farníci ze Slavkova, Kozlova a Ranošova chodívali na poutě do Staré Vody ke sv. Anně Matce Starovodské a na Svatý Hostýn. Vzhledem ke krátké vzdálenosti ovšem není vyloučeno, že jejich sílem býval i Svatý Kopeček, ač ve farní kronice není o tom zpráv. Obě sledovaná poutní místa také spojovala tradice vzájemných procesí, Svatokopečtí chodívali do Staré Vody a obyvatelé Staré Vody zase na Svatý Kopeček. Navíc ve Staré Vodě měli postaveny své krámky svatokopečtí kramáři (curibundi).

Slavkov a Stará Voda byly obce německé, Svatý Kopeček převážně český. Přesto slavkovská kronika je psána v českém jazyce, protože ve sledovaném období farnost spravovali čeští kněží, starovodská farní kronika je psána německy a svatokopecká česky.

Zápisy v kronikách

1924

Sv. Kopeček

Kronikář zapisoval zprávy z minulosti, počasím se nezabýval.

Zima

Slavkov

„Zima byla velice tuhá, a sněhu mnoho, který neroztál až v polovici dubna. Takže ozimy vymrzly sněhovou plísní.“

Jaro

Slavkov

„Jaro bylo příhodné pro jarní setbu, jež se ve směs konala v květnu.“

Stará Voda

„Měsíc květen byl poměrně chladný, často přšelo, a tak setba velmi rychle rostla. V květnu bylo dvakrát hrozná krupobití, které způsobilo velké škody.“

Léto

Slavkov

„Léto deštivé, takže bylo mnoho píce, ale žně byly slabé. Ozimy byly vymrzlé, prořídlé, aneb se musely úplně zorati, selo se proto více jarky

rži, ale ta byla klasem velmi špatná.¹⁴⁾ Já jsem vymlátit ze dvou kop jarky pouze asi 70 kg velmi špatného zrna. Oves trpěl velice snětí, takže byl též slabý výnos a kromě toho ustavičné deště v čas žní.“

1925

Zima

Slavkov

„Jestli bylo vloni mnoho sněhu, tak letos ho bylo velice málo a zima mírná, takže včely snášely již v únoru jako na jaře.“

Jaro

Slavkov

„Pisatel přimlouval se u obce, by obec zasadila akátů po dědině. Pan starosta Petr Mann i náměstek jeho pan Josef Knopp byli pro to, tož v obecním výboru to schválili a povolili jakýsi obnos k tomu. Pisatel a původce tohoto návrhu měl obstarat akáty. Tož zašel jsem na popeleční středu do Bohuslávky k revírníkovi do obory a objednal 250 stromků, jež dostala naše obec zdarma, pouze za vykopání něco platila. Stromky se nasadily po dědině, než bohužel mnoho jich zaschlo hlavně proto, že děti i dobytek a zvláště kozy jimi klátily, takže mnoho akátů zajde. Též na Neplachově zasadil jsem u farského pole několik akátů, ale jakýsi škůdce je oklátit a některé i sekerou podeřal, takže se ujaly asi čtyři stromky.“

Léto

Slavkov

„Léto bylo celkem vlhké a chladné, takže trávy bylo dosti pro dobytek, za to včely to odnesly. Pro stálé deště a chlady nemohly do polí, proto se jen množily a rojily a to nejen staré, nýbrž i skoré dva roje daly ještě po dvou panenských rojích, ale medu nikde. Na podzim jsem vzal trojím včelám asi 10 kg medu a dal 13 úlům 120 kg cukru. Do jara 1926 zhynul z nich jeden, pozdní to roj, který měl málo díla a proto nemohl si dosti nabrat cukru. Žně byly dosti slušné počasím, slámou i zrnem.“

Stará Voda

Na svátek sv. Anny bylo velmi špatné počasí, přšelo.

Podzim

Slavkov

„Podzim byl dosti příhodný, takže se včas zasel i sklídilo. Zemáky se dobře urodily, jenomže mnoho hnily.¹⁵⁾ 10. října byl mráz – 2 °C, 14. října první sníh.“

Sv. Kopeček

„12. a 13. listopadu 1925 zuřila zde a v okolí vichřice tak silná, že není podobné pamětníka. Les mezi silnicí lošovskou a radíkovskou byl úplně vyvrácen, staré stromy zpřelámány, že pohled na spoustu tu

byl strašný. Dělnice Dreisaitlová odvážila se do lesa, zasažena padající větví zaplatila odvalu životem.“

Zima

Slavkov

„Zima začala v listopadu, sněhu ne mnoho, ale silné mrazy. 12. listopadu zuřila veliká vichřice, která vyvrátila mnoho jív a mnoho stromů v lese.“

1926

Sv. Kopeček

Kronikář se počasím nezabýval.

Zima

Slavkov

„Zima byla tuhá s občasnými silnými mrazy až – 20 °R, sněhu nepřilíš mnoho. Ozimy přezimovaly celkem dobře. Zemáky ve sklepě mnoho hnily a též zhnily všechny hlízy jiřinek, jež si farář koupil před mnoha léty u Emila Dokoupila ve Velkých Opatovicích. Začátkem dubna se začalo se setím a ježto celý duben byl pěkný a suchý, setba pokračovala rychle a téměř vše se zasel a zasadilo v dubnu až na velké sedláky, kteří ještě dosazovali začátkem května. Květen celkem chladnější, v druhé polovici též častěji prší a je chladno.“

Stará Voda

„Rok začal krutou zimou, ta ale netrvala dlouho. Pak byla zima celkem mírná a sněhu bylo málo.“

Jaro

Stará Voda

„Na Boží Tělo se obřady vč. procesí konaly jen v kostele, protože nepřetržitě pršelo, déšť omezoval i poutníky.“

Léto

Slavkov

„Léto bylo velice mokré. Pršelo téměř ustavičně až do polou srpna. Seno u nás se dosti dobře sklídilo, jinak bylo dole v kraji, kde ho většinou zkažené sváželi domů. Rovněž žně dole v kraji padly do deštivého počasí, kdežto u nás jsme sklídili velice dobře. Moc nám neporostlo.“

Včely velice trpěly zimou a hladem celé léto, takže roje hynuly hladem. Od dvanácti včelstev jsem dostal asi 20 kg světlého medu.

Od srpna až do konce listopadu bylo velice krásné počasí, takže se plody dobře a za sucha sklídily. Jen zemáků bylo velice málo, asi jedna třetina očekávané úrody.“

Podzim

Slavkov

„Podzimního počasí dobře využítokovaly včely na vřesu, takže jsem koncem září vymetal ještě asi 50 kg tmavého medu vřesového. Skrmil jsem však

pro devatenácterá včelstva zazimovaná přes 200 kg cukru.“

1927

Sv. Kopeček

Jaké bylo počasí a následkem toho i úroda, pisatel kroniky nezaznamenal.

Zima

Slavkov

„Zima byla dosti tuhá a sněhu dosti, který dlouho ležel. Tím trpělo velice obilí zvláště rež, takže většina byla ve Slavkově zničena sněhovou plísní. Mnozí sedláci museli zjara téměř všechnu rež zaorati, a co ostala, je řídká. Též já jsem musel zaorati všechnu rež (tři a půl měřice) a oseti novým semenem.“

Jaro

Slavkov

„Jaro bylo celkem vlhké, často pršelo. Začalo se s jarními pracemi již v březnu, ale téměř celý duben se nemohlo na pole až v poslední týden. Teď v květnu bychom si již přáli deště, ale není ho. Je než sucho. Ledoví muži byli letos přesní, bývalo ráno až 4 °R zimy, sněžilo a bylo chladno.“

Stará Voda

„V dubnu převažovalo nádherné teplé jarní počasí, v květnu nastalo citelné ochlazení, které trvalo až do konce měsíce. V důsledku toho obilí pomalu rostlo.“

Léto

Slavkov

„Léto bylo dosti příhodné jak pro polní úrodu tak i pro včely. 12. června jsem dostal první roj. Celkem jsem usadil třináct rojů, takže jsem měl do zimy třicately včelstva. Šest rojů jsem prodal. Medu jsme měl tohoto roku asi 150 kg, jež jsem prodával po 25,- Kč. Med po prvé jsem vytáčel 15. června. Poslední v září a za to dal jsem včelstvům 200 kg krystalového cukru.“

Ječmene jsem namlátíl 38 mírek asi po (údaj chybí) kg a tři mírky posadku.“¹⁶⁾

Stará Voda

„Červen byl většinou deštivý a chladný.“

Podzim, zima

Slavkov

„Zemáků bylo velice mnoho, jednou se pěkně urodily a potom měl jsem zasazeno kromě obyčejné míry ještě též do vyorané rži, takže jsem měl zemáků téměř plný sklep. Cena byla z počátku 40,- Kč, potom 35,-, 30,- i 20,- Kč za metr.“

Trnek jsem prodal natrhaných 1. a 4. října obchodníkovi Plesovi z Lipníka celkem 197 kg za 394,- Kč.

Podzim byl dosti pohodlný. 10. listopadu padal první sníh, který potom již zůstával a trval až do konce března příštího roku, takže opět rži poškodila sněhová plíseň a musel jsem zjara 1928 dvě spodní měřice oset ječmenem.¹⁷⁾ Toliko jedna měřice nahoře trochu lépe obstála.“

1928

Sv. Kopeček

„Následkem velkého sucha a velkých veder dostavil se nedostatek vody v okolních osadách. U nás v horní části obce vyschly studny, kdežto dolejší část obce byla nouze o vodu ušetřena.“

Zima

Slavkov

„Zima byla dosti tuhá a sněhu na horách u nás hojně, který zde ležel již od listopadu a zmizel teprve koncem března.“

Stará Voda

„Po Novém roce nastala neobvykle krutá zima, která trvala až do poloviny dubna. Ohromné masy sněhu byly naváty a překážely v pohybu.“

Jaro

Slavkov

„Sám březen byl též velice studený se silnými mrazy, jež několikrát dostoupily až 12 až 14 °Celsia. 10. března napadlo nového sněhu. Největší mrazy byly od 10. do 19. března. Včelstva jsem mohl podmésti teprve 27. března. Jedno včelstvo mělo po celou zimu až do jara hojně trubců a také zjara zahynulo. Zůstalo mně celkem šestadvacet včelstev.

Poslední dny v březnu byly pěkné, též začátek dubna, proto začalo se již v roli trochu pracovat.¹⁸⁾ Já jsem začal s polními pracemi 11. dubna a skončil jsem 3. května. Počasí bylo dosti příhodné ač chladné. Uprostřed dubna bylo několik dní studených se sněhovými vánicemi. Konce dubna bylo již sucho a chladno. Pro sucho a chladno ozimy se zhoršovaly a jařiny neprosplávaly ani v květnu. V druhé polovici května začalo sice častěji pršet, ale při chladnu ustavičném málo to rostlo. S takovou bude trávy velice málo.

Ozimé rži opět špatně přezimovaly a sedláci museli mnoho zaorávat. Též já jsem musel dvě měřice rži na nejposlednějším kuse oset znovu ječmenem a kvačkou.¹⁹⁾ Vrchní měřice rži je sice též bídná a řídká, ale tu jsem nechal.“

Léto

Slavkov

„Léto bylo horké a suché. Na sv. Cyrila a Metoda přišlo naposled a pak až 28. a 30. srpna, takže trávy na loukách a jeteliny zaschly.²⁰⁾ Sena bylo sotva třetina, co jindy. Otavy trochu sem tam na mokřinách.²¹⁾ Vzdor tomu obilí bylo dosti pěkné a

hlavně čisté, bez trávy. Byla častá horka; tak v polovic července až 17. července o čtyřech hodinách ráno bylo již 15 °R.“

Stará Voda

„Léto bylo velmi suché, celý červenec nepršelo, všechny nádrže na vodu vyschly, takže jí byl citlivý nedostatek. Přesto bylo hezké počasí.“

Podzim

Slavkov

„V polovic září (16. a 17. září) bylo v poledne ve stínu 29 °C. První mráz byl 25. září ráno (minus 1 °C). Zemáků bylo dosti. Pro nedostatek píce padl dobytek hovězí velice v ceně, lidé šmahem vyprodávali jej z nedostatku píce, protože byl zubožený, tož velice lacino.

Rok 1928 byl velice dobrý pro včelařství medné. Od svojich 26 včelstev jsem v červenci vymetal čtyřikrát. Od 10. července, když jsem poprvé vymetal, až do konce září, medomet si téměř ani neodpočal. Vymetal jsem od svých 26 včelstev jedenáct metrů medu.“ ... „Včely od 24. do 28. října nosily žlutohnědý pel z ohnice, pak bělošedý.²²⁾ Podzim byl výhodný pro polní práce a teplý. Ještě 1. listopadu v poledne teplo ve stínu 18 °C.“

Sv. Kopeček

Výjimečně se zápis o počasí objevil i ve svatokopecké farní kronice, jejíhož pisatele neznáme: „Podzim byl velmi mírný.“

Zima

Sv. Kopeček

„Zima do Vánoc byla velmi mírná, velmi mlhavá, na plískanice bohatá, proto nezdravá. Úroda polní tohoto roku byla dobrá, živelních pohrom nebylo. Úroda ovoce byla průměrná.“

Stará Voda

„Rok uzavřely vichřice a nadílka sněhu.“

1929

Zima

Slavkov

„Zima byla velice tuhá a sněhu velmi mnoho. Není pamětníka tak kruté zimy. Nejstudenější byl únor. Mrazy byly v únoru: 10. 2. – 33 °C, 11. 2. – 32 °C, 12. 2. – 30 °C, 13. 2. – 28 °C, 14. 2. – 20 °C, 15. 2. – 17 °C, 16. 2. – 10 °C, 17. 2. – 6 °C, 18. 2. – 14 °C, 19. 2. – 6 °C, 20. 2. – 13 °C, 21. 2. – 20 °C, 22. 2. – 19 °C, 23. 2. – 15 °C, 24. 2. – 9 °C, 25. 2. – 6 °C, 26. 2. – 5 °C, 27. 2. – 12 °C, 28. 2. – 19 °C. V březnu: 1. a 2. 3. – 19 °C, 3. 3. – 20 °C, 6. 3. – 14 °C, 17. 3. – 12 °C, 4. a 5. 3. – 11 °C, 8. a 18. 3. – 10 °C, 10. a 11. 3. – 9 °C, 19. 3. – 7 °C, 12. a 16. 3. – 6 °C, 7. 3. – 5 °C, 13., 14., 15. a 25. 3. – 3 °C, 26., 28., 29. a 31. 3. – 2 °C, 9. 3. – 1 °C, 21., 22. a 23. 0 °C,

27. a 30. 3 + 2 °C. Prvního dubna v pondělí velikonoční napadl nový sníh. V dubnu bylo 19 dní s teplotou pod nulou, největší mráz – 13 °C bylo 5. dubna. Největší teplota ranní 30. dubna + 7 °C. Teploty byly vesměs měřeny před východem slunce. Sněhu bylo ohromné množství. Stodoly Ripprova, Knoppa Josefa, Knoppa Štěpána byly odzadu zaváty závějem do půl střechy. V zahradě Josefa Šmída č. 27 byla hráze závěje přes deset metrů vysoká, takže vysoké stromy vystrkovaly ze závějí jen konce vršků. Rovněž v polích byly ohromné závěje. V dubnu musel jsem jezdit na svá pole na Neplachově cestou kolem Matouše Mücka, kolem Mléčného vrchu (Milchhübel), na Rybník (Beim Teich) a na Neplachov.²⁹⁾ Konečně 30. dubna jsem vzal své lidi a prohazovali jsme závěj na cestě k Neplachovu pod Matoušem Mückem po dvě hodiny přes jeden metr vysokou a asi ještě třicet metrů dlouhou. Sníh ten u cesty zmizel teprve 9. května, v lesíčku Chrástce vedle Mückovy role však je dosud, tj. dne 24. května.²⁴⁾

Rži přezimovaly dobře jen na vrškách, kde vítr rozháněl sníh. Kde zůstal sníh ležeti, tam se chytla plíseň sněhová a zničila rež. Já jsem letos opět všechnu rež musel zaorat a obset znovu jařinou.“

Níže dodává: „Zajímavé je, že v Lipníku a vůbec dole byla větší zima v zimě než zde na horách. V Lipníku měli největší mráz 34 °C, na nádraží 38 °C a u Bečvy prý 40 °C.“

Sv. Kopeček

Obecní kronikář zapsal: „Nový rok ohlásil se citelnější zimou, která postupovala s malými obměnami do první polovice února. V druhé polovici února dostoupila zima takového vrcholu, že není pamětníka tak veliké a citelné zimy. Teploměr ukazoval až – 35 °R zimy. Rovněž i sněhu napadlo velmi mnoho. Lidé žili jako ve sněžných hradech, neb okna v domech po celých 14 dnů ani nerozmrzla. Školy pro třesnutou zimu z vyšších zákazů úřadů školních musely býti po 14 dnů uzavřeny; panoval všude citelný nedostatek vody a topiva, poněvadž dráhy pro ohromné závěje nemohly zdolatí dodávky uhlí. Za této zimy ptactvo i zvíř velmi trpěla a byla místy zdecimována. Takové nevlídné počasí trvalo do druhé polovice března a jaro byť opožděné, přece se svými krásami se dostavilo. I ovocného stromoví mnoho zničeno zimou, jejichž soupis ministerstvem zemědělství v měsíci červnu nařízen.“

Informace z farní kroniky: „17. prosince napadl první sníh a hned mrzlo.“

Stará Voda

„Nový rok začal neobvyklým ochlazením a sněžením, jaké jsme neviděli celá desetiletí. Cesta do Města Libavé byla dočasně neprůchodná, byli jsme zcela odříznuti, ani pošta nechodila. Obtížná byla i cesta do Vojnovic na bohoslužby.²⁵⁾ Často se stalo, že se cestou i sáně s lidmi převrátily. V únoru

jsme naměřili až 30 stupňů, mimochodem bylo tolik sněhu, že se ho celé hromady tyčily v nevidaném množství.“

Jaro

Slavkov

„Jarní práce jsem začal 24. dubna a skončil osev dne 22. května. Počasí bylo dosti příhodné pro jarní práce, pokud nepřekážel sníh na rolích a v cestách. Sedláci zde dosud nejsou hotovi a sejí ještě a zemědělci mají ještě všechny sadit.²⁶⁾

Třešně začaly letos kvésti v Lipníku teprve 7. května, zde na Slavkově dne 14. května. Srstky a rybíz začínají rozkvétati zde dne 11. května.

Včelstva velkou zimou v okolí mnoho hynula. Mně uhynulo pouze jedno na plných zásobách. Bylo to včelstvo stojící na jihozápadním rohu fary, kde se vítr prudce točí. Jinak ve všech včelstvech jsem měl mnoho mrtvých, a včelstva, až asi na pět, onemocněla všechna uplavicí a vyletovala za klidnějších dnů, i když byla teplota pod bodem mrazu.²⁷⁾ Teprve teď v květnu se trochu spravují.

Na včelíně první roj vyletěl 29. května. Rojů bylo dosti hodně. Sedm jsem usadil, ostatní prodal. Medu jsem sklídl asi 170 kg.“

Sv. Kopeček

„Jaro bylo příjemné, ač citelně studené, stromy kvetly velmi bohatě a ovoce bylo mnoho.“

Léto

Slavkov

„Počasí bylo v létě i na podzim příznivé. Trávy bylo dosti, obilí a zemědělci pěkné. Vše se též dobře sklídilo. Jen srny mně ničily pícní řepu, takže byla bídná.²⁸⁾

Žně dopadly letos dobře. Ceny obilí byly nízké proti dřívějšímu.“

Sv. Kopeček

„Dne 4. července kolem 9. hodiny večerní byl Sv. Kopeček navštíven ohromnou živelní pohromou. Za ohromného rachotu přivalil se takový vichrový orkán, že stoleté lípy na Sv. Kopečku zachvívaly se v kořenech a mnohé byly i vyvráceny. V lesích okolních nadělal nesmírných škod. Za hrozných blesků a burácení hromu spustil se takový liják s krupobitím spojený, že cesty u nás proměněny v dravé potoky.“ Dále se uvádí: „Dne 25. července kolem 7. hodiny večerní byl navštíven opět živelní katastrofou v rozsahu daleko horším než 4. července. Není zde občana, který by pamatoval větší živelní pohromy této.“

Nakonec pisatel kroniky shrnuje: „Po nenormální zimě nastalo i nenormální léto, vykazující ohromnou teplotu, která ve dnech 11. a 14. 7. vystoupila až 36 °R. Úroda na poli byla toho roku dobrá, ovoce přímo rekordní.“

Dodejme, že podle svatokopecké farní kroniky postihlo „zdejší farnost 19. července 1921 právě v poledne

ledobití.²⁹⁾ Osmdesát procent úrody zničeno na Svätém Kopečku, směrem k Droždínu od lippek počínajíc, v Radíkově, Lošově a Posluchově.³⁰⁾

Zima

Stará Voda

„První sníh napadl 17. prosince, bylo ho zatím malé množství.“

1930

Zima

Slavkov

„Zima byla velice mírná a dole u Lipníka sníh málokdy nakrátko pokryl zemi. Mráz byl však vytrvalejší, a ač ho příliš mnoho nebylo, trval přece celou zimu. Proto rež zase hodně zničila sněhová plíseň.“

Sv. Kopeček

„Zima v tomto roce byla velmi mírná, sněhu málo, ale zimní sporty byly pilně prováděny. Při sáňkování na kopci u Radíkova stala se srážka saní. Jeden účastník srážku zaplatil životem, zemřel v nemocnici v Olomouci.“

Farní kronika k roku 1930 sděluje: „Zima byla velice mírná, takže v osadách pod Sv. Kopečkem stěží si hostinští a řezníci zjednali z rybníků led.“³¹⁾

Jaro

Slavkov

„Na jaře byla rež úplně špinavě bílá a plesnivá. Přece však kořinky nebyly všechny zničeny, takže lidé málo obilí zaorávali. Jenže je teď rež místy velice řídká.“

Jarní práce začaly brzy. Dole v kraji seli začátkem března. U nás začátkem dubna. Jaro bylo velice příznivé.

Včelstva přezimovala dobře. Nezhylo mně z třiceti zazimovaných ani jedno. Jen teď na jaře pomalu se rozvíjejí, poněvadž je stále v noci chladno.“

Sv. Kopeček

„Jaro bylo velmi příjemné, teplé. Počasí mělo velmi příznivý vliv na celou přírodu. Stromy velmi pěkně kvetly, byly však hodně napadeny různými škůdci, zvláště květopasem a zavíječem, který tak slibnou úrodu ovoce z velké části úplně zničil.³²⁾ Rovněž i deštivým počasím utrpěl vývin ovoce. I jakosti jeho tím velmi utrpělo. Zvláštností bylo, že naše obec ani okolí nebylo navštíveno žádnou bouří, kroupami ani jinou živelní katastrofou.“

Léto

Slavkov

„Včelstva se letos nerojila. Medu dala asi 400 kg. Polním plodinám škodilo veliké sucho, takže obilí bylo krátké, řídké. Žně byly v kraji pěkné, u nás však právě začalo pršet do posečeného obilí, takže mnoho porostlo.“

Sv. Kopeček

„Žně byly letos požehnané, ale utrpěly velmi špatným a mokřým počasím. Mnoho obilí tohoto roku porostlo na stojatě, v pokládách(!), ba i v mandelích.“

Stará Voda

O počasí v tomto roce se pisatel kroniky nezmiňuje. Byly jistě jiné starosti, odcházeli kněží z řádu sv. Benedikta a přicházeli obláti P. Marie, kteří se neprodleně pustili do nákladných oprav.

Podzim

Slavkov

„Na podzim byla veliká záplava myší, které ničily nejen zemáky, ale zcela i mladé osení. Měl jsem naseto kousek žita, pěkně vzešlo, ale potom se daly do něho myši a úplně je sežraly, takže bylo pole zcela holé.“

Sv. Kopeček

„Podzim byl velmi špatný, mokřý a deštivý. Neustálé deště byly příčinou, že potoky i řeky se silně rozvodnily, vylily a celé okolí zaplavily. Mnohé kraje podobaly se jezerům.“³³⁾

Zima

Slavkov

„První mrazy byly začátkem října (3. a 4.). Sněžit začalo koncem října. Zima byla dosti mírná. Sněhu nevelice, ale u nás udržel.“

Sv. Kopeček

„Zima v listopadu byla velmi mírná, bez sněhu. Prosinec vykazoval se nižší teplotou a častými plískanicemi. Zdravotně byla velmi špatná a mnoho lidu bylo různými nemocemi nemocno. Nakažlivá nemoc propukla v klášteře ctih. sester sv. Norberta a jedna chovanka zákeřné chorobě tyfově podlehla.³⁴⁾ Nemoc se nerozšířila.“

1931

Zima

Slavkov

„Zima byla dosti mírná, trvala však dlouho.“

Sv. Kopeček

„Rok tento ohlásil se velmi špatným počasím, plískanicí, na které celá zima byla velmi bohatá. Zima byla velmi mokřá, tím nezdravá a celkem mírná. Teploměr ukazoval jen po dva dny 14 °C pod nulou. Sněhu napadlo dosti, ale až v druhé polovici ledna a prvé polovici února byly časté sněhové bouře. Sportovci tou dobou našli milou jim zábavu v sáňkování, lyžaření, silnice se jimi jen hemžily, nejživěji bylo však na kopci u Radíkova, kde opět neopatrností nastala srážka sáňkujících, a jeden sportovec odnesl srážku polámanými údry

– zlomil si levou nohu. Záchraná stanice odvezla jej do nemocnice v Olomouci.“

Jaro

Slavkov

„Velikonoce byl ještě bílé. Se setím se začalo v půli dubna. Stromy rozkvetly teprve v druhém týdnu květnovém. V Lipníku začátkem května. Počasí bylo příznivé i setbě i květu, takže je naděje na mnoho ovoce.

6. května k večeru o pěti hodinách nastala bouře s průtrží mračen nad Neplachovem k Ranošovu.³⁵⁾ Byla taková tma, že nebylo nic vidět. Voda se hnala na Neplachově z vrchních polí na cestu a přes cestu na farské pole četnými proudy a v nesčetných jazycích vyplavila prst až na skálu přes farské pole dolů k obecní louce a do potoka, přitom zanesla níže položené pole, jeteliniště a ostatní šterkem. Podobně řádila voda ve Slavkovském žlebě (im Grund) a ve Žlebě u Spáleného mlýna (Mühlgrund) na Ranošovsku. Takové průtrže jsem zde ještě nezažil.³⁶⁾

Včely daly první roj 27. května, medu necelé dva metráky od 28 včelstev, ale to jen proto, že jsem téměř všechn med vybral a krmil na zimu cukrem, 10 kg na včelstvo. Rojů bylo mnoho. Ostatní včelaři nesklidili téměř žádného medu. Kupovali ho ode mne.“

Sv. Kopeček

„Jarní práce se velmi zpozdlily špatným a nevlídným počasím blížícího se jara, neboť počasí jarní vykazovalo mnoho poruch povětrnostních, bylo ve znamení dešťů, chladna a sněhových plískanic, které i v dubnu se dost často opakovaly. Ke konci dubna a v květnu byl milý pohled do sadů a stro-mořadí ovocných stromů Vše odělo se bělostným hávem květů, bohužel květ trpěl citelným chladem a neustálými prškami, rozmnožil se též velmi květopas ovocný, který natropil mnoho škod.³⁷⁾ Ovoce se udrželo sice na stromech dosti, bylo však z větší části červivé, po očesání velmi hnilo a jinak se kazilo.“

Léto

Slavkov

„Jaro a léto bylo velice suché, takže obilí zaslchlo a právě, když u nás začaly žně začátkem srpna, začaly pršky, takže obilí rostlo na pokosech i v mandelích, i na stojato, a lidé konečně sklízeli mokré obilí, jež opět ve slámě doma černalo.“³⁸⁾

Sv. Kopeček

„Žně byly letos prostřední, obilí trpělo chladem a mokrem, nebylo tak vyvinuté, mělo krátkou slámu, zrna bylo méně, ale dobré kvality. V našem nejbližším okolí žně mokrem nevzaly mnoho újmy. Chvályhodno jest, že už druhý rok nebyl náš kraj navštíven žádnou živelní pohromou, ač kolkolem bylo natropeno dosti škod bouřkami a krupobitím.“

Podzim

Slavkov

„Podzimek byl mokrý, takže se nemohlo ani zase-ti, až pozdě. Teprve o zemákových žních bylo opět jasné počasí, v říjnu.“³⁹⁾ Dále pisatel uvádí: „Dobytek padal v ceně, ježto nebylo píce ani slámy.“

Sv. Kopeček

„Podzim byl velmi pěkný a dlouho teplý. Vpravdě krásné podzimní počasí. Teprve prosinec byl poněkud chladnější, větších mrazů však nebylo. Teploměr vykazoval nejvíce 5 °C pod nulou. Sněhu bylo poskrovnu a ještě deštivým počasím se proměnil ve velké náledí, životu nebezpečné.“

1932

Zima

Slavkov

„Zima byla v lednu velice mírná, málo sněhu, za to celý leden denně mlha, jež mrzla jako jíní na stromech, takže byly po celý měsíc obaleny jíním v nejkrásnějších růžicích, hvězdicích, takže nebylo lze se ani dosti vynadívati na ty krásné útvary jako nejněžnější, neumělečtější krajky. A jíní to denně rostlo, takže tvořilo i na nejtenčích větvičkách silný obal až na jeden decimetr a koše stromů tvořily jakoby bílou kouli. Překrásný to pohled. Pod tíhou tou se ovšem též mnoho stromů, i silných haluzí, zlomilo. Teprve 28. ledna pod hřejivými paprsky slunce ta krása, jim tak obtížná a nám tak vábná, spadla.

Jestli leden vynikal mírným počasím, tož únor si za to přidal. Byl velmi studený. Od 10. do 13. byly zimy 18 až 24 °C, od 26. února do 1. března bylo už minus 19 °C. Hodně začalo sněžit teprve v březnu a na Velikonoce bylo vše pod sněhem a ledem. Zvláště kolem kostela bylo velké náledí, takže na Vzkršení se muselo vše posypat prachem nebo popelem, aby se mohlo jít. Před Josefem Ripperem se musely vtesati schůdky do ledu.

Už vloni v zimě 1930/1931 začali sem lyžaři jezdit, ale zvláště letos celou zimu nejen v neděle, nýbrž i ve všední dny tu bylo lyžařů dosti, ve všední dny těch, kteří byli bez zaměstnání. V neděle se jich sjelo až na 250 i více. To trvalo od prosince až po Velikonocích. Svůj „mústek“ si vyhledali směrem k Ranošovu z cesty na Knappovu louku. Jeden si však tam zlomil tři žebra. Jel prý z bravury se zakrytýma očima a narazil na strom, dne 21. února.“

Dále doplňuje: „Lyžaři přijížděli z Lipníka, Přerova, Hranic a z Olomouce. Někteří pěšky, většina auty. Hostinští měli z nich pěkný užitek.“

Sv. Kopeček

„Zima v roce 1932 byla dosti mírná, sněhu však bylo mnoho. Leden byl bohat na sníh, sněhové bouře s mohutnými závějemi a velmi častými plískanicemi. Teploměr v lednu ukazoval nejvíce – 10 °R. Podobné počasí panovalo i v únoru.“

Jaro

Sv. Kopeček

„Březen nastoupil svou vládu za mrazu – 8 °R a silných vánic, hladkých a umrzlých cest, ohromného náledí, čímž mnoho lidí přišlo k úrazu i u nás. Vláda nevlídná a tím i velmi nezdravé zimy ustoupila toužebně čekanému jaru, které již během měsíce března ukázalo svou krásnou tvář, teploměr 4. dubna t.r. ukazoval ji + 18 °R. Krásné počasí trvalo dosti dlouho, téměř celý duben. Květen vykazuje více povětrnostních poruch, teplých dnů, kdy 17. května ukazoval teploměr 33 °R. Bylo tudíž jaro velmi příjemné, bohužel však značně suché. Stromy kvetly přímo nádherně, ale ovoce mnoho nebylo.“

Léto

Slavkov

„Léto bylo velice suché, takže nastal nedostatek vody a sedláci museli bráti vodu ze školní studně. Proto také sena byla slabší a otava téměř žádná. Obilí, zvláště jařiny, zůstaly kratší, ale celkem ještě žně dost dobře dopadly, také proto, že ozimy též pěkně přezimovaly bez sněhové plísně a za jarní vláhy dostatečně vzrostly.“

Na včelíně s 23 přezimovanými včelstvy padl první roj 12. června. Rojů bylo dosti, medu však od nich vybral jsem asi 200 kg, a to jen proto, že jsem na podzim 30 včelstev nakrmil 350 kg cukru.“

Sv. Kopeček

„Červen, červenec a srpen byli nejsušší, úžasně teplé, ba přímo parné, bez bouřek a vydatnějších srážek.“

Podzim

Slavkov

„Podzim z počátku pěkný, potom celý říjen pršky, ale přece země se dosti nenapojila, což mělo zhoubné následky potom v zimě bez sněhu jen s tenkým popraškem sněhovým až v prosinci. Nastala velká nouze o vodu. Takže téměř celá dědina chodila a jezdila v zimě pro vodu do školní studně, a protože ta už nestačila, museli u studně hodinu i dvě čekat, až trochu se tam opět nasbíralo vody.“

Sv. Kopeček

„I podzim byl suchý, bezvodý a velmi teplý, až do svých pozdních dnů. Nebylo proto ani divu, že v mnohých vískách zůstali lidé bez vody.“

Zima

Slavkov

„Celý prosinec byl mlhavý. Mlha za mrazu zmrzla na stromech, takže se utvořila na stromech jinovatka v nebývalých rozměrech. Na každé větvičce bylo jíní na 40 cm i více šířky. Stromy v zahradách i v lesích se lámaly, telegrafické dráty, dráty od telefonů a od rozhlasových antén se trhaly. Jíní nadělalo hrozná škody. Teprve na sv. Štěpána

částečně spadlo vlivem teplejšího vzduchu. Pokoušeli jsme se setřásti jíní ze stromů v zahradách, ale nepomáhalo to, ježto bylo dobře přimrzlé a haluze se pod nárazy tyčí teprve hodně lámaly, takže jsme toho museli nechat. Pěkný rozdíl bylo viděti v lese k Loučce. Až ke skokovské cestě nebylo pražádné jinovatky.⁴⁰⁾ Větve byly černé. Od skokovské cesty až ke Slavkovskému můstku (Rašic), jen nepatrná. Od můstku k nám stromy tvořily koule jinovatkové, takže lidé, kteří k nám od Lipníka přijížděli (na dřevo apod.), zůstávaly jako vyjevení státi nad tím nezvyklým divadlem. Když tato jinovatka spadla na sv. Štěpána a v následujících dnech, tož pod každým stromem byla jinovatky kupa, že sahala téměř až ke koruně stromu, ač jinak sněhu nebylo, jen slabý poprašek ze zmrzlé mlhy.⁴¹⁾ Zvláště velké kupy byly na Stříteži.“⁴²⁾

Sv. Kopeček

„Zima ohlásila se sněhem teprve dnem 29. prosince, neosvědčila se proto pranostika, že sv. Martin přijíždí na bílém koni. Zato v prosinci panovalo vlhko a velmi sychravé a studené počasí. Vlivem této povětrnosti utvořila se na stromech silná vrstva jinovatky, obraz na pohled čarovný – pohádkový, bohužel tím utrpěly zase stromy ať lesní nebo zahradní, mnoho se jich polámalo, poněvadž nesnesly tíhy nahromaděného jíní. I elektrické vedení působením jinovatky bylo na mnoha místech přerušeno přetrháním drátů.“

Celkem vzato byl celý rok mírný, suchý, chudý na bouře a srážky a živelní pohromy, neb nad naším krajem nesnesla se ani jedna z větších bouří. Úroda byla velmi slušná, ale bylo málo sena, jetelů, o otavách ani nemluvě – špatné vyhládky pro dobytek na zimu. Vlivem celkového ročního počasí vypukly v obci nakažlivé nemoci – tyfus, spála, záškrť. Ač izolováním, očkováním a desinfekcí bylo proti těmto epidemiím zdatně bojováno, přece vyžádaly si za oběť jedno dítě a jednu osobu dospělou – táhly se s přestávkami po celý rok. Rovněž několik školáků a obě děti řídícího učitele onemocněly spálou.“

1933

Zima

Slavkov

„V lednu letos opět nebylo sněhu, za to však od sv. Tří králů denní mlhy za mrazu, takže stromy v zahradách nestřásly ještě staré jinovatky z prosince a už se znovu obalovaly novou jinovatkou, už více podobnou ledu a proto stromy se lámaly jak třísky, ať to byly ovocné nebo lípy, kaštiny; haluze silné jak noha s rachotem se lámaly, u mnohých ovocných stromů zůstal jen kmen. Starší stromy byly v zahradách téměř zničeny. Ještě hrozněji působila jinovatka v lesích na Smolné a ke Kyjanicím a na Neplachově.⁴³⁾ V lesích stará jinovatka téměř všechna zůstala na stromech, a nyní nová rostla, těžší. Staré

jedle a smrky se vyvracely, kde byla půda trochu vazčí, s kořeny, lámaly se v půli, kde sebe menší kaz byl, třiceti až padesátileté, nemohouce unést tíže jinovatky v hustých větvích, téměř šmahem se s praskotem kácely vrcholky v třetině výšky až v půli na zem a znemožňovaly vůbec pobyt v lese.⁴⁴⁾ Nikdo se v lednu neodvažoval do lesů jít nebo jeti a nebylo ani to vůbec možno, poněvadž v lese křížem krážem ležely vývraty, zlomky a co chvíli jich přibývalo. Lesní správy se musely obmezit pouze na to odstraňovat ze silnic a veřejných cest stromy, jež tvořily hotové záseky na silnicích. Bez pily a sekery nemohl se nikdo odvážit silnicí jeti, aby někde na silnici nezůstal zaklíněn vývraty. Byla zde svatba 30. ledna Knopové Florentiny s Franzem Demlem z Čermné.⁴⁵⁾ Poněvadž bylo naprosto vyloučeno, že by se (ženich) dostal dopoledne z Čermné do Slavkova, musel jsem výjimečně zvolit, aby byli zde odpoledne sezdáni a zažádat k tomu o dispens.⁴⁶⁾

Na Smolné a okolních lesích v téže asi výši byly vedle vykácených pasek pruhy na 50 až 100 (m) šířky do lesa přelámány. Myslím, že to bude asi celé léto trvat, než se tolik pokaženého dřeva zpracuje.

Sněhu napadalo letos velice málo, teprve v únoru trochu více. Lyžaři letos si zde málo pojezdili, asi čtyři neb pět neděl, to jich bylo zde plno, jednou dokonce na 300 lyžařů. Proto také nenadělala škod sněhová plíseň a ozimy byly pěkné. Koncem února a začátkem března sníh zmizel, takže jařiny se zde sely již v březnu.“

Sv. Kopeček

„Rok 1933 počal dosti studeným počasím, umrzlými cestami a sněhovým popraškem. Teprve v únoru napadlo sněhu a naše hory hemžily se lyžaři a sánkaři. Teploměr t.r. v lednu, únoru a březnu neklesl pod – 14 °C. Počasí bylo téměř tři týdny velmi mlhavé, tvořící jíní, kterého bylo na stromech tolik, že mnoho stromů v lesích, zahradách, na volných místech i v alejích bylo dolámáno a pahýly ulomených větví a vrcholků čněly k nebi. Zima byla jinak celkem mírná, dobře snesitelná, ale jak jsem se zmínil, hodně mlhavá a tím také nezdravá, zvláště pro lidi tuberkulózní.“

Jaro

Slavkov

„Březen byl teplý a suchý, duben suchý, ale velice studený, takže vše zůstávalo pozadu. Tráva narostla, zaseté jařiny sotva klíčily v dubnu, včelstva se stáhla zase do zimního chumáče. Sedláci zase začali jezdit pro vodu do školní studně. Bída o vodu byla celou zimu nebývalá. Ze školní studně vede vodovod do fary, ač je koš roury dosti hluboko ve studni, nedostal jsem pumpou vodu do fary celý únor.“

Sv. Kopeček

„Konečně vládá této pochmurné zimy ustoupila toužebně očekávanému jaru. Již v měsíci březnu

byly dny vpravdě jarní, velmi teplé a příjemné. Zato ale duben i květen byly měsíci poměrně citelně studenými. Pouze v květnu bylo několik dní slunných a teplých.“

Léto

Slavkov

„Žně dopadly dobře. Obilí sypalo velice dobře. Zato zemáků bylo málo.

Na včelíně bylo hodně rojů. Medu jsem sklídl asi 200 kg od dvaadvaceti včelstev a osmi rojů letošních.“

Sv. Kopeček

„Červen byl teplý a velmi suchý. V červenci a srpnu bylo mnoho dní velmi parných, kdy teploměr ukazoval přes + 35 °C.

Stromy tohoto roku kvetly velmi bohatě. Ovoce, zvláště hrušek, bylo dostatek a cena jejich byla mírná (1 kg za 50 hal. a ještě je nikdo nechtěl kupovat). Jablek bylo též dosti, neurodily se však švestky. Úroda na poli byla dobrá přesto, že utrpěla suchem. Slámy bylo málo, zrno však bylo vyvinuté a kvalitní. Sena bylo tohoto roku málo, podobně jako úroda zemáků byla slabá.“

„Celkem vzato byl celý rok mírný, suchý, chudý na bouřky a srážky a živelní pohromy. Nad naším krajem se nesnesla ani jedna větší bouře. Vlivem celkového počasí vypukly opět v obci nakažlivé nemoci – spála a záškrt. Nemoci nezařadily pouze mezi dětmi, ale i mezi dospělými, kterých několik bylo odvezeno záchranou stanicí do zemské nemocnice v Olomouci a Šternberku. I škola byla – kromě IV. třídy – na několik dní zavřena pro epidemii spály.“

Podzim

Slavkov

„Na podzim bylo pěkné počasí.“

Sv. Kopeček

„Září, říjen a listopad byly měsíci příjemnými a poměrně teplými.“

Zima

Slavkov

„V prosinci mírně sněžilo.“

Sv. Kopeček

„Prosinec byl však velmi studený a teploměr ukazoval až – 21 °C. Sněhu mnoho nebylo. Vánoce a Nový rok byly úplně bez sněhu.“

1934

Zima

Slavkov

„Zima byla mírná, málo sněhu, proto obilí dobře přezimovalo. Také včelstva na včelíně byla v pořádku.“

Sv. Kopeček

„Rok započal hodně studeným počasím, které dostoupilo u nás na horách vrcholu dne 24. ledna 1934, kdy teploměr na severní straně školy ukazoval – 16 °R. Situace tato kolísala po celý týden, kdy nastala silná obleva, malá sněhová pokrývka rychle mizela, měnic se ve vodu, která však během noci mrznoucí, vytvořila ve vesnici náledí životu velmi nebezpečné. Po oblevě panovaly několik dnů husté, zdraví lidskému škodlivé mlhy. Časem objevovaly se ještě sněhové přeháňky, dne přibývalo a celkem mírná letošní zima odevzdávala vládu blížícímu se jaru.“

Jaro

Slavkov

„Březen a duben byl teplý, proto jsem ji koncem dubna některá včelstva pustil do medníku. 22. května jsem dostal prvního roje.

Pro včely byl rok dosti příznivý. Daly dosti rojů a medu asi 300 kg, průměrně 10 kg od jednoho včelstva.

Počasí bylo trochu sušší. V květnu a v červnu bylo velice málo deště, ale přece jen více, než jinde, takže senné žně byly obstojné.“

Sv. Kopeček

„Toto bylo počátkem velmi studené, bez vláhy, se sněhovými přeháňkami, bylo proto v přírodě vše opožděné a jarní polní práce počaly až v dubnu – v druhé jeho polovici. V měsíci tomto stromy vůbec nekvetly, ale hýřily květy v měsíci květnu. Jaro bylo celkem mírné, v květnu velmi teplé, avšak abnormálně suché. Již v tomto měsíci byl u nás veliký nedostatek vody. I školní a obecní studny – jindy tak vodou bohaté, trpěly citelným nedostatkem vody. Jediná studně, Adamovka v lese na Ovčáče, má dosud vody dostatek.“

Stará Voda

Procesí starovodských a vojnovických farníků putovalo na Sv. Kopeček 2. června, cestou se modlili i za ukončení suchého období a za déšť. Jeden z poutníků šel jen o chlebu a vodě. Na zpáteční cestě mezi Smilovem a Městem Libavou začalo prudce pršet.

Léto

Slavkov

„Obilní žně dobré, zemáků též dosti. Otavy byly slušné.“

Sv. Kopeček

„Léto bylo velmi teplé, na vláhu a deště velmi skoupé. Ani jedna bouře se nad naší vsí nevyburácela. Za celé léto pouze třikrát zapršelo, ale již až téměř v hodině dvanácté, neb bez těchto vydatných pršek bylo by veta po úrodě polní vůbec.“

Podzim

Slavkov

„Podzim byl pěkný a teplý.“

Sv. Kopeček

„Rovněž i podzim byl velmi příjemný, teplý, časem mlhavý. Kdyby nebyl dne 2. listopadu přišel první viditelný mráz, kterým všechny květiny i na hřbitovech omrzly, byly by květiny – zvláště citlivé jiřiny – kvetly až do Vánoc, poněvadž bylo teplo, bez mrazů a Vánoce byly zelené, bez sněhu, bez bílé vánoční nálady. Takový příjemný – teplý, v nížinách velmi mlhavý podzim, byl dle záznamů před 70 lety.

Úroda polní přes velké sucho byla uspokojivá, místy i méně uspokojivá. Prodej obilí byl zmonopolován. Úroda ovocná byla dobrá. Nejméně se urodilo karlátek, jejichž cena se pohybovala kolem dvou korun za jeden kilogram.⁴⁷⁾ Úrodou abnormální, přímo rekordní, byla úroda hub. Těchto urodilo se tolik, že cena 1 kg krásných hříbků byla 1,- Kčs. Lidé nosili z lesů plné koše těch nejkrásnějších hříbů, které bohužel ani v Olomouci nemohli zpeněžit. Takové úrody není u nás pamětníka.“ Dále pisatel konstatuje, že již po dva roky děti na Sv. Kopečku trpí spálou a záškrtkem, dost jich muselo být hospitalizováno. Proto se obecní zastupitelstvo rozhodlo, že budou děti od dvou do dvanácti let věku v únoru roku 1935 očkovány.

Zima

Slavkov

„Až do Vánoc bez sněhu, takže v chráněných místech rozkvétaly petrklíče a blatouchy.“

Sv. Kopeček

„Na věčnou paměť zaznamenati dlužno, že v tomto roce byl na Sv. Kopečku velmi citelný nedostatek vody. Obecní studna byla denně zamykána, voda dávana za dozoru a to v určité hodiny denní. Co toho je příčinou, není známo. Pravděpodobně bude to již čtyři léta trvajícím suchým počasím, prameny, byť vzdálené, vyschly a nemohou dodat potřebné množství vody. Jediná studna v lese, katastr Samotíšky, a druhá Adamůvka, katastr Droždín, mají t.č. vody dosti.“⁴⁸⁾

Kronikář zaznamenal zajímavý údaj: „Dle soupisu dobytka k 31. prosinci 1934 je na Sv. Kopečku 32 krav, 11 koní, 11 vepřů, 38 koz, 385 slepic, 36 psů a 39 koček.“ Obyvatel bylo tehdy 925.

1935

Zima

Slavkov

„S Novým rokem přišel též sníh, v lednu mírně, až koncem ledna a v únoru ho napadalo hodně, takže byly cesty často nesjízdné, na pole se nebylo možno dostat pro velké závěje. Také u starostových (Matěj Mück) na cestě byla závěj sahající až ke střeše

stodoly. V březnu znovu dvakrát napadalo hodně sněhu. Lyžařů se sem sjíždělo každou neděli hojně.“

Sv. Kopeček

„Zima byla tuhá, neboť leden ve dnech 20. a 21. vykazoval – 12 °R. V únoru ještě více přituhlo a zima dne 16. února dostoupila výše – 20 °R. Mrazivé toto počasí trvalo s obměnami do konce února.“

Stará Voda

„Nový rok byl bez sněhu. Pole a silnice zůstaly holé, ostatní cesty byly v důsledku vysoké vlhkosti plné bláta.“

Jaro

Sv. Kopeček

„I březen byl citelně studený, mráz za mrazem stupňoval zimu a dne 6. března bylo u nás – 12 °R. Duben byl citelně chladný, vykazoval dosti nízké teploty a sněhové přeháňky byly dosti časté. Byl proto začátek jara velmi špatný a lidé s námahou a v chladu na polích pracovali. Začátek května byl abnormální – nezvyklý a místo pěkného a teplého počasí přišel citelný chlad odevšad. Od roku 1782 nevykazoval květen tak střídavých teplot, jako květen letošní, neb dne 2. května bylo pouze + 5 °R a vesele poletoval u nás sníh jako v lednu. Potom teploměr trochu stoupal, ale celý květen byl však studený a na vodní srážky bohatý. Studený máj – v stodole ráj, libovali si rolníci.“

Léto

Sv. Kopeček

„Zato měsíc červen vykazoval denně tendenci teploty stoupající a teplota vyvrcholuje ve dne 25. a 26. června, kdy v chládku u školy ukazoval teploměr + 24 °R, na slunce pouze + 32 °R a den na to + 38 °R. Měsíc tento byl velmi suchý, téměř celý měsíc nezapršelo. Červenec byl přiměřený ročnímu průměru let minulých, málo vlažný, spíše suchý, nebo bouřek s prškami bylo velmi pořádku. Srpen byl hodně teplý, v první polovici dosti suchý, v druhé mokrá a bouřlivý. Místy i kroupy si zařídily, ale škod neudělaly, dobrá úroda byla již sklizena.“

Podzim

Sv. Kopeček

„Září bylo hodně mokré, teplé, rostly hojně houby, celkem příznivé a v měsíci říjnu bylo rovněž velmi teplé a příznivé počasí, proto podzim byl teplejší a příznivější jara. Listopad byl více méně studený, hodně mlhavý, mokrá a ku konci se tvořilo na stromech mnoho jíní.“

Zima

Sv. Kopeček

„Prosinec začal ve znamení zimy. Napadlo dosti sněhu, ale sv. Mikuláš nepřijel s dárky na saních,

ale na voze. Kolem 10. prosince napadlo znovu a hodně sněhu, nezaměstnaní museli prohazovati cesty. Dne 17. začalo citelně mrznouti, připadlo hodně sněhu a opět museli nezaměstnaní činiti cesty schůdnými. Všeobecně se myslelo, že budou Vánoce bílé. Ještě dne 23. prosince padal sníh. V noci však nastala náhlá obleva a lidé, jdoucí z půlnoční na den Narození Páně cítili, jak jižní teplý vítr ovívá jejich tváře. Při tomto větru stoupl teploměr až na + 7 °R, sníh rychle tál a ve svátky všude plno vody a nakonec bláta. Toto velmi teplé, špatné, mokré a velmi nezdravé počasí trvalo po celý prosinec a až do konce roku 1935.“

Na závěr kronikář uvádí, jak počasí ovlivnilo sklizeň: „Úroda tohoto roku byla dobrá ve všech oborech. Stromy tohoto roku pěkně kvetly, kráslíce celou krajinu. Velmi krásný pohled na kvetoucí krajinu byl od kostela. Ovoce bylo mnoho, zvláště hrušek a švestek, ale suchem bylo mnoho ovoce červivého. Stromových jablek bylo málo, byly proto dosti drahé.⁴⁹⁾ Úroda na polích byla dobrá, ač ji citelně poškodilo sucho. Sena, jetele bylo velmi mnoho, nebylo však otav a druhých jetelů. Úroda zemáků a řepy cukrové vlivem suchého počasí byla hodně slabší loňské.“

1936

Zima

Slavkov

„S Novým rokem přišel též sníh, v lednu mírně, až koncem ledna a v únoru ho napadalo hodně, takže byly cesty často nesjízdné, na pole se nebylo možno dostat pro veliké závěje. Také u starostových (Matěj Mück) na cestě byla závěj sahající až ke střeše stodoly.“

Sv. Kopeček

„Rok ohlásil se velmi špatnou, blátivou a nezdravou zimou. Celý měsíc leden vládlo celkem mírné a teplé počasí, bylo mokro a nezdravo. Teprve 2. a 3. února začalo sněžiti, sníh zůstal ležeti a pokrýval celou krajinu, proměňuje ji ve skutečnou náladu zimní. První citelnější mráz se dostavil 10. února, zima se stupňovala a vrcholu dosáhla 21. února, kdy teploměr, za čerstvého severáku, ukazoval – 15 °C. Nato následovaly velmi ošklivé mlhy, při mírných nočních mrazech čině stromy zjinovatěly. Sněhu však přiměřené množství nenapadlo, by lyžaři a sportovci mohli se svému sportu věnovat. Teprve koncem února a počátkem března napadlo dosti sněhu, ale sanice dlouho nepotrvála (tři dny), zato vody bylo hojnost.⁵⁰⁾ Tato zima byla celkem špatná, zdraví škodlivá a mnoho lidí onemocnělo lehkou chřipkou.“

Jaro

Slavkov

„V březnu znovu dvakrát napadalo hodně sněhu. Lyžařů se sem sjíždělo každou neděli hojně.“

Sv. Kopeček

„Jaro bylo velmi špatné a mokré. Neustále přišlo. Pěkných dnů v březnu i dubnu bylo velmi málo. Setí a všechny polní práce byly tím velmi zpožděny. Měsíc květen byl velmi pěkný a teplý a přinesl velmi mnoho vláhy. Tím odstraněn velmi citelný nedostatek vody ve studních z let minulých. Vlivem vlhka a tepla vyvinuly se píciny tou měrou, že není pamětníka tak krásných a hojných pícin. Rovněž tento stav povětrnostní měl vliv i na stromoví i obilí. Dne 21. května snesla se nad krajem velmi silná bouře spojená s průtrží mračen a krupobitím. Kroupy, promísené hojně deštěm, mnoho škod neudělaly.“

Léto

Sv. Kopeček

„Červen byl velmi pěkný, avšak dosti studený, u školy 5. června naměřeno + 9 °R, jinak celkem příjemný a vegetaci velmi prospěšný. Červenec byl velmi teplý, mokrá a nepoměrně velmi deštivý. Toto mokré počasí bylo i v srpnu, jehož druhá polovice byla velmi teplá a slunečná, bez dešťů.“

Stará Voda

Poutníků do Staré Vody bylo méně, snad v důsledku nejen různých omezení, ale i častých dešťů.

Podzim

Sv. Kopeček

„Měsíc září a říjen byl příjemný, tak teplý, že mnoho letních hostů zůstalo až do konce měsíce října. Listopad byl dosti teplý, ale silně mlhavý.“

Zima

Sv. Kopeček

„Nejmilhavějším měsícem byl prosinec, byl dosti studeným, vše po mnoho dní bylo velmi krásně ojištěno, avšak bez sněhu. Vánoce nebyly sice bílé, ale citelně studené. Připomenouti dlužno, že dne 23. listopadu 1936 uzrály ve školní zahradě podruhé maliny.

Ovoce se tohoto roku urodilo velmi mnoho, zvláště hrušek bylo tolik, že cena jejich byla nepatrná (1 kg za 50, 40 i 30 haléřů). Švestek bylo dosti, jablek se však u nás urodilo velmi málo. Úroda na polích byla velmi pěkná, slámy byl nadbytek. I zrna bylo dosti, jakost jeho však velmi utrpěla mokrem, obilí porostlo v mandelích, místy mandele i ve vodě stály a při svážení musely býti snopy z mandelů (někde i zelených) trhány a stavěny na slunce, aby řádně uschly a mohly býti vymláčeny.⁵¹ Žalost byla hleděti na tak porostlé obilí všeho druhu. Sena a jetelí bylo velmi mnoho, proto cena dobytka stoupala a byla pevná. Zemáků urodilo se pod průměr let jiných.“ Kronikář dodává, že mimo epidemii slabší chřipky trpěli lidé angínou, děti černým kašlem a ojediněle spálou a záškrtem.

1937

Zima

Slavkov

„Letošní rok začal sice mírnou zimou, ale brzy po Třech králích začalo přituhovat. Také začal padat sníh a napadalo ho ohromně mnoho, jak už několik let nebylo.“

Pro kněze jezdili farníci se sáněmi taženými koňmi. „Od revíru až k Loučce bylo přes silnici mnoho závěj, metr vysokých i více, takže koně se místy i po kolena propadali.⁵² Lidé měli na střeše téměř na metr sněhu, některé domy měly i příchod úplně zavátý, takže kdesi prý museli půdou z domu ráno vycházeti. Před farou bylo dlouho sněhu tolik, že přesahoval přes plot. Lidé měli stále práci s odhazováním sněhu a vyvážením ze dvora, a nový stále padal.

Za takového počasí byla chůze do školy do Slavkova a ostatních škol velmi obtížná.⁵³ Mnohdy cesta byla taková, že se ani do Lipníka vozem lidé nedostali. Nejhorší to bylo z Ranošova do Kozlova. U posledního domku v Ranošově blízko hřbitova kozlovského byla závěj čtyři metry vysoká, přes kterou jsem jednou šel a do které jsem úplně zapadal, takže jsem myslel, že se z ní už ani nedostanu.⁵⁴ Při takové chůzi do školy jsem za dne dvakrát i třikrát měl šaty úplně propoceny, ač byla zima.⁵⁵ Domů jsem došel vždy tak vyčerpaný, že jsem dlouho ani chuť na jídlo neměl.“

Sv. Kopeček

„Zima. Měsíc leden ohlásil se citelnější zimou, provázenou velmi častými mlhami. Tím tvořilo se na stromoví velmi mnoho jíní – stromy jakoby kvetly, úchvatný to pohled v září vycházejícího slunce. Tento krásný zimní úkaz potrvál dosti dlouho, aniž zanechal citelnějších škod polámáním stromoví. V druhé polovici začala náhlá obleva, krása ze stromů zmizela, sníh roztál. Kolem 22. ledna však přituhlo a koncem ledna byla pěkná mírná zima. V první polovici února sníh, mlhy, jíní a ledovice byly na denním pořádku. V druhé polovici února napadlo dosti sněhu, který však začátkem března úplně zmizel.“

Stará Voda

„Na počátku roku bylo málo sněhu. Větší množství ho napadlo teprve v únoru, kdy se i ochladilo. V polovině února napadlo tolik sněhu, že bylo vše zaváté. 27. února stoupla teplota, sníh se začal rozpouštět a v průběhu odpoledne se vytvořil potůček od mostku u Josefa Senela ke kanálu u vstupu do ambity.⁵⁶ V noci ze dne 28. února na 1. března se voda vylila z potoka a valila se dolů k mostku u J. Senela, kde narazila na překážku, nakupil se tam totiž led a zablokoval průchod. Potok vystoupal z koryta a rozlil se. Kanál nemohl vodu pojmout a ta se valila ambity, které byly 1. března zatopené. Voda se před kostelem

rozdělila a tekla z obou jeho stran, za kostelem byla zahrazena. Vzadu vystoupila do výšky 40 cm, ve třech kapkách do 20 centimetrů.⁵⁷⁾ Ale voda stále stoupala, kanály byly totiž zamrzlé. Pronikla zdí a zatopila kryptu pod ambity až po okraj. Od rána od šesti hodin se pracovalo na tom, aby se zamezilo ještě většímu neštěstí. Nejdříve byl uvolněn led a dřevěný mostek stržen, potom byly uvolněny kanály. Nebezpečí pominulo až v devět hodin. Voda se vrátila do svého původního koryta, ale ambity stále prosakovala. Při záchranných pracích pomáhali především Josef Kern ml. a Fridolin Pausch.⁵⁸⁾ Na polích a loukách tající sníh zůstával. U Královské studánky se potok vylil z břehů, které poničil a na mnoha místech zanesl louky. Před silnicí do Vojnovic si voda hledala novou cestu, koryto jí nestačilo. Množství vody a snad i jiné přírodní vlivy zničily myši, které na podzim a v zimě napáchaly mnoho škod. Přemnožily se a ničily zaseté ozimy a pole s jetelem, hospodáři museli znovu osívat. Byli ale bez osiva, sklizeň rok předtím v důsledku přemnožení myši a nepříznivému počasí mnoho neurodila. A tak měli další starost.“

Jaro

Slavkov

„Následkem nevymrznutí půdy a zapadnutí sněhem, obilí podzimní bylo tak zničené, že mnozí museli rež zjara všechnu zaorat a set znovu. Zámožnější zaorávali rži až 30 měřic. Práce jarní pro mokrou půdu začaly hodně pozdě. V květnu však téměř nic nepršelo, takže hrozilo velké sucho. Suchem utrpěla sena. Ale v červnu přece, hlavně v druhé polovici, několikrát napršelo pořádně, takže je naděje, že úroda, dá-li Pán Bůh, bude letos obstojná. Začátkem července, kdy dole kolem Lipníka už pomalu začínaly žně, bylo několik dní hezkých, ale koncem první polovice měsíce bylo počasí převážně deštivé. Pro zdejší půdu, která vláhy dlouho neudrží, je to dobře, ale pěkné počasí vždy tak několik dní by neškodilo.“

Sv. Kopeček

„Březen i duben byly měsíce mokré, velmi nezdravé a citelně studené, jako celé letošní jaro vykazovalo abnormální počasí. V květnu bylo celkem pěkně. Nejkrásnější byl měsíc červen, byl vlídný, velmi teplý a slunečný, bohatý prškami, což mělo velmi dobrý vliv na vývin obilí, píce i okopanin.“

Stará Voda

Na Velikonocce koncem dubna bylo příznivé počasí, proto mohly být náležitě slaveny.

Léto

Slavkov

„Letošní úroda byla pro stálý déšť v době žni špatná. Málokdo dostal něco za sucha do stodoly, většinou napůl porostlo (shnilo, zplsnivělo). Přesto

jsme po starém německém způsobu udělali dožínkový věnec a při děkovné bohoslužbě byl kostel přeplněn i návštěvníky z Prusinovic (tj. z Ranošova) a Kozlova. Všichni byli toho názoru, že i za málo mají být vděční a že mají prosit o lepší úrodu v příštím roce.“⁵⁹⁾

Sv. Kopeček

„Léto bylo teplé, v první polovici hodně mokré, že i obilí v mandelích porostlo, v druhé polovici však hodně suché.“

Podzim

Sv. Kopeček

„Podzim byl letos velmi pěkný a teplý. Počasí slušné panovalo po celý podzim a sv. Martin přijel skutečně na bílém koni, sníh však brzy roztál a bylo hodně bláta.“

Zima

Slavkov

„Zima byla letos velmi mírná. Do Vánoc bylo celkem málo sněhu a skoro žádné mrazíky. To mi bylo velmi milé, protože daleké cesty do škol mě velmi namáhaly. S výukou náboženství jsem také spojoval úkony duchovní správy ve všech třech obcích.“

Sv. Kopeček

„Vánoce byly pěkné, bílé a citelně studené. Rok tento byl celkem dosti mírný, více méně suchý, chudý na bouřky a pršky vůbec.“

Dodatkem opět zpráva o výskytu spály a záškrtu přesto, že děti byly na obecní útraty očkovány. A pisatel pokračuje: „Stromy tohoto roku velmi pěkně odkvetly. Ovoce však mnoho nebylo. Nadprůměr se urodilo třešní, tyto však vlivem střídání se povětrnosti velmi rychle zčervivěly a staly se tím nepotřebnými. Hrušek bylo dosti, ale jablek velmi málo, zato hodně karlátek se místy urodilo. Obilí bylo dobré jak kvalitou, tak kvantitou. Dobře se urodila pšenice, ale vlivem dešťů v čas žni dosti porostla. Hodně a velmi dobrého urodilo se ovesa a ječmene. Celkem žně byly průměrné. Zemáků bylo letos velmi málo. Nejlepší se vyvinuly pícniny a z okopanin řepa cukrová. Té byl skutečný nadbytek.“

V roce 1937 měl Sv. Kopeček 990 obyvatel.

1938

Zima

Slavkov

„Dosud mírná zima se změnila o svátku Zjevení Páně.⁶⁰⁾ Udeřily mrazy až 24 stupňů a silně sněžilo. Hustá mlha mi měnila cesty do školy v kajícnou pouť. 19. ledna jsem za deset minut půl páté ráno vyšel z fary do Kozlova, abych tam měl mši svatou a vyučování. Kvůli vánici a husté mlze jsem zabloudil a nenašel jsem cestu k Ripperovu

kříži. Po hodině a půl nepřetržité chůze jsem našel ani kříž ani cestu zpět do vesnice.⁶¹⁾ Teprve, když jsem únavou skoro padal, přišlo vysvobození. Uviděl jsem špici velké jedle a prostě jsem šel k ní, došel jsem do lesa na Hořic-Bergu a pak na cestu.⁶²⁾ Teprve ve čtvrt na devět jsem došel do Kozlova, někteří lidé v kostele ještě čekali.⁶³⁾ Tuto cestu jsem však odstonal silnou angínou a po tři neděle jsem byl v lékařské péči. Krutá zima však díky Bohu trvala jen tři týdny. Pak bylo lepší počasí.“

Sv. Kopeček

„Měsíc leden byl měsícem velmi nezdravým, neboť ustavičné mlhy bičovaly zmožené obyvatelstvo starostmi věcí příštích, chřipka byla v mnoha rodinách nemilým a nevídaným hostem. Měsíc únor se značně polepšil počasím, které utvořilo citelnou zimu a změnu poměrů zdravotních.“

Jaro

Slavkov

„V březnu bylo krásně. Snad všichni byli v březnu hotovi s orbou.“

Sv. Kopeček

„Měsíc březen, plný plískanic, byl opět příčinou častých nemocnění cest dýchacích. Měsíc duben krácel v šlápějích svého předchůdce, byl citelně studený a s častými sněhovými přeháňkami. I vánici jsme v dubnu měli a to velmi pěknou. Květen byl celkem studený a skutečně nevlídný.“

Léto

Sv. Kopeček

„Červen byl milý měsíc, co do počasí, ale nejteplejší nebyl. Hodně mokrá. Pršek napadlo hodně dle přísloví: Květen-li vláhy nedá, červen se předá. Zato červenec byl skutečně teplý a podporoval velmi výrust obilnin, okopanin, píce. Žně připadly

*Dřevěné polychromované sochy sv. Nortburgy Ebenské a sv. Izidora z Madridu. Sv. Notburga je patronkou děveček a služek, sv. Izidor zemědělců a dobré úrody. Sochy pocházejí ze Staré Vody, odkud byly převezeny do depozitu. Autorem soch je Heřman Kotrba, svěceny byly v roce 1936. Do souboru patří i socha sv. Vendelína, ochránce sedláků, pastýřů, dobytka a polí, která se rovněž zachovala.
(Foto Jana Krejčová, 2006.)*

letos do druhé poloviny července, byly dobré, nekazily je časté a ustavičné deště.“

Podzim

Sv. Kopeček

„Vskutku možno říci, že letos nejlepší roční dobou byl podzim, neb ten byl skutečně teplý, slunný a suchý. Teprve ku konci října bylo několik dní silně deštivých.“

Svatokopecký kronikář shrnuje: „Celkem rok tento byl v počasí shovívavý, více méně studený, v podzimu pěkný, bouřek bylo velmi málo a kroupy škod v širokém okolí toho roku nenadělaly. I větry a větrné smršťe vůbec neřádily. Ovoce tohoto roku se mnoho neurodilo. Místy bylo ovoce dosti, místy pak nic. U nás urodilo se dosti hrušek, méně jablek, ale hodně ovoce peckovitého. Proto i ceny ovoce jadernatého se držely na dosti vysoké výši (2,- až 3,50 K za jeden kilogram jablek, 1,- až 2,- K za kilo hrušek, 80 haléřů až jednu korun za jeden kilogram švestek). Obilí bylo hodně lepší než loni, poněvadž netrpělo tak mokrem a neporostlo. Úroda byla dobrá u všech druhů obilnin. Písnin urodilo se dosti. Řepa byla dobrá, zemáků se urodilo nad průměr.“

Přírodní katastrofy nebyly, zato se bez ohledu na počasí blížila jiná. Na mezinárodní situaci svatokopecký kronikář reaguje takto: „Naším úkolem nyní je, abychom se vystříhali všech chyb, ať politických, mravních, náboženských aj. a semkli se v jeden celek kolem hlavy našeho státu, prosili knížete sv. Václava o pomoc a požehnání, by nedal zahynouti nám ni budoucím, pracovali na roli dědičné u vědomí, že ve svornosti a jednotě je síla, kterou národ, byť i slabší, ale svorný a jednotný – vždy svoje bytí uchrání.“

Od roku 1939 nebyla obecní kronika na Sv. Kopečku vedena. Období okupace pak zpracoval Stanislav Krejčí (od roku 1940 bydlel v č.p. 46), který byl přípisem Místního národního výboru na Sv. Kopečku z 18. listopadu 1949 ustanoven obecním kronikářem. V jeho vzpomínkách však nebylo místo pro zprávy o počasí a jeho vlivu na úrodu.

Zima

Stará Voda

Jen jediná zmínka: „Dne 28. prosince bylo velmi chladno a bouřlivé.“ A bylo tomu tak i mezi Čechy a Němci, napětí bylo totiž stále větší.

Poznámky

Zápisy jsou ponechány více méně v původní podobě, jen např. u slov: jiní (jíní), jinovátká (jinovatka), vyvracet (vyvracet), sáhající (sahající), za mrázu (za mrazu), réž (rež), málo kdy (málokdy), na krátko (nakrátko), teprvé (teprve), tuberkulósní (tuberkulózní), na to (nato) apod. bylo použito dnešního pravopisu. V infinitivu byla ponechána koncovka -iti.

V tomto textu byly záměrně vynechány vesměs všechny údaje o cenách dobytka a medu.

Pisatelé kronik v obou obcích používali měření teploty ve stupních Celsia i Réaumura, uvedené údaje byly ponechány v originálním znění.

1) <http://www.vyskopis.cz>

2) Stanislav Spáčil, zemřel 29. prosince 1943 ve věku 64 let. Byl správcem kina Matice svatokopecké a pracoval v několika náboženských spolcích. Jeho syn Stanislav Spáčil ml. vstoupil v roce 1929 do řádu premonstrátů, přijal jméno Jan Sarkander, ale po pár týdnech odešel a nakonec se stal učitelem jako jeho otec.

3) Krejčová 2014, 2, 31 – 56.

4) V části kroniky věnované spolku Vlasta je zápis nazvaný „Počátky – známé – včelaření v obci Sv. Kopečku“, zapsaný dle vyprávění Marie Kratochvílové, sahačiči do roku 1866. Popsány jsou úly i druhy včel. Dále pak kronikář František Povýšil historii chovu včel na Sv. Kopečku stručně popisuje až do roku 1943.

5) P. Josef Rozsypal se narodil v roce 1896 v Záříčích u Kroměříže, na kněze byl vysvěcen v roce 1924, zemřel 13. ledna 1950.

6) P. Karel Šamárek, administrátor od 1. srpna do 18. listopadu 1935. Do Slavkova přišel z Kokor na Přerovsku, kde byl kooperátorem. Po smrtelné nehodě své sestry Terezie odešel na vlastní žádost do Štramberku, pak do Rybí a dalších míst. V roce 1969 byl jmenován konzistorním radou. Narodil se ve Větrkovicích ve Slezsku 3. prosince 1908, ordinován 1933, na odpočinku žil v Těškovicích a poslední léta u svého synovce P. Františka Krále na faře v Kelčích. Než 30. července 2000 ve Valašském Meziříčí ve vysokém věku 92 let zemřel, byl nejstarším knězem arcidiecéze. Pohřben byl v rodné obci.

7) P. Ladislav Loštický, zastupoval od 1. listopadu 1935 do března 1936 (exkurendo administrátor), byl tehdy farářem v Loučce, potom se odstěhoval do kaplanky v Lipníku. Narodil se v roce 1876 ve Veszprému (dnešní Maďarsko), vysvěcen byl roku 1899, zemřel 27. listopadu 1939; P. Karel Stanovský, slavkovský administrátor v době od 24. března do 10. října 1936. Poté byl přesunut do Křišťanovic (u Dvorců) a Nových Valteřic u Moravského Berouna. Narodil se roku 1905, ordinován 1929, zemřel 13. března 1960; P. Josef Schöberle byl investován v březnu 1936 do Velké Střelné na místo faráře. Odtud spravoval kuracii Slavkov do září roku 1936. Narodil se 17. srpna 1902 v Krasíkově u Tatenic, ordinován byl 5. července 1926, protože měl německou národnost, byl odsunut do diecéze Augsburg. Zemřel 2. srpna 1971.

8) P. Stanislav Svoboda, narodil se 25. srpna 1904 v Sobůlkách u Kyjova, ordinován 1933. Působil v Ostravě-Vítkovicích, na Horní Bečvě,

v Lipníku, po odchodu ze Slavkova v Týně nad Bečvou a Vracově. Konzistorním radou byl od roku 1969. Zemřel 29. prosince 1975.

9) Loučka, obec mezi Slavkovem a Lipníkem.

10) P. Alois Otzipka, na kněze byl vysvěcen v roce 1934. Do Slavkova přišel z Radiměře na Svitavsku, předtím působil v Zábřehu a Šternberku (tam se, patrně v letech 1935–1937, angažoval v katolické tělovýchovné jednotě Orel). Ze Slavkova odešel do duchovní správy do Štítů, kde byl 2. července 1941 zatčen za kázání kritizující režim a odvezen do opavského vězení, od 25. září 1941 byl vězněm č. 27 698 koncentračního tábora v Dachau, odkud byl propuštěn 9. dubna 1945. Po návratu se ujal předsednictví Národního výboru ve Šternberku, ve funkci dlouho nezůstal, protože pravděpodobně po udání, že je knězem, mu příslušníci Národní bezpečnosti našli ve stole říšské marky, patrně podstrčené. Vyžádal si roční zdravotní dovolenou, od 1. prosince 1946 byl provizorem pro Dolní Moravici a Václavov, v kněžském katalogu je ale uváděn ještě ve Štítech. Počátkem října 1948 byl jmenován administrátorem fary v Předmostí, kde zůstal do 15. března 1954. Do tamního kostela převezl zvon z Velké Střelné a další inventář. Postaral se o opravu kostela, pořídil nové varhany, jejichž svěcení se zúčastnil i olomoucký krajský církevní tajemník Ladislav Horák. K 15. březnu 1954 byl jmenován administrátorem ve Štáblovicích u Opavy, odtud byl přeložen do Hošťálkovic u Hlučína, kde po těžké nemoci zemřel 5. května 1967. Pochován byl 9. května do rodinného hrobu v Kozmicích, kde se narodil 24. září 1904.

11) V roce 1923 byla Stará Voda dokonce povýšena na převorství (Ex abbatia Emautina Pragae in par. Altwasser). Byla to v té době jediná komunita na Moravě a ve Slezsku.

12) P. Hugo Merz, narozen v Epfendorfu ve Württembersku roku 1877, do řádu vstoupil 1898, ordinován byl 1903, do Staré Vody přišel 11. listopadu 1922, od roku 1923 administrátor, poté farář až do roku 1930.

13) P. Theodor Riekenbrauck, narozen 15. února 1884 v Bausenhagenu, diecéze Paderborn. Studia ukončil na řádovém gymnáziu sv. Karla ve Valkenburgu, do řádu vstoupil 15. srpna 1908, profesi složil 1909, na kněze byl vysvěcen 13. července 1913 v Hünfeldu. Ve Staré Vodě byl administrátorem a superiorem, za něho byly vykonávány náročné opravy, neohroženě pořádána duchovní cvičení apod. Zemřel 27. února 1967 v klášteře Mariengarden v Südlohn ve Westfálsku.

14) Jarka, jařice, jeřice, tj. na jaře seté obilí, v tomto případě žito. Rež (dále psáno réž), je žito, jehož zrno se používá na chlebovou mouku a např. na výrobu náhražky kávy (melty).

15) Zemáky, tj. brambory.

16) Posadek, patrně plevy.

17) Měřice (též míra) je asi 0,19 ha.

18) Role, archaicky pole.

19) Kvačka, nebo kvaka, botanickým názvem brukev řepka tuřín (*Brassica napus* var. *napobrassica*) neboli kolník, je kořenová zelenina a krmná plodina.

20) Svátek sv. Cyrila a Metoděje se slaví 5. července.

21) Otava, druhá sklizeň sena, první je senoseč.

22) Ředkev ohnice (*Raphanus raphanistrum*) je jednoletá bylina, známá také pod názvy ohnice obecná nebo ohnice polní.

23) Farské pole bylo jižně od obce za Mléčným vrchem, jižněji a níže pak byla lokalita Rybník.

24) Zde je jeden ze zápisů, dokumentující, že P. V. Vaněk kroniku psal postupně během roku.

25) Vojnovice byly přifařeny ke Staré Vodě, tamní kostel byl zasvěcen Nejsvětější Trojici.

26) Zápis z doby po 22. květnu, ještě tedy potom sedláci brambory sázeli.

27) Průjem včel, tj. úplavice, postihuje včely většinou ke konci zimního období.

28) Pícní řepa, tj. řepa určená ke krmení, (krmná řepa, *Beta vulgaris* L.).

29) Ledobití, tj. krupobití.

30) Droždín, nyní Olomouc-Droždín; Radíkov, nyní Olomouc-Radíkov; Lošov, nyní Olomouc-Lošov; Posluchoy, nyní Hlubočky-Posluchoy, vše ŘK farnost Sv. Kopeček u Olomouce.

31) Led se používal na chlazení piva a masa.

32) Květopas jabloňový (*Anthonomus pomorum*), škůdce, jeho larva se vyvíjí v poupatech. Pisatel měl zřejmě na mysli zavíječe voskového (*Galleria mellonella*), žijícího ve včelích úlech, jehož housenky se živí zbytky pylu a voskem.

33) To se ovšem netýká Sv. Kopečka.

34) Tj. u sester premonstrátek.

35) Ranošov, zaniklá obec, do 31. 12. 2015 součást vojenského újezdu Libavá.

36) P. V. Vaněk působil ve Slavkově od roku 1923, tedy to byla největší průtrž minimálně od roku 1923.

37) Pršky, tj. přeháňky.

38) Pokos bylo pokosené obilí ležící ještě na poli. Do mandelů se skládalo obilí na poli.

39) Zemákové žně, tj. sklizení brambor.

40) Skoky, obec jižně od Slavkova.

41) Tehdy byly jen vysokokmeny, nepěstovaly se zákrsy apod., takže hromady jinovatky mohly být vysoké jistě metr a půl.

42) Střítež, zanikla v 16. století, pomístní název.

43) Správně Smolno, lesní trať, pohřebiště popravených zločinců a sebevrahů, patřila k Nové Vsi nad Odrou, nyní vojenský újezd Libavá. Kyjanice, zaniklá osada ležící při komunikaci z Velkého Újezdu do Kozlova.

44) Vazký, tj. lepkavý, mazlavý.

45) Čermná na Moravě, zaniklá obec, nyní součást Vojenského újezdu Libavá.

46) Dispens, udělení výjimky pro provedení obřadu sňatku na jiném místě a jiným knězem, než bylo původně zveřejněno v ohláškách.

47) Karlátka, karlátky, slivoň švestka nebo švestka domácí (*Prunus domestica*).

48) Adamůvka, nyní Adamovka, studna v katastru Droždína (Olomouc-Droždín) v lese na Ovčáčce.

49) Stromová jablka, zemská jablka, též zemáky, se říkalo bramborům (lilek brambor, *Solanum tuberosum*).

50) Sanice, tj. sáňkování.

51) Mandel, kupka obilí sestavená z patnácti snopů.

52) Revír, tak říkali místní sídlu revírníka, které dodnes stojí při silnici ze Slavkova do Loučky.

53) Farář měl povinnost vyučovat náboženství na školách v obvodu jeho farnosti. Do farnosti slavkovské patřil tehdy i Kozlov a Ranošov. P. S. Svoboda měl ale na starosti i školy ve své, tj. loučské farnosti. Bydlel na své faře v Loučce, ne ve Slavkově. Tudíž z Loučky do Kozlova musel ujít 11 km, zpět rovněž. Do Slavkova to byla cesta do kopce, pak již terén byl rovnější.

54) To již měl za sebou 10 kilometrů chůze ve sněhu, lyže patrně neměl, nezmiňuje se o nich.

55) Kněz v té době chodil v tradičním oděvu, tj. v klerice, která mu sahala po kotníky. Pod ním mohl mít dlouhé kalhoty a jako svrchní oděv i kabát.

56) Josef Senel, č.p. 21, stavení prakticky naproti vchodu do ambitů. Kolem domu tek potok Stará Voda zvaný Vesnický (Dorfbach), který se původně vléval do rybníku a spojen s vodou z Lazského potoka pokračoval kousek za kostelem po pravé straně cesty.

57) Kaple byly postaveny v roce 1935 a byly zasvěceny Sv. Kříži, Smrti sv. Josefa a Bolestné Panně Marii.

58) Josef Kern, snad syn místního tesaře a karpelníka.

59) Za překlad zápisů učiněných P. A. Otzipkou děkuji Z. Mollinové.

60) Svátek Zjevení Páně, lidově „Tří králů“, se slaví 6. ledna.

61) Ripperův kříž stával ve směru k Domesovu gruntu č.p. 41, nacházejícím se v lokalitě s pomístním názvem Hošnice (Hoschnitz), tj. při cestě do Ranošova a dále do Kozlova. Pěšky tam lze dojít asi za deset minut.

62) Správně na Hošnickém kopci. Teprve ho čekala asi pětakilometrová cesta do Kozlova.

63) Bohoslužba byla patrně na sedmou hodinu.

Prameny

Státní okresní archiv Olomouc

O 1 – 61 Archiv obce Svatý Kopeček 1821–1945 (1968)
Kronika obce z let /1896/ 1923–1945 (1968)

Římskokatolická farnost Svatý Kopeček
u Olomouce

Kronika Římskokatolické farnosti Svatý Kopeček
Za zapůjčení děkuji faráři P. Bernardu P. Slabochovi OPraem.

Římskokatolická farnost Lipník nad Bečvou
Gedenk- Buch des Pfarrsprengels, Schlock, Slavkov u Lipníka, vom Jahre 1897
Za zapůjčení děkuji P. Josefu Pelcovi, někdejšímu faráři v Lipníku nad Bečvou.

Originál v Německu, xerokopie ve vlastnictví autorky

Gedenk- Buch des Pfarrsprengels Altwasser bei Stadt Liebau vom Jahre 1903.

Literatura

Krejčová, Jana: *Slavkov (Schlock, Schlag, Schack) a samoty Ve Žlebě (Im Grund) a Hošnice (Hoschnitz). Historie farního kostela sv. Františka Serafinského a drobných církevních památek*. POODŘÍ – časopis obyvatel horní Odry, r. 17, 2014, č. 2, s. 31 – 56.

Jana Krejčová

Kontakt: janakrejцова.atelier@seznam.cz

Kláster U Boží prozřetelnosti v Blahutovicích

Je tomu už devadesát let od chvíle, kdy se selský statek v horní části Blahutovic změnil v klášter. Působení sester v tamějším klášteře Boží prozřetelnosti však byla vyměřena jen nedlouhá doba.

Nahlédněme do jeho čtvrtstoleté historie prostřednictvím dvou kronikářských záznamů.

Nejprve to bude tzv. domácí kronika kláštera, jejíž záznamy zachycují období před 2. světovou válkou, a po roce 1945 pak na ně časově naváží zápisy provinciální představené sestry M. Lamberty Plundrákové.

Domácí kronika (výpisy)

Roku 1925 nabídla slečna Rosa Bayerová z Blahutovic sestřím Kongregace Dcer Božské Lásky v Mariánském ústavě v Opavě svůj hospodářský dům včetně 50 měřic pole a 25 měřic lesa s podmínkou, že se jí za to dostane doživotního zaopatření v Mariánském ústavě.

Dům byl velmi sešlý a sestry neměly zpočátku moc chuti jej převzít. Avšak po důkladném zvážení všech důvodů se přece jen rozhodly pro převzetí

a dne 17. března 1926 uzavřely s Rosou Bayerovou příslušnou smlouvu.

Sestry k tomu vedly dva důvody. Za prvé to, že by sestry z Mariánského ústavu v Opavě měly v Blahutovicích vhodné rekreační místo a druhý důvod, vlastně ten hlavní, spočíval v tom, že se v obci naskytovala možnost rozsáhlého apoštolátu. V Blahutovicích totiž neměli ani kapli a lidé museli chodit do farního kostela, který byl vzdálen půldruhé hodiny cesty. V zimě a za špatného počasí to bylo hlavně pro starší lidi značně obtížné. Sestry proto uvažovaly, že by v Blahutovicích se zřízením kláštera postavily v domě vhodnou kapli a dosáhly toho, že by se v ní konaly pravidelné bohoslužby, což by pro oživení náboženského života znamenalo velmi mnoho.

Z těchto důvodů sestry nakonec, i když to znamenalo značné finanční zatížení, protože se dům musel zcela přebudovat, usedlost v Blahutovicích převzaly.

Na jaře roku 1926 se s přestavbou domu začalo. Ukázalo se, že potíže s vybudováním kláštera a kaple jsou ještě větší, než se původně očekávalo. Ze stávajícího domu se dalo jen velmi málo použít. Pro ony tři sestry, které byly do Blahutovic poslány, aby se o stavbu staraly, to bylo opravdu vyčerpávající břemeno. Musely obstarávat potřebný materiál a toho nebylo málo, staraly se o stravu dělníků a samy ještě přímo na stavbě pomáhaly. Snad i z útrpnosti k těmto sestrám přicházeli místní obyvatelé v hojném počtu na stavbu pomáhat,

dováželi potřebný stavební materiál po většině zdarma a zásobovali sestry potravinami. Přesto se však stávalo, že se někdy sestry musely v jídlu uskrovnovat až přespříliš.

Koncem roku 1926 však přece jen byla stavba tak daleko, že 3. února 1927 mohl být dům i kaple, která obdržela od arcibiskupa olomouckého právo kaple veřejné, slavnostně vysvěceny. V těchto chvílích snad byli obyvatelé Blahutovic šťastnější než samy sestry.

Sestry byly velmi horlivé, neboť od ledna, kdy se sestry nastěhovaly do nového bytu, byla již uvedena do provozu nedělní škola, kterou navštěvovalo 22 dívek. Téhož roku byla ještě otevřena škola ručních prací, navštěvována 14 žákyněmi.

Tuto horlivost, a hlavně ono přesprilíšné zatížení při stavbě, musela bohužel první představená v Blahutovicích zaplatit smrtí z vyčerpání.

Tato filiálka v Blahutovicích sice měla sloužit sestrám pro rekreaci, ale ve skutečnosti tomu bylo tak, že sestry, které přicházely do Blahutovic si odpočinout, byly plně zaměstnány pracemi na poli a v hospodářství.

Počátkem roku 1929 podaly sestry u zemského úřadu žádost o povolení k otevření mateřské školy v domě, poněvadž byl mezi obyvatelstvem o ni veliký zájem. Školu pak navštěvovalo okolo 30 dětí. Oficiální povolení ke zřízení mateřské školy došlo teprve až po 3 letech 2. prosince 1932.

To nejvýznamnější a nejdůležitější u tohoto kláštera v Blahutovicích bylo, jak to už tehdy sestry

Budova kláštera před 2. světovou válkou. Fotografie z archivu kongregace.

před jeho zřízením předvídaly, že se stal zdrojem enormního apoštolátu v Blahutovicích. Celá vesnice stálou účastí na bohoslužbách v klášterní kapli byla brzy s klášteřem velmi úzce spjata, a tak ve svém náboženském životě hluboce ovlivňována. V klášteře bylo stále osm sester.

V roce 1938 připadly Blahutovice k Německu. Činnost sester byla velmi brzy na to úplně podvázána.

Dne 30. května 1939 byla mateřská škola převzata německou sociální organizací NSV. Místnosti mateřské školy musely být pronajaty obci a sestry nesměly v mateřské škole vyučovat. Zároveň byla také zrušena škola ručních prací i škola nedělní.

Během celé války nesměly sestry vykonávat žádnou dřívější činnost, a proto se věnovaly práci v hospodářství. S obyvatelstvem přicházely do přímého styku jen při bohoslužbách, hlavně o nedělích.

Kronika kláštera v letech 1945 až 1951

Je to malý sešit formátu A5 a v něm kronikářsky vedené zápisky psané úhledným rukopisem. Provinciální představená sestra M. Lamberta Plundráková v něm zachytila život v blahutovickém klášteře „U Boží prozřetelnosti“ Kongregace Dcer Božské Lásky po 2. světové válce. Zápisky jsou krátké, sestrám v Blahutovicích bylo dopřáno již jen šest let – v roce 1951 se historie kláštera po čtvrtstoletí své existence zásahem státu uzavírá...

Kronika je cenným svědectvím nejen o tamějším životě, ale v záznamech běhu všedních dnů se odráží celá doba bezprostředně po válce.

I přes svou kronikářskou strohost jsou působivým dokladem o odhodlání sester skromně a nezištně pomáhat bližním.

V přepisu kroniky byly provedeny jen některé gramatické opravy.

Ave Maria!

Červenec 1945.

Po přestálých hrůzách nastal opět velevítaný mír. Bůh náš svatý budiž veleben, jakož i Jeho přesvatá Máti Maria. Při hrozném tom zmatku se nám nikomu nic nestalo, jen vůz s koňmi a krávu jednu jsme musely oželeť. 25. června přišla k nám S. Bronislava z Plumlova od velectihodné Matky provin. pověřená těžkým úřadem představené. Sestup Duše svatý k nám a posvěť nás svou milostí.

28. t. m. vyhořel v Blahutovicích dům, kde bydlel hostinský Bajer (nyní Randýsek.)

31. Na rozkaz a přání velectihodné vikářky M. Agnes vyprovodily jsme S. Mercedes do Vídně, která byla v klášteře blahutovickém 5 let.

Srpen 1945.

Ctihodná S. Představená Obdulie darovala pro naši kapli, kostelní, mešní roucha, aby jí Pán Bůh

odměnil stotisíckrát její dobré srdce. Jinak nic k zapsání hodného.

Září 1945.

26. byl zde P. Ambrosius z Valašského Meziříčí a slíbil nám věnovat pozornost ohledně sv. zповědi a promluvy. Po dlouhém, dlouhém čekání uvítaly jsme 30. září důstojného Pána p Frant. Švarze z Čehovic u Prostějova. Dotyčný zůstane u nás jako duchovní správce v naší malé vesničce.

Říjen 1945.

Velmi deštivé a studené počasí, bránilo sklizeň bramborů a řepy. Deště nepřetržitě trvaly plných 14 dní. Od 15. června máme zde umístěné něm. děti, o které se staráme duševně a tělesně. Každý den 28. až 30. 11. t. měsíce zavítala k nám S. Anežka z Brna, je pověřena úřadem opatrováním dětí. Ten sám den navštívil nás důstoj. Pán z Holešova přítel to našeho pana faráře. Milosrdenstvím hnut jsa, daroval ubohým dětem dva tisíce korun. Pán Bůh mu odplat slávou nebeskou.

Listopad 1945.

V sobotu 17. listopadu zavítala k nám S. Dobromila a S. Ida z Opavy na návštěvu – Mateřská školka se opět otevřela a to 26. listopadu. Pro málo šatstva a obuvi byla návštěva velmi slabá, nastoupilo 20 dětí.

Prosinec 1945.

S. Faudila onemocněla na žloutenku. Na sv. Lucii 13. prosince byla velká chumelenice, ve které se o 5 hodinách večer objevila Ctihodná Sestra generální asistentka se ctih. S. představenou Gabrielou u nás na chodbě. Přišly navštívit S. Faudilu.

NOVÝ ROK 1946.

Leden 1946.

V lednu se odebraly naše sestry střídavě do Opavy na duchovní cvičení, a sice S. Viktima a S. Apolonie na druhý kurs S. Valburga se S. Edmundou. Důstojný Pán P. Ambrosius držel přednášky. Děti navštěvují pilně školku. Zapsaných je posud 26. 16 chlapců 10 děvčat.

Únor 1946.

V úterý 5. února dostaly jsme dobrotou a vlivností dobrého Pana Polesného 2 koně z Hranic od vojska vypůjčit. Aby jemu jakož i všem přívětivým pánům Bůh všemohoucí žehnal, a ve zdraví zachoval.

Březen 1946. a duben 1946.

25. byl nás navštívit okresní školní inspektor jménem Klaudius Bechyně, se vším byl spokojen. Pak jsme ho nechaly odvézt koňmi do Jeseníku. Ve středu 27. března jsme dostaly z Brna harmo-

nium jelikož staré více nevyhovovalo. – 2. března sázeli se ranné brambory. – Poněvadž jsou hrozby o odsunu Němců do světa, byly jsme nuceny S. Apolonií poslat do Opavy k dětem, kde se dá snázejí zachránit, aby nemusela s druhými světs. lidmi odejet. Ten sám den odjela také S. Viktima do Přerova do oční nemocnice, kde byla pozorována 9 dní s očima. – 16 S. předst. rozjela se do Plumlova odtud do Olomouce – Charity, aby nám pomohli založit útluk pro děti, místo dosavadní státní školky, kterou nám zrušili 12. dubna. 15. dubna 1946 propouštíme Vás ze škol(?) na mat. škole a zastavujeme výplatu.

Měsíc květen 1946.

V tomto krásném měsíci navštívil nás Pán Bůh trestem, tím že panují velká sucha. – 31. května přišla jedna paní s dítětem, abychom ho pokřtily i že se bojí, aby jim neumřelo nepokřtěné. Jelikož důst. Pán nebyl doma, pokřtily jsme jej na jméno Vlasta, Marie. Dítě však ještě neumřelo.

Měsíc červen 1946.

Tento měsíc přijela velectihodná Matka provinc. představená na vizitaci po 8 letech zase k nám z Opavy se ctih. S. představenou Gabrielou. 10 přijely a 11 odjela ctih. S. Představená Gabriela do Ostravy na kurs do Charity se S. Bronislavou. 14. června přijela S. Zenobie z Plumlova pro velectihodnou Matku a odjely zase do Plumlova.

Červenec 1946.

3. července přijela k nám na návštěvu ctih. S. představená Obdulie z Plumlova, a to po první a odjížděli zdejší obyvatelé něm. národnosti do Nového Jičína a potom do Říše. Mnozí se velice již těšili. 12. jela S. Anežka na poradu do Ostravské Charity skrz naše pole, neboť jsme měly byti ošizeny, pole se nám vyměňovaly. – 20. odjela S. představená se S. Lubomírou do Brna na duchovní cvičení.

Srpen 1946.

Prvního srpna přijela S. představená a S. Lubomíra z exercicií z Brna. S. Kolonáta a S. Valburga jsou v nejistotě, neboť nám je chtějí odsunout, což Pán Bůh ale nedopouští (28. přivezla S. Zenobie) 20. srpna přišel k nám Karel Šrámek z Kamence u Hranic za hospodáře, jak jsme za to sv. Josefu vděčni, neboť je velká potíže o pracovní síly. Náš důstj. Pán Frant. Schwarz odejel do Luhačovic na zotavenou a na místo něj zastupoval důstj. Pán Píro z Holešova. 23. přivezla nám S. Zenobie dívku 8letou něm., kterou jsme byly daly do Plumlova do sirotčince. 26. jela S. Anežka s tou Mírkou do Jičína k panu Lazničkovi, který má odsuny Němců. Ten si napsal asi tento záznam úřední: S. Anežka za správu kláštera z Blahutovic. Přijela sem s Elfridou Schwarzovou narozenou v Berlíně. Přišla asi před 4–5 roky do Blahutovic a dána

paní Schnidlerové na vychování. Když v roce 1945 přišli do pohraničí Čechy, vzali ji pí. Schindlerové a dali ji do kláštera, aby chodila do české obecné školy. Aby lépe prospívala zavezly jsme ji se svolením zdejšího Výboru do sirotčince v Plumlově, a sice 6. prosince 1945, též jsme na ni přispívaly. O Vánocích byla tam pokřtěná, o čemž svědčí její křestní list. Plumlovská četnická stanice volala S. představenou Obdulii, že musí všechny německé děti dát tam, odkud je přijala. Proto musela Elfrida česky Miroslava přijet k nám zpět. Protože už neumí německy je klášter ochoten se o ní postarat, až by se o ni někdo přihlásil.

31. přijel důstoj. Pán z Luhačovic.

Září 1946.

Na pokyn Charity převzaly jsme dětský zeměděl. útluk avšak dovolení od NOV nám schází, ačkoliv jsme první kroky k tomu učinily a žádaly o úředního lékaře atd., žádný se nedostavil. Velká úroda brambor, velké řepy, ovoce, hroznů.

Říjen 1946.

5. října odvezla S. Edmunda Františku do Opavy. Dotyčná nám pomáhala pilně při práci polní. Ve středu 16. října byla S. představená v Rokytnici v zámku navštívit velebnou Matku Lambertu. Naše spolusestry převzaly vedení v charitním životě u starých babiček v Rokytnici u Přerova.

Týden nato byla schůze Charity v Přerově na Šířavě, které byly přítomny řádové sestry všech bližších klášterů. Též naše ses. Představená byla návštěvou se S. Anežkou a ctih. ses. Představená Obdulia z Plumlova.

Listopad 1946.

18. listopadu jela ses. představená se S. Anežkou do Opavy ohledně dávky z majetku. Jelikož tam přišel pan tajemník financí P. Plundrák z Brna odjela S. představená domů a zůstala tam S. Anežka až do 22. listopadu. 29. dostal náš Frant. Ryba telegram o úmrtí jeho zemřelé maminky. S. Anežka jela s ním do Hoštic na pohřeb. 30. listopadu přijela k nám S. Vladislava, aby se potěšila s jejími příbuznými, kteří ji přijeli ze Špiček navštívit.

Prosinec 1946.

6. prosince t. j. na sv. Mikuláše měli děti malou mikulášskou slavnost. nadílku. Rodiče dětí byli přítomni. Tím se ukončil jejich školní rok. 8. prosince na svátek Neposkvrněného Početí P. M. jsme volily delegátky na generální kapituli k volbě generál. představené. 15. přivezla sestra Frant. Ryby svého bratra zase k nám do kláštera, a prosila bychom se o něj dále staraly, neboť jsme ho nechtěly více, že je nevděčný a neposlušný.

17. prosince odjela S. Vladislava od nás do Opavy zpět.

Pohled na budovu klášterní kaple se zvoničkou v r. 1950. Zvonička byla později odstraněna a obnovena byla v historické podobě v r. 2006 (viz foto na s. 66).

ROK 1947.

Leden, únor.

S. Valburga a S. Anežka odjely 14. ledna na duchovní cvičení do Plumlova. Jako dík poslaly jsme jim 2 živá prasátka, z čehož se ctihodná S. představená Obdulie a sestry velice zaradovaly. Letošní zima je tuhá, hodně sněhu, takže jsou zdejší občané nuceni každý den sních odhazovat. V únoru jsme prodaly staré naše harmonium do Heřmanic, kde mívají v neděli mši sv. Prodaly jsme jej za 500 Kčs. Pan Herald je hned vyplatil s díkem.

Březen 1947.

Sestra Zenobie přijela k nám a odvezla si 2 slíbená selata, (jako dar a náhradu za stravné našich dvou sester při duchovním cvičení.) Také zde byl jejich zahradník František ořezat naše suché větve stromů.

Duben 1947.

17. dubna odstěhoval se od nás důstojný Pán Frant. Schwarz, a sice do Bystřice pod Hostýnem, protože se zde cítil nesvůj a vázaným. V úterý 29. dubna byla u nás návštěvou ctih. generální asistentka S. Leandra se S. Klementou, s nimi přijela naše dlouho očekávaná S. Apolonia do svého úřadu zpět.

Květen 1947.

2. května a to v pátek, otevřely jsme zpět Zemědělský útulek pro 1–3leté děti, jelikož ty malé

nechtějí zde býti samy, dochází i ti větší sourozenci, ačkoliv se jim to zapovídá.

Červen 1947.

14. června jsme odvážely veškeren nábytek ze stát. školky (lágru) zpět k nám do kláštera, kde byl zřízen Zemědělský útulek. V tomto čase bylo mnoho borůvek v lese, takže jsme pilně trhaly a na zimu zavařovaly.

Červenec 1947

Měly jsme návštěvu z Břestu, a sice jednoho důstojného Pána, který se byl podívat na včely ke Kopečkům, velký milovník včel. S. Faudila a Lubomíra jsou na duchovních cvičeních v Opavě. 21. července přijela do Blahutovic S. předst. Bronislavy sestra na odpočinek.

Srpen 1947.

3. srpna t. j. v neděli přijela jedna slečna ze soc. péče podívat se na náš útulek. 7. jsme odvezly naši chovanku Mírku do Hranic do nemocnice, pobyla tam 3 dny, nebylo to však nic vážného.

Září 1947

V sobotu 22. září odešel od nás pan Šrámek a za něho nastoupil pan Kunovský ze Špiček za hospodáře. Panuje velké sucho a vedra jsou ještě až 38° stupňů.

Říjen 1947.

Řepy a brambor, velice málo, zelenina skoro žádná, jablek vůbec ovoce dosti ale hnije očividně. Posledního října navštívil Frant. Rybu jeho bratr a řekl, že si jej ani na návštěvu k nim nevezme, že prý se musíme my o něj postarat. 26. listopadu odjely S. Viktima a S. Apolonia do Perné na duchovní cvičení.

Listopad 1947.

27. byla Mikulášská nadílka a ukončení útulku v našem klášteře. Bylo přítomno 18 dětí. Rodiče jsou spokojeni, vařily jsme jim po celý rok obědy.

Prosinec 1947.

Od 7. prosince do 14. byly u nás v Blahutovicích a Jeseníku sv. misie. Důstojní P. misionáři přijeli z Králík. Návštěva lidí, obzvláště dětí, byla velmi chvalitebná.

1948. NOVÝ ROK 1948.**Leden – Únor.**

Na svátek Sv. 3 Králů odjela S. předst. na charitní schůzi do Brna a zároveň na návštěvu do Mariánského ústavu.

Březen 1948.

16. března přijela k nám S. Václava na návštěvu. 18. března odjela od nás Sestra Anežka a to do Kunštátu, kde byla pověřena úřadem představené. Letošní rok byl nám povolen v naší poloveřejné kapli z konsistoře z Olomouce „Svatý týden“, to znamená všechny obřady a mši sv. na zel. čtvrtek a bílou sobotu, za t. vedení důstoj. Pána salvatoriána P. Ambrosia Jurečky z Val. Meziříče. Návštěva byla dosti hojná, obzvláště na Vzkříšení byli přítomní skoro všichni zdejší občané. 30. března přijela k nám S. Elekta místo S. Anežky. Přivezla ji S. předst. Božena autem z Rokytnice.

Duben 1948.

1. dubna otevřely jsme zpět Zemědělský útulek zapsaných dětí počtem 25. S. Viktima opět ochuravěla s očima a byla nucená odejet na 12 dní do Přerova do nemocnice. 24. dubna přijel pan Lichnovský i s paní, člen to zemědělské komise se přesvědčit, kterak hospodaříme.

Květen 1948

3. května přijela s panem tajemníkem ze soc. péče Kabeláčem slečna Eliška Škopová určená pro Zeměděl. útulek. – V neděli přistoupilo v naší kapli 9 dětí k prvnímu sv. přijímání. Ve školce měly pak připravenou snídani, rodiče i děti byli mile překvapeni, když viděli ozdobenou tabuli.

Červen 1948.

V měsíci červnu navštívila nás naše velectihodná Matka provinciální představená. Přijela autem

z Opavy se ctihodnou S. představenou Gabrielou, S. Josefou a S. Eliškou. Po visitaci odjela do Rokytnice za doprovodu S. předst. Bron., a to 17. června.

18. odjela S. Elekta, S. Valburga a S. Edmunda do Opavy na duchovní cvičení. Druhý kurs byl 29. června a toho se zúčastnily S. Faudila, S. Kolonáta, S. Viktima a S. Apolonie.

Červenec 1948.

13. července odjela od nás nadobro Mírka Švarzová a sice k p. Klosovi do Bernatic, tak nařídila sociální péče z N. Jičina. 18. července byla v Brně duchovní cvičení, S. Lubomíra a S. představená Bron. se jich zúčastnily.

Srpen 1948.

2. srpna se rozjela S. Elekta na návštěvu do Opavy. 17. jsme obdržely na zadanou žádost pro zemědělský útulek od M Z. 18 židliček, 3 stolky a malou polici pro svačiny.

Posledního srpna jela S. předst. Bron. a S. Elekta od Olomouce Charity pro pokyny ohledně školky.

Září 1948

V září onemocněla S. před. a S. Viktima na revma.

Říjen 1948

9. navštívila nás zase jednou ctih. ses. předst. Gabriela se S. Borgiou, týden nato přijela zpět S. Dobromila a S. Bernardeta pro povidla a ovoce. – Letos nám dobrotivý Bůh popřál hojně ovoce, obzvláště švestek a rynglí. – Podzim hojně suchý. Velké dodávky!

Listopad 1948

V měsíci listopadě a sice 10 odjela s. předst. do Opavy na léčení. Brala injekce proti ischias.

Prosinec 1948.

Posledním listopadem ukončily jsme zemědělský útulek. Děti předvedly některé hry, básně a zpěvy

Pohled na opravenou klášterní kapli v r. 2007 s obnovenou zvoníčkou (Foto Radim Jarošek).

Pan Cvikl představoval sv. Mikuláše, pak byly poděleny cukrovím a vánočkou a odešly spokojeně domů. Právě co jsme se bavily s dětmi, ztratil se Pepi Richter, neboť byl poslán z lesa domů a zabloudil v lese, a tak bloudil po celý týden po vesnicích až na svátek Panny Marie 8. prosince byl nalezen v Odrách v nemocnici. Naše radost byla veliká, neboť jej Sestry hledaly neúnavně po celé dny po lese a vesnicích. Také chřipka panovala mezi námi a trvala po celé týdny. Díky Pánu Bohu že už je zase pryč.

1949 NOVÝ ROK 1949

Leden.

Pavel Hanák, vikář v Kroměříži, jako ordinariátní visitátor domů Dcer Božské Lásky.

Důstojný pán visitátor byl spokojen a vyzval nás, bychom se modlily za sv. Otce a našeho nejdůstoj. pana arcibiskupa.

Únor 1949.

Po 3 letech byla dnešním dnem 4/2 1949 vystavena písemná smlouva, (*nejasná slova*) a čísla parcelová. Též vypsán nový pozemnostní arch. 7. února byl u nás důstoj. pán z Jeseníku P. Josef Adamec na týdenní dovolené.

Březen – Duben 1949.

1. dubnem jsme otevřely opět zemědělský útulek, první den přišlo 10 dětí. Slečna Škopová přišla opět. Na květnou neděli přišel pan misionář z Červenky na obnovu sv. misii. Lidí se sešlo dosti, ale mohlo přijít mnohem více. – Na velký pátek byl operován náš důstoj. pán P. Ambrož z Valašského Meziříčí, proto nebyly v naší kapli žádné velikonoční obřady, sestry musely do Jeseníku chodit. 23. dubna přijel si k nám N. výbor z Kletné pro nábytek do jejich nově zřízeného útulku. Půjčily jsme 18 židliček, 3 stolky, 14 lehátek, což musí vrátit, až jim jejich objednané přijde.

Květen 1949.

Slečna Škopová přidělená do našeho zemědělského útulku byla přeložena 2. května do Pohoře u Oder do tamějšího nově zřízeného útulku. 5. května zastupoval důstoj. nemocného P. Ambrosia P. Cyril z Krnova. – Ve středu 18. května byl náš útulek zavřen pro nakažlivý černý kašel a osýpky na 3 neděle. – 23. května rozloučila se s námi S. Elekta a odjela do Kunštátu na své staré místo. Její nemoc se velice zlepšila.

Červen 1949.

Od 18. května do 8. června byl Zemědělský útulek uzavřen pro černý kašel dětí. – 12 odjely sestry na duchovní cvičení do Opavy. S. Faudila, S. Vikt., S. Kolonáta. Na druhý kurs pak S. Val., S. Apol. a S. S.

Červenec 1949

18. jela S. Edmunda do Brna na exercicie a ses. představená 28. do Prahy.

Srpen 1949

18. srpna přijela k nám komis. 5 pánů z N. Jičína se přesvědčit, kterak hospodaříme. Odpoledne nato zase z Ostravy pán s paní přehlédnout Zeměděl. útulek.

Září 1949.

2. září sepisoval pan řídící rozpočet pro zeměděl. útulek, chtěl i pro klášter, ale nechtěly jsme. Dodatečně však jsme učinit musely.

Říjen 1949.

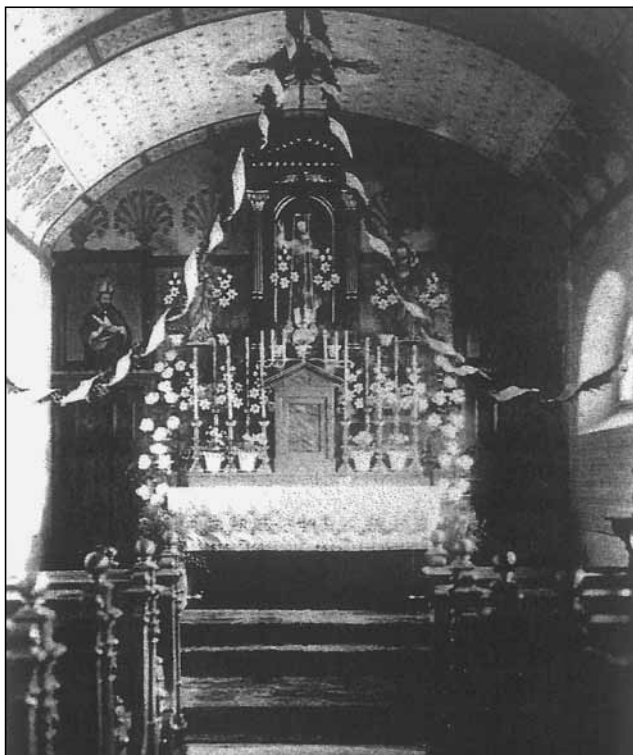
V sobotu 29. října navštívily děti naposledy zemědělský útulek. Každé dítě obdrželo pytlík s perníkem a vánočkou. Průměrná návštěva 15–17 dětí.

Listopad 1949.

Po dlouhé zase době navštívily jsme se S. Faudilou naše milé Sestry v Opavě. 29. list. prosily jsme v Jičíně na okrese o vystavení Osvědčení pro Sestry.

Prosinec 1949.

19. prosince přijela k nám naše milá S. Elekta a druhý den odjela se S. Edmundou, ta odjela do Hranic pro kvítka a S. představená Elekta do Brna – Kunštátu.

Oltář v klášterní kapli před 2. světovou válkou. Reprofoto z kroniky Blahutovic.

Oltář se nedochoval, lavice a harmonium se v současnosti nachází v kapli Navštívení Panny Marie v Blahutovicích.

1950 NOVÝ ROK – 1950**Leden 1950**

V tomto měsíci spravoval nám 2x pracně p. Sli máček z Hranic naši starou pumpu.

Únor 1950

13. února byl náš hospodář s dodávkou sena a slámy do Suchdola; na cestě v Jeseníku neznámým způsobem spadl mu pod přední kolo chlapec a byl přejet. Díky všemohoucí Ochráně Boží a Anděli Strážce chlapec již zase běhá a nic se mu tak nebezpečného nestalo. – Od 24. února do 4. března byla jsem se S. Viktimou na duchov. cvičení v Perné; šťastně jsme přijely domů, osvěženy na duši a těle; mile, radostně překvapeny, neboť doma nás čekala milá návštěva velectihodná provinc. Matka Gabriela a ctihodná S. představená Eliška.

Březen 1950

4. března přijela k nám velká návštěva; velectihodná Matka provinciální Gabriela a ctihodná sestra představená Eliška; oslavovaly se 60. narozeniny S. představ. Bron. 13. jsme obdržely občanské průkazy, které každý občan Č. S. R. musí mít.

Duben 1950

1. dubnem otvíráme opět „Zemědělský útulek“. Návštěva děti v dubnu byla dosti hojná 18–20 dětí. 3. dubna popustily jsme jednomu lesníkovi do Bohumína lesní stromky a byl s nimi velmi spokojen.

24. přijela k nám S. Firmína k dětem na výpomoc. Sestry 3 byly na exer. v Opavě.

Květen 1950

2. května odjela S. Firmína a přijela místo ní zase S. Bernardeta. Dostí začíná být zima a sucho.

Červen 1950

Jsou sucha, málo ovoce se ukazuje a bude asi bída.

5. čer. (jsem) byla S. předst. na návštěvě a poradě. Pan tajemník církevní jménem Václav Černocký prohlížel dům a kapli (23 června). Na svátek Nejsvětěj. Srdce Páně byla u nás zpívaná mše sv. dp. Jos. Adamec z Jeseníku. 23 června šly jsme s dětmi na výlet do lesa, děti sbíraly jahody, borůvky, všeho málo. Je velmi smutno bez lesních dobrot.

Červenec 1950

V červenci panovala velká horka. 18. odjela S. Bernardeta a přijela za ni S. Dobromila. Pro nemoc planých neštovic byl Zeměděl. útulek na týden uzavřen.

Srpen 1950 – Září.

Přestavovaly jsme kamna u brány. 2. září jsem byla pro léky do lék. domácí pro Zeměděl. útulek.

Říjen – Listopad 1950

31. října ukončily jsme Zeměd. útulek s pomocí a požehnáním Božím. Každému dítěti jsme daly malý dělaný košíček s cukrovím a vánočku. S. Dob. též odjela 1. list. Měsíc list. byl velice mokrá a nezdravý, mnoho lidí a naše Sestry jsou zachlazeny a kašlou. Na poli moc pilno a vše pozadu.

Prosinec 1950

Vánoční svátky prožíváme v svátečním napjetí, vzpomínaje na Ježíškovo narození. Na půlnoční jsme putovaly do Jeseníku, bylo dosti sněhu, mírná zima a měsíček krásně svítil na cestu. Nezapomenutelná tichá svatá noc!

S písní Bóže chválíme Tebe, končíme milostivý rok 1950.

NOVÝ ROK 1951.

Po 3 měsíce v roce 1951 plynul v neustálém napjetí; až 15. května 1951 přebrala zemědělský útulek jedna slečna z Nového Jičína poslaná. Za 10 dní nato 25. 5. odvezla S. Edmunda 4 naše pomocníky, slabomyslné chovance do charitního ústavu do Bílé Vody u Javorníku.

22. května 1951 odjela s. Faudila, s. Lubomíra, s. Kolonáta do Jiřetína k ostatním přestárlým sestram. Nejpozději odešla S. Viktima, s. Valburga, s. Apolonia, s. Edmunda, s. Bronislava do Rokytnice u Přerova do Charity. Pán Bůh ví k čemu vše se tak stalo. Skláníme se v hluboké pokoře a děkujeme Božskému Srdci Páně za jeho milosrdnou lásku a shovívavost k nám hříšníkům.

Kongregace Dcer Božské Lásky*Cecilie Jana Heneberková*

Založení Kongregace Dcer Božské Lásky se uskutečnilo 21. listopadu 1868 ve Vídni, v tehdejší sídelním městě Rakousko-Uherska. Odtud se šířila do dalších zemí. Čechy byly jedním z prvních míst založení.

Zakladatelkou, dnes mezinárodní kongregace Dcer Božské Lásky (FDC – Filiae Divinae Caritatis), je Františka Lechnerová.

Proč dala kongregaci tento název? Matka (jak zakladatelku nazýváme) Fr. Lechnerová nacházela pramen svého života v bezmezném Boží lásce. Chtěla, aby se každá z jejich následovnic cítila jako „dcera“ této Božské Lásky. Její cesta k založení Kongregace nebyla jednoduchá.

Františka Lechnerová (Franziska Lechner) se narodila 1. ledna 1833 v Edlingu v Bavorsku. Její rodiče vlastnili a obhospodařovali statek. Otec František byl potravinářským obchodníkem, matka Marie v domácnosti. Františka vyrůstala v houfu svých sourozenců jako čtvrtá dcera ze sedmi dětí.

Na rodičích si vyžádala, aby směla chodit do školy a na výchovu k Chudým školským sestřím de Notre Dame v Mnichově. Zde vystudovala a stala se učitelkou ručních prací. Do této řeholní rodiny vstoupila roku 1849 a byla členkou řádu do roku 1861, kdy od sester odešla, aby dále hledala své vlastní povolání.

Ještě než našla své pravé místo, působila jako učitelka ve vzdělávacích ústavech ve Švýcarsku a Rakousku.

Františka Lechnerová.

Františka dále vytrvale důvěřovala Bohu, jemuž věřila, že ji dovede k dílu, které po ní sám žádá. V čase průmyslové revoluce se setkávala s novými otázkami té doby, pozorovala život velkoměst. Zblízka prožívala bídu lidí, chudobu žen a dívek, které odcházely z venkova do města, aby tu hledaly práci. Mnohdy však naprosto nezkušené padaly za oběť a vyděračům různého druhu. Duševní ochuzení a osamělost mnohých lidí dojímal její srdce. Byla přesvědčena, že záchranou kotvou je velká láska ke Kristu. K němu je třeba přivést duchovně chudé, kteří z nedostatku peněz upadli do bídy. Františka si byla vědoma, že právě tito potřebují její pomoc. V tom poznala Boží vůli, poskytnout především nezkušeným „vandrovním“

dívkám zaopatření a vyučování. Byly to mladé ženy bez ochrany, vydané nebezpečím velkoměst. Nikdo se nestaral o jejich vyšší vzdělání, šlo o zapomenutou chudinu.

Z těchto pohnutek pak založila ve Vídni novou kongregaci – Dcery Božské Lásky. Kongregaci se papežského uznání dostalo 26. července 1884. Z Vídně se Dcery Božské Lásky rozšířily po celé tehdejší monarchii: Budapešť, Krakov, Sarajevo. Sestry se kromě výchovy dívčí mládeže věnovaly také sirotkům, zakládaly školy a penzionáty. Během několika let se kongregace dále rozšířila do Anglie, USA a Brazílie. Matka Františka zemřela 14. dubna 1894 v Breitenfurtu u Vídně.

V současnosti je Kongregace Dcer Božské Lásky mezinárodní řeholní institucí působící po celém světě (Česká republika, Slovensko, Rakousko, Maďarsko, Polsko, Německo, Kosovo, Chorvatsko, Bosna, Ukrajina, Albánie, Anglie, USA, Uganda). Generální vedení kongregace máme v Itálii – v Grottaferrata. Sestry se věnují zvláště výchově dívčí mládeže a dále sociálnímu a pastoračnímu apoštolátu.

České sestry působí v řeholních domech v Opavě, Praze a v Jiřetíně pod Jedlovou v severních Čechách. V Opavě se staráme o seniory v Domově sv. Zdislavy, jehož jsme zřizovateli, zajišťujeme chod kostela Božského Srdce Páně, který je součástí klášterního objektu. Jedna sestra pravidelně navštěvuje věznic, kde vykonává vězeňskou duchovní péči a rovněž vyučuje na Slezské univerzitě v Opavě. V Praze jsme zřizovateli Střední odborné školy sociální sv. Zdislavy, kde vyučují některé naše sestry a rovněž na dalších školách, které jsou v našem domě – zdravotnická škola a vyšší zdravotnická škola. V Jiřetíně pod Jedlovou prošel dům mnohými změnami. Nyní zde provozujeme Klášterní penzion, ve kterém poskytujeme ubytování pro rekreanty a zázemí pro duchovní aktivity.

Charizma naší řeholní rodiny stojí na společenství v lásce Trojjediného Boha. Spiritualita je zaměřena na Nejsvětější Trojici, úctu k Nejsvětějšímu Srdci Ježíšovu a ukřižovanému Pánu. Panna Maria je ctěna pod názvem „Matka třikrátobdivuhodná“.

Beatifikační proces naší zakladatelky Františky Lechnerové byl zahájen 20. listopadu 2005 v mateřském domě kongregace Dcer Božské Lásky ve Vídni.

Cecilie Jana Heneberková

sekretářka provincie

Kontakt: kongregacefdc@centrum.cz

Více informací je dispozici na webových stránkách www.dcerybozskelasky.webnode.cz a www.dps-svzdislava.cz (Domov pro seniory, Opava).

Poděkování za poskytnutí dobových fotografií kláštera patří panu Rudolfu Malcherovi.

Zámek Nová Horka

Radek Polách, Jaroslav Zezulčík

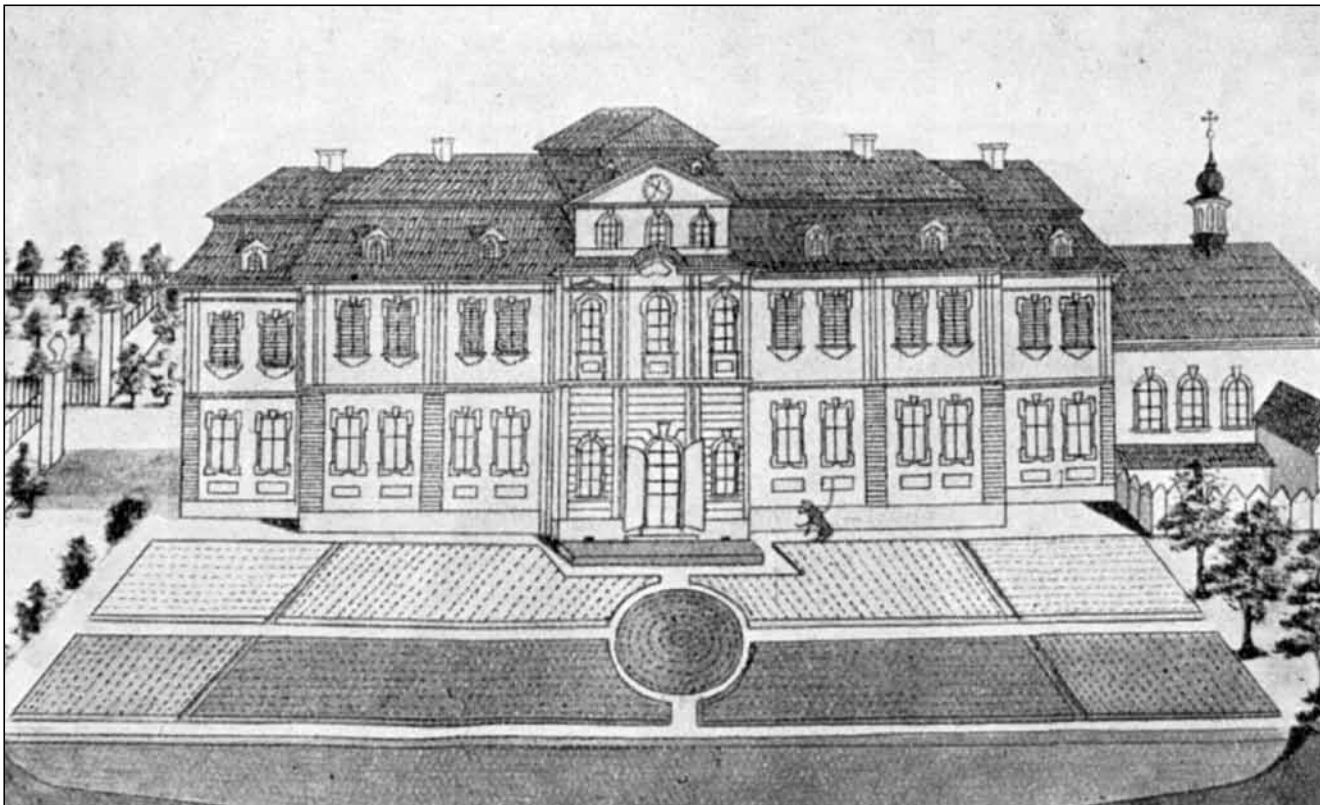
Historie zámku do roku 1945

Malá obec Nová Horka (německy Neuhübl), která bývala v minulosti součástí Albrechtic a nyní je částí města Studénky, se poprvé připomíná k roku 1374. Jako léno olomouckého biskupství sdílela až do začátku 16. století povětšinou majitele nedalekého hradu Štramberka. Od roku 1531, kdy byl Štramberk odprodán Lackem z Hustopeč panu Bernardu ze Žerotína, spadala pod hrad ve Fulneku. Samostatná tvrz v Nové Horce se poprvé zmiňuje k roku 1561, kdy ji Anna Marie Cetrysová z Kynšperka (†1568) s manželem Hanušem Haugvicem z Biskupic odprodali spolu s dalšími vesnicemi Herbortovi z Fulštejna. Ještě na začátku 17. století byla tato tvrz vystavěna z kamene a dřeva a zdaleka ničím nepřipomínala současný zámek. Její majitelé se zde často střídali, po Fulštejnech to byli Petřvaldští z Petřvaldu, Sedlničtí z Choltic, Žampachové z Potštejna a Bruntálští z Vrbna. Roku 1643 připadla Nová Horka na hraběte Michaela Ferdinanda Althanna (†1650), po jehož smrti prodali poručníci jeho nezletilého syna roku 1660 statek hraběti Janu Baltazarovi Vetterovi z Lilie. Tehdy začíná takřka 300 let svazku mezi Novou Horkou a rodem Vetterů.

Císařský plukovník Vetter von der Lilie (†1661) pocházel ze starobylého štyrského rodu usazeného od 16. století na hradu Slovenská Bistrica

v dnešním Slovinsku. Svůj původ odvozovali Vetterové z vedlejší větve francouzského královského rodu Valois, k čemuž přispívala také lilie jako součást rodového znaku. Po sňatku s Renátou Polyxenou Sedlnickou z Choltic se Johann Baltazar Vetter von der Lilie usadil nejprve na statku v Čechách pod Kosířem. V Nové Horce založil vlastní mladší větev rodiny, která zde žila nepřetržitě téměř po tři sta let a v Rakousku kvete až do dnešních dnů. Ze synů císařského plukovníka proslul nejstarší Albert Bedřich (†1698), který se stal olomouckým kanovníkem a později dómským děkanem. V roce 1672 převzal Novou Horku Ferdinand Fortunát (1650–1717), který se zasloužil o pokračování rodu. S manželkou Rozínou Alžbětou Strachvicovou (†1726) měl vícero dětí, řada z nich však zemřela v útlém věku na tvrzi v Nové Horce. Mužské potomstvo zanechal pouze nejmladší z nich Bernard Adam (1690–1722). Krátce před smrtí svého otce se narodil jediný syn Karel Josef František Vetter von der Lilie (1719–1792), snad nejproslulejší a nejznámější člen celé rodiny.

Brzy po dosažení zletilosti začal Karel Josef František Vetter von der Lilie kolem roku 1742 s přestavbou novohorecké tvrze v pohodlný barokní zámek, který se rozrostl do podoby výpravného šlechtického sídla. Začalo se mu říkat „malá Vídeň“.

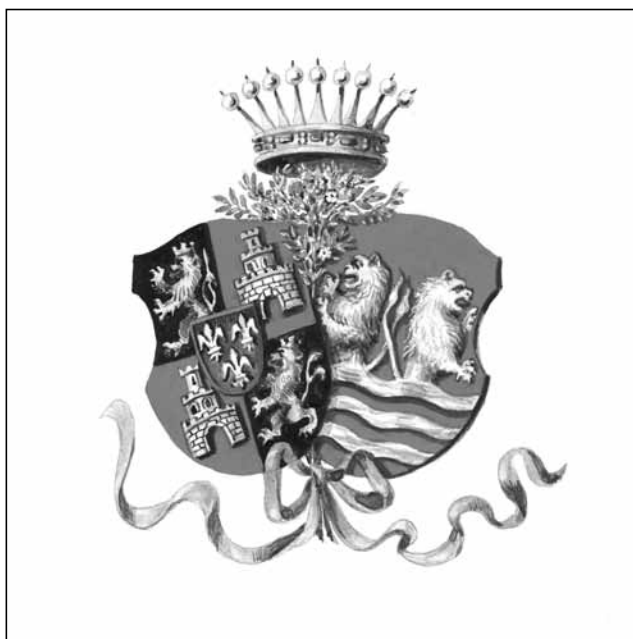

Zámek Nová Horka s barokním parterem na kresbě Františka Kledenského z roku 1817 (Foto Muzeum Novojičínska).

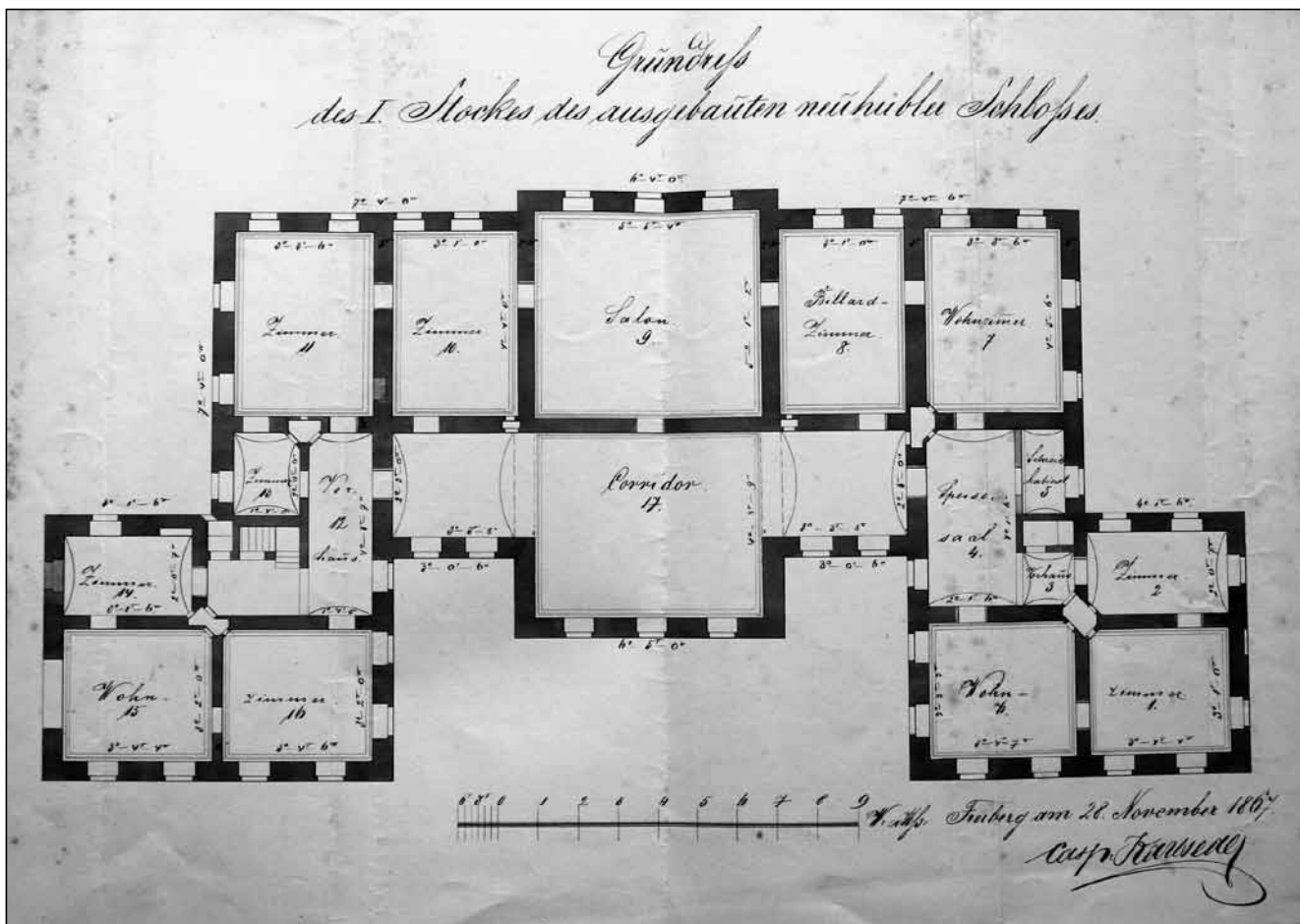
Malé biskupské léno v lecčems mohlo připomínat další výpravné sídlo na lenních statcích olomouckého biskupství ve Slezských Rudolticích, náležející nádherymilovnému hraběti Albertu Hodicovi. Hrabě Vetter na zámku shromáždil umělecké sbírky, obrazárnu a bohatou knihovnu, ve které byly zastoupeny svazky věnované alchymii, magii, okultním vědám. Hrabě Vetter měl na zámku údajně svého zlatníka, se kterým ve sklepeních vyráběl předměty z drahých kovů, ale spíše se snažil na základě alchymistických knih vyrobit zlato. Sám údajně muroval, patrně jako zednář byl vídán v zednářské zástěře. Na zámku působila také hudební kapela, složená z livrejovaných sloužících. Často zde zajížděla šlechtická společnost, zábavy stíhaly další světské radovánky a všichni prý přitom velebili pana hraběte Vettera. Nádhery malého šlechtického sídla dodnes připomínají sochy v okolí zámku a zahradní sál v jeho přízemí. K zámku se dodnes přimyká zámecká kaple Povýšení svatého Kříže, doložená již v 1. polovině 18. století. Její dnešní podoba vznikla kolem roku 1775 za účasti olomouckého dómského kanovníka Antonína Vetter von der Lilie.

Vše skončilo úmrtím hraběte Karla Josefa Františka Vettera von der Lilie v roce 1792. Zůstaly po něm pouze dluhy a panství muselo být rodině sekvestrováno. Řízení statku bylo na pár

Erb Felixe Vettera von der Lilie z pamětního alba z roku 1880 (Foto Národní muzeum, zámecká knihovna Nová Horka).

let svěřeno do péče příbuzných, baronské rodiny Baillou z Hustopeč nad Bečvou. Vdova po hraběti Marie Ludovika hraběnka Orlíková z Laziska (1722–1802) zemřela o deset let později v jednom z domů na novojičinském náměstí, děti zámek

Plán přestavby objektu zámku od Kaspara Karlsedera z roku 1867 (Foto Národní památkový ústav).

musely opustit. Část rodiny se odstěhovala do Uher na zámek do Humenného. Když se později na novohorecký zámek dostavil vychovatel hraběcích dětí Jiří Janáček (1778–1848), učitel v nedalekých Albrechticích a také vychovatel hraběcích synů, byla již rodina pryč a odměna za službu nečekala žádná. Zámecký správce jej nakonec zavedl do stájí a děd slavného skladatele Leoše Janáčka si domů odvedl alespoň oslíka.

Synové hraběte Karla Josefa Františka založili dvě hlavní dosud žijící rodové větve: mladší Ferdinand (1747–1821) větev, která se dále rozvětvila do několika dalších linií, z nichž do dnešních dnů kvete linie v tyrolském Innsbrucku. Starší syn Josef Karel (1741–1826) založil starší větev na Nové Horce, jejímž nejznámějším členem byl jeho vnuk a moravský zemský hejtman Felix hrabě Vetter von der Lilie (1830–1913). V roce 1855 se v Opavě oženil s Idou hraběnkou Arz von und zu Vasegg (1833–1903).

O rok později však zámek zachvátil požár, po němž dostal svou dnešní podobu pod taktovkou příborského stavitele Kaspara Karlsedera. Nově v architektonickém pojetí přibyl novogotický štít, členění fasády, sedlová střecha a došlo také k úpravě interiérů. Posledním majitelem zámku byl Felixův syn hrabě Mořic Vetter von der Lilie (1856–1945), který zemřel bezprostředně po skončení 2. světové války v rakouském pohraničním městě Retzu. Zde žili dávní příbuzní rodiny hrabata Gatterburgové. Zámek Nová Horka byl rodině v roce 1945 zestátněn a potomci hraběte Mořice v současné době žijí ve Vídni.

Historie zámku po roce 1945

Zestátnění v podobě Benešových dekretů znamenalo naprostý zlom nejen v existenci zámku, ale hlavně celého vetterovského majetku. Již v roce 1946 se Muzejní jednota v Příboře pokoušela o vznik muzea v zámeckém komplexu a převedení mobiliáře do sbírek. Tento zájem, který podpořil i opavský archiv, však bohužel nenašel své uplatnění a byl zamítnut. Zámecký obrazový fond byl svezem tehdejší státní památkovou správou na Státní zámek Vizovice, kde se nachází v depozitářích až dodnes. Muzejní sbírky byly převezeny společně se sbírkami zámku Kunín do Městského muzea v Novém Jičíně. Vybavení zámecké kaple a mobiliář zahrnující převážně nábytek zůstal na zámku, který byl v roce 1948 uzpůsoben pro sociální účely. Nejprve zde byly umísťovány postižené děti, poté byl zřízen domov důchodců spravovaný Českou katolickou charitou. Personál tvořily řádové sestry sv. Františka. Byly to ony, které byly před 130 lety v roce 1886 založeny v Brně Felixem Vetter von der Lilie. V roce 1957 je nahradily řádové sestry sv. Kříže. O pár let později v roce 1960 byl ústav přeřazen do správy Okresního národního výboru v Novém Jičíně a jeho

odboru sociálního zabezpečení. Následně v roce 1964 došlo k další změně názvu z Domova důchodců v Nové Horce na Ústav sociální péče pro mentálně postižené dospělé ženy. Kapacita vzrostla až na 120 obyvatel v 80. letech 20. století. Následně v roce 1989 byla snížena na sto a v roce 2006 na 85 obyvatel.

Nástup klientek před hlavním vstupem do zámku 80. léta 20. století (Foto Muzeum Novojičínska).

Podmínky byly již zcela nevyhovující a nový vlastník objektu Moravskoslezský kraj začal s budováním nových domovů pro clientskou péči. V únoru 2016 došlo k ukončení činnosti nástupnické organizace Zámek Nová Horka, příspěvková organizace. Klientky byly přestěhovány do nových chráněných bydlení ve Studénce, Suchdole nad Odrou a Novém Jičíně. V dubnu 2016 byl Zámek Nová Horka včetně souvisejícího areálu převeden ve správu nemovitostí Moravskoslezského kraje pod novou instituci – Muzeum Novojičínska, příspěvkovou organizaci. Zámek Nová Horka se tak stal spojnicí dalších zámků provozovaných muzeem – v Kuníně a Novém Jičíně.

Nové záměry nového správce

Muzeum Novojičínska, příspěvková organizace, je odborným pracovištěm pro výkon muzejní práce. Je poskytovatelem veřejných služeb ve smyslu §2 odst. 7 zákona č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Hlavním účelem organizace je získávání, shromažďování, trvalé uchovávání, evidování, ochrana a odborné zpracování sbírek přírodnin a lidských výtvorů a jejich využívání pro prezentační a kulturně výchovnou činnost v oblasti muzejní a galerijní, v památkové péči a v ochraně přírody.

Prvotním záměrem Muzea Novojičínska je oprava a zpřístupnění areálu Zámku Nová Horka pro veřejnost. Pro tyto účely bylo v červnu 2016 zadáno zpracování dvou projektových dokumentací, které si vytyčily dva souběžné cíle. Autorství přijali Ing. Antonín Balšínek a stavební projektant Oldřich Němec.

Do přípravy projektu se pod odbornou kuratelou kastelána Zámku Kunín PhDr. Jaroslava Zezulčika zapojili historik PhDr. Zdeněk Orlita, Ph.D., botanička Mgr. Petra Mičková a zooložka Mgr. Markéta Máchová. Do přípravy projekční části vstoupil také vedoucí oddělení zámeckých knihoven Národního muzea PhDr. Petr Mašek.

První z připravených akcí je projekt *Zámek Nová Horka – obnova zámeckého areálu*. Ten by měl v několika po sobě jdoucích etapách znamenat obnovu zvláště exteriérů objektu, opravu historických fasád a kamenosochařských prvků. Jeho realizace započala v listopadu 2016, kdy bylo předáno staveniště a zahájeny stavební práce. Ty byly podpořeny účelovou dotací Moravskoslezského kraje. Ve spolupráci s Národním památkovým ústavem by mělo dojít k celkové památkové obnově zámeckého areálu, která by v budoucnu pokračovala i v dalším objemu prací na souvisejících plochách a sousedních objektech.

Druhý projekt *Zámek Nová Horka – Muzeum pro veřejnost* byl zpracován v neuvěřitelně rychlém čase do konce července 2016, kdy byl připojen jako součást žádosti o dotaci z Integrovaného regionálního operačního programu – výzva č. 21 Muzea. Projekt předpokládá opravu 1. nadzemního podlaží objektu zámku a kaple a jejich zpřístupnění pro návštěvníky. Žádost prošla již všemi procesy hodnocení a v současné době je v procesu očekávání přidělení dotace.

Pro podporu projektu *Zámek Nová Horka – Muzeum pro veřejnost* bylo podepsáno memorandum s Národním muzeem a Zemským archivem v Opavě, připravuje se další memorandum s Národním památkovým ústavem. Tyto instituce jsou důležitými partnery pro zpřístupnění objektu vzhledem k vlastnictví sbírkových exponátů původem ze zámku.

V minulých letech se podařilo pracovníkům Muzea Novojičínska vypátrat sbírkové fondy, které se přímo váží k Zámku Nová Horka. Jedná se o následující okruhy: Zámecká knihovna Nová Horka je dnes deponována v Žerotínském zámku v Novém Jičíně jako majetek Národního muzea. Obsahuje na 4.363 svazků včetně zajímavého okruhu týkajícího se alchymistických spisů Vetterů von der Lilie.

Nábytek resp. původní zámecký mobiliář je dnes dosud zastoupen ve vybavení zámku a zčásti se nachází ve sbírkách Muzea Novojičínska. Pro tyto potřeby byla zřízena nová podsíbírka Zámek Nová Horka, která je vedena v centrální evidenci sbírek Ministerstva kultury České republiky.

Výtvarné umění zahrnující původní obrazárnu a sbírku grafických listů, je zastoupeno ve svazu Státního zámku Vizovice. Jedná se o majetek Národního památkového ústavu, zahrnující více než 200 obrazů, grafických listů a fotografický alb. Část tohoto fondu je poškozena z období sklonku druhé světové války, kdy byly sbírky podobně jako

na nedalekém Zámku Kunín drasticky poničeny příslušníky Rudé armády.

Archiválie jsou zastoupeny ve fondu nadační velkostatek Nová Horka a Beckova pozůstalost, jejichž majitelem je Zemský archiv v Opavě, další archivní fond olomouckého biskupství je uložen ve Státním okresním archivu Olomouc. Archiv velkostatku Nová Horka byl z velké části zničen za válečných událostí na jaře 1945. Někdejší okresní muzeum v Bílovci zachránilo a roku 1949 do opavského archivu předalo Popis Kravařska od známého kronikáře Felixe Georga Jaschkeho. Další zlomek rodinného archivu Vetterů předal Archiv města Ostravy. Roku 1953 byl od Lesprojektu ve Frýdku převzat lesní hospodářský plán do bývalého zemědělsko-lesnického archivu ve Frýdku. Všechny tyto písemnosti byly soustředěny v Opavě roku 1956 a v roce 1958 k nim byly připojeny pozůstalostní spisy z fondu Krajský soud Nový Jičín a roku 1975 účetní materiál vyloučený z fondu Ústřední ředitelství arcibiskupských statků v Kroměříži. Pozemkové knihy byly převzaty do Opavy již dříve v roce 1940. Takto soustředěný fond byl nakonec věcně a chronologicky uspořádán.

Textil a další drobný mobiliář se dle informací fondu Státní památková správa, deponovaném v Národním archivu, nachází v Uměleckoprůmyslovém muzeu Praha a ve svazu zámku Jemniště.

Všechny výše uvedené sbírkové okruhy budou společně s dalšími podsbírkami Muzea Novojičínska, mezi něž patří podsíbírky nábytek, botanika, zoologie, historická, etnografie, entomologie, staré tisky, výtvarné umění a Zámek Nová Horka, využity pro realizaci projektu Zámek Nová Horka – Muzeum pro veřejnost. V rámci realizace tohoto projektu budou zpřístupněny následující expozice: Salla Terrena (Zahradní sál), Expozice přírodovědy „Živá příroda přírodní rezervace Kotvice“, Expozice historie zámku Nová Horka a hraběcího rodu Vetter von der Lilie, Expozice církevního umění Nová Horka – zámecká kaple, Expozice zámecké grafiky, Expozice starých tisků a zámecká knihovna. Pro potřeby muzejní práce bude vytvořeno také patřičné zázemí, pokladna a depozitáře.

Základním cílem roku 2017 bude také zpracování stavebně-historického průzkumu Zámku Nová Horka, které je přislíbeno ze strany Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Ostravě. V návaznosti na památkové řešení celkové obnovy objektu byly nalezeny historické fotografie zámecké kaple, které dokumentují původní historickou výmalbu. Na tomto základě byl přizván restaurátor s licencí Ministerstva kultury České republiky akademický malíř Peter Stirber, který provedl rozsáhlou sondáž. Ta objevila dochovanou původní vrstvu historické výmalby. V budoucnu se proto bude usilovat i o návrat celkové podoby zámecké kaple do původního stavu.

V návaznosti na plánované otevření Zámku Nová Horka v roce 2019 byly také připraveny jednotlivé akce zaměřené na instalované expozice a sbírkové exponáty, které by probíhaly zvláště v prostoru Zahradního sálu (Salla Terrena). Ten by byl uzpůsoben jako multifunkční muzejně expoziční prostor. Tento sál obsahuje unikátní barokní výmalbu z poloviny 18. století. V zásadě by se jednalo o pět ročních cyklů spojených s náboženským životem a církevním uměním na Kravařsku. Výstava Společensví vyvolených – Hrabata Vetter von der Lilie v řadách olomoucké metropolitní kapituly bude sledovat osudy dvou kanovníků z rodu Vetterů von der Lilie, kteří stáli u počátků budování aristokratické identity olomouckého kanonikátu (Albert Bedřich hrabě Vetter von der Lilie) a na jejím barokním vrcholu (Antonín Maria hrabě Vetter von der Lilie). Na pozadí proměn duchovní instituce olomoucké kapituly v barokním období se výstava zaměří na umělecký mecenát, význam kanonikátu jako hmotného zajištění pro mladé aristokraty i možnost kariérního vzestupu v rámci vyššího duchovenstva. V rámci předpokládané spolupráce se počítá se zapojením následujících institucí: Muzeum umění Olomouc – arcidiecézní muzeum, Arcibiskupství Olomouc, Římskokatolická farnost Svatý Kopeček u Olomouce, Zemský archiv v Opavě. Druhá výstava nazvaná Církevní rok na Kravařsku by měla sledovat církevní rok a jeho průběh s ohledem na institucionální a kultovní různorodost církevního prostředí na Kravařsku. Výstava se současně zaměří na jednotlivé fenomény potridentské zbožnosti a její převážně barokní projevy a podmínky jejich přetrvávání v krajině Kravařska v 19. století. Přiblíží úctu ke světcům a zázračné sochy či obrazy (Fulnek, Příbor, Odry), poutě a poutní provoz na Kravařsku a náboženská bratrstva. Třetí výstava s názvem Klášter a společnost – Vliv řeholního prostředí na spiritualitu laiků se svým konceptem zaměří na vzájemné vztahy mezi jednotlivými kláštery a okolní společností v oblasti Kravařska. Vliv konkrétního řeholního prostředí na spiritualitu šlechtických, měšťanských i venkovských komunit bude prezentován především na příkladu augustiniánské kanonie ve Fulneku, kapucínského kláštera ve Fulneku, piaristické koleje v Příboře a jezuitské koleje v Olomouci, která výrazně zasahovala do každodenního náboženského života laiků v prostředí novojičínského panství. Čtvrtý roční cyklus by měl zahrnovat konferenci, která bude tematicky zaměřená na pobělohorské církevní dějiny s vazbou na region Kravařska. V rámci doprovodných akcí budou připraveny komentované prohlídky instalované expozice, besedy a přednášky s odborníky, pracovní dílny pro děti a studenty, konference a semináře, exkurze do okolí s externími odborníky či s lektory, fotografické výstavy, fotografické soutěže pro veřejnost a doprovodné programy k Mezinárodnímu

dni ptactva (1. dubna), Dni Země (22. dubna) či vyhlášení CHKO Poodří (1. květen).

První počín

Zámek Nová Horka u Studénky představuje veřejnosti poměrně málo známý zámek Moravskoslezského kraje. Výjimečnou možností navštívit interiéry Zámku Nová Horka měla veřejnost na státní svátek 28. září 2016. Na návštěvníky tento den čekaly komentované prohlídky s průvodci, výstavy „František Kledenský a Moravské Kravařsko“ a „Historické fotografie a archiválie Zámku Nová Horka“, zámecký minijarmark s občerstvením a slavnostním naražením sudu Svatováclavského speciálu z pivovaru Lobkowitz. Odpolední kulturní program v Zahradním sále zámku byl veden pod taktovkou Flétnového soubor ZUŠ Bílovec. Následovala její přednáška o historii a budoucnosti Zámku Nová Horka. Ve Velké jídelně na toto téma přednášeli Jaroslav Zezulčík, kastelán Zámku Kunín, a Radek Polách, zástupce ředitelky Muzea Novojičínska. Přednáška začala v 15.00 hodin v přeplněném Zahradním sále a byla doprovázena projekcí bohatých obrazových příloh. Po celý den byl vstup do areálu zámku volný a této příležitosti využilo na dva tisíce návštěvníků.

Den otevřených dveří, 28. září 2016 (Foto Muzeum Novojičínska).

Nenadálá návštěva

V pátek 7. října 2016 byl Zámek Nová Horka poctěn vzácnou návštěvou Kongregace Milosrdných sester III. řádu sv. Františka pod ochranou Svaté Rodiny, které si u příležitosti 130. výročí založení přijely připomenout místa spojená se zakladatelem kongregace Felixem hrabětem Vetter von der Lilie. První cesta zavedla sestry do rodové hrobky hrabat Vetter von der Lilie v Albrechtických. Pan starosta obce Albrechtický Ing. Miloslav Čegan zde pronesl úvodní slovo. Proběhla zde zároveň i modlitba za zakladatele kongregace Felixe Vetter von der Lilie. Následovala prohlídka hřbitova s rodovými hroby a farního chrámu. Poté se všichni zúčastnění přesunuli na Zámek Nová Horka, kde se uskutečnila mimořádná prohlídka zámku a zámecké kaple spojená s odborným výkladem.

Návštěva řádových sester sv. Františka, 7. říjen 2016
(Foto Muzeum Novojičínska).

Budoucnost

Jak již bylo výše řečeno, Zámek Nová Horka v této době již prochází renovací. Předpokladem je ukončit v červnu roku 2017 základní stavební práce související s obnovou zámeckého areálu a plynule přejít k čerpání dotačního titulu na obnovu a zpřístupnění 1. nadzemního podlaží zámku. V případě, že vše dopadne podle očekávání vedení Muzea Novojičínska a Moravskoslezského kraje, byl by zámek zpřístupněn na začátek sezóny roku 2019 pro veřejnost. Následovat by měly další kroky k obnově areálu související se zahradními úpravami, vybudování záchytných parkovišť, dořešení zámeckého areálu v rámci majetkoprávních vztahů a realizace projektu zpřístupnění 2. nadzemního podlaží zámeckého komplexu. Zámek Nová Horka by měl do budoucna společně se Zámekem Kunín a Žerotínským zámekem v Novém Jičíně tvořit novou nabídku komplexního turistického zážitku spojeného společným vstupným a odbornou erudicí ze strany Muzea Novojičínska.

Další fotografie – viz barevná příloha.

Zámek Nová Horka v roce 2016 (Foto Radek Polách).

Literatura:

- GAVENDOVÁ, Marcela; Koubová, Marta (1996): *Kulturní památky okresu Nový Jičín*. Ostrava, s. 204–205.
- GURKOVÁ, Jindřiška; KUDLA, Lothar; KUDLA, Ludvík (2013): *Hledání ztraceného času. Studénka. Sakrální stavby, pověsti a legendy*. Studénka, s. 45.
- HIEKE, Karel (1985): *Moravské zámecké parky a zahrady*. Praha, s. 15.
- HOSÁK, Ladislav (2004): *Historický místopis země Moravskoslezské*. Praha, s. 694.
- JANÁČEK, Vincenc (2011): *Pamětní kniha rodiny Janáčkovy jakož i kronika školy, kostela, fary a obce Albrechtic*. Albrechtický, s. 157.
- KOLEKTIV (1998): *Okres Nový Jičín. Místopis obcí – 2. svazek*. Nový Jičín, s. 9–10.
- MAŠEK, Petr (2010): *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Díl II. N-Ž*. Praha, s. 400.
- Moravské Kravařsko* (Politický okres Novojičický). Příbor 1898, s. 335–337.
- MÜLLER, Karel; POLÁCH, Radek; ZEZULČÍK, Jaroslav (2008): *Kamenné svědectví minulosti – Heraldické památky Novojičína*. Nový Jičín, s. 80–82.
- STRNADEL, Bohumil (1966): *Vojenská posádka v Nové Horce za selské rebelie roku 1775*. In: *Novojicko*, č. 8, s. 5–7.
- TICHÁNEK, Jiří; ŠERÝ, Zdeněk (2003): *Šlechtická sídla na Novojičínsku*. Opava, s. 261–262.
- TUREK, Adolf (1949): *Lenní statek Nová Horka na poč. 17. století*. In: *Kravařsko*, roč. XII, s. 56–65.

Radek Polách, PhDr. Jaroslav Zezulčík

Muzeum Novojičínska, příspěvková organizace
Kontakty: www.muzeumnj.cz

Zámek Nová Horka (Foto Národní památkový ústav).

Pracovna na zámku Nová Horka v roce 1944 (Foto Státní okresní archiv Nový Jičín).

Vstupní hala s kulečníkem v roce 1944 (Foto Státní okresní archiv Nový Jičín).

Schodišťové rameno se skříní a militariemi v roce 1944 (Foto Státní okresní archiv Nový Jičín).

Theresie hraběnka Orliková z Laziska rozená hraběnka Stahremberg (1708–1783), Dáma hvězdyho kříže (Foto Národní památkový ústav).

Koridor v 1. patře s rodovou obrazárnou, 1944 (Foto Státní okresní archiv Nový Jičín).

Lovecké trofeje a obraz s výjevem rodové legendy Vetterů, 1944
(Foto Státní okresní archiv Nový Jičín).

Zámecká svatba, 1. třetina 20. století (Foto Muzeum Novojičínska).

Zámecká kaple s nástropní malbou a kazatelnou z 1. třetiny 20. století (Foto Národní památkový ústav).

Řádová sestra při ručních pracích, 70. léta 20. století
(Foto Muzeum Novojičínska).

Oprava fasád, 70. léta 20. století (Foto Muzeum Novojičínska).

Zábavný den na zámku Nová Horka, 70. léta 20. století (Foto Muzeum Novojičínska).

Tělesná výchova klientek ústavu sociální péče v Zahradním sále, 70. léta 20. století (Foto Muzeum Novojičínska).

Děti v maškarních oděvech na zámku Nová Horka, 70. léta 20. století (Foto Muzeum Novojičínska).

Fotografie ze strany zámecké kaple po opravě zámeckých fasád, 70. léta 20. století (Foto Muzeum Novojičínska).

Plantáže se skleníky v předpolí zámku Nová Horka, 70. léta 20. století (Foto Muzeum Novojičínska).

Hřbitovní kaple sv. Rodiny v Odrách a její obnova

Adam Hubáček

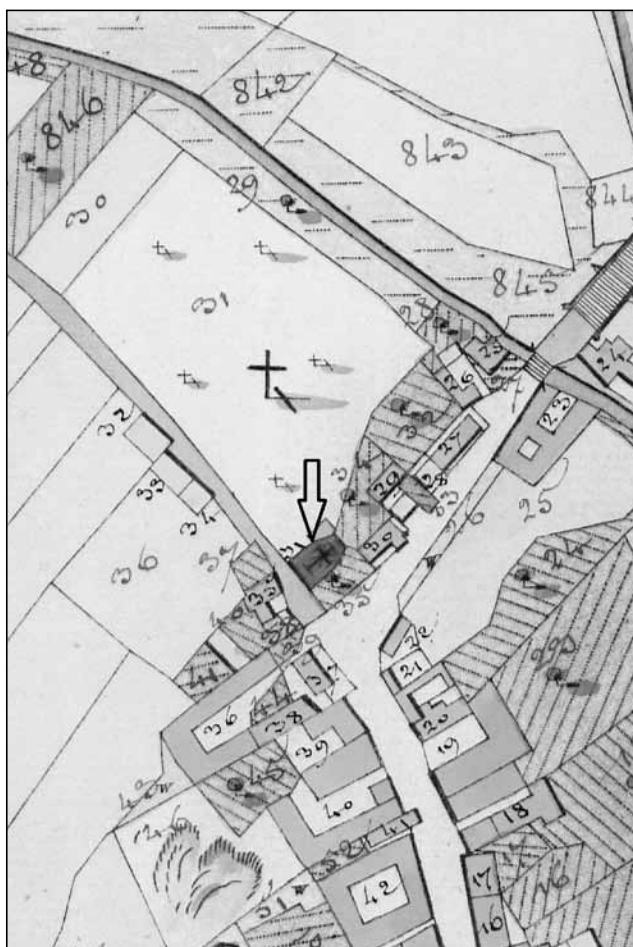
Památkový fond města Oder skýtá stavby z řady slohových období. Rané baroko reprezentuje nejlépe hřbitovní kaple sv. Rodiny, jejíž historické a architektonické hodnoty, pro něž byla v roce 1958 zapsána do seznamu nemovitých kulturních památek, byly vzhledem k nečekaným objevům při nynější památkové obnově obohaceny o doklady interiérové výzdoby z téže doby. Uměleckohistorický význam objektu tím přesáhl hranice regionu Poodří.

Výstavba hřbitovní kaple sv. Rodiny v Odrách souvisela s potřebou vzniku sakrálního objektu v těsné blízkosti tzv. „nového“, předměstského hřbitova. Původní hřbitov se v rámci institucionálního města, založeného patrně v závěru 13. století, nacházel v jeho jihovýchodní části uvnitř hradeb, v bezprostřední blízkosti farního kostela sv. Bartoloměje, o němž je první písemná zmínka z roku 1373. Jelikož případnému rozšiřování hřbitova bránil průběh městského opevnění a město se rozrůstalo o nově vzniklá předměstí (Horní/Opavské předměstí, Dolní předměstí), byl v roce 1570 při Horním předměstí nedaleko Dlouhého (později Jánského) mostu z roku 1470, zřízen „nový“ hřbitov. Oba hřbitovy funkčně koexistovaly až do roku 1785, kdy z nařízení císaře Josefa II. bylo zakázáno pohřbívání uvnitř městských hradeb a pohřebiště okolo farního kostela bylo zrušeno. Až do roku 1717 se při osadě Neumark uvádí kostelík sv. Jana Křtitele z doby před rokem 1672, okolo něhož byl rovněž hřbitov, přeměněný poté na farskou zahradu.

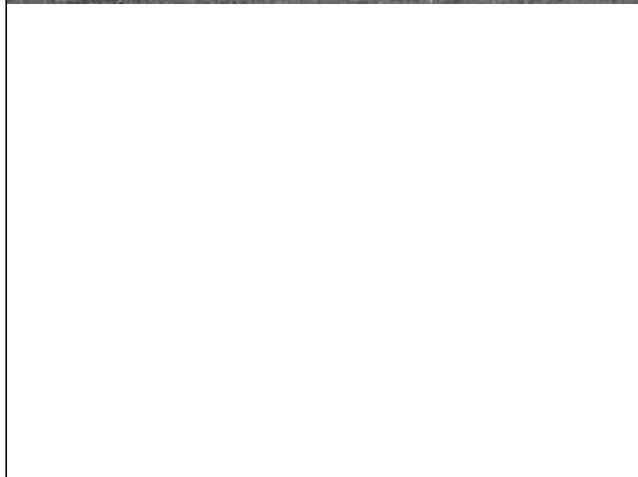
Nejstarší zmínka o „novém“ pohřebišti na Horním předměstí pochází z roku 1588 v souvislosti s pozemkem Balzera Hantka, nacházejícím se v jeho sousedství, sloužícím jako zahrada. Od roku 1593 patřil pozemek měšťanské rodině Bromowských, nejprve městskému písaři a učiteli Georgu Bromowskému, poté patrně jeho vnukovi Hansi Bromowskému, který svého času působil jako purkmistr a císařský výběrčí mýta a jeho manželce Anně. Její závěť obsahuje informaci, že po smrti Hanse Bromowského připadne pozemek buď oderské farnosti, nebo – v případě jeho užívání některým z potomků – bude za něj placen farnímu úřadu nájem, jež stanovila městská rada částkou 75 tolarů slezských. Pozemek po smrti Hanse Bromowského užívala jeho sestra Marina se svým choťem Wenzelem Pferdem mladším za roční nájem 4 groše 6 haléřů. Dle kupní smlouvy ze 4. května 1658 se již v této době uvažovalo o tom, že by na jeho místě mohl vzniknout sakrální objekt v podobě kostelíku či kaple. Pokud by se tak stalo, Wenzelovi Pferdovi mladšímu by byly vráceny peníze za koupi pozemku (téměř 100 slezských tolarů), aby bylo místo přenecháno pro tyto účely.

Šest let poté, co došlo v roce 1712 k rozšíření předměstského hřbitova, žádal oderský farář Jindřich Alois Prokop olomouckou biskupskou konzistoř o povolení ke stavbě kostelíku, jenž by byl včleněn do zmíněného hřbitova. Žádost byla odůvodněna přáním farníků i zajištěním finančních a materiálních prostředků k výstavbě z jejich darů. Na dopis z počátku září reagovala biskupská konzistoř záhy, dne 5. září 1718 povolila stavbu a položení jejího základního kamene. Již za rok, 14. září 1719, byla stavba vysvěcena, což svědčí o rychlosti stavebních prací, jež netrvaly ani rok. Přispěly k tomu i rozměry plánované budovy (délka 18 m, šířka 10 m) a její plochostropé ukončení, o němž jsme písemně informováni již z nejstaršího popisu stavby v děkanské matrice z roku 1764.

Hřbitovní kostelík byl zasvěcen členům svaté Rodiny, Ježíši Kristu, Panně Marii a Josefu, jež byli v souvislosti s patrociniem uváděni až do počátku 20. století jednotlivě. Stavba měla přibližnou orientaci, tzn. na východě závěr a na západě vstupní průčelí, obrácené k dobešovské cestě. K obdélné lodi s dřevěnou kruchtou s předprsní na západě se

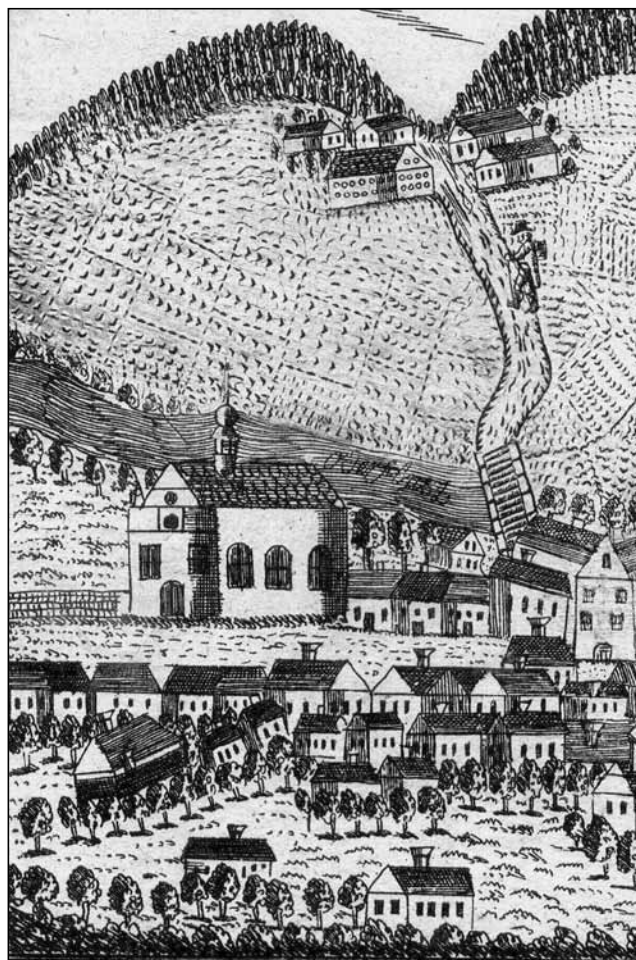

Tzv. císařský otisk mapy stabilního katastru Oder z roku 1836. Šipkou je označen objekt kaple sv. Rodiny v sousedství hřbitova.

Hřbitovní kaple sv. Rodiny, označená číslicí 15, na vedutě Oder od Františka Kledenského z roku 1817. Číslem 10 označeno Opavské předměstí, 17 Jánský most. Sběrka Státního okresního archivu Nový Jičín.

pojil trojboce ukončený závěr a na evangelijní (severní) straně sakristie kosoúhelníkového půdorysu, přiléhající k presbytáři. Hlavní architektonický důraz byl kladen na průčelí, jež bylo řešeno v intencích raného baroka. V jeho středu se nacházel dvoukřídlý vstup, zdůrazněný rozeklaným segmentovým frontonem s čůčkem na postamentu v jeho středu. Vstupní fasádu pod průběžnou profilovanou korunní římsou členila ještě dvojice oken s půlkruhovým ukončením a jednoduchou šambránou. Trojosé členění podtrhovalo také řešení dvouetážového štítu s postranními volutovými křídly. V ose štítu se mezi dvěma pilastry nacházelo pravouhlé, šambránou orámované okno, nad pilastry byl vynesena trojúhelníkový fronton se štukovým kruhovým větracím terčem ve středové ose. Na bočních fasádách se uplatňovala vždy dvojice oken s půlkruhovými záklenky, paprscitě členěnými profilovanými lištami, s barevnými skly. Z hřebene sedlové střechy, původně pokryté šindelem, čněla od doby výstavby sanktusní vížka osmibokého půdorysu s lucernou, cibulovou bání, hrotnicí, makovicí a korouhví. Sakristii, krytou valbovou střechou, osvětlovala malá pravouhlá okna osazená do hluboké špalety,

Vyobrazení kaple sv. Rodiny na vedutě Oder z tovaryšského listu soukenického cechu, Joh. Reychnon, 1828. Sběrka Státního okresního archivu Bruntál.

chráněná předsazenou provlékanou kovovou mříží. Interiér sakrální stavby byl scelen podbíjeným záklopovým stropem o stejné výšce v presbytáři i lodi, zakrývající ramenátovou konstrukci krovu. Jednotně byla řešena i podlaha z velkoformátové břidlice. Na stropě vznikla v celém prostoru malba, tvořená složkou figurální i ornamentální. Přestože figurální scény byly orámovány tvarem korespondujícím s půdorysem presbytáře a lodi, tvořily vzájemně propojený celek. Nad presbytářem byly na oblacích vyobrazeny monumentální figury Boha Otce a Ježíše Krista obklopené andělskými hlavami, vynořujícími se ze zářivého pozadí. Obě postavy jsou obdařeny atributy (trojúhelníkový nimbus Boha Otce, držícího žezlo nad zeměkouli, červený šat a veliký kříž Ježíše Krista s kruhovým nimbem) a drží společně zlatou korunu, jež je určena Panně Marii, kterou ve scéně Nanebevzetí vynášejí andělé na oblaka k ceremonii Korunování. Panna Marie je vymalována příznačně v prostoru nad lodí v modro-bílém šatu v gestu adorace a její nimbus zdobí hvězdy. Mezi oběma scénami se kromě ornamentálních pásů objevuje medailon s holubicí Ducha svatého. Ornamentální výzdobu

Celkový pohled na objekt kaple s původní šindelovou krytinou, foto z doby před rokem 1985.

tvoří akantové rozviliny, girlandy a v rozích v prostoru nad kruchtou také mušle, jež mohly odkazovat k neposkvrněnému početí Panny Marie. Malba vysoké umělecké kvality, na níž je znát zkušenost s monumentální nástěnnou malbou, byla vytvořena technikou „secco“ kličovou barvou přímo na dřevo bez podkladní vrstvy. Jejího autora z pramenných materiálů neznáme, v budoucnu snad bude možné vyvodit závěry z podrobné uměleckohistorické analýzy pomocí komparací s autorsky určenými malbami, vykazujícími podobný malířský rukopis.

Z interiérového vybavení se v děkanské matrice z roku 1764 píše o hlavním oltáři, zasvěceném původně Ježíši Kristu, Panně Marii a Josefovi, bočním oltáři sv. Floriána, situovaném na epištolní straně lodi, kazatelně přístupné zvenku na téže straně lodi a varhanním pozitivu, zapůjčeném z farního kostela. Z dalšího vybavení uvádí zpráva dva menší zvony o celkové váze 130 liber. Ve výčtu scházel druhý boční oltář, zřízený v roce 1735, jenž byl zasvěcen sv. Petrovi. Podoba obou bočních oltářů nebyla až do nedávné rekonstrukce známa. Oltáře byly tvořeny iluzivní nástěnnou malbou, doplněnou snad závěsným obrazem a mensou. Byly situovány naproti sobě přibližně uprostřed lodi a jejich základní tvar byl shodný. Malované sloupy s hlavicemi vynášely oltářní nástavec barokně zvlněných tvarů, tvořený akantovými rozvilinami. V něm se v kartuši nacházela drobnopisná malba světce, kterému byl oltář zasvěcen. Sv. Florián je zachycen ve vojenské zbroji, jak hasí plameny, sv. Petr jako vousatá mužská postava s rukou na prsou (atributy se vzhledem k torzálnímu dochování malby nedochovaly).

Jak již bylo zmíněno, v sanktusníku visely dva zvony. Větší, vážící asi 80 liber, zdobil nápis „Jesus, Maria, Joseph“, menší, padesátilibrový, měl dedikaci „S. Floriano Patrono incendiorum“.

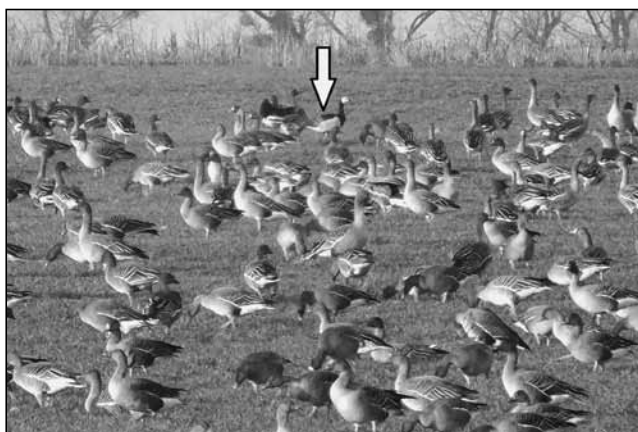
Celkový pohled na objekt kaple po rekonstrukci z let 2015–2016 s odhalenou roubenou konstrukcí (Foto Adam Hubáček, 2017).

Nejstarší adaptace a opravy kaple lze datovat do poslední čtvrtiny 18. století. V roce 1777 dochází k změně patrocinia bočního oltáře sv. Floriána, jenž je nově uváděn jako oltář sv. Jana Křtitele, ačkoliv malovaný nástavec s postavou světce zůstal zachován. V roce 1785 poničila vichřice vstupní dveře, které byly nahrazeny novými. V roce 1803 došlo k opravě krovu se sanktusní vížkou, která mohla být vzhledem k poměrně vysokým výdajům (takřka 100 rýnských zlatých) postavena nově.

Pro podobu interiéru byla na více než 150 let nejzásadnější oprava z roku 1862, kdy došlo k podbití malovaného trámového stropu rákosem s vápennou omítkou a fabionem po obvodu. Ještě v roce 1859 přitom Řehoř Wolný ve svém díle „Kirchliche Topographie von Mähren. Olmützer Diözese III“ doložil existenci „pomalovaného prkenného stropu“, o jehož stavu se však nezmiňuje. Důvodem jeho překrytí, resp. požadovaného, ale neprovedeného odstranění, byla nepochybně jeho zchátralost, jež se musela týkat také na sucho provedených, zaprášených maleb. Způsob zachycení rákosového stropu pomocí drátků a kovaných hřebů, přibitých přímo do trámové konstrukce, svědčí o utilitárním motivu této adaptace, nikoliv o snaze uchovat malbu, na níž se v průběhu času zapomnělo.

Rozebraný segmentový fronton s čučkem na postamentu nad vstupem v průčelí (Foto Adam Hubáček, 2017).

Dvouetážový volutový štít v průčelí kaple (Foto Adam Hubáček, 2017).

K dalším úpravám hřbitovní kaple došlo v roce 1885 a 1886. Nejprve došlo k potřebným opravám šindelové střechy a sanktusníku, poté k pořízení nového klasicistního varhanního pozitivu o třech rejstřících od oderského varhanáře A. Herzmanského, jenž nahradil pozitiv zapůjčený z farního kostela.

Pomineme-li opravu fasády v roce 1973, byla na dlouhý čas zásadní rekonstrukce kaple z roku 1985, spojená se zřízením smuteční síně. Ačkoliv rekonstrukce na několik desetiletí technicky zajistila stav objektu, jeho památkové hodnoty mnohdy devalvovala nevhodnými úpravami či materiály. Exteriérovou podobu změnila nahrazením šindelové krytiny falcovaným měděným plechem, jenž nevyžadoval takřka žádnou údržbu. Proměnil se také interiér, v němž byl kromě zaoblené stěny v presbytáři vytvořen památkově zcela nevhodný lakovaný laťkový obklad kůru a stropu sakristie.

V roce 1997 vypracovali pracovníci Památkového ústavu v Ostravě stavebně historický průzkum hřbitovní kaple sv. Rodiny v Odrách, v němž byly stanoveny také rámcové pokyny pro rekonstrukci objektu. Tento elaborát, vzniklý na základě analýzy archivních pramenů s přihlédnutím k literatuře a vlastní stavbě, sice zmiňoval dřívější existenci malovaného prkenného stropu, považoval jej však za stržený a nahrazený roku 1862 za nový. V této souvislosti je nutno podotknout, že průzkum byl vzhledem k nepřerušnému pietnímu využití objektu založen na nedestruktivních metodách, což se týkalo také průzkumu omítek, malt či zdiva. V roce 2000 byl proražen pravouhlý vstup mezi dvojicí oken na severní straně, čímž sice došlo k funkčnímu napojení objektu s hřbitovem, z hlediska památkového se však jednalo o ústupek. Při poslední rekonstrukci bylo doporučeno rehabilitovat barokní interiér kaple, očistit a obnovit štukovou výzdobu průčelí včetně imitace barokní vápenné omítky zatahované dřevěným hladítkem, zachovat původní dřevěná okna v sakristii s proplétanou barokní mříží, vstupní dveře nahradit kopií barokních masivních dřevěných dveří, vybourat dělicí stěny v kněžišti, odstranit obklad

Okno s půlkruhovým záklenkem v roubené konstrukci – srovnání současného stavu a odhalené konstrukce v průběhu rekonstrukce (Foto Adam Hubáček, Radim Kravčenko).

kruchty a podhled v sakristii, nahradit stávající dlažbu za kamennou a dveře do sakristie nahradit dřevěnou atypickou zárubní s dveřmi evokujícími barokní tvarosloví. Vytvořením projektové dokumentace na „regeneraci hřbitovní kaple sv. Rodiny v Odrách“ byl pověřen Ing. Karel Grygera, nečekané objevy však nejen výrazně pozměnily původně plánovanou dobu realizace od 15. července 2015 do 31. prosince 2015, ale také navržené úpravy, motivované snahou dát interiéru vzdušnost klenutých sakrálních staveb. Předpokládalo se totiž, že plochý strop vznikl ze snahy o úsporu nákladů v době její realizace. Nový stavební zásah měl spočívat ve zřízení klenutého zastropení kaple s využitím ramenátů krovové konstrukce. Plochý strop byl vzhledem k masivnímu napadení dřevokazy v havarijním stavu. Problematiká byla také statika stavby. Čelní štít se vykláněl do silnice a sakristie byla od vlastní kaple oddělena spárou.

Obnova kaple byla zahájena v létě 2015. Nejprve došlo k nečekanému odhalení roubené konstrukce, jež byla dle dendrologického a mykologického průzkumu v havarijním stavu vzhledem k silnému napadení dřevokaznými houbami a dřevokazným hmyzem. Vzhledem k památkovým hodnotám bylo

Pohled k presbytáři, současný stav (Foto Adam Hubáček, 2017).

nutné konstrukci zachovat, byť většina trámů musela být zhotovena nově s důrazem na dodržení tradičních postupů při jejich opracování. Pod podlahou byla nalezena původní dlažba v podobě velkoformátových štípaných břidlic, jež byla v novém provedení rovněž obnovena. Sondy na stěnách objevily fragmenty obou bočních oltářů, jež byly po celoplošném odkryvu konzervovány a restaurovány Mgr. art. Filipem Menzelem, restaurátorem nástěnných maleb s licencí ministerstva kultury. Při odstraňování rákosového stropu narazili dělníci na malbu prkenného stropu, jež byla v překvapivě dobrém stavu. Přestože byla na několika místech vlivem vlhkosti, dřevokazného hmyzu, hub a plísní

Část výjevu Nejsvětější Trojice, Bůh Otec a Ježíš Kristus držící korunu pro Korunování Panny Marie (Foto Adam Hubáček, 2017).

Oprava sanktusní vížky, foto pořízené při rekonstrukci kaple v roce 2016.

destruována, její odkryv na ploše celého interiéru byl jednoznačně nejvýznamnějším objevem, vyžadujícím změnu celého projektu. Vzhledem k tomu, že nebylo možné restaurovat strop *in situ*, došlo po označení všech jeho částí k sejmutí jednotlivých dřevěných prken podbití a převezení do restaurátorské dílny, kde na něm pracovali akademičtí malíři a restaurátoři Petr Stirber a Romana Balcarová. Desky byly znovu osazeny již ve staticky zajištěném objektu, staženém předepjatými lany. S rehabilitací kaple došlo rovněž k odstranění laťkového obložení kůru, jež byl postaven vzhledem k stavu nosných konstrukcí nově, restaurování se dočkal také varhanní pozitiv včetně samostatných měchů. Práce provedl varhanář Martin Tvarůžka z Bílovce.

Díky uskutečněné obnově hřbitovní kaple sv. Rodiny, slavnostně otevřené na konci října roku 2016, znovuožila krása původní barokní výzdoby, jejíž existenci téměř nikdo nečekal. Město Odry tak získalo památku, jejíž intaktní slohová výzdoba, způsob jejího provedení, ale také nalezení a obnovení má jen málo paralel i v širším okolí.

Mgr. et Mgr. Adam Hubáček

vystudoval dějiny umění se zaměřením na památkovou péči a technické památky, historii a ochranu průmyslového dědictví a kulturní dějiny na Ostravské univerzitě, kde nyní dokončuje doktorské studium. Zabývá se především architekturou regionu, o níž publikuje články v odborné i populárně naučné literatuře. Je spoluautorem knih o architektuře

Hlučina a o oderském zámku. Od listopadu 2015 pracuje jako kurátor Muzea Oderska. Kontakt: email: a.hubacek@seznam.cz, tel.: 605 727 585

Použitá literatura a nepublikované zdroje:

BALCAROVÁ, Romana (2015): *Restaurátorský záměr. Dřevěný malovaný strop s výjevvy Korunování P. Marie a Sv. Trojice z hřbitovní kaple sv. Rodiny v Odrách*. Opava (nepublikováno).
 BUCZKOVÁ, Alena (2016) *Otevření kaple sv. Rodiny. Oderský zpravodaj*, listopad 2016, s. 5.

GAVENDOVÁ, Marcela; KOUBOVÁ, Marta; LEVÁ, Pavla (1996): *Kulturní památky okresu Nový Jičín. Seznam nemovitých kulturních památek*. Nový Jičín – Ostrava.
 GRŮZA, Antonín; GORYCZKOVÁ, Naďa; MOKRÝŠOVÁ, Gabriela (1997) *Stavebně historický průzkum hřbitovní kaple sv. Rodiny v Odrách (původní kostel)*. Ostrava.
 GRYGERA, Karel (2015): *Stavba „Regenerace hřbitovní kaple sv. Rodiny v Odrách“*. Opava (nepublikováno).
 MENZEL, Filip (2015): *Restaurátorský průzkum vnitřního pláště hřbitovní kaple sv. Rodiny v Odrách*. Město Albrechtice (nepublikováno).

Další foto – viz barevná příloha.

Ze starých časů

Kniha „Ze starých časů“¹⁾ je čtenářsky poutavým a přitom faktografickým bohatým vyprávěním chůvy Heleny Salichové Johany Proské,²⁾ která vzpomíná na svůj život na slezské vesnici v druhé polovině 19. století. Děj se odehrává především v Kyjovicích, nicméně v jedné z kapitol nás vypravěčka zavádí i do Poodří.

Zavítejme tedy do časů, kdy pár desítek kilometrů byl pro chudého člověka z vesnice kus světa, kdy se v mnohých obcích na Kravařsku mluvilo převážně německy a chovaly se tam ovce, do doby ještě živého nářečí, kdy chodilo se pěšky nebo jezdilo povozem.

Dejme slovo Haně Proské a její vzpomínce, jak stříhala v Bartošovicích ovce.

Dřevořez Heleny Salichové z knihy Ze starých časů.

Jednou jsme měly stříhat ovce až daleko v Bartošovicích u Jičina. Ten bartošovský pán byli s naším pánem v dobrotě a mívali spolu všelijaké správy.

1 SALICHOVÁ, Helena (1947): *Ze starých časů. Kronika slezského kraje*. První vydání. Vyšehrad, Praha, 459 s. (s dřevoryty H. Salichové).

2 Johana Proská (říkalo se jí Hana) se narodila 28. září 1846 v Kyjovicích v domě č. 28, pokřtěná byla 29. září 1846 (Johanna Nepomucena Proske). Otec Franz Proske, podruh z Kyjovic, matka Antonie, dcera Josefa Macka, domkáře, z č. 45. (ZAO, Sbirka matrik Severomoravského kraje, Matrika narozených, Pustá Polom, Kyjovice 1806–1873, inv. č. 681, sig. Hr V 5, fol. 83.).

Byla lidová zpěvačka, vypravěčka, vyšivačka a tanečnice a chůva Heleny Salichové. Od r. 1923 H. Salichová zapisovala její vzpomínky, které průběžně obohacovala o faktografické údaje. Časopisecké články, které publikovala v průběhu 20. a 30. let, pak byly vydány pod titulem *Ze starých časů*.

Jednou našemu pánovi vzkázali, aby do bartošovského dvora poslali několik dobrých stříhaček a že by jim toho a toho dne poslali naproti vůz. Stodolný nám vzkaz vyřídil. Toť se ví, že jsme se hned rozhodly, že půjdeme. Proč bychom nešly do světa si zarobit nějaký krejcar? A tak jsme se hned příštího dne posbíraly: Jaskulka, Francka Najvertová, já se Zefkou, ovčírka ze dvora a ještě kterési děvuchy. K tomu přišly dvě roby z Prajké. Vypravily jsme se kolem poledne a vydaly se cestou za dvorem k Hranečnicku; ale zašly jsme kus cesty a žádný vůz nám od lesa naproti nejel.

„Nale,“ povídáme si, „takový kus světa, cesta je věc ež šest hodin pěšky. Budu nas žitru nohy bolet, dybysmy šly pěšo, a k temu meť celý děň ovce na klině, to člověk něvydrži. Šedněm se na příkopu a dočkamy, ežli přijedu.“

Jak tak sedíme a již hodnou chvíli čekáme, tu jede od Hranečnicka pro nás žebříňák. Domluvily jsme se s pacholkem, nasedly do vozu a jely. Byla to dlouhá cesta. Zprvu jsme se smály a dováděly, ale i to nás později omrzelo. Když jsme do Bartošovic přijely, nebylo již daleko do večera. Vůz zastavil uprostřed velkého čtyřhranného dvora a my jsme vyskákaly celé otlučené a roztřesené od dlouhé jízdy. Pod kůlnou visela zabitá tlustá ovce, stažená z kůže, zrovna se v ní masař kuchal. Hned jsme si pomysly, že je pro nás.

Se stříháním se už toho dne nezačínalo. Každá jsme vytáhla z kapsy kus chleba a pojedla. Potom nám jakýsi chlop ukázal, kde budeme spát. Byla to sýpka či kůlna nebo něco podobného, a musely jsme lézt po žebříku jako na hůru.² Hned kde se vzali, tu se vzali, našli se mladí ovčírčiči³ a plaušovali⁴ po německu „haldy-baldy“ a rukama ukazovali, že půjdou s námi na kůlnu. Na, řeci: „Vy zatracene chlopske duše! Každý by o nocleh prošil. Dočkajtě, my vas vyvedem na vrch kaleni-ce⁵ a potem se vam vysmějem.“

Sbíraly jsme německá slovíčka, která jsme znaly, a „haldy-baldy“, rovněž tak jsme se s nimi domlouvaly a dělaly si z nich blázny. Jaskulka, vymasta děvušisko, řekla se smíchem: „Hano, enem s nima pěkně, aby nam žitru ty najpěknějše ovce

nosili na stříhani, a slub jim, že jich žitřa vezmem na tu kolňu spať, ale dněsaj že ni.“

Hned bylo plno smíchu a veselá zábava. Ti šohaji si nás pořád po německy namlouvali, ale ani jeden nepromluvil slovečka moravského. Pravím Jaskulce: „Buděm se tu dluho s galganoma⁶ dožirať a plaušovati! Oto vytahnu žebř navrch, aby k nam němohli vležt, bo bysmy němohly smělo spať. Na, či my smy tu přišly na jejich špasy? Dyby smy chtěly, mamy doma šikovnější chlapiky, a ni take německe otevřhuby.“

Udělaly jsme, jak jsme řekly, a vytáhly žebř sklopem⁷ na kůlnu. Pak jsme polehaly do sena a spaly. Ráno jsme povstávaly, slezly dolů na dvůr. Roba nám v ručním košíku přinesla snídaní: chléb, máslo, tvaroh. Potom vytáhla ještě džbán s kořalkou a každé nalila sklínku. Vymlouvaly jsme se, že před stříháním nebudeme pít, že by se nám ruce třásly, ale ona řekla, že pán poručili a že se napít musíme. Tak jsme každá alespoň trochu lízly, aby se neřeklo, že se nám to nehodí, a zajedly mazaným chlebem.

O sedmi hodinách se začalo se stříháním a ovčičíci mi a Jaskulce strkali ty nejpěknější ovce. Jaskulka s nimi všelijak žvanglala,⁸ že já mám chalupu, aby si mě namluvili, že by se mohl některý přiženit. Pravím jí: „Děvuuchy, nēnadělajtē peklo a dajtē se pozur!“

Ale děvušiska nic na mé napomínání nedbaly, jenom dělaly pořád větší a odvážnější žerty s těmi Němci a zvaly je dokonce na nocleh na kůlnu.

„Roby,“ řekla jsem jim, „jak by chlopiska přišli a my ležely, něbudu hledět, kaj kera leži, a všeckym hubu poťapu⁹ a mezi vas buchnu. Vidět něchcu, co nastvařatē.¹⁰ Řeci, jak skoro buděm na kolni, tak se žebř vytahnē a hlupi chlopi něch se robja nadole oskominy¹¹ na nas.“

Hodina nám vesele ubíhala za hodinou a ovčičí nám nosili a kladli na klín baroše¹² i ovce. Opatrně jsme nožicemi¹³ zajížděly do vlny a stříhaly, až se nám dělaly mezi palcem a ukazováčkem puchýře. Nastříhanou vlnu jsme kladly na humna; byl jí celý kopec. Ovce měli na bartošovském dvoře pěkné a vypasené, jen co je pravda. Když bylo šest hodin, tak se stříhání skončilo a dostaly jsme dobrou večeři. Ale co dělat po večeři? Na spaní bylo ještě času dost. Řekly jsme si: „Přejděmy se kole humen, mamy cele nohy ztvrdle!“

Sebralo se nás, kolik nás bylo, a vyšly jsme kolem stodol za humna. Stmívalo se a pasáci hnali stáda dobytka do panských chlévů. Bylo nám po vykonané práci i dobré večeři veselo, smály jsme se, škádlily a vzpomínaly, jaké hlouposti nám ti Němci napovídali. Jak tak jdeme zabrané v hovor a smích, tu, pro boha! ohromné chlopisko stojí v záhybu cesty. Lekla jsem se, až jsem se zapotácěla a strčila do Zefky a málem jsme se obě poválely v prachu. Víte, co – či kdo – to byl? Na kamenném podstavci stála velká dřevěná

a malovaná socha svatého Jana. Nasmály jsme se tomu omylu tolik, že jsme si musely sednout na trávník u cesty a dosyta se vysmát, až nás břicho bolelo.

Když se úplně svečeřilo, vylézaly jsme potichu jako kočky po žebříku na kůlnu a jakmile jsme se tam všecky octly, tak jsme vytáhly žebř nahoru. V seně bylo pěkné poležení a ať se dělo dole co chtělo, mohly jsme klidně spát. Ale v noci nás probudil hluk na dvoře. Aha, smály jsme se, naši galáni byli tu. Začali po německu zpívat, až se ve dvoře všichni psi rozštěkali, a když našli žebřík, začali volat, pískat a dokonce kamením po střeše házet. Se smíchem jsme se válely po seně jedna po druhé a čím víc se naši nezvaní hosté dole vztekali a marně prosili, ať ten žebřík spustíme, tím více jsme se smály chlopům, kteří jako paskudní¹³ kocouři obcházeli po dvoře a čekali, že je pozveme na seno. Pravím robám: „Jak se nas žitřa budu ptať, čemu smy jich k sobě něpuštily, tak se vymluvimy na vas, ovak nēobstojimy.“

Když jsme se ráno se smíchem ukázaly na dvoře, tak nám chlopi domlouvali, proč jsme jim takovou vyvedly. Řekla jsem, že „olte vajbe chtěly šlof“, jako že ty staré roby chtěly spát. Začali na ně po německu nadávat, že jim regraciju popsuly. My jsme jen jedna na druhou mrkly a smály se, že jsme od smíchu ani stříhat nemohly.

Na třetí den jsme stříhaly jenom dopoledne a byly jsme s tím velkým stádem ovec hotovy. Dostaly jsme dobrý oběd, polévku s kroupami, kus skopového masa a koprovou máčku.¹⁴ Protože jsem odjakživa tlusté maso nerada, pojedla jsem radši kus chleba a maso dala jedné Prajzuli,¹⁵ která si na něm pochutnala. Nazpátek nás ti „koltuni“¹⁶ neodvezli a vymlouvali se, že bychom je stály dvě fůry, to že je moc – oni prý mají pilnou robotu a kdesi cosi. Tak jsme se vydaly

J. Proská na obraze Heleny Salichové, olej, počátek 20. let
(Foto poskytl PhDr. Petr Pavliňák).

na zpáteční cestu pěšo. Dostaly jsme dobře zapláceno – od jedné ovce sedm krejcarů – dobře jsme se najedly i nasmály, a tak jsme si spokojeně vykračovaly k domovu.

Stříhala jsem ty ovečky i jinde, ale nikde to nebylo tak veselé jako v těch Bartošovicích.

Vysvětlení některých nářečních výrazů:

1 řezník, 2 půda, 3 pasák ovcí, 4 vykládali, 5 hřbet střechy, 6 rošťáky, uličníky, 7 vikýřem, 8 žvatlala, 9 pošlapu, 10 navymýšlíte, navyvádíte, 11 laskominy, 12 berany, 13 nůžkami, 13 mlsní, 14 koprovou omáčku, 15 žena z pruského Slezska, 16 neřádi

13. ročník Festivalu Poodří Františka Lýska (2016)

Marie Matějová
Foto Milan Sýkora

Letošní festival vynikal barevností a překvapoval novými nápady pěveckých sborů i národopisných souborů. Na koncertech v Proskovicích, Staré Vsi nad Ondřejnicí a v Jistebníku se od dubna do června představilo 9 pěveckých sborů, 8 folklorních souborů a 3 dechové hudby – celkem 623 účinkujících.

Vedle koncertů mohli posluchači, jichž bylo 1350, zhlédnout v každé obci tematické výstavy, které dotvářely komplex uměleckých zážitků festivalových akcí. Součástí festivalu byl také pochod „Krajem Jistebnických zpěváků“ a dva zdařilé semináře pro učitele našeho regionu.

Jaká byla letošní překvapení?

22. dubna byli hosté festivalu přivítáni před ZŠ v Proskovicích programem „Přišel k nam host, chleba budě dost“. Nápadité, dětsky přesvědčivé

pásmo písní a říkadel o setí obilí, sklizni, mlácení, až po pečení chleba a uvítání hostů chlebem nás všechny mile překvapilo.

Folklor v proskovické škole začala pěstovat ve své třídě p. uč. Kateřina Holaňová před čtyřmi lety. Letos přihlásila třídu do projektu „Tady jsme doma – Regionální folklor do škol“ (viz samostatný příspěvek).

Výběr souborů jsme letos záměrně v Proskovicích situovali za Odru, do Slezska. Po našem Proskovjáčku vystoupil pěvecký sbor Paprsek z Velké Polomi a folklorní soubor Malá Bejatka ze Štítiny. Slezské nářečí, písně i tance v sobotu **23. dubna** předvedla také Velká Bejatka ze Štítiny v restauraci U Psoty našim jubilantům. Blízkost slezského regionu v nářečí, oblékání, melodiích písní, tancích a ve způsobu života přinesl také pocit „tady jsme doma.“

Pohybově dramatický soubor Klineček z Proskovic .

Z vystoupení národopisného souboru Velká Bejatka ze Štítiny.

13. května na nádvoří staroveského zámku přelo a silný liják zcela ohrozil vystoupení Pěveckého sboru Bílovec. Pan sbormistr MgA. Jiří Šikula mistrovsky zvládnul vedení sboru, i když sám byl promočený až na kost. Deštník ochránil jen noty na dirigentském pultu. Pěvecký sbor Bílovec sklídil velký potlesk za pěvecký výkon a hrdinství. Ostatní pěvecké sbory – ZŠ a MŠ Stará Ves, Domino z Opavy a Gorol z Jablunkova déšť tolik neohrozil. Pořadatelům bylo líto, že vysokou pěveckou úroveň sborů a pohodu posluchačů počasí narušilo, protože staroveské arkády bývají vždy tou nejatraktivnější součástí festivalu. Zkušenost pak vyvolala debatu nad možným, mobilním zastřešením nádvoří zámku pro případ deštivého počasí.

Jizda kole obila **14. května** nadchla všechny zúčastněné dramaticky zpracovaným úvodem – promluvou vrchnosti k poddaným a představením jednotlivých osobností a spolků. Krátký návrat do historie, včetně dobového oblečení a dvorské mluvy, proložené lašským nářečím připomenul místo, kde žili naši předkové, kde máme své kořeny, kam patříme. Pak se jelo objíždět veškeré hranice staroveské na koních, bryčkách a vozech s panem starostou, písařem, farářem a panem řídícím.

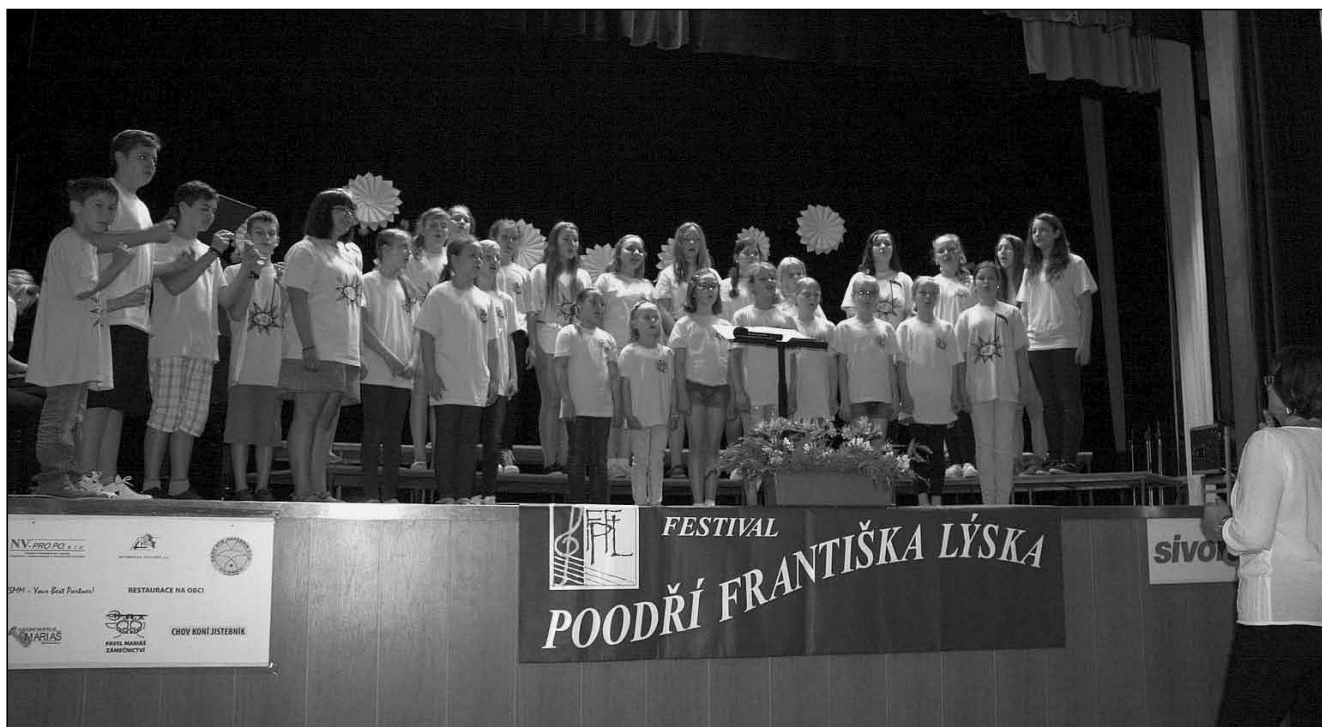
V areálu zámku bylo potom slyšet LSPT Ondřejnicu, Vizovjánek, cimbálové muziky Šverc a Tragač.

Mužský pěvecký sbor GOROL, MK PZKO Jablunkov.

4. června na návsi Jistebnických zpěváčků pobíhaly před zahájením festivalu po prosluněné louce před Kulturním domem v Jistebníku děti folklorního souboru Valášek z Kozlovic. Ani netušily, jak poetický obrázek ve svém valašském kroji na zeleném pozadí vytváří. Čekání na vystoupení řešily po svém. Běhaly, lezly po průlezkách, houpaly se a těšily okolí svou bezprostředností. Koncert pro oči souběžně doprovodil kvalitní koncert známé dechové hudby z Jistebníka – Jistebnické 13.

V sále kulturního domu se na pódiu tanci a písněmi z Valaška představil nejdříve soubor Valášek s vlastní muzikou a následovala další překvapení: Dětský pěvecký sbor Sluníčko z Hlučína s velice hezkým výběrem písní a dva dospělé pěvecké sbory – Svatomichaelský smíšený sbor z Řepiště

Dětský pěvecký sbor Sluníčko při ZŠ Hlučín-Rovný.

a Ostravský smíšený sbor, které daly festivalovému koncertu punc akademické úrovně. I když v prostorném sálu zůstalo hodně volných míst, skuteční zájemci o sborový zpěv a dětský folklor si přišli na své a vyslechli kvalitní provedení připraveného programu.

Výtvarný rámec festivalovému koncertu dala výstava velkoformátových fotografií z historie Jistebníka. Autoři výstavy Jan a Alena Lipinovi umístili fotografie v sále na stěny mezi sloupy, vkusně tak vyplnili prázdný prostor a upoutali pozornost zájemců k místu, v němž žijeme.

Folklorní soubor Soláň z Rožnova pod Radhoštěm.

Folklorní taneční soubor dětí a mládeže Hacettepe, Univerzita Ankara, Turecko.

17. června na nádvoří staroveského zámku zazářil Folklorní soubor Soláň z Rožnova pod Radhoštěm. Na suverénní taneční i pěvecká vystoupení Soláně navázal s jistotou Lašský soubor písní a tanců Ondřejnica. Zahraničním souborem, hostem Mezinárodního folklorního festivalu ve Frýdku-Místku 2016, byl tentokrát soubor z Turecka. Folklorním večerem na zámku byl festival slavnostně ukončen.

Svou návštěvou nás potěšili ve Staré Vsi nad Ondřejnicí Doc. PhDr. Květuše Lepilová a Ing. arch. Lumír Lýsek, Csc. – dcera a syn Františka Lýska. Zároveň s nimi přijela i Prof. Alena Burešová, hudební pedagožka a muzikoložka Univerzity Fr. Palackého v Olomouci, členka Nadačního fondu

Fr. Lýska. Hosty festivalu také byli Mgr. Tomáš Moravec a Ilja Racek, kteří poblahopřáli Mgr. Elišce Krejčíčkové k 80. narozeninám a poděkovali jí za celoživotní péči o kulturu našeho regionu.

Nad 13. ročníkem festivalu přijali opět záštitu Svatomír Recman, náměstek hejtmána Moravskoslezského kraje, Ilja Racek, předseda komise kultury města Ostravy a starostové Dalibor Dvořák ze Staré Vsi nad Ondřejnicí, Josef Voral z Jistebníka a Marie Matějová z Ostravy-Proskovic. Festival se konal s finanční podporou Moravskoslezského kraje, pořádajících obcí a sponzorů.

Marie Matějová
ředitelka FPFL, z. s.

Z odkazu Františka Lýska aneb cesta k úspěchu proskovických zpěváků

*Kateřina Holaňová
Foto Dagmar Pustková*

Poslední červnový víkend před prázdninami 2016 zažili žáci 4. třídy ZŠ a MŠ Ostrava – Proskovice (v současné době pátáci) nečekaný úspěch v podobě ocenění **Laureát Strážnice 2016**. Jako první v historii Mezinárodního folklorního festivalu ve Strážnici, jehož první ročník proběhl před 71 lety,

toto ocenění získali žáci obyčejné třídy základní školy, žádný folklorní soubor. Je to k podivu, že? Vysvětlení je na místě.

Ve školním roce 2012/13 mě oslovila paní starostka Proskovic Marie Matějová, abych se svými tehdy ještě druháčky zdramatizovala místní pověst

Momentka ze slavnostního průvodu městem Strážnici.

o vzniku Proskovic, a abychom vystoupili na místní obecní slavnosti.

Děti zažily svůj první úspěch a já si uvědomila jejich silný pěvecký potenciál. V dalším školním roce 2014/15 jsem se se svou třídou – už třetřáky – přihlásila do projektu „Tady jsme doma – Regionální folklor do škol“. Autorkou tohoto projektu je PhDr. Alenka Schauerová. Projekt běží nyní již desátým rokem pod záštitou Národního ústavu lidové kultury ve Strážnici.

Mým úkolem bylo, abych žáky v rámci běžného vyučování (převážně v hodinách Hv, Čj, Času,

Tv) seznamovala s lidovými tradicemi, písněmi a životem předků našeho regionu. Vyvrcholením tohoto projektu a odměnou pro celou třídu je pak účinkování v programu na MFF Dětská Strážnice, kde společně s čtyřmi dětskými folklorními soubory ze Slovácka tato třída vystoupí s programem na určité téma. Pro letošní rok to bylo téma „Host do domu.“

A tak vznikla pásma složená z her, lidových říkadel a písní převážně ze sborníku Františka Lýska. K tomu přidejme nadšení a skvělý projev dětí na strážnickém pódiu. Porota přihlížela i k dalším aktivitám třídy, kterými jsme naplňovali myšlenky projektu „Tady jsme doma“ v průběhu celých dvou let.

Františku Lýskovi vděčíme, že jsme mohli nechat zaznít alespoň pár písniček našeho rodiště nejen ve škole, ve Strážnici, v rámci Festivalu Poodří Františka Lýska, ale i na dalších akcích. Snad se nám tak daří navázat alespoň částečně na jeho odkaz v podobě radostně zpívajících dětí.

Na přání dětí, rodičů i vedení školy pak vzniknul ve školním roce 2015/16 pohybově-dramatický kroužek Klineček (podle místního názvu kopce Klinec), ve kterém uplatňujeme také folklorní prvky.

Kateřina Holaňová
ZŠ a MŠ Ostrava – Proskovice

Z vystoupení ve strážnickém skanzenu v pořadu „Tady jsme doma – Přišel k nam host“.

Z činnosti Regionu Poodří za II. pololetí roku 2016

Kateřina Křenková

Činnost Regionu Poodří byla ve II. pololetí zaměřena na řešení záležitostí, které souvisejí se zajištěním chodu svazku a s uskutečňováním zahájených projektů. Dále svazek pořádal nebo se s dalšími partnery podílel na přípravě akcí, které se již tradičně konají v Poodří.

V sobotu 27. srpna proběhl 13. ročník silově-výtrvalostní soutěže „**Ocelový muž – ocelová žena**“. Závod je testem fyzické kondice, který komplexně prověří tělesnou zdatnost každého soutěžícího.

Závod se v letošním roce zúčastnilo celkem 45 závodníků, z toho 31 mužů, 6 žen a 8 týmů. Byly mezi nimi i děti, pro které byly připraveny disciplíny přiměřené jejich věku. Dle následného hodnocení všech závodů, pořádaných v roce 2016, byl závod v Bartošovicích hodnocen z hlediska organizačního jako nejlepší. Nedostatkem z našeho pohledu je to, že se této akce neúčastní větší počet zástupců z obcí Regionu Poodří. Obec Bartošovice v letošním roce reprezentovali dva závodníci.

Ve středu 28. září se uskutečnil na zámku a v zámeckém parku v Bartošovicích 2. ročník akce „**Zemědělství v Poodří**“, na jehož organizaci se, spolu s hlavním pořadatelem MAS Regionu Poodří, podílely také některé obce svazku.

Svou účastí akci podpořil ministr zemědělství pan Marian Jurečka. Místní akční skupina Regionu

Poodří se prezentovala s Celostátní sítí pro venkov na společném stánku. Návštěvníkům byly podány informace o Programu rozvoje venkova 2014–2020, možnosti využití dotačních prostředků pro rozvoj venkovských oblastí, rovněž byli seznámeni s úspěšně realizovanými projekty z Programu rozvoje venkova.

V zámeckém parku prezentovali obchodní zástupci své firmy se zemědělskou technikou, největší zastoupení měly v letošním roce traktory. Výjimkou byl kombajn – hybridní sklízecí mlátička CLAAS Lexion 770 TERRA TRAC se záběrem žací lišty neuvěřitelných 10,5m. Představení tohoto kombajnu umožnil majitel tohoto stroje Ing. Petr Klečka z Bartošovic.

Český chovatelský svaz ze Studénky zorganizoval malou výstavku domácího zvířectva. Pracovníci firmy AGROSUMAK a. s. ze Suchdolu nad Odrou představili svoji „Farmu Agrosumak“, modelovou stavebnici, která je složena z modelů traktorů a přípojných strojních zařízení, řezaček, kombajnů a další zemědělské techniky.

Na prostranství před zámkem bylo ve stáncích možno ochutnat a zakoupit místní potravinářské výrobky, o které byl mimořádný zájem. Dále si přichodzí mohli koupit výrobky s regionální značkou „Moravské Kravařsko, regionální produkt®“. V prostorách

Momentka ze závodu (Foto Vendula Györiová).

Akce Zemědělství v Poodří se zúčastnil i ministr zemědělství Marian Jurečka (Foto Oldřich Usvald).

zámku pak byla výstava ovoce a zeleniny, na kterou dodalo své výpěstky Zahradnictví Lička ze Sedlic a další drobní pěstitelé.

Ing. Alena Malíková, zástupkyně společnosti PRO-BIO, Regionální centrum Moravská brána, představila návštěvníkům Komunitou podporované zemědělství.

V doprovodném programu se také prezentovaly děti – Včelařiči z Bartošovic a také vystoupily dvě taneční skupiny z Kateřinic – K-Cats a Rebelky. Děti se mohly vydovádět ve skákacím hradu, zasoutěžit si nebo navštívit stánek Zemědělského svazu Nový Jičín s názvem „Zemědělství žije – Poznávej s námi zemědělství“. K poslechu hrála country kapela „GZM“ ze Suchdolu nad Odrou.

Otevřena byla také Záchraná stanice s expozicí Dům přírody Poodří – náš dlouholetý partner při pořádání akcí pro veřejnost. Návštěvníci měli možnost ochutnat mošt z jablek ze sadu stanice z původních odrůd, které se v Poodří pěstovaly.

V sobotu 5. listopadu se konaly v Bartošovicích tradiční **Podzimní pooderské rybářské slavnosti** spojené s výlovem Dolního bartošovického rybníka. Pro návštěvníky byla v prostorách zámku připravena domácí kuchyně s nabídkou nejen rybích specialit. Na nádvoří a v parku probíhal stánkový

prodej a prezentace držitelů regionální značky „Moravské Kravařsko, regionální produkt®“ a MAS Regionu Poodří. MAS Regionu Poodří. Sokolník Vít Jelínek zaujal přítomné svými ukázkami s dravci, ale i mývalem, který upoutal pozornost nejen dětí. Před zámkem bylo umístěno akvárium s rybami, které žijí ve vodách Poodří. V poledne proběhlo před zámkem slavnostní odhalení uměleckého díla „Anděl Poodří“, jehož autoři jsou umělci kováři z kovářny v Milostovicích u Opavy pod vedením Ondřeje Gély.

V samotném zámku mohli návštěvníci spatřit zdobení baněk a zakoupit si vánoční ozdoby firmy LYRA decor, s. r. o. Připravena byla i tvůrčí dílna Včelaříků z Bartošovic, kteří představili své výrobky z medu a včelího vosku. Pro nejmenší návštěvníky byla zapůjčena raznice z Fulneku a děti si mohly vyrazit minci z pohádkového Poodří s motivem Rusalky. Na chodbách zámku bylo možno zhlédnout výtvarné práce studentů soukromé Střední umělecké školy AVE ART Ostrava. Turistické informační centrum nabízelo propagační materiály zdejší turistické oblasti a zájemci mohli navštívit výstavní expozici Moravského Kravařska. Otevřena byla i Záchraná stanice a Dům přírody Poodří a rovněž Bartošovický vodní mlýn nabízel

Anděl Poodří (Foto Oldřich Usvald).

v průběhu celého dne prohlídku s odborným výkladem.

Děkujeme všem, kteří se na pořádání akcí v letošním roce spolupodíleli. Díky nim, návštěvníkům, ale i počasí, které se v letošním roce opravdu na všech akcích vydařilo, byly akce z našeho pohledu úspěšné.

Celou turistickou sezónou se prolínal projekt **Pohádkového Poodří**, realizovaný Destinačním managementem turistické oblasti Poodří – Moravské Kravaňsko. Rodiny s dětmi společně navštívily 12 skřítků, kteří se zabydleli v různých místech po celém regionu a byli nápomocni se seznamováním se s bohatou historií, vzácnou přírodou a jedinečnou kulturou. Projekt bude pokračovat novými

Z výlovu Dolního bartošovického rybníka (Foto archiv obce Bartošovic).

aktivitami projektu a my věříme, že naši turistickou oblast v nadcházejícím roce opět navštívíte.

Koncem listopadu byl zprovozněn **infokiosek**, umístěný v letištní hale v Mošnově, na jehož pořízení se finančně podílel Region Poodří společně s dalšími členy Destinačního managementu turistické oblasti Poodří – Moravské Kravaňsko. Kiosek nabízí návštěvníkům aktuální informace o naší turistické oblasti.

MVDr. Kateřina Křenková
předsedkyně svazku

Projekt TAKME

Roman Štolfa, Jaromír Bůček, Josef Mlynář
Foto Ivo Moždiak

TAhání KMEnů, zkráceně TAKME, je ekologický projekt, který je pod záštitou spolku Loděnice pod hradem (dříve Odra, o. s). Na vlastní realizaci se podílí řada organizací, které spojuje zájem o vodní turistiku a chuť udělat něco pro přírodu.

Akce TAKME je zařazena do projektu České rady dětí a mládeže (ČRDM). V celostátním projektu

„72 hodin“ figuruje pod názvem „TAKME – čistíme řeku Odru v CHKO Poodří“.

Hlavním iniciátorem projektu TAKME je Jarda Bůček zvaný Javor. Ten rozeslal mailem originální výzvu: „Pro ženské a děcka to příjemné není, tož jsme se hecli, že TAhání KMEnů z vody bude sport prospěšný našemu zdraví a to nás baví, zároveň vodní cestu zprůjezdíme, od naplavených „petek“

vyčistíme, Odře a jiným vodačkám i vodačkům a turistům radostnou eleganci navrátíme či nadělíme.“

První TAKME bylo 26. září 2015. Sešlo se 30 dobrovolníků z několika organizací (Posejdon, VK Kas-kády, Odra, Prohnílé kýly, Tatra Veteran Sport Club Ostrava, Dětský domov Těrlicko, atd.). Po společném fotografování a základních instrukcích jedeme k zátočině, kterou je třeba vyčistit. Tady zůstává naše skupina. K dispozici máme motorové pily, traktor, pramice, veslice, lana, řetězy, pytle na odpadky, žebřík, vlečku, atd. Ukazuje se, že špunt tvoří kromě větví a stromů spousta PET lahví, sklenic, polystyrenu a rostlin, které se na nich uchytily. Prostě je tu toho tolik, že nám to stačí na celý den. Během dne jsou přeháňky a při sbírání se nejednomu z nás podařilo namočit v Odře. Odpolední občerstvení tak přišlo náramně vhod. Skupinka kuchařek pro všechny připravila výbornou zelňačku a opekla buřty. Josef Mlynář v zápisu z akce uvádí: „Bylo sesbíráno a odvezeno 2,4t převážně PET lahví a ostatního nebiologického odpadu, kterým byla řeka a její břehy zanesena.“ Nepodařilo se vyčistit celý úsek, a tak Jarda Buček o měsíc později rozesílá emailem další výzvu: „...dojedeme do zátočiny, kde jsme minule zelňačkovali. Z tama budem pokračovat v honbě za petkami, v plavení i pytlů plnění.“

V roce 2016 probíhá TAKME v několika vlnách. V březnu (21. 3. 2016) zajistila úklid Odry v úseku od Polanky n. Odrou do Ostravy-Zábřehu Loděnice pod hradem ve spolupráci se SPŠCH Ostrava. V květnu ve spolupráci s vodáckým spolkem VK Tzunami organizovali na řece Ostravici Český pohár žáků. Úklidové akce proběhly před akcí (27. května 2016) i po ní (30. května 2016). Dne 10. září 2016 se úklidu dočkala Odra v úseku od Studénky do Košatky (viz následující příspěvek). Na stránce Posejdon.CZ se k akci mimo jiné dočteme následující: „Dne 10. září 2016 proběhla úklidová akce TAHání KMEŇů na řece Odře v úseku 12,5 km Studénka až Stará Ves-Košatka. Pořadatelem akce je spolek Loděnice pod hradem, spolek Posejdon na akci zapůjčil lodě a pomohl s dopravou dobrovolníků. Partneři akce byli: Posejdon, VK Tzunami, Ahooj, Campanula půjčovna s. r. o., DDŠ Těrlicko, Prohnílé kýly, TVSCO, TOM Čmoudík...“.

Ve dnech 14. až 16. října 2016 se do TAKME na řekách Ostravice, Olše a Odra zapojili v rámci projektu ČRDM „72 hodin“ k této dobrovolnické aktivitě další partneři: ZŠ Bohumínská, Vzájemné soužití o. p. s., kroužek Dětská kavárnička při DDM Orlová, Hraniční meandry Odry, PZKO MS Věřňovice a MEANDER Chaťupki. Jiří Spáčil, předseda spolku, na sociální síti k albu s názvem „Akční pracovní neděle na meandrech 16. 10.“ napsal k akci hezký komentář: „Na meandrech řeky Odry ve Starém Bohumíně probíhala akce – 72 hodin – čištění přírody. Byly tam děti DDM – dětská kavárnička Orlová, o. s. vodácký klub Posejdon, o. s. Hraniční meandry Odry a při tom všem tři TV štáby – ČT, německá TV společnost RTL, no a ta nejlepší TV – TIK Bohumín. Němci natáčeli celý TV dokument o hraničním přechodu ve staráku a hlavně o řece Odře...“

Děkuji všem za účast a hlavně dětem, které při akci nasbíraly spousty odpadků.“

Od roku 2017 záštitu nad TAKME přebírá ostravský spolek Ahóóój a je vyhlášeno opět několik termínů:

25. 3. 2017 – úklid řeky Odry

8. 4. 2017 – hlavní den projektu Uklidme Česko

9. 9. 2017 – úklid řeky Odry v úseku od Studénky do Košatky

12. až 15. 10. 2017 – projekt 72 hodin – úklid řek Ostravice, Olše a Odry

Děkujeme redakci časopisu POODŘÍ za mediální podporu aktivit a partnerům (Nadace ČEZ, Moravskoslezský kraj, ...) za finanční podporu projektu TAKME.

TAKME 2016 aneb „Čistíme naši řeku v CHKO Poodří“

K této myšlence nás přivedla touha po netradiční vodácké turistice a plavba krásnou „nedotčenou“ krajinou a snaha pomoci přírodě. Aktivita místních vodáků, jejich kamarádů a především mnoha dobrovolníků, ti všichni, i letos pomohli tuto myšlenku realizovat a navázat tak a pokračovat v předcházející tradici, která spočívá ve snaze vyčistit řeku Odru v CHKO Poodří od civilizačního marastu

a splavit tento úsek pro naučnou a poznávací plavbu. Rok 2016 byl v tomto duchu nad naše očekávání.

Očekávali jsme rutinní plavbu a přenášení pár míst zablokovaných maximálně PET lahve. S prvotními špuntíky (tokem zataraseným kmeny) si pily/sekery lehce poradily. Pak se řeka změnila v slalom mezi kůly a větvemi, začala dřina, byli jsme pomalí a proti předpokladům jsme nabírali zpoždění.

Na lávce pod Albrechtíčkami na nás mávají cyklistky: „Ahoj, já nevěděla, že se tady Odra taky jezdí.“ Ta další polohlasem: „To nevypadá na vodáky, koukni, to jsem ještě neviděla, oni převážejí žebříky!“ No před VELKÝM ŠPUNTEM se hodily. Naplavené kmeny mládenci nejdřív uvolnili, řízli a holky mezitím vybíraly plasty. Pak položili žebříky na kmeny rovnoběžně vedle sebe, připravili šestimetrový plovoucí most, lodě přetlačili a děvčatům pomohli.

Málem přišlo další trápení, ale „kmenoborci“ prořezali neuvěřitelný a přitom elegantní průplav pod stromy. Nejobtížnější úsek byl vyřešený, odpadlo přenášení a my ušetřili čas. Uf! Radost jen chvilku vydržela, na raftu nám z podlahy ucházel vzduch, pumpa se rozpadala, ventilek netěsnil. Pod „Filipovým“ stromem bylo opět tak málo místa, že ani sud v raftu neprojel a musel jít horem.

Od Petřvaldíku začal olej, místo peřejek mělčiny, vážně ubývalo vody a často jsme brodili. Podpurné zásobovací skupiny v Košatce už od tří

hodin trpělivě čekaly na první loď. Odhaduji, že tam mohla být kolem páté, poslední loď dojela o půl sedmé. Byli jsme vyhladovělí, znaveni, ale duchem nadšeni.

Závěr? Odra Odřička je opět trochu čistší, hezčí i pro další vodáky a splavná téměř celičká. Někde náročný a vcelku dobrodružný vodácký úsek, který stojí za to opakovat. Děkuji všem, kteří se zúčastnili a pomohli. Na zemi nás podporovalo, materiál připravovalo + do aut a pěti vozíků nakládalo 17 lidí, na vodě „petky“ lovilo, TAhalo KMEny 44 lidí vč. dětí, 16 lodí – celkově 61 lidí, dobrá parta ve věku od čtyř do sedmdesáti. Delší větve byly vytahány na břeh a zde ponechány, prořezali jsme řádově devět „špuntíků“ a soudě podle funění Josefova vozíku plastu i skla sebráno asi 3,5 kubíků odpadu.

Nové zvony v kostele sv. Martina v Tošovicích

Alena Buczková (text a foto)

Větší zvon Panny Marie.

Neděle 13. listopadu 2016 byla pro Tošovice významným dnem – u příležitosti 100. výročí dokončení stavby kostela sv. Martina byly do jeho věže umístěny dva nové zvony.

Příchozí již zdáli vítaly slavnostní zvuky fanfár, lidé se scházeli ke kostelu a zanedlouho jej zcela zaplnili. Žehnání nových zvonů mohlo začít...

Ve zvonici věže původního, dřevěného kostela byly dva zvony, z nichž jeden pravděpodobně z r. 1480, který vážil 4 metrické centy a nesl nápis: „Rex gloriae veni cum pace“ a letopočet. Druhý zvon nebyl opatřen žádným nápisem, byl odlit v r. 1802 Antonem Obletterem v Olomouci a požehnán světcím biskupem Aloisem Josefem Kolovratem.

Nový kostel v Tošovicích byl postaven v l. 1913 až 1916 a ze zvonů z předchozího kostela v něm zůstal pouze umíráček. Dva zvony, které byly pořízeny roku 1929, byly 26. listopadu 1941 zrekvírovány pro válečné účely německé armády. Obě světové války přečkal opět jen zvon umíráček, a to díky nevhodnému materiálu, neboť byl ulitý ze zinku. Zub času se na něm během dalších desetiletí projevil, byl již značně opotřebován, a tak se

Menší zvon sv. Josefa.

farníci z Tošovic rozhodli pořídit zvon nový, který byl požehnan 18. listopadu 1989, je zasvěcen sv. Martinovi, patronu obce a má hmotnost 150 kg.

S blížícím se 100. výročím kostela se opět vynořila myšlenka na doplnění dvou chybějících zvonů

do zvonové stolice. Jak už to v poslední době bývá, peníze jsou až na prvním místě, a tak nastalo období shánění finančních prostředků, oslovení sponzorů, konání sbírky. Odhad nákladů na pořízení zvonů se pohyboval kolem 250 tis. Kč. Pořízení nových zvonů vyvolalo také další náklady, zejména to bylo vybudování nové zvonové stolice, nových historizujících závěsů zvonů a elektrický pohon zvonů. Tyto související vícenáklady dosáhly částky 231 tis. Kč. Společným úsilím místních věřících, německých rodáků a za přispění mnoha dárců se podařilo finanční prostředky sehnat.

Zvony byly navrženy zvonařskou dílnou Dytrychových z Brodku u Přerova a ulity krátce po poledni v pondělí 7. listopadu 2016. Větší zvon je zasvěcen Panně Marii a je laděn na tón FIS2, jeho hmotnost je 112 kg. Zvon nese reliéf Panny Marie s dítětem. Reliéf muže s dítětem a lilí na druhém a menším zvonu připomíná zasvěcení svatému Josefu. Zvon má tónovou výšku A2 a hmotnost 64 kg. Zadní strany obou zvonů zdobí reliéfy dotýkajících se rukou. Oba zvony nesou nápisy zvon smíření a jméno obce Tošovice. Nápisy jsou provedeny v českém i německém jazyce. Zvony jsou symbolem smíření a touhy po odpuštění všech křivd mezi jednotlivci i národy. Dnes tedy můžeme ve věži tošovického kostela spatřit čtyři zvony, které jsou mezi sebou harmonicky sladěny – tvoří akord.

Slavnostní mši provázela chrámová hudba v podání chrámového sboru, sóla a orchestru Chorus

Okamžiky slavnostního žehnání.

Zavěšení zvonů do kostelní věže.

Collegium Odry. Zvony byly požehnány P. Mgr. Petrem Kuníkem, celý obřad žehnání zvonů byl zakončen poklepáním na zvony, spojené s přímlovou. Poklepání se zhostil P. Mgr. Petr Kuník, celebranti mše a čtyři věřící, kteří se tímto symbolicky stali patrony zvonů, lidově řečeno kmotry zvonů – Martin Jakubík, Karl Pesch, Eva Jakubíková a Pavel Dratnal. Po požehnání byly zvony odneseny na věž a během následného slavení mše svaté byly nainstalovány do zvonové stolice a připraveny k prvnímu zvonění.

Po slavnostní mši svaté promluvili také zástupci německých hostů, bývalých rodáků z Tošovic, kteří také vyzvali ke smíření mezi našimi národy a odpuštění si vzájemných křivd.

Když hosté této slavnostní akce vycházeli po mši z kostela, symbolicky se začaly z nebe snášet sněhové vločky, jakoby je přivezl opravdu Martin na bílém koni, patron kostela, a do této krásné

chvilce se rozezněly nové zvony. I přes velkou zimu, byla znát radost ve všech tvářích návštěvníků.

Zvony nejen ohlašují bohoslužby, ale také různé radostné i bolestné události. Zvonění provází křest, svatbu i pohřeb. Zvonění ohlašuje denní dobu a dotváří celkový kolorit města či obce. Zvonění už možná ani nevnímáme, přesto je někde hluboce v nás uloženo. Každý zvon zní trochu odlišně, je jinak naladěný a tím v nás evokuje různé emoce. Jednou z nich je pocit domova. Přejeme tošovickým zvonům, aby se jim podařilo také tento účel naplnit. Aby se pro občany Tošovic staly symbolem domova.

Mgr. Alena Buczková

vedoucí Odboru kultury a školství Městského úřadu Odry

Kontakt: buczkova@odry.cz

Počasí druhého pololetí roku 2016

Petr Dobeš

Druhé pololetí roku 2016 můžeme po dlouhé době označit jako teplotně normální období, jelikož odchylka od dlouhodobého průměru (1979–2013) dosáhla pouze +0,4 °C. Relativně nejchladnější byl měsíc říjen s odchylkou –0,9 °C, také srpen byl o 0,6 °C chladnější než normálně. Výrazně teplejší bylo pouze září s kladnou teplotní odchylkou +2,4 °C.

Ve druhém pololetí byl nejchladnějším dnem 30. prosinec s teplotou –8,0 °C, nejvyšší teplota 33,7 °C byla naměřena 11. července 2016.

Letní prázdniny byly tentokrát teplotně naprosto průměrné, i když se vyskytly pouze tři tropické dny v červenci a pak už jen jeden v září. Po abnormálně teplém roce 2015, kdy jsme za stejné období

měli 31 tropických dnů, nám prázdniny mohly připadat značně chladné.

Prakticky každoročně se lze spolehnout na krásný, málo oblačný říjen s příjemnými teplotami. Babí léto se však tentokrát nekonalo. Místo něj bylo chladno a 17 dní v měsíci popršelo. Říjen se obvykle vyznačuje nízkou oblačností, tentokrát byl ale měsícem nejzamračenějším (oblačnost dosáhla skoro 90 %).

Po suchém jaru následoval srážkově bohatý červenec (174 % normálu). Zejména díky velmi vlhkému říjnu (267 % normálu) můžeme hodnocené období označit jako normální (119 %). Nejsušším měsícem byl naopak prosinec, v němž spadlo pouhých 18 % srážek běžných pro tento měsíc. Při nejsilnější dešti 31. července napršelo v Hladkých Živicích 36,1 mm vody.

Největřnější dnem uplynulého pololetí byl 2. prosinec s nárazem 16 m/s. Prudký vítr foukal také těsně před Vánoce, kdy čtyři dny po sobě od 21. až 24. prosince dosahoval rychlosti 12–14 m/s. Dne 31. července vál vítr v Suchdole n. O. pouze rychlostí do 15 m/s, ale v Kujavách odnesl poryv větru při bouři střechu rodinného domu.

Bouřkové jevy se vyskytly celkem v 17 dnech, zejména zásluhou 12 dnů v červenci. Večerní bouřka 11. července zaplavila u Fulneku nájezd na silnici I/57 Nový Jičín – Opava. Kroupy jsem v roce 2016 nezaznamenal.

V závěru roku se vyskytly tři dny se souvislou sněhovou pokrývkou, avšak pouze o výšce jednoho cm. Během štědrovečerní večeře u nás nasněžilo 1 cm sněhu, do ranního měření z něj však zbyl jen poprašek a tak není do statistik zahrnut. V listopadu a prosinci napadly v součtu 3 cm nového sněhu, celkový úhrn nového sněhu tak za celý rok 2016 činí pouhých 25 cm.

Rok 2016 jako celek byl s průměrnou teplotou 9,3 °C jen mírně nadnormální (odchylka činila +0,9 °C). Celkově napadlo 628,4 mm srážek, což je 98 % normálu. Nejchladnějším dnem roku byl 22. leden s teplotou -17,1 °C a nejteplejším dnem 25. červen, kdy jsme naměřili 35,4 °C.

Měřené meteorologické prvky pocházejí z měření pana L. Rošlapila na Šlechtitelské stanici Hladké Životic, pozorované prvky a jevy ze Suchdolu n. O. Další informace o počasí v našem regionu je možné nalézt na webových stránkách www.metamater.cz.

	červenec	srpen	září	říjen	listopad	prosinec	II. pololetí	rok
průměrná teplota	19,3	17,5	15,9	7,8	4,3	-0,3	10,8	9,3
minimální teplota	6,9	5,1	2,0	-1,0	-4,3	-8,0	-8,0	-17,1
maximální teplota	33,7	29,7	30,1	24,5	16,6	9,9	33,7	35,4

	červenec	srpen	září	říjen	listopad	prosinec	II. pololetí	rok
dny arktické							0	1
dny ledové					1	6	7	21
dny mrazové				2	11	24	37	89
dny letní	20	14	13				47	67
dny tropické	3		1				4	8

	červenec	srpen	září	říjen	listopad	prosinec	II. pololetí	rok
počet srážkových dnů	18,0	8,0	8,0	17,0	15,0	12,0	78,0	157,0
srážkový úhrn	152,7	43,6	47,1	102,6	50,3	6,9	403,2	628,4

	červenec	srpen	září	říjen	listopad	prosinec	II. pololetí	rok
počet dnů s bouřk.jevy	12	3	2				17	32
dnů se souvis.sněh.pok.						3	3	20

Zimní Odra u Proskovic (Foto Radim Jarošek).

K příspěvku Zámek Nová Horka

*Josef Karel Vetter von der Lilie (1741–1826)
(Foto Národní památkový ústav).*

*Felix Vetter von der Lilie (1830–1913)
(Foto Národní památkový ústav).*

Rodokmen hraběcí rodiny Vetter von der Lilie (Foto Národní památkový ústav).

Zámek Nová Horka

Vizualizace budoucí podoby zámku (Foto Ing. Antonín Balšínek).

K příspěvku Hřbitovní kaple sv. Rodiny v Odrách

Obnovená podoba barokního interiéru kaple sv. Rodiny v Odrách (Foto Adam Hubáček, 2017).

Pohled na scénu Nanebevzetí Panny Marie, ornamentální výzdobu stropu a těleso kůru s varhanním pozitivem (Foto Adam Hubáček, 2017).

Hřbitovní kaple sv. Rodiny v Odrách

*Boční oltář sv. Floriána, nástavec s vyobrazením světce
(Foto Adam Hubáček, 2017).*

*Boční oltář sv. Petra, nástavec s vyobrazením světce
(Foto Adam Hubáček, 2017).*

Stav malířské výzdoby stropu po odstranění rákosového podhledu, foto z rekonstrukce kaple před demontáží stropu v r. 2015

*Pohled k presbytáři, stav před započítím rekonstrukce
v létě 2015.*

Podoba interiéru s omítnutým rákosovým stropem před rekonstrukcí z let 2015–2016.

Blíž přírodě

Pojďte s námi do přírody!

- Navštivte přírodně cenné lokality po celé České republice.
- Vydejte se s námi pěšky, na kole či s kočárky na naučné stezky.
- Sledujte rostliny a živočichy z vyhlídek a pozorovatelů.
- Objevte s námi orchidejové louky, pralesy a památné stromy.
- Podívejte se do nitra obnovených rašelinišť a mokřadních luk.
- Vyberte si lokalitu na www.blizprirode.cz a vyrazte s NET4GAS a ČSOP do přírody!

Rozvíjíme společensky odpovědnou politiku ochrany přírody s ohledem na současné a budoucí generace a jsme jedním z největších firemních dárců v oblasti ochrany přírody v České republice.

www.blizprirode.cz

Abbildung des Gnadenreichen Mutter - Gottesbildes auf den
KELBELSBERG bei FULNECK

München bei Driental

Poutní místo U dubu na Kelbelově kopci u Jerlochovic. Kolorovaný tisk, rozm.: 13,9 x 9,4 cm. Etnografická podsběrka
Slezského zemského muzea v Opavě, inv. č. N 3175